

วารสาร ISSN: 2697-5130 (Print)
พุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ ISSN: 2697-5254 (Online)
Journal of Buddhistic Sociology

ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม–กันยายน 2565)
Vol.7 No.3 (July–September 2022)

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ Journal of Buddhist Sociology

ISSN: 2697-5130 (Print)

ISSN: 2697-5254 (Online)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2565) Vol.7 No.3 (July – September 2022)

◇ กำหนดออกวารสาร ปีละ 4 ฉบับ (ราย 3 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มีนาคม | ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม – กันยายน
ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – มิถุนายน | ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม – ธันวาคม

◇ วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช เป็นวารสารวิชาการ เพื่อเป็นสื่อกลางส่งเสริมการเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา ผลงานทั้งทางด้านการวิจัย และผลงานทางวิชาการ บทความวิจัย หรือบทความวิชาการ ในมิติด้าน พุทธศาสนา การพัฒนาสังคม สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย
2. เพื่อเผยแพร่งานการศึกษาค้นคว้าและวิจัยด้านด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์
3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นทางวิชาการของนักวิชาการ บุคลากร เจ้าหน้าที่ ตลอดจนถึงผู้ที่สนใจทั่วไป

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยบทความต้องเป็นงานที่ไม่เคยถูกนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดเห็นของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงถึงที่มาของบทความให้ชัดเจน

◆ ที่ปรึกษา

พระเทพวินยาภรณ์

พระราชวิสุทธิกวี

◆ บรรณาธิการบริหาร

พระครูสิริธรรมาภิต, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

◆ หัวหน้ากองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพมาศ เสวตวรโชติ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

◆ หัวหน้ากองบรรณาธิการฝ่ายบริหาร

ดร.สันติ อุณจะนำ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

◆ กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูโฆษิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระมหาวิชาญ กนต์สีโล, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สีปงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.รงค์ บุญสวยขวัญ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไครราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก นุ่นกล้า

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศริน มนูญผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ชุมเสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ สหพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ศรีคำมูล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สร้อยญา แสงอัมพร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณพงษ์ วงศ์นาศรี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวนธง ครุฑจ้อน

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นวรัตน์ บุญภิละ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา วงศ์ยมย่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ดร.สำเร็จ จันทร์ชุม

ศึกษานิเทศก์กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช

ดร.บุรินทร์ภักดิ์ พรหมมาศ

กองการศึกษาเทศบาลตำบลท่าแพ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ดร.พัชรี สุ่มเณกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ปรียา สงค์ประเสริฐ

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ดร.ปิยะสุดา เพชรอาเวช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ดร.สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

◇ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาประทีป เขมจารี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายจิรพัฒน์ เผื่อแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◇ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร

พระปลัดประวิทย์ ธนบุญโณ

พระมหาโยธิน มหาวิโร

นางจิตรา อุนจะนำ

นายวิทยา ระน้อมบำรุง

นางสาวละออง สิทธิฤกษ์

นางสาวปิยารัตน์ นาคพุ่ม

◇ ออกแบบปก

พระนันท์ชัย นนทชโย

พระมหาอดิศักดิ์ คเวสโก

◇ จัดรูปเล่ม

นายจิรพัฒน์ เผื่อแก้ว

◇ พิมพ์ที่

โรงพิมพ์เมตตาพราย

1648 ถนนราชดำเนิน ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร: 0-7534-3768, 063-313 7828

◇ เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

128 หมู่ 6 ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์ 075-809 128-9 | E-mail: thammarat.yo@mbu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ (Journal of Buddhist Sociology) เป็นวารสารอยู่ในฐานข้อมูล TCI (Thai Journal Citation Index-TCI) กลุ่ม 2 (ถึง 31 ธันวาคม 2567) ซึ่งฉบับนี้ ย่างเข้าสู่ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 ประจำปีพุทธศักราช 2565 ทางกองบรรณาธิการ ได้กำหนดการออกวารสารปีละ 4 ฉบับ โดยจะพยายามพัฒนาคุณภาพของบทความในวารสาร ให้ได้มาตรฐานที่ดียิ่ง ๆ ขึ้น เพื่อเป็นสื่อกลางเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศาสนาศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการ ศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา โดยบทความในฉบับที่ 3 ปีที่ 7 นี้มีบทความทั้งหมด 11 เรื่อง ทุกเรื่องได้ผ่านการพิจารณากลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลาย สถาบันการศึกษา

ปัจจุบันการอุดมศึกษาในยุค 4.0 กำลังเผชิญกับความท้าทายด้าน “การเรียนรู้ยุคใหม่” ที่เกิดจากการเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานการเรียนรู้ ซึ่งเน้นการสร้าง บัณฑิตพันธุ์ใหม่ เพื่อให้เป็นกำลังคนที่มีสมรรถนะและคุณภาพสูง การจัดการศึกษาจึง จำเป็นต้องปรับตัวให้มีความหลากหลายในกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ ไปจนถึง วิธีการวัดประเมินและผลที่เชื่อในศักยภาพของคนทุกคนที่จะค้นหาและพัฒนาตนเองได้ ใน กระบวนการเรียนรู้จึงย่อมไม่มี “สูตรสำเร็จรูป” ตายตัว หากแต่แปรผันและปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่นได้ตามสภาพบุคคล บริบทเศรษฐกิจ และภูมิสังคม บนฐานการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ของทุกภาคส่วนในพื้นที่และชุมชน

กองบรรณาธิการวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสาร ฉบับนี้จะเป็นเวทีทางวิชาการ ที่จะกระตุ้นความคิดและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “ด้านการเรียนรู้ ยุคใหม่” ของนักวิจัย นักวิชาการและผู้อ่านทุกท่าน ทั้งนี้ เพื่อการมีส่วนร่วมในการจุดประกาย ความคิดหรือต่อยอดความคิด อันจะก่อให้เกิดกระบวนทัศน์ทางความคิด (Paradigm Shift) ที่จะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตนวัตกรรมและการ พัฒนาเยาวชน 4.0 ให้เป็นผู้ที่สามารถก้าวทันโลกและทันเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ตามนโยบาย ประเทศไทย 4.0

และทางกองบรรณาธิการวารสารขอแจ้งว่า วารสารตั้งแต่วolume 2 (เมษายน - มิถุนายน 2565) เป็นต้นไป ทางวารสารจะปรับหลักเกณฑ์การส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณา (Peer Reviewer) เป็นบุคคลภายนอกจากหลากหลายสถาบัน อย่างน้อย 3 คน

เพื่อให้สอดคล้องกับประกาศ ก.พ.อ. เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2564 ลงวันที่ 5 กรกฎาคม 2564 เพื่อให้ผู้นิพนธ์สามารถนำผลงานไปใช้ในการยื่นขอตำแหน่งทางวิชาการได้

ในนามกองบรรณาธิการวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ ต้องขออนุโมทนาขอบคุณต่อท่านเจ้าของบทความทุกบทความ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกทุกท่าน ที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความให้มีคุณภาพทางวิชาการที่ดียิ่งขึ้น และต้องขอขอบคุณทีมงานผู้จัดทำวารสารทุกท่าน ที่ได้สนับสนุนวารสารฉบับนี้ให้สำเร็จตามเป้าหมาย และออกได้ทันตามระยะเวลาที่กำหนด รวมถึงสมาชิกวารสารและผู้อ่านทุกท่าน ที่ได้ติดตามวารสารมาอย่างต่อเนื่อง

และหากท่านผู้เขียนหรือท่านผู้อ่านท่านใด มีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถส่งความเห็นมาได้ที่ thammarat.yo@mbu.ac.th ทางกองบรรณาธิการขอน้อมรับมาปรับปรุงแก้ไขด้วยความยินดีเป็นอย่างยิ่ง

(พระครูสิริธรรมาภีรต, ผศ.ดร.)

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
แนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรม นครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช	1
GUIDELINES FOR SUPPLY MANAGEMENT USING INFORMATION SYSTEM OF NAKHON SI THAMMARAT ART AND CRAFT COLLEGE UNDER NAKHON SI THAMMARAT VOCATIONAL EDUCATION	
จักรี เชิดชู, มะลิวัลย์ โยธารักษ์ และเกษมา ศรีสุวรรณ	
แนวทางการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา	17
PHYSICAL EXERCISE GUIDELINES APPROPRIATE FOR MONKS IN CHACHOENGSAO PROVINCE	
พระครูโอภาสสราธิคุณ (ชาตรี อาสโภ), พระครูสุจิตบุญญากร (เนตร จิตตบุญโญ), พระพรหมพิริยะ ถาวโร (มาลย์รักษ์), เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์ และพรภิรมย์ ยอดบุญ	
แนวทางในการพัฒนานักกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการ สร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา	34
GUIDELINES OF ACTIVITY DEVELOPMENT FOR COMMUNITY PARTICIPATION SUITABLE FOR ELDER'S HEALTH ENHANCEMENT IN CHACHOENGSAO PROVINCE	
พระมหาปิยะบุตร ปญฺญาวฑฒโน (วงศ์กันทรารักษ์), นิรมล ตรีตราเพชร และปัญญา โพธิ์ทอง	
บทบาทครูในศตวรรษที่ 21 ในฐานะบุพการีของศิษย์	49
TEACHERS' ROLES IN THE 21 ST CENTURY AS THE PARENTS OF A DISCIPLE	
พระมหาอภิพงศ์ ฐิริวฑฒโน (คำหงษา), นิรมล ตรีตราเพชร และปัญญา โพธิ์ทอง	
ศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักศึกษาระดับ ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกราช	65
THE STUDY OF LEARNING AND TEACHING MANAGEMENT UNDER THE THREEFOLD TRAINING FOR UNDERGRADUATES OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY SRITHAMMASOKKARAJ CAMPUS	
พระมหาโยธิน มหาวีโร (มาศสุข), พระมหาอภิพงศ์ ฐิริวฑฒโน (คำหงษา), พระราชนิเทศวิจิตร และพระมหาประทีน เขมจารี (ทองน้ำแก้ว)	

สารบัญ (ต่อ)

การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต ทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร PERSONNEL MANAGEMENT OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE THAWI WATTHANA DISTRICT OFFICE, BANGKOK เกศินี หมีทอง	81
การพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาหลักสูตรครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏสุราษฎร์ธานี PROFESSIONAL PRACTICUM DEVELOPMENT IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION FOR MASTER OF EDUCATION, PROGRAM IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION, FACULTY OF EDUCATION, SURATTHANI RAJABHAT UNIVERSITY บรรจง เจริญสุข	93
การพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนปะทิววิทยา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร THE DEVELOPMENT OF SENIOR GENERAL SCOUT COMMANDERS IN PATHIU WITTAYA SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SURATTHANI CHUMPHON กิตติพงศ์ บู่หลง, บรรจง เจริญสุข และสถาพร สังข์ขาวสุทธิรักษ์	108
พัฒนาการและความสำคัญของแนวคิดทฤษฎีกระแสหลัก DEVELOPMENT AND IMPORTANCE OF MAINSTREAM THEORY CONCEPTS กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์, พระมหาอรุณ ปญญารุโณ และสุพัตรา สันติรุ่งโรจน์	124
กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองหลังยุคโรคอุบัติใหม่ด้วยโซเชียลมีเดีย THE SELF-LEARNING MANAGEMENT STRATEGY AFTER THE EMERGING DISEASE ERA WITH SOCIAL MEDIA คัมภีร์ภาพ คงสำรวย, ชนาธิป ศรีโท, แก่นเพชร แผงสีพล, ธนกร ชูสุขเสริม และวิบูล ทาชา	142
การพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์ DEVELOPING THE ABILITY TO USE THE FINE MUSCLES OF EARLY CHILDHOOD THROUGH CREATIVE ART ACTIVITIES ปรารธนา กุศลโกมล และสุรสา จันทนา	155

สารบัญ (ต่อ)

รูปแบบการพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ 166
ทางสังคมในจังหวัดเลย

THE MODEL OF POLITICAL DEVELOPMENT TO CREATE FAIRNESS AND REDUCE
SOCIAL INEQUALITY IN LOEI PROVINCE

พัชรีย สายบุญเยี่ยม, เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ และสุรพล สุยะพรหม

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

(ฦ)

แนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศ
ของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษา
จังหวัดนครศรีธรรมราช*

GUIDELINES FOR SUPPLY MANAGEMENT USING INFORMATION SYSTEM
OF NAKHON SI THAMMARAT ART AND CRAFT COLLEGE UNDER
NAKHON SI THAMMARAT VOCATIONAL EDUCATION

จักรี เชิดชู

Chakri Choedchu

มะลิวัลย์ โยธารักษ์

Maliwan Yotharak

กษมา ศรีสุวรรณ

Kasama Srisuwan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: chakri.ch@ovec.moe.go.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสดุโดยใช้ระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารงานพัสดุโดยใช้ระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก 15 คน สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารงานพัสดุของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ได้แบ่งการบริหารงานโดยกำหนดให้งานพัสดุ ขึ้นตรงกับรองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทรัพยากร มีหน้าที่

* Received 27 January 2022; Revised 4 August 2022; Accepted 22 August 2022

และความรับผิดชอบดังต่อไปนี้ คือ จัดวางระบบและปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดหา การซื้อ การจ้าง การควบคุม การเก็บรักษาการเบิกจ่ายพัสดุและการจำหน่ายพัสดุให้เป็นไปตามระเบียบ

2. แนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรม นครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 2.1) ด้านการวางแผนกำหนดความต้องการ 2.2) ด้านการจัดหาพัสดุ 2.3) ด้านการแจกจ่ายพัสดุ 2.4) ด้านการควบคุมพัสดุ 2.5) ด้านการบำรุงรักษาพัสดุ และ 2.6) ด้านการจำหน่ายพัสดุ

3. นำเสนอแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความเป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช โดยมีข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มว่า ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการบริหารงานพัสดุ เพื่อพัฒนาการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาต่อไปอย่างต่อเนื่อง และให้เป็นไปตามบริบทของสถานศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

คำสำคัญ: แนวทางการบริหาร, กระบวนการบริหารงานพัสดุ, การบริหารงานระบบสารสนเทศในสถานศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the conditions of supply management of Nakhon Si Thammarat Art and Craft College under the Nakhon Si Thammarat Vocational Education, 2) study the guidelines for the supply management using the information system of Nakhon Si Thammarat Art and Craft College under the Nakhon Si Thammarat Vocational Education, and 3) present guidelines for the supply management using the information system of Nakhon Si Thammarat Art and Craft College under the Nakhon Si Thammarat Vocational Education. This qualitative research employed in-depth interviews to gain the data from 15 key informants and three experts, including a focus group discussion of 7 experts.

The research showed that;

1. the conditions of supply management of Nakhon Si Thammarat Art and Craft College: the administration is divided into each part. The Deputy Director of Resource Management directly supervised the supply division. It has duties and responsibilities: setting up a system and performing tasks related to procurement, purchasing, hiring, controlling, keeping, disbursing, and disposal of supplies under regulations.

2. Guidelines for supply management using the information system of Nakhon Si Thammarat Art and Craft College consisted of: 2.1) planning to specify the needs, 2.2) providing the supplies, 2.3) distributing the supplies, 2.4) controlling the supplies, 2.5) maintenance the supplies, and 2.6 supply disposal.

3. Guidelines presentation: The information system of Nakhon Si Thammarat Art and Craft College was possible to use, appropriate, and valuable. These were the guidelines for supply management using the information system of Nakhon Si Thammarat Art and Craft College. The experts of the focus group discussion suggested that information technology should be promoted to assist and continually improve supply management for the supply work in educational institutions under the contexts of the educational institutions and the Office of the Vocational Education Commission.

Keywords: Management guidelines, Supply management processes, Administration of information system in educational institutions

บทนำ

การจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการใช้จ่าย เพื่อเพิ่มคุณภาพการศึกษา และลดภาระงบประมาณ การใช้จ่ายงบประมาณเพื่อการศึกษาซึ่งได้รับค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ แต่ใช้จ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาครู ค่อนข้างน้อย การพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษาที่เชื่อมโยงกันเพื่อใช้ในการ บริหารจัดการ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็ก การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการและสนับสนุนการศึกษา เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของภาครัฐ และปฏิรูประบบการเงินเพื่อการศึกษาางบประมาณทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การบริหารพัสดุต้องใช้กระบวนการที่มีการดำเนินงานหลายขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การกำหนดโครงการ การขอต้งงบประมาณ และรวมถึงกระบวนการของการจัดหา การควบคุม และการจำหน่ายพัสดุ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายในการที่จะบริหารพัสดุจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับระเบียบและกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยถือปฏิบัติตามระเบียบ เริ่มตั้งแต่กระบวนการของการจัดซื้อวัสดุ และบันทึกลงทะเบียนเพื่อควบคุมการเบิกจ่ายวัสดุ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญเพื่อใช้ในการรายงาน ซึ่งระเบียบได้กำหนดไว้ว่า ภายในเดือนสุดท้ายก่อนสิ้นงบประมาณของทุกปีงานพัสดุจะต้องมีการรายงานข้อมูลวัสดุคงเหลือต่อหัวหน้าหน่วยงานของรัฐ สำนักงานการ

ตรวจเงินแผ่นดิน และรายงานไปยังหน่วยงานต้นสังกัด แต่ปัญหาที่พบคือ การรายงานข้อมูลดังกล่าว ไม่สามารถรายงานข้อมูลได้ทันที จะต้องใช้เวลามากในการรวบรวมข้อมูล (ชูศักดิ์ โสมนัส, 2550)

การบริหารจัดการงานพัสดุของสถานศึกษาทั้งกระบวนการ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีนั้น ทุกกระบวนการจะต้องมีสารสนเทศที่จำเป็นสำหรับการบริหารจัดการและเป็นปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานและการตัดสินใจของผู้มีบทบาทที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1) สารสนเทศหลัก (core information) ซึ่งเป็นสารสนเทศที่มีความสำคัญและต้องถือปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อให้กระบวนการปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความถูกต้องตามระเบียบข้อกฎหมาย 2) สารสนเทศสนับสนุน (support information) เป็นสารสนเทศที่เป็นข้อมูลสนับสนุนและส่งเสริมให้กระบวนการปฏิบัติงานพัสดุมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รองรับการทำงานเพื่อให้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติขององค์กรนั้น ๆ อาจมีการกำหนดและนำมาใช้เฉพาะสำหรับองค์กร เพื่อนำไปเป็นแนวปฏิบัติในการบริหารงานระบบสารสนเทศในสถานศึกษาควรจะดำเนินการตามกระบวนการบริหารและการจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาทั้ง 6 ขั้นตอน คือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูล 2) การตรวจสอบข้อมูล 3) การประมวลผลข้อมูล 4) การจัดเก็บและการบริหารข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 6) การนำข้อมูลไปใช้ ผลที่ได้ทำให้การบริหารจัดการพัสดุที่ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพ ช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องการจัดเก็บข้อมูล การค้นคืนข้อมูล และการรายงานผล ช่วยลดระยะเวลาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ช่วยแก้ไขปัญหาเรื่องการสูญหายของข้อมูล มีการค้นคืนข้อมูลที่รวดเร็ว การรายงานผลของข้อมูลที่มีความถูกต้องและแม่นยำ ได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความคุ้มค่า โปร่งใส ตอบสนอง รวมทั้งนำไปสู่การปฏิบัตินิติการยุคใหม่ (ฐิติพร วีระประสิทธิ์, 2553)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุและความต้องการนำระบบสารสนเทศมาบริหารพัสดุ เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงาน การแก้ไขปรับปรุง และการพัฒนาการบริหารจัดการพัสดุของวิทยาลัย ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารจัดการพัสดุของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสดุโดยใช้ระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารงานพัสดุโดยใช้ระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) (สุภางค์ จันทวานิช, 2559) มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การบริหารงานพัสดุและการใช้ระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นการสร้างแนวทางการพัฒนาที่เต็มเต็ม (Fulfills) ระดับคุณภาพการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศที่สูงขึ้น

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1.1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช 1.2) กำหนดประเด็นการร่างแบบการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ที่ทางสถานศึกษาจัดขึ้นมาเป็นแนวทางการร่างแบบ 1.3) นำร่างแบบการบริหารงานพัสดุโดยใช้ระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ 1.4) ปรับร่างแบบการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช เป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. ขั้นตอนการศึกษานโยบายแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการดำเนินงาน คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราชมีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 2.1) ร่างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช จากการค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม 2.2) นำร่างแบบที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

3. ขั้นตอนการนำเสนอ เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการนำเสนอ คือ แบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 3.1) นำร่างแบบแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช ที่ได้จากการร่างแบบมาจัดทำเป็นแบบประเมิน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเหมาะสม 3.2) นำแบบประเมิน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และ

ความเป็นประโยชน์ที่ได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อย ความครอบคลุมขององค์ความรู้ ทั้งแบบแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช 3.3) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์อีกครั้ง 3.4) นำข้อคำถามปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงทำเป็นฉบับจริงเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และ 3.5) แบบสนทนากลุ่ม ใช้ร่างแบบแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช เป็นแนวทางสำหรับการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) มีขั้นตอน ดังนี้ 2.1) ขั้นตอนเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยพิจารณาว่าผู้ให้ข้อมูลนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการ สามารถตอบปัญหาที่ต้องการเกี่ยวข้องได้หรือไม่ รวมทั้งพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะเข้าไปศึกษา ตลอดจนพิจารณาความสะดวกและความปลอดภัยในการเดินทาง 2.2) ผู้วิจัยขอหนังสือจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตนครศรีธรรมราช ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่อง แนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช 2.3) ขั้นตอนแนะนำตัว ผู้วิจัยได้ส่งเอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากนั้นจึงกำหนดวัน เวลาสัมภาษณ์ วิธีการดังกล่าวเป็นการกำหนดบทบาทของผู้วิจัยแบบเปิดเผย (Over role) 2.4) สัมภาษณ์รายบุคคล เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอร่างแบบแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช โดยให้ความสำคัญกับความคิดเห็นในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล มุ่งหาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้ข้อมูลเชิงพรรณนา มีประเด็นในการสัมภาษณ์ที่ชัดเจน ใช้คำถามอย่างเปิดกว้าง มีการเตรียมตัวก่อนทำการสัมภาษณ์โดยการหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่สัมภาษณ์อย่างเพียงพอ และสร้างความสัมพันธ์ (Rapport) ผู้วิจัยแนะนำตัวตามบทบาทที่กำหนดโดยการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวก เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เกิดความประทับใจ ไว้วางใจ และกล้าที่จะเปิดเผยข้อมูลให้ผู้สัมภาษณ์ต้องการ การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (Face-to-Face) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพิ่มเติมทางโทรศัพท์ในกรณีของการศึกษาเพื่อเป็นการเพิ่มเติมข้อมูลระหว่างการเก็บ

ข้อมูล ให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น การรวบรวมข้อมูลประกอบเพิ่มเติม รวบรวมข้อมูลทุกส่วน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก โดยการสัมภาษณ์ บันทึกเสียง ถ่ายรูป สมุดบันทึก และถอดความออกมาเรียบเรียงต่อไป

2. ขั้นตอนการศึกษารูปแบบ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่อง แนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราชสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช 2.2) ขึ้นเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยพิจารณาว่าผู้ให้ข้อมูลนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการ สามารถตอบปัญหาที่ต้องการเกี่ยวข้องได้หรือไม่ รวมทั้งพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะเข้าไปศึกษา ตลอดจนพิจารณาความสะดวกและความปลอดภัยในการเดินทาง 2.3) ขึ้นแนะนำตัว ผู้วิจัยได้ส่งเอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากนั้นจึงกำหนดวัน เวลาสัมภาษณ์ วิธีการดังกล่าวเป็นการกำหนดบทบาทของผู้วิจัยแบบเปิดเผย (Over role) 2.4) สัมภาษณ์รายบุคคล เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเสนอร่างแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยให้ความสำคัญกับความคิดเห็นในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล มุ่งหาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้ข้อมูลเชิงพรรณนา มีประเด็นในการสัมภาษณ์ที่ชัดเจน ใช้คำถามอย่างเปิดกว้าง มีการเตรียมตัวก่อนทำการสัมภาษณ์โดยการหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่สัมภาษณ์อย่างเพียงพอ และสร้างความสัมพันธ์ (Rapport) ผู้วิจัยแนะนำตัวตามบทบาทที่กำหนดโดยการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวก เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เกิดความประทับใจ ไว้วางใจ และกล้าที่จะเปิดเผยข้อมูลให้ผู้สัมภาษณ์ต้องการ การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการสัมภาษณ์ในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยตรง (Face-to-Face) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพิ่มเติมทางโทรศัพท์ในกรณีของการศึกษาเพื่อเป็นการเติมเต็มข้อมูลระหว่างการเก็บข้อมูล ให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น การรวบรวมข้อมูลประกอบเพิ่มเติม รวบรวมข้อมูลทุกส่วนเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก โดยการสัมภาษณ์ บันทึกเสียง ถ่ายรูป สมุดบันทึก และถอดความออกมาเรียบเรียงต่อไป

3. ขั้นตอนการนำเสนอรูปแบบ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ คือ แบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยจัดประชุมกลุ่ม เสนอแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะมีกระบวนการดังนี้คือ 3.1) ทำหนังสือแจ้งผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มทราบพร้อมด้วยร่างแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้

ความเห็นและข้อเสนอแนะ 3.2) ดำเนินการประชุมกลุ่มสนทนาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรม นครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามวันเวลา และสถานที่กำหนด 3.3) บันทึกผลการประชุมกลุ่มตามความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานพัสดุของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีขอบข่ายงาน 6 ด้านคือ 1) ด้านการวางแผน กำหนดความต้องการ มีสภาพการดำเนินงานคือบุคลากรมีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการในการใช้พัสดุ มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบผู้ปฏิบัติงานพัสดุอย่างชัดเจน มีการตรวจสอบและประเมินผลการวางแผนกำหนดความต้องการใช้พัสดุทุกปีการศึกษา 2) ด้านการจัดหาพัสดุ มีสภาพการดำเนินงานคือมีการจัดหาพัสดุตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุอย่างเคร่งครัด การจัดหาพัสดุได้ตรงตามคุณลักษณะที่กำหนด และการจัดซื้อพัสดุได้ตรงตามความต้องการของการใช้งานตามโครงการต่าง ๆ และการจัดหาพัสดุโดยการจัดซื้อจัดจ้างเป็นไปตามระเบียบทุกขั้นตอน 3) ด้านการแจกจ่ายพัสดุ มีสภาพการดำเนินงานคือปฏิบัติตามระเบียบในการแจกจ่ายพัสดุอย่างเคร่งครัด มีหลักฐานการเบิกจ่ายพัสดุถูกต้อง ครบถ้วน แจกจ่ายพัสดุตรงตามความต้องการและคุณค่าเกิดประสิทธิภาพสูงสุดของผู้ใช้ ประเมินผลการแจกจ่ายพัสดุทุกปีงบประมาณ และมีการเบิกจ่ายพัสดุฝ่ายต่าง ๆ อย่างเพียงพอ 4) ด้านการควบคุมพัสดุมีสภาพการดำเนินงานคือแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบพัสดุประจำปีและดำเนินการได้อย่างถูกต้อง ควบคุม กำกับ ให้เจ้าหน้าที่พัสดุและผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติตามระเบียบและแนวปฏิบัติอย่างเคร่งครัด มีการจัดทำบัญชีพัสดุครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน และรายงานผลการตรวจสอบพัสดุประจำปีต่อสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินเป็นประจำทุกปี 5) ด้านการบำรุงรักษาพัสดุมีสภาพการดำเนินงานคือ กำหนดการเก็บรักษาพัสดุอย่างมีระบบ เหมาะสม

และปลอดภัย ตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการบำรุงรักษาพัสดุทุกปีการศึกษา และเก็บรักษาพัสดุอย่างเป็นระเบียบ เรียบร้อยตามมาตรฐานการเก็บรักษาพัสดุแต่ละประเภท 6) การจำหน่ายพัสดุมีสภาพการดำเนินงานคือแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและจำหน่ายพัสดุเพื่อตรวจสอบและจำหน่ายพัสดุได้ตรงตามบัญชีจำหน่าย มีการปฏิบัติตามขั้นตอนการจำหน่ายพัสดุอย่างเคร่งครัด และกำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจำหน่ายพัสดุแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน

2. แนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรม นครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช มีขอบข่ายงาน 6 ด้าน ด้านที่ 1) การวางแผนกำหนดความต้องการสถานศึกษามอบหมายให้ครูที่รับผิดชอบงานพัสดุสถานศึกษาศึกษาเกี่ยวกับระเบียบงานพัสดุให้เข้าใจ มีการประชุมชี้แจง ปฐกษณ์ วางแผนงานพัสดุอย่างต่อเนื่อง จัดทำแผนการจัดซื้อจัดจ้างประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเริ่มต้นปีงบประมาณใหม่ มีการสำรวจความต้องการใช้วัสดุและแหล่งเงินเพื่อจัดทำเป็นแผนการจัดหาวัสดุ จัดหาโปรแกรมระบบงานพัสดุที่ช่วยในการวิเคราะห์ความต้องการวัสดุของแต่ละฝ่ายงานในแต่ละปีงบประมาณ เพื่ออำนวยความสะดวกในการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร จัดทำแบบรายงานผลการปฏิบัติงานตามแผนการจัดหาวัสดุ ประจำปี และรายงานให้ผู้บริหารสถานศึกษาทราบ ด้านที่ 2) การจัดหาพัสดุ มีการจัดหาพัสดุให้ตรงตามความต้องการและทันกำหนดการใช้งาน จัดหรือส่งเจ้าหน้าที่พัสดุเข้ารับการอบรมเพื่อให้ความรู้ความสามารถ ให้ความรู้ความชำนาญในการทำงานพัสดุ และมีความเข้มงวดกับกระบวนการจัดหาพัสดุ เพื่อให้ได้พัสดุที่ตรงตามความต้องการ ด้านที่ 3) การแจกจ่ายพัสดุ เมื่อมีการเบิกจ่ายพัสดุ ควรมีการลงหลักฐานในใบเบิกพัสดุ และควรเคร่งครัดการเบิกจ่าย การแจกจ่ายพัสดุสามารถตรวจสอบได้ ด้านที่ 4) การควบคุมพัสดุ ติดตาม ตรวจสอบ เจ้าหน้าที่พัสดุให้จัดทำทะเบียนคุมพัสดุให้ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน ตรวจสอบบัญชีพัสดุและสำรวจพัสดुकงเหลือให้ถูกต้องตรงกัน และแต่งตั้งกรรมการสำรวจพัสดุในสถานศึกษา ด้านที่ 5) การบำรุงรักษาพัสดุ มีการดูแล ตรวจสอบคุณภาพพัสดุของสถานศึกษาเป็นประจำ เพื่อให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน ถ้าพบพัสดุของสถานศึกษามีการชำรุด เสียหาย ไม่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานให้รีบดำเนินการซ่อมแซมทันที และสถานศึกษาควรตั้งงบประมาณในการดูแลซ่อมแซมพัสดุของสถานศึกษา ด้านที่ 6) การจำหน่ายพัสดุ ในสถานศึกษาต้องมีการกำกับ ติดตาม การจำหน่ายพัสดุ ทำทะเบียน ควบคุม ที่จำหน่ายพัสดุ มีการตรวจสอบให้เป็นปัจจุบัน และให้มีการสำรวจพัสดุที่มีการชำรุดและจัดจำหน่าย

3. ผลการนำเสนอแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ข้อสรุปที่มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้

และมีความเป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช มีกรอบแนวปฏิบัติในการบริหารงานระบบสารสนเทศในสถานศึกษาควรจะดำเนินการตามกระบวนการบริหารและการจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาทั้ง 6 ขั้นตอน คือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูล 2) การตรวจสอบข้อมูล 3) การประมวลผลข้อมูล 4) การจัดเก็บและการบริหารข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 6) การนำข้อมูลไปใช้ ซึ่งใช้สำหรับการพัฒนาระบบงานพัสดุ 6 ด้านคือ 1) ด้านการวางแผนกำหนดความต้องการ 2) ด้านการจัดหาพัสดุ 3) ด้านการแจกจ่ายพัสดุ 4) ด้านการควบคุมพัสดุ 5) ด้านการบำรุงรักษาพัสดุ 6) การจำหน่ายพัสดุ โดยมีข้อเสนอแนะเรื่อง สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยมาปรับปรุงการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษา ควรจัดอบรมหลักสูตรการบริหารงานพัสดุ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการบริหารงานพัสดุ เพื่อพัฒนาการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาต่อไปอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง เรื่อง “แนวทางการบริหารงานพัสดุโดยใช้ระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพการบริหารงานพัสดุของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่งานพัสดุของสถานศึกษา มีการศึกษากฎหมายระเบียบ ข้อบังคับและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติงานและต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 และระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ 2560 อย่างเคร่งครัด เพราะถ้าหากปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดอาจจะได้รับโทษทั้งทางวินัยและทางอาญาได้ และวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราชมีการดำเนินการตรวจสอบภายในเป็นประจำทุกปี และได้รายงานผลการตรวจสอบภายในให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่งานพัสดุของสถานศึกษาได้ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของการปฏิบัติหน้าที่งานพัสดุ ได้จัดให้มีการประชุมอบรมเจ้าหน้าที่ระดับสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ และมีปัญหาในการในด้านการจัดหาพัสดุ ในส่วนของการจัดหาพัสดุล่าช้า ไม่ทันต่อความต้องการจำเป็นเร่งด่วน การสืบราคากลางจากผู้มีอาชีพหรือรับจ้างใช้เวลานาน ขาดข้อมูลที่จำเป็นในการจัดหา เช่น คุณลักษณะเฉพาะหรือรายละเอียดของพัสดุ การขาดการควบคุมกำกับติดตามรายงานข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิยมชัย ธิโสภา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานีเขต 1 ถึง 4 จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาและเจ้าหน้าที่พัสดุสถานศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก มีปัญหาการบริหารงานพัสดุ ด้านการกำหนดความต้องการ ด้านการแจกจ่ายพัสดุ ด้าน

การวางแผน และด้านการจำหน่ายพัสดุอยู่ในระดับน้อยและมีปัญหาในการจัดหาพัสดุและการบำรุงรักษาอยู่ในระดับปานกลาง (นิยมชัย อิโสภา, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิศักดิ์ ชำปฏี ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพปัจจุบันปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุ ในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดหาพัสดุยังขาดข้อมูลที่จำเป็นในการจัดหา เช่น คุณลักษณะเฉพาะหรือรายละเอียดของพัสดุ การขาดการควบคุมกำกับติดตามรายงานข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ (สิทธิศักดิ์ ชำปฏี, 2562)

2. การศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสดุโดยใช้ระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ควรมีการวางแผน กำหนดความต้องการพัสดุให้สอดคล้องกับแผนการปฏิบัติงานพัสดุ ควรจัดทำแผนการจัดซื้อจัดจ้าง เมื่อได้รับทราบงบประมาณรายจ่ายประจำปีไว้ล่วงหน้าทุกปี ควรมีการวางแผนและกำหนดแนวปฏิบัติในการแจกจ่ายพัสดุที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้ใช้พัสดุเบิกพัสดุได้ครบถ้วนถูกต้อง ควรลงบัญชีหรือลงทะเบียนพัสดุให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ สถานศึกษาควรมีห้องจัดเก็บพัสดุที่เป็นสัดส่วนเป็นการเฉพาะ และควรจัดทำคู่มือการจำหน่ายพัสดุ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง สถานศึกษายังไม่มีระบบสารสนเทศเพื่อควบคุมวัสดุ ทำให้มีความยุ่งยากในการสืบค้น เพราะเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานยังขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานของหน่วยงานต้นสังกัด จึงควรจัดหาระบบสารสนเทศในการบริหารงานพัสดุที่เชื่อมโยงกับระบบงานทั้งหมดในสถานศึกษา เช่น งานแผนและงบประมาณ งานบัญชี งานการเงิน เป็นต้น จัดทำทะเบียนคุณลักษณะของครุภัณฑ์แต่ละรายการเพื่อสะดวกในการจัดหา อีกทั้งควรสำรวจความต้องการในการใช้พัสดุทุกครั้งก่อนดำเนินการจัดหาพัสดุ ทั้งนี้เมื่อสถานศึกษาได้รับทราบงบประมาณที่แน่นอนแล้ว ผู้บริหารควรมีการประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อทำการวางแผน วิเคราะห์สภาพของสถานศึกษา เพื่อจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาต่อไป รวมถึงการจัดทำแผนการจัดซื้อ จัดจ้าง ช่วยให้การจัดซื้อ จัดจ้างเป็นไปตามกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน ลดปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างที่ล่าช้า ไม่ทันใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยวรรณ มากลาย ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษา ต้องมีการวางแผนกำหนดความต้องการพัสดุศึกษาเกี่ยวกับระเบียบงานพัสดุให้เข้าใจ ประชุมชี้แจง วางแผนงานพัสดุอย่างต่อเนื่อง และสำรวจความต้องการภายในโรงเรียนจัดหาพัสดุให้ตรงตามความต้องการและทันกำหนดการใช้งาน ส่งเจ้าหน้าที่พัสดุเข้ารับการอบรมเพื่อให้มีความรู้ความสามารถ และมีความเข้มงวดกับกระบวนการจัดหาพัสดุเพื่อให้ได้พัสดุที่ตรงตามความต้องการ การแจกจ่ายพัสดุควรแต่งตั้งบุคคลภายนอกเป็นกรรมการเบิกจ่ายพัสดุและลงบันทึกหลักฐานทุกครั้ง ควรเคร่งครัดการเบิกจ่าย การจำหน่ายพัสดุ สามารถตรวจสอบได้ การควบคุมพัสดุดีตาม ตรวจสอบเจ้าหน้าที่พัสดุให้จัดทำทะเบียนคุมพัสดุให้ครบถ้วนและเป็นปัจจุบันตรวจสอบบัญชีพัสดุและสำรวจพัสดุคงเหลือให้ถูกต้อง การ

บำรุงรักษาควรมีการดูแล ตรวจสอบคุณภาพพัสดุของโรงเรียนเป็นประจำ เพื่อให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน และด้านการจำหน่ายพัสดุต้องมีการกำกับ ติดตาม ทำทะเบียนควบคุมพัสดุและสำรวจพัสดุที่ชำรุดให้เป็นปัจจุบัน (ปิยวรรณ มากกลาย, 2561)

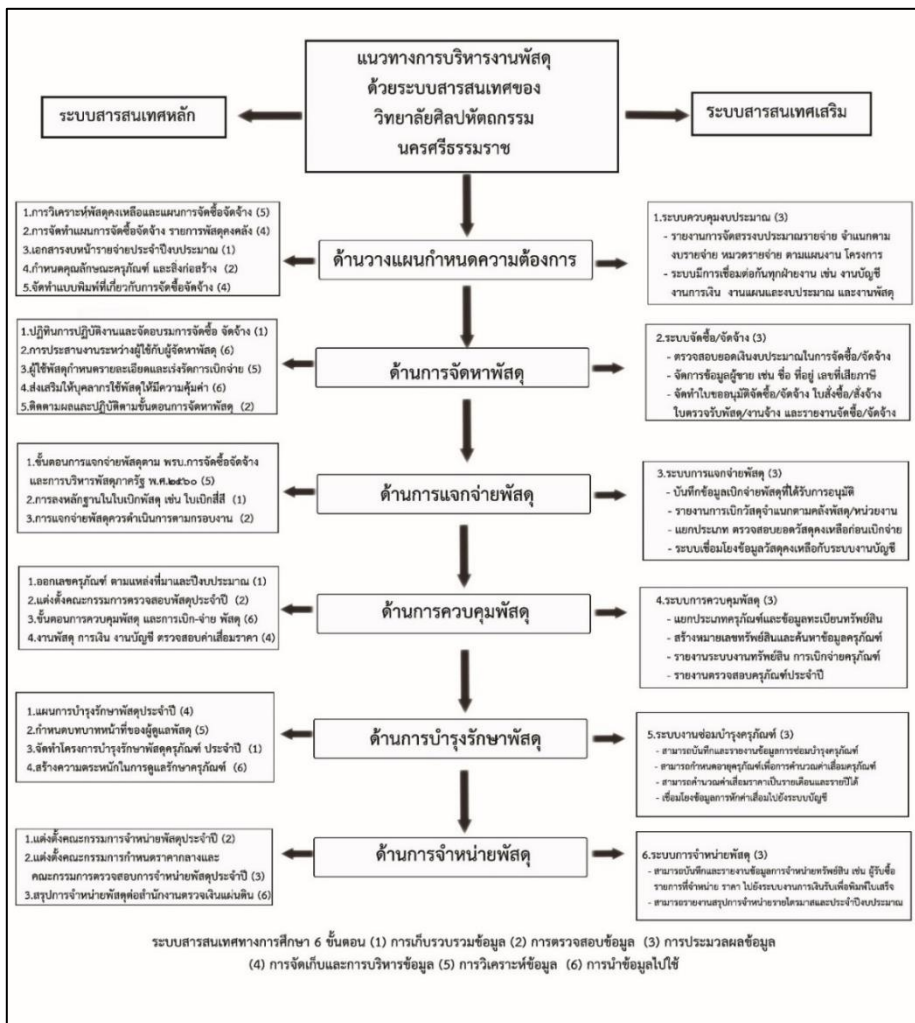
3. การศึกษาแนวทางการบริหารงานพัสดุโดยใช้ระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านการวางแผนกำหนดความต้องการ สถานศึกษาควรมอบหมายให้ครูที่รับผิดชอบงานพัสดุสถานศึกษาศึกษาเกี่ยวกับระเบียบงานพัสดุให้เข้าใจ มีการประชุมชี้แจง ปรีกษา วางแผนงานพัสดุอย่างต่อเนื่อง จัดทำแผนการจัดซื้อจัดจ้างประจำปี ของสถานศึกษา ก่อนเริ่มต้นปีงบประมาณใหม่ มีการสำรวจความต้องการใช้วัสดุและแหล่งเงิน เพื่อจัดทำเป็นแผนการจัดหาวัสดุ จัดหาโปรแกรมระบบงานพัสดุที่ช่วยในการวิเคราะห์ความต้องการวัสดุของแต่ละฝ่ายงานในแต่ละปีงบประมาณ เพื่ออำนวยความสะดวกในการตัดสินใจของฝ่ายบริหาร จัดทำแบบรายงานผลการปฏิบัติงานตามแผนการจัดหาวัสดุ ประจำปี และรายงานให้ผู้บริหารสถานศึกษาทราบ 2) ด้านการจัดหาพัสดุ ให้ตรงตามความต้องการและต้นกำหนดการใช้งาน จัดหรือส่งเจ้าหน้าที่พัสดุเข้ารับการอบรมเพื่อให้มีความรู้ความสามารถ ให้มีความชำนาญในการทำงานพัสดุ และมีความเข้มงวดกับกระบวนการจัดหาพัสดุ เพื่อให้ได้พัสดุที่ตรงตามความต้องการ จัดหาโปรแกรมระบบจัดหาพัสดุที่ช่วยในการหน่วยงานสามารถสอบถามข้อมูลงบประมาณ เช่น ยอดเงินที่ได้รับอนุมัติ ยอดเงินคงเหลือ รายงานรายการซื้อ/จ้าง จำแนกตามรหัสงบประมาณ รายงานงบประมาณคงเหลือจำแนกตามงบรายจ่าย และรายงานให้ผู้บริหารสถานศึกษาทราบ 3) ด้านการแจกจ่ายพัสดุ ควรมีการลงหลักฐานในใบเบิกพัสดุ และควรเคร่งครัดการเบิกจ่าย การแจกจ่ายพัสดุสามารถตรวจสอบได้ มีระบบการแจกจ่ายพัสดุเชื่อมโยงข้อมูลวัสดุคงเหลือกับระบบงานบัญชี เพื่อปรับปรุงบัญชีวัสดุคงเหลือและค่าใช้จ่ายจากการเบิกวัสดุ ตามใบเบิกที่ได้รับการอนุมัติ 4) ด้านการควบคุมพัสดุ การติดตาม ตรวจสอบ เจ้าหน้าที่พัสดุให้จัดทำทะเบียนคุมพัสดุให้ครบถ้วนและเป็นปัจจุบัน ตรวจสอบบัญชีพัสดุและสำรวจพัสดุคงเหลือให้ถูกต้องตรงกัน และแต่งตั้งกรรมการสำรวจพัสดุในสถานศึกษา ควรมีระบบการควบคุมพัสดุที่สามารถจัดการข้อมูลทะเบียนทรัพย์สิน เช่น ชื่อทรัพย์สิน มูลค่า วันที่รับ ประเภทพัสดุวิธีการได้มา งบที่ใช้ อายุ (ปี) รูปภาพ สามารถรายงานการเบิกจ่ายครุภัณฑ์จำแนกตามคลังพัสดุ รายงานครุภัณฑ์ชำรุด สูญหาย หมดสภาพ/เสื่อมสภาพ 5) ด้านการบำรุงรักษาพัสดุ พักตร์ มีการดูแล ตรวจสอบคุณภาพพัสดุของสถานศึกษาเป็นประจำ เพื่อให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน ถ้าพบพัสดุของสถานศึกษามีการชำรุด เสียหาย ไม่อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานให้รีบดำเนินการซ่อมแซมทันที และสถานศึกษาควรตั้งงบประมาณในการดูแลซ่อมแซมพัสดุของสถานศึกษา ควรมีระบบงานคำนวณค่าเสื่อม ควรมีคุณสมบัติ เช่น มีการกำหนดอายุครุภัณฑ์ เพื่อการคำนวณค่าเสื่อมครุภัณฑ์ รองรับการคำนวณค่าเสื่อมราคาแบบเส้นตรงได้ สามารถคำนวณค่าเสื่อมราคาเป็นรายเดือนและรายปีได้ เชื่อมโยงข้อมูลการหักค่าเสื่อมไปยังระบบบัญชี

เพื่อบันทึกปรับปรุงบัญชีค่าเสื่อมราคา และค่าเสื่อมราคาสะสมและรายงานทะเบียนทรัพย์สิน พร้อมค่าเสื่อมราคา จำแนกตามงวดบัญชี คลังพัสดุ หน่วยงาน และระบบงานซ่อมบำรุง ครุภัณฑ์ ควรมีคุณสมบัติ เช่น สามารถบันทึกข้อมูลการซ่อมบำรุงครุภัณฑ์ เช่น ผู้รับซ่อม วันที่ซ่อม รายการซ่อม ค่าใช้จ่ายในการซ่อม สามารถเก็บข้อมูลการซ่อมบำรุงครุภัณฑ์โดยเชื่อมโยงกับการจัดซื้อ/จัดจ้าง รายงานประวัติการซ่อมของครุภัณฑ์เพื่อประเมินสภาพการใช้งาน และ รายงานครุภัณฑ์ที่อยู่ระหว่างการซ่อม 6) ด้านการจำหน่ายพัสดุ การกำกับ ติดตาม การจำหน่ายพัสดุ ทำทะเบียน ควบคุม ที่จำหน่ายพัสดุ มีการตรวจสอบให้เป็นปัจจุบัน และให้มีการสำรวจพัสดุที่มีการชำรุดและจัดจำหน่าย ควรมีระบบการจำหน่ายพัสดุ มีคุณสมบัติดังนี้ เช่น สามารถบันทึกผลการจำหน่ายทรัพย์สินที่ได้รับการอนุมัติ เช่น ผู้รับซื้อ วันที่จำหน่าย รายการครุภัณฑ์ที่จำหน่าย ราคาจำหน่าย วิธีการจำหน่าย เชื่อมโยงระบบบัญชี เพื่อบันทึก ปรับปรุงบัญชีสินทรัพย์ และสามารถรายงานการจำหน่ายทรัพย์สินรายไตรมาสและประจำปี บประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุปผา ไชยแสง ได้ทำการศึกษา เรื่องการใช้ สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการพัสดุตามหลักธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผลการศึกษาการใช้สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการพัสดุตามหลักธรรมาภิบาล ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกกลุ่มมีการใช้ระบบสารสนเทศครบทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนกำหนดความต้องการ 2) ด้านการจัดหาพัสดุ 3) ด้านการแจกจ่ายพัสดุ 4) ด้านการควบคุมพัสดุ 5) ด้านการบำรุงรักษาพัสดุ 6) การจำหน่ายพัสดุ (บุปผา ไชยแสง, 2559) และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยัน นิลทะราช ได้ทำการศึกษา เรื่องการพัฒนาระบบสารสนเทศ การบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ผลการวิจัยพบว่าสภาพ ปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการระบบสารสนเทศการบริหารงาน พักสุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการควบคุมวัสดุทุกหน่วยงานภายใน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครมีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยมอบหมายให้เจ้าหน้าที่พัสดุเป็นผู้ควบคุมวัสดุ อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ มีการจัดทำบัญชี เพื่อควบคุมวัสดุส่วนใหญ่มีการจัดเก็บข้อมูลเป็นแฟ้มเอกสาร 2) สภาพปัญหาของการควบคุม วัสดุ การสืบค้นข้อมูลที่มีความล่าช้า ไม่มีระบบสารสนเทศเพื่อควบคุมวัสดุ การรายงานข้อมูล การเบิกจ่ายวัสดุล่าช้า และการตรวจสอบวัสดุทำได้ยาก 3) ต้องการระบบสารสนเทศที่ควบคุม วัสดุครบถ้วนถูกต้องตรงตามระเบียบ สามารถรายงานผลการเบิกจ่ายวัสดุประจำปี มีรายงาน ผลการเบิกจ่ายวัสดุประจำปีย้อนหลัง 3 ปี รายงานผลการเบิกจ่ายวัสดุแต่ละหน่วยงานโดยแยก ตามประเภทวัสดุ แยกตามประเภทเงิน รายงานประวัติการจัดซื้อวัสดุล่าสุดเพื่อประกอบการ ตัดสินใจในการจัดซื้อ ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศและความพึงพอใจระบบสารสนเทศ การ บริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล ในระบบ (Security Test) ความพึงพอใจของระบบสารสนเทศโดยผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ พบว่า

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านความง่ายต่อการใช้งานระบบ (Usability Test) (สุริยัน นิลทะราช, 2562)

สรุป

แนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรม นครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน กำหนดความต้องการ 2) ด้านการจัดหาพัสดุ 3) ด้านการแจกจ่ายพัสดุ 4) ด้านการควบคุมพัสดุ 5) ด้านการบำรุงรักษาพัสดุ 6) การจำหน่ายพัสดุ ทั้งนี้ สรุปแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศ

จากภาพที่ 1 จะเห็นว่าการนำแนวทางการบริหารงานพัสดุด้วยระบบสารสนเทศของวิทยาลัยศิลปหัตถกรรมนครศรีธรรมราช สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช จะต้องมีการจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาทั้ง 6 ขั้นตอน คือ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูล 2) การตรวจสอบข้อมูล 3) การประมวลผลข้อมูล 4) การจัดเก็บและการบริหารข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 6) การนำข้อมูลไปใช้ ซึ่งใช้สำหรับการพัฒนาระบบงานพัสดุ 6 ด้านคือ 1) ด้านการวางแผนกำหนดความต้องการ 2) ด้านการจัดหาพัสดุ 3) ด้านการแจกจ่ายพัสดุ 4) ด้านการควบคุมพัสดุ 5) ด้านการบำรุงรักษาพัสดุ 6) การจำหน่ายพัสดุ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการนำไปใช้ในการบริหาร ควรปฏิบัติดังนี้

1. สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยมาปรับใช้ในการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษา ควรจัดอบรมหลักสูตรการบริหารงานพัสดุ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการบริหารงานพัสดุ เพื่อพัฒนาการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษาต่อไปอย่างต่อเนื่อง
2. สถานศึกษาควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานพัสดุและจัดฝึกอบรม ให้กับเจ้าหน้าที่งานพัสดุ โดยให้มีการฝึกปฏิบัติจริง พร้อมทั้งติดตามและประเมินผลการอบรม
3. สถานศึกษาควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับระบบงานพัสดุแก่บุคลากรในสถานศึกษา อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
4. สถานศึกษาควรจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานของงานพัสดุให้สอดคล้องกับปฏิทินการปฏิบัติงานของสถานศึกษา
5. สถานศึกษาควรนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยลดขั้นตอนการปฏิบัติงานพัสดุ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการขยายขอบเขตการวิจัยแนวทางการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานพัสดุที่ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. ควรมีการวิจัยถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารพัสดุในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติ การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560
4. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกการบริหารจัดการพัสดุทั้ง 6 ด้าน กับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประกอบการบริหารและการตัดสินใจของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

- ชูศักดิ์ โสมนัส. (2550). ระบบจัดการพัสดุและครุภัณฑ์บนสถาปัตยกรรมแบบกลุ่มเมฆด้วยกูเกิลแอฟสคริป. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จิตติพร วีระประสิทธิ์. (2553). ระบบเบิกวัสดุผ่านเว็บไซต์ โดยใช้ลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์กรณีศึกษารวมพัฒนาที่ดิน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- นิยมชัย ธิโสภ. (2561). ศึกษาปัญหาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานีเขต 1 ถึง 4 จังหวัดอุดรธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- บุปผา ไชยแสง. (2559). การใช้สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการพัสดุตามหลักธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ปิยวรรณ มากกลาย. (2561). แนวทางพัฒนาการบริหารงานพัสดุของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สิทธิศักดิ์ ขำปฏี. (2562). สภาพปัจจุบันปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานพัสดุในสถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุขภูบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่นอุดรธานี.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2559). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริยัน นิลทะราช. (2562). การพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุเพื่อการควบคุมวัสดุมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

แนวทางการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์
ในจังหวัดฉะเชิงเทรา*
PHYSICAL EXERCISE GUIDELINES APPROPRIATE FOR MONKS
IN CHACHOENGSAO PROVINCE

พระครูโอภาสสรธาคูณ (ชาตรี อาสโภ)

Phrakru Ophasathakhun (Chatree Rshapho)

พระครูสุจิตบุญญากร (เนตร จิตบุญญา)

Phrakru Sujitbunyakorn (Net Jittapunyo)

พระพรหมพิริยะ ถาวโร (มัลลย์รักษ์)

PhraPhompiriya Thavaro (Malairak)

เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์

Chetniphath Phithiyanuwat

พรภิรมย์ ยอดบุญ

Pornpirom Yodboon

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhasothorn Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: tree.siri11@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 346 รูป โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหาอัตราส่วนของประชากร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการ จำนวน 3 รูป พระลูกวัด จำนวน 2 รูป และบุคลากรทางการแพทย์ จำนวน 8 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด จำนวน 13 รูป/คน และการสุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม จำนวน 9 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด คือ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ 3) แบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าความถี่ ค่าร้อยละ

* Received 28 February 2022; Revised 4 August 2022; Accepted 23 August 2022

ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
3. แนวทางการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าพระสงฆ์สามารถทำการบริหารร่างกายที่เรียกว่า จักร 4 คือการปรับเปลี่ยนอิริยาบถทั้ง 4 ประการ คือ ยืน เดิน นั่ง และนอน เพื่อให้ร่างกายเกิดความสมดุลโดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้
1) ควรบริหารร่างกายให้เหมาะสมกับอายุ และสภาพร่างกาย 2) ควรบริหารร่างกายอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน ๆ ละ 30 นาที 3) ควรบริหารร่างกายในช่วงที่ไม่หิวหรืออิ่มเกินไป หากฉันภัตตาหารไปแล้ว ควรรอหลังอาหารอย่างน้อย 2 ชั่วโมง 4) ไม่ควรทำการบริหารร่างกายในสถานที่ที่มีอากาศร้อนอบอ้าวหรือมีแดดจัด และ 5) ไม่ควรทำการบริหารร่างกายในช่วงที่ร่างกายรู้สึกอ่อนเพลีย ไม่สบาย

คำสำคัญ: แนวทาง, การบริหารร่างกาย, พระสงฆ์

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the physical exercising behaviors of monks in Chachoengsao Province, 2) the opinions about the physical exercise of monks in Chachoengsao Province, and 3) the physical exercise guidelines appropriate for monks in Chachoengsao Province. This descriptive research sample group consisted of 346 monks in Chachoengsao Province, selected by the population ratio sampling method. The key informants were three Buddhist ecclesiastical official monks, two monks, and eight medical officials, 13 informants in total. A focus group discussion of 9 representatives selected by purposive sampling was provided. The research instruments were 1) a questionnaire, 2) an interview form, and 3) a focus group discussion form. Data were analyzed using fundamental statistics: frequency, percentage, mean, and standard deviation. Content analysis and descriptive writing were employed for the qualitative research section.

The research showed that;

1. Overall, monks' physical exercise behaviors in Chachoengsao Province were at a good level.

2. Overall, opinions on the physical exercise of monks in Chachoengsao Province were at a high level.

3. Physical exercise guidelines appropriate for monks in Chachoengsao Province showed that monks could exercise their bodies using the Chakra 4: adjusting the four postures-stand, walk, sit, and lie down to balance the body. The recommendations were as follows: 1) the monks should exercise the body appropriate to their ages and physical conditions, 2) they should exercise the body regularly at least three days a week for 30 minutes each, 3) they should exercise the body during the time they are not hungry or too full. If they have already eaten, they should wait at least two hours after meals, 4) they should not exercise in a sweltering or sunny place, and 5) they should not exercise when they feel tired or unwell.

Keywords: Guidelines, Physical exercises, Monks

บทนำ

คนไทยร้อยละ 95 นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต จนกลายเป็นรากฐานทางประเพณีและวัฒนธรรม อันเป็นอัตลักษณ์มรดกของชาติไทย พระสงฆ์เป็นผู้มีความสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนา พัฒนาการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนาสังคม ท้องถิ่น ชุมชน อันเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชุมชน ในเรื่องการดูแลสุขภาพตนเอง สิ่งแวดล้อมภายในวัด และขยายผลสู่การพัฒนาสุขภาพของชุมชน พระสงฆ์มีปัญหาทางสุขภาพ โดยเฉพาะป่วยเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจขาดเลือดและภาวะไขมันในเลือดสูง ซึ่งสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากอาหารที่ใส่บาตรทำบุญของประชาชน ที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงผลเสียต่อการเจ็บป่วยของพระสงฆ์ นอกจากนี้พระสงฆ์ยังมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสิ่งที่เป็นสาเหตุของการเกิดโรค เช่น การสูบบุหรี่ ดื่มกาแฟ ดื่มเครื่องดื่มชูกำลัง และขาดการออกกำลังกายที่เหมาะสม หากไม่ได้รับการแก้ไขจะกลายเป็นผู้ป่วยรายใหม่ ปัญหาสุขภาพของพระสงฆ์ได้มีหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการแก้ไขปัญหายอยู่แล้ว แต่เป็นเพียงโครงการเฉพาะกิจที่ขาดระบบกลไกการดำเนินงาน ขาดการบูรณาการกับภาคส่วนต่าง ๆ อย่างจริงจังและมีการดำเนินงานเฉพาะในบางพื้นที่เท่านั้น และแม้ว่าพระสงฆ์จะมีหลักประกันสุขภาพ แต่เมื่อ

อาพาธยังมีปัญหาในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข รวมทั้งขาดการดูแลสุขภาพพระสงฆ์อย่างต่อเนื่องและครบวงจร หากไม่มีการพัฒนากระบวนการส่งเสริมและการดูแลสุขภาพพระสงฆ์ในด้านสุขภาพจะทำให้กลไกในการสืบทอดพระพุทธศาสนา และการพัฒนาความดีงามด้านคุณธรรม จริยธรรมที่สำคัญยิ่งของประเทศไทยก็จะอ่อนแอลง (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2563)

จากการศึกษาวิจัยพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทราครั้งนี้ มีวัดที่เข้าร่วมศึกษา จำนวน 45 วัด พระสงฆ์ จำนวน 250 รูป ซึ่งส่วนใหญ่มีอายุ 20-30 ปี (ร้อยละ 25.6) และอายุ 61 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 23.2) มีพรรษา 1-10 พรรษา (ร้อยละ 51.6) และ 11-20 พรรษา (ร้อยละ 27.2) จากการสำรวจดัชนีมวลกาย (BMI) ของพระสงฆ์ที่เข้าร่วมการวิจัยระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ถึง 30 กันยายน 2563 พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีค่า BMI 25-29.90 อ้วน/โรคอ้วนระดับ 2 (ร้อยละ 31.2) ค่า BMI 18.5-22.90 ปกติ (สุขภาพดี) (ร้อยละ 29.6) ค่า BMI 23-24.90 ท้วม/โรคอ้วนระดับ 1 (ร้อยละ 17.6) ค่า BMI 30 ขึ้นไป อ้วนมาก/โรคอ้วนระดับ 3 (ร้อยละ 13.2) ค่า BMI < 18.5 น้ำหนักน้อย/ผอม (ร้อยละ 8.4) ตามลำดับ โดยในจำนวนพระสงฆ์มีโรคประจำตัว ป่วยเป็นโรคเบาหวาน (ร้อยละ 18.0) ความดันโลหิตสูง (ร้อยละ 17.2) ไขมันในเลือด (ร้อยละ 12.0) หัวใจ (ร้อยละ 11.6) และจากการสำรวจยังพบว่า พฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพของพระสงฆ์อยู่ในระดับดี ร้อยละ 74 และพระสงฆ์มีพฤติกรรมออกกำลังกายอยู่ในระดับดี (เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2563) ดังนั้น การออกกำลังกายอย่างต่อเนื่องได้รับการยอมรับและมีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าส่งเสริมให้คนเรามีสุขภาพที่ดีและมีสมรรถภาพทางกายที่แข็งแรง โดยเฉพาะการป้องกัน (ลดความเสี่ยง) การเกิดโรคเรื้อรังในกลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือด โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ช่วยให้สุขภาพจิตดี (Adamu et al, 2006) ทั้งนี้เป็นที่ยอมรับว่าการออกกำลังกายมีประโยชน์ต่อภาวะสุขภาพ แต่จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า บุคคลส่วนใหญ่ยังไม่สามารถออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอได้ จึงทำให้มีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่จะมีผลต่อการคงไว้ซึ่งการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่องมีทั้งปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ 1) ไม่มีเวลาออกกำลังกาย 2) ขี้เกียจออกกำลังกายและ 3) ไม่มีอุปกรณ์ (พรหมินทร์ เมธากาญจนศักดิ์ และคณะ, 2549) 4) ไม่สนใจ (อารมณ สนานภู และคณะ, 2548) ส่วนปัจจัยด้านสังคมและ (Eyler et al, 1998) เช่น การมีสถานที่ที่เหมาะสม ความปลอดภัย และค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการออกกำลังกาย จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบพบว่า รูปแบบที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมให้มีการเข้าร่วมการออกกำลังกายที่สม่ำเสมอ คือ รูปแบบกิจกรรมที่จัดออกกำลังกายเป็นกลุ่ม (group-based exercise program) และรูปแบบการออกกำลังกายที่มีการใช้อุปกรณ์และสิ่งแวดล้อม (facility-based exercise program) และรูปแบบดังกล่าวมีประสิทธิภาพดีกว่ารูปแบบการออกกำลังกายที่เน้นการออกกำลังกายที่บ้าน (home-based exercise program) (Hong et al, 2008)

จากที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยลงพื้นที่ศึกษาพฤติกรรมการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารร่างกาย แล้วนำเสนอเป็นแนวทางการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมุ่งหวังให้พระสงฆ์ตระหนักและเห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพตนเอง มีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรงสมบูรณ์ และเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Group Discussion) เกี่ยวกับแนวทางการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง พระสงฆ์ในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา จากการคำนวณโดยใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ R.V.Krejcie & D.W.Morgan ที่ระดับ 0.05 ได้จำนวนพระสงฆ์ 346 รูป และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหาอัตราส่วนของประชากร (Proportional to Size) เพื่อหากลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม ส่วนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการ จำนวน 3 รูป พระลูกวัด จำนวน 2 รูป และบุคลากรทางการแพทย์ จำนวน 8 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด จำนวน 13 รูป/คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-Informant) และการจัดทำสนทนากลุ่ม (Group Discussion) 1 กลุ่ม จำนวน 9 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

การสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยสุ่มพระสงฆ์ในแต่ละอำเภอ จากนั้นจึงสุ่มพระสงฆ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากพระสงฆ์ทั้งหมดในแต่ละอำเภอ โดยคิดตามสัดส่วนของพระสงฆ์ของแต่ละอำเภอ ได้พระสงฆ์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 346 รูป โดยเกณฑ์การคัดเลือกเข้าการวิจัย ได้แก่ เป็นพระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา และยินยอมเข้าร่วมการวิจัย การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมในการทำวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา และความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

2.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยการใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยผู้วิจัยได้ทำการกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลอย่างกว้างในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

2.3 แบบสนทนากลุ่ม (Group Discussion) เพื่อหาข้อสรุป และความชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ทำหนังสือขออนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมในการทำวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม

2. ศึกษาทำหนังสือถึงเจ้าคณะผู้ปกครอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย พร้อมทั้งแบบสอบถาม จำนวน 346 ฉบับ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ด้วยวิธีการไปแจกด้วยตนเองและรับกลับคืนด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 346 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3. นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แบบสัมภาษณ์มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้ศึกษาทำหนังสือถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ พร้อมแบบสัมภาษณ์ เพื่อเป็นข้อมูลในการเตรียมความพร้อมในการให้สัมภาษณ์ พร้อมนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์

2. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3. คณะผู้วิจัยประสานดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์ ตามที่นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ โดยมีการบันทึกเทป จดบันทึก และถ่ายภาพนิ่งระหว่างการสัมภาษณ์

4. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ จำนวนพรรษาที่บวช ระดับการศึกษาทางธรรม ระดับการศึกษาทางโลก ตำแหน่งภายในวัด ตำแหน่งที่ตั้งของวัดตามเขตการปกครองคณะสงฆ์ โรคประจำตัว และดัชนีมวลกาย (BMI) ใช้การวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percent)

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา และความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อและรายด้าน

ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. คณะผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยนำคำสัมภาษณ์จากผู้ถูกสัมภาษณ์มาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของแต่ละบุคคล และจัดลำดับความสำคัญและคุณลักษณะของข้อมูล

2. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่จัดลำดับความสำคัญแล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะทราบถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของข้อมูล

3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบและนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน แสดงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์และเขียนรายงานข้อมูลที่ได้จากการวิจัย

ดังนั้น ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการตอบประเด็นสัมภาษณ์ (Interview Research) ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ (Document Research) และข้อมูลการสนทนากลุ่ม จะถูกนำมาวิเคราะห์และประมวลผลออกมาในลักษณะของการพรรณนาซึ่งนำไปสู่คำตอบในการวิจัยและสรุปผลตามหลักวิชาการประกอบการเขียนรายงานเพื่อชี้ให้เห็นถึงแนวทางการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ต่อไป

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า

จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 20-30 ปี (ร้อยละ 24.3) อายุ 31-40 ปี (ร้อยละ 23.7) อายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 23.1) อายุ 51-60 ปี (ร้อยละ 16.8) และอายุ 61 ปี ขึ้นไป (ร้อยละ 12.1) ตามลำดับ

จำแนกตามจำนวนพรรษาที่บวช พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนพรรษาที่บวช 1-10 พรรษา (ร้อยละ 52.6) พรรษาที่บวช 11-20 พรรษา (ร้อยละ 22.8) พรรษาที่บวช 21-30 พรรษา (ร้อยละ 15.3) พรรษาที่บวช 31-40 พรรษา (ร้อยละ 6.4) และพรรษาที่บวช 41 พรรษาขึ้นไป (ร้อยละ 2.9) ตามลำดับ

จำแนกตามโรคประจำตัว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ 65.3) ความดัน (ร้อยละ 9.5) เบาหวาน (ร้อยละ 8.4) ไขมันในเลือด (ร้อยละ 6.6) ภูมิแพ้ (ร้อยละ 2.9) เป็นมากกว่า 2 โรคขึ้นไป (ร้อยละ 1.7) หอบหืด, เก๊าท์ (ร้อยละ 0.9) หัวใจ, ต้อกระจก, กระดูกทับเส้น (ร้อยละ 0.6) มะเร็ง, ปอด, ไมเกรน, มือเท้าชา, ไทรอยด์, อ้วน, ไต (ร้อยละ 0.3) ตามลำดับ

จำแนกตามดัชนีมวลกาย (BMI) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ค่า ค่า BMI 18.5-22.90 ปกติ (สุขภาพดี) (ร้อยละ 34.4) ค่า BMI 25-29.90 อ้วน/โรคอ้วนระดับ 2 (ร้อยละ 29.5) ค่า BMI 23-24.90 ท้วม/โรคอ้วนระดับ 1 (ร้อยละ 16.2) ค่า BMI 30 ขึ้นไป อ้วนมาก/โรคอ้วนระดับ 3 (ร้อยละ 13.9) ค่า BMI < 18.5 น้ำหนักน้อย/ผอม (ร้อยละ 6.1) ตามลำดับ

2. พฤติกรรมการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับพฤติกรรมกรรมการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

พฤติกรรมกรรมการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ ในจังหวัดฉะเชิงเทรา	n = 346		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ท่านออกเดินบิณฑบาตเป็นประจำ	3.42	0.969	ดีมาก
2. ท่านทำวัตรสวดมนต์ในท่านั่งเทพบุตร ครั้งละ 30 นาทีขึ้นไป	3.17	0.976	ดี
3. ท่านเดินจงกรม 30 นาทีขึ้นไป	2.39	1.104	พอใช้
4. ท่านทำความสะอาด กุฏิ ลานวัด รดน้ำต้นไม้เป็นประจำ	3.58	0.711	ดีมาก
5. ท่านทำการซักเครื่องนุ่งห่มด้วยการซักมือ เช่น จีวร สงบ อังสะ เป็นต้น	3.22	1.066	ดี
6. ท่านเคลื่อนไหวร่างกาย (แกว่งแขน, ดึงยืดกล้ามเนื้อ) ต่อเนื่อง 30 นาที	2.94	1.000	ดี
7. ท่านสามารถทำการบริหารร่างกายต่อเนื่อง 30 นาที	2.87	1.016	ดี
8. ก่อนทำการบริหารร่างกาย ท่านมีการอบอุ่นร่างกายและผ่อนคลายกล้ามเนื้อ	2.63	1.056	ดี
9. ท่านฝึกความแข็งแรงของกล้ามเนื้อต่อเนื่อง	2.71	1.009	ดี
10. ท่านทำการบริหารร่างกายจนรู้สึกเหนื่อยมาก ๆ มีเหงื่อไหล หัวใจเต้นแรง และเร็วขึ้นมากกว่าปกติ	2.58	1.004	ดี
รวม	2.95	0.639	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับพฤติกรรมการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.95$, S.D. = 0.639) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก พบว่า อันดับหนึ่ง ข้อที่ 4 ท่านทำความสะอาด กุฏิ ลานวัด รดน้ำต้นไม้ เป็นประจำ ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.711) อันดับสอง ข้อที่ 1 ท่านออกเดินบิณฑบาตเป็นประจำ ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = 0.969) และอันดับสาม ข้อที่ 5 ท่านทำการซักเครื่องนุ่งห่มด้วยการซักมือ เช่น จีวร สงบ อังสะ เป็นต้น ($\bar{X} = 3.22$, S.D. = 1.066) ส่วนข้อที่มีผลการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 3 ท่านเดินจงกรม 30 นาทีขึ้นไป ($\bar{X} = 2.39$, S.D. = 1.104)

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ ในจังหวัดฉะเชิงเทรา	n = 346		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การบริหารร่างกายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน	4.47	0.862	มาก
2. การบริหารร่างกายทำให้จิตใจร่าเริงแจ่มใส	4.50	0.747	มากที่สุด
3. การบริหารร่างกายทำให้ร่างกายไม่เจ็บป่วยได้ง่าย	4.50	0.751	มากที่สุด
4. การบริหารร่างกายช่วยให้ผ่อนคลายความเครียดได้ทั้งทาง ร่างกายและจิตใจ	4.49	0.735	มาก
5. การบริหารร่างกายช่วยให้ระบบอวัยวะภายในทำงานได้ดี	4.49	0.770	มาก
6. การบริหารร่างกายช่วยให้นอนหลับสนิทดีขึ้น	4.47	0.769	มาก
7. การบริหารร่างกายช่วยพัฒนาบุคลิกภาพที่ดี	4.47	0.773	มาก
8. การบริหารร่างกายช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง	4.32	0.811	มาก
9. การบริหารร่างกายเป็นสิ่งที่ทำได้ด้วยตนเอง	4.55	0.738	มากที่สุด
10. การบริหารร่างกายช่วยชะลอความเสื่อมของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย	4.41	0.816	มาก
รวม	4.47	0.664	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.664) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก พบว่า อันดับหนึ่ง ข้อที่ 9 การบริหารร่างกายเป็นสิ่งที่ทำได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.738) อันดับสอง ข้อที่ 2 การบริหารร่างกายทำให้จิตใจร่าเริงแจ่มใส

($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.747) และ ข้อที่ 3 การบริหารร่างกายทำให้ร่างกายไม่เจ็บป่วยได้ง่าย ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.738) และอันดับสาม ข้อที่ 4 การบริหารร่างกายช่วยให้ผ่อนคลายความเครียดได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.735) และข้อที่ 5 การบริหารร่างกายช่วยให้ระบบอวัยวะภายในทำงานได้ดี ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.770) ส่วนข้อที่มีผลการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อที่ 8 การบริหารร่างกายช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.811)

4. แนวทางการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารร่างกาย การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่ม พบว่า แนวทางการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ดังนี้

การบริหารร่างกายสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถทำได้โดยยึดหลักการบริหารร่างกายที่เรียกว่า จักร 4 คือ การปรับเปลี่ยนอิริยาบถทั้ง 4 ประการ คือ ยืน เดิน นั่ง และนอน เพื่อให้ร่างกายเกิดความสมดุล เช่น การเดินบิณฑบาต การกวาดลานวัด วิหาร ลานเจดีย์ การทำความสะอาดกุฏิ เป็นต้น นอกเหนือจากการทำกิจวัตรประจำวันแล้ว พระสงฆ์ยังสามารถปฏิบัติทำการบริหารร่างกายได้ แต่ควรบริหารร่างกายด้วยความสำรวม ระวัง ทำด้วยความเหมาะสม ในที่อันสมควร ไม่ทำเพื่อความสนุกสนาน และไม่ยั้งครีธาของสาธุชนให้เสื่อมไป ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเอาคำว่า จตุกกัม มี 4 ล้อ คือ การบริหารให้เป็นไปด้วยอิริยาบถ 4 ประการ กล่าวคือ การเดิน การยืน การนั่ง และนอน มาใช้ในการบริหารร่างกายสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 57 ท่าปฏิบัติ ดังนี้

1) การบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ ในท่ายืน จำนวน 21 ท่าปฏิบัติ

ท่าที่ 1 ผ่อนคลายร่างกาย	ท่าที่ 2 บริหารต้นคอด้านหน้า
ท่าที่ 3 บริหารต้นคอด้านข้าง	ท่าที่ 4 บริหารต้นคอด้านหลัง
ท่าที่ 5 บริหารลำตัวด้านข้าง	ท่าที่ 6 ยืดลำตัวด้านข้าง
ท่าที่ 7 ยืดกล้ามเนื้อปลายแขน	ท่าที่ 8 ยืดกล้ามเนื้อหัวไหล่ด้านหลัง
ท่าที่ 9 ยืดกล้ามเนื้อต้นแขนด้านหลัง	ท่าที่ 10 ยืดกล้ามเนื้อหัวไหล่ด้านหน้า
ท่าที่ 11 เชิงปลายเท้า	ท่าที่ 12 ก้มแตะปลายเท้า
ท่าที่ 13 ยืดต้นขาด้านหน้า	ท่าที่ 14 กระดกปลายเท้า ขึ้น-ลง
ท่าที่ 15 บริหารข้อมือ	ท่าที่ 16 หมุนหัวไหล่
ท่าที่ 17 ยืดกล้ามเนื้อต้นขาด้านหน้า	ท่าที่ 18 ยืดกล้ามเนื้อต้นขาด้านหลัง
ท่าที่ 19 ยืดกล้ามเนื้อลำตัวด้านข้าง	ท่าที่ 20 ยืดกล้ามเนื้อหลังส่วนบน
ท่าที่ 21 ยืดกล้ามเนื้อลำตัว	

2) การบริหารร่างกายสำหรับพระสงฆ์ ในท่าเดิน จำนวน 6 ท่าปฏิบัติ

การบริหารร่างกายด้วยการเดินจงกรม ระยะที่ 1

- ขวาย่างหนอ-ซ้ายย่างหนอ
การบริหารร่างกายด้วยการเดินจงกรม ระยะที่ 2
ยกหนอ-เหยียบหนอ
การบริหารร่างกายด้วยการเดินจงกรม ระยะที่ 3
ยกหนอ-ย่างหนอ-เหยียบหนอ
การบริหารร่างกายด้วยการเดินจงกรม ระยะที่ 4
ยกส้นหนอ-ยกหนอ-ย่างหนอ-เหยียบหนอ
การบริหารร่างกายด้วยการเดินจงกรม ระยะที่ 5
ยกส้นหนอ-ยกหนอ-ย่างหนอ-ลงหนอ-ถูกหนอ
การบริหารร่างกายด้วยการเดินจงกรม ระยะที่ 6
ยกส้นหนอ-ยกหนอ-ย่างหนอ-ลงหนอ-ถูกหนอ-กดหนอ
- 3) การบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ ในท่านั่ง จำนวน 12 ท่าปฏิบัติ
- 3.1 ท่านั่งกับพื้น
- ท่าที่ 1 ยืดช่วงก้น
ท่าที่ 2 ยืดต้นขาด้านใน หรือขาหนีบ
ท่าที่ 3 ยืดต้นขาหลัง
ท่าที่ 4 ยืดกล้ามเนื้ออก
ท่าที่ 5 ยืดไหล่ แขน
ท่าที่ 6 ยืดหลัง แขน ไหล่ หลัง
- 3.2 ท่านั่งบนเตียง หรือเก้าอี้ สูงพอที่เท้าจะแตะถึงพื้นได้
- ท่าที่ 1 การเอนตัวซ้าย-ขวา
ท่าที่ 2 การบิดตัวซ้าย-ขวา
ท่าที่ 3 การยืนสะโพก
ท่าที่ 4 การยืดเหยียดกล้ามเนื้อต้นขา
ท่าที่ 5 การบริหารกล้ามเนื้อขาทั้ง 2 ข้าง
ท่าที่ 6 การยกเข่า ขึ้น-ลง
- 4) การบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ ในท่านอน จำนวน 18 ท่าปฏิบัติ
- ท่าที่ 1 การบริหารแขน
ท่าที่ 2 การใช้มือแตะเอวแล้วยกมือขึ้นไปเหนือไหล่
ท่าที่ 3 การยกแขน ขึ้น-ลง
ท่าที่ 4 การยกเท้า ขึ้น-ลง
ท่าที่ 5 การยืดหน้าท้อง และหลัง
ท่าที่ 6 การนอนบิดซ้าย-ขวา

- ทำที่ 7 การบริหารช่วงสะโปก
- ทำที่ 8 การบริหารกล้ำเนื้อต้นขาด้านนอก
- ทำที่ 9 การบริหารหน้าท้อง และขา
- ทำที่ 10 การบริหารกล้ำเนื้อหัวไหล่ และแขนช่วงบน
- ทำที่ 11 การกางแขนเข้า-ออกด้านข้าง
- ทำที่ 12 การยกแขนขึ้น-ลง ด้านข้างลำตัว
- ทำที่ 13 การยกแขนเฉียงไขว้กัน และการยกแขนออกซ้าย-ขวา
- ทำที่ 14 การบริหารขาและหน้าท้อง
- ทำที่ 15 การนอนกอดเข่า
- ทำที่ 16 การบริหารขานอนหงายยกขาขึ้น-ลง
- ทำที่ 17 การนอนถีบจักรยานอากาศ
- ทำที่ 18 การนอนไขว้ขาบิดตัวช่วยบริหารช่วงสะโปก และเพิ่มการยืดหยุ่น กล้ำเนื้อต้นขา

5. ข้อเสนอแนะสำหรับการบริหารร่างกายสำหรับพระสงฆ์

1. ควรบริหารร่างกายให้เหมาะสมกับอายุ และสภาพร่างกาย
2. ควรการบริหารร่างกายอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 วัน ๆ ละ 30 นาที
3. ควรบริหารร่างกายในช่วงที่ไม่หิว หรืออิ่มเกินไป หากฉันภัตตาหารไปแล้ว ควรรอหลังอาหารอย่างน้อย 2 ชั่วโมง
4. ไม่ควรทำการบริหารร่างกายให้สถานที่ที่มีอากาศร้อนอบอ้าว หรือมีแดดจัด
5. ไม่ควรทำการบริหารร่างกายในช่วงที่ร่างกายรู้สึกอ่อนเพลีย ไม่สบาย

อภิปรายผล

จากการศึกษา เรื่อง แนวทางการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัด ฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

พฤติกรรมการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทราส่วนใหญ่มีการบริหารร่างกายผ่านกิจวัตรประจำวัน โดยมีการทำความสะอาดกุฏิ กวาดลานวัด รดน้ำต้นไม้ ออกเดินบิณฑบาต ซักเครื่องนุ่งห่มด้วยการซักมือ เช่น จีวร สงบ อังสะ เป็นต้น อยู่เป็นประจำ ซึ่งสอดคล้องกับเจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์ และคณะ ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี

พระสงฆ์ส่วนใหญ่ใส่ใจในการดูแลสุขภาพของตนเอง แสวงหาความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ มีการเคลื่อนไหวร่างกาย ด้วยการเดินบิณฑบาต เดินขึ้นลงบันได กวาดลานวัด ทำความสะอาด กุฏิ มีการใช้ช้อนกลางเมื่อฉันภัตตาหารร่วมกับผู้อื่น กล่าวทักทายพูดคุยกับบุคคลที่รู้จัก/เพื่อน ร่วมงาน ยอมรับสิ่งที่ผู้อื่นให้ด้วยความเต็มใจ เช่น ความรัก สิ่งของ ความช่วยเหลือ ความผูกพัน ความเป็นมิตร และยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องดีหรือร้าย (เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2563) และซึ่งสอดคล้องกับวีรสิทธิ์ หลงเจริญ ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรม สุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมสุขภาพพระสงฆ์ ในเขตอำเภอเมืองจันทบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี โดยมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมสุขภาพ ในด้านการณรงค์สูบบุหรี่ สูงเป็นอันดับแรก รองลงมา คือ พฤติกรรมสุขภาพในด้านการบริหาร ร่างกาย และพฤติกรรมสุขภาพในด้านจัดการความเครียดตามลำดับ ส่วนพฤติกรรมสุขภาพ ของพระสงฆ์ในด้านการพักผ่อนร่างกายมีค่าเฉลี่ย อยู่ในลำดับสุดท้าย (วีรสิทธิ์ หลงเจริญ, 2557)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พระสงฆ์เห็นความสำคัญในการบริหาร ร่างกาย ซึ่งสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ช่วยให้จิตใจร่าเริงแจ่มใส และช่วยให้ร่างกายไม่ เจ็บป่วยได้ง่าย ช่วยให้ผ่อนคลายความเครียดได้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับ อภิรักษ์ คำเสนาะ ได้ศึกษาเรื่อง การครองชีวิตเพื่อการส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในอำเภอ เมืองอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ความเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ พระสงฆ์กลุ่ม ตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับคะแนนของความเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับ ดี โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยของความเห็น โดยรวมเท่ากับ 3.20 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.80 การวิเคราะห์รายด้าน พบว่า พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรม ส่งเสริมสุขภาพในด้านการบริโภคอาหารอยู่ในระดับดี ด้านการปฏิบัติกิจกรรมทางกายอยู่ ในระดับดี ด้านการบริหารจัดการความเครียดอยู่ในระดับดี (อภิรักษ์ คำเสนาะ, 2549) และ สอดคล้องกับเกศรา สว่างวงศ์ ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมสุขภาพ 4 มิติ ของพระสงฆ์ในเขต ปกครอง คณะสงฆ์ภาค 6 ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่ศึกษาใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย 5 แห่ง ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 6 มีวิธีการดูแลสุขภาพตนเองและให้ความ ช่วยเหลือหรือแนะนำการดูแลสุขภาพให้ผู้อื่น ได้แก่ ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีปฏิบัติตนให้เป็น ตัวอย่างตามหลักพระธรรมวินัย แนะนำการดื่มน้ำสะอาดหลังตื่นนอนทุกวัน แนะนำการ ควบคุมอาหาร แนะนำวิธีป้องกันโรค นำข้อมูลจากแพทย์ในชุมชนมาแนะนำชาวบ้าน แนะนำ การออกกำลังกาย แนะนำการกินสมุนไพรที่มีประโยชน์ การสมัครเป็นพระอาสาสมัครส่งเสริม สุขภาพประจำวัด การให้กำลังใจพบปะพูดคุยไปเยี่ยมที่บ้าน แนะนำการรับประทานอาหาร ที่ถูกสุขลักษณะและแนะนำการพักผ่อนให้เพียงพอ (เกศรา สว่างวงศ์, 2561)

แนวทางการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าการบริหารร่างกายสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถทำได้โดยยึดหลักการบริหารร่างกายที่เรียกว่า จักร 4 คือการปรับเปลี่ยนอิริยาบถทั้ง 4 ประการ คือ ยืน เดิน นั่ง และนอน เพื่อให้ร่างกายเกิดความสมดุล เช่น การเดินบิณฑบาต การกวาดลานวัด วิหาร ลานเจดีย์ การทำความสะอาดกุฏิ เป็นต้น นอกเหนือจากการทำกิจวัตรประจำวันแล้ว พระสงฆ์ยังสามารถปฏิบัติทำการบริหารร่างกายได้ แต่ควรบริหารร่างกายด้วยความสำรวม ระวัง ทำด้วยความเหมาะสม ในที่อันสมควร ไม่ทำเพื่อความสนุกสนาน และไม่ยั้งครีธาของสาธุชนให้เสื่อมไป ซึ่งสอดคล้องกับเกศรา สว่างวงศ์ ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมสุขภาพ 4 มิติ ของพระสงฆ์ในเขตปกครอง คณะสงฆ์ภาค 6 ผลการวิจัยพบว่า แนวปฏิบัติตนในการดูแลสุขภาพของพระสงฆ์ที่ศึกษาใน มจร 5 แห่งเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 6 เพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม ด้านร่างกาย ได้แก่ รักษาความสะอาดของเสื้อผ้าและที่นอน มีระดับปฏิบัติมารองลงมา ได้แก่ ออกกำลังกายทุกวัน เลือคน้ำมันผักปลอดสารพิษ ตรวจสุขภาพประจำปี (เกศรา สว่างวงศ์, 2561) และสอดคล้องกับเดชภณ ทองเต็ม และจิรนนท์ แก้วมา ได้ศึกษาเรื่อง กิจกรรมทางกายของพระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ จากผลการศึกษา ควรมีการส่งเสริมองค์ความรู้ที่ถูกต้องในด้านการออกกำลังกายสำหรับพระภิกษุสงฆ์ และควรส่งเสริมการปฏิบัติกิจกรรมทางกายในกลุ่มพระภิกษุสงฆ์ โดยเฉพาะการใช้อุปกรณ์ในการออกกำลังกายที่ไม่ขัดกับหลักพระพุทธศาสนา (เดชภณ ทองเต็ม และจิรนนท์ แก้วมา, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 การบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา

การบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถทำได้โดยยึดหลักการบริหารร่างกายที่เรียกว่า จักร 4 คือ การปรับเปลี่ยนอิริยาบถทั้ง 4 ประการ คือ ยืน เดิน นั่ง และนอน เพื่อให้ร่างกายเกิดความสมดุล เช่น การเดินบิณฑบาต การกวาดลานวัด วิหาร ลานเจดีย์ การทำความสะอาดกุฏิ เป็นต้น นอกเหนือจากการทำกิจวัตรประจำวันแล้ว พระสงฆ์ยังสามารถปฏิบัติทำการบริหารร่างกายได้ แต่ควรบริหารร่างกายด้วยความสำรวม ระวัง ทำด้วยความเหมาะสม ในที่อันสมควร ไม่ทำเพื่อความสนุกสนาน และไม่ยังครีธาของสาธุชนให้เสื่อมไป ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเอาคำว่า จตุกกัม มี 4 ล้อ คือ การบริหารให้ไปไปด้วยอิริยาบถ 4 ประการ กล่าวคือ การเดิน การยืน การนั่ง และนอน มาใช้ในการบริหารร่างกายสำหรับพระสงฆ์ จำนวน 57 ท่านปฏิบัติ ดังนี้

1. การบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ ในท่ายืน จำนวน 21 ท่าปฏิบัติ
2. การบริหารร่างกายสำหรับพระสงฆ์ ในท่าเดิน จำนวน 6 ท่าปฏิบัติ
3. การบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ ในท่านั่ง จำนวน 12 ท่าปฏิบัติ
4. การบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ ในท่านอน จำนวน 18 ท่าปฏิบัติ

สรุป

พฤติกรรมการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่ทำความสะอาดกุฏิ ลานวัด รดน้ำต้นไม้ เป็นประจำ ออกเดิน บิณฑบาตเป็นประจำ และทำการซักเครื่องนุ่งห่มด้วยการซักมือ เช่น จีวร สงบ อังสะ เป็นต้น ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารร่างกายของพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนใหญ่เห็นว่าการบริหารร่างกายเป็นเรื่องที่ทำได้ด้วยตนเอง ทำให้จิตใจร่าเริง แจ่มใส และทำให้ร่างกายไม่เจ็บป่วยได้ง่าย

แนวทางการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า การบริหารร่างกายสำหรับพระสงฆ์ในจังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถทำได้โดยยึดหลักการบริหารร่างกายที่เรียกว่า จักร 4 คือการปรับเปลี่ยนอิริยาบถทั้ง 4 ประการ คือ ยืน เดิน นั่ง และนอน เพื่อให้ร่างกายเกิดความสมดุล เช่น การเดินบิณฑบาต การกวาดลานวัด วิหาร ลานเจดีย์ การทำความสะอาดกุฏิ เป็นต้น นอกเหนือจากการทำกิจวัตรประจำวันแล้ว พระสงฆ์ยังสามารถปฏิบัติทำการบริหารร่างกายได้ แต่ควรบริหารร่างกายด้วยความสำรวม ระวัง ทำด้วยความเหมาะสมในที่อันสมควร ไม่ทำเพื่อความสนุกสนาน และไม่ยังครีธาของสาธุชนให้เสื่อมไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมองค์ความรู้ และแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์
2. ควรมีการจัดกิจกรรม หรือโครงการเกี่ยวกับการบริหารร่างกายและการดูแลสุขภาพให้ถูกต้องและเหมาะสมในการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ต่อไป
3. ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ทำการบริหารร่างกายด้วยการเดินจงกรมอย่างน้อย 30 นาทีขึ้นไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการบริหารร่างกายของพระสงฆ์
2. ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์
3. ควรศึกษาการพัฒนาเครือข่ายการบริหารร่างกายที่เหมาะสมสำหรับพระสงฆ์

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2563). สรุปรูปโครงการดำเนินงาน จำแนกตามโครงการ/กิจกรรมสำคัญปีงบประมาณ 2563. เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2563 จาก <http://doc.anamai.moph.go.th/?r=str-project/listbyproject&pid=S2563P135>
- เกศรา สว่างวงศ์. (2561). พฤติกรรมสุขภาพ 4 มิติ ของพระสงฆ์ในเขตปกครอง คณะสงฆ์ภาค 6. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์ และคณะ. (2563). พฤติกรรมการสร้างเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เดชภณ ทองเต็ม และจิรนนท์ แก้วมา. (2562). กิจกรรมทางกายของพระภิกษุสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 7(2), 49.
- พรหมินทร์ เมธากาญจนศักดิ์ และคณะ. (2549). พฤติกรรมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพของนักศึกษา วิทยาเขตหนองคาย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาเขตหนองคาย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วีรสิทธิ์ หลงเจริญ. (2557). พฤติกรรมสุขภาพของพระสงฆ์ในเขตอำเภอเมืองจันทบุรี. ใน งานนิพนธ์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- อภิรักษ์ คำแสนะ. (2549). การครองชีวิตเพื่อการส่งเสริมสุขภาพของพระสงฆ์ในอำเภอเมืองอุบลราชธานี. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อารมณ สนานภู และคณะ. (2548). การวิจัยและพัฒนากิจกรรมส่งเสริมการเล่นกีฬาและการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ 76 จังหวัด. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- Adamu et al. (2006). Physical exercise and health: a review. Nigerian journal of medicine, 15(3), 190.
- Eyler et al. (1998). Physical Activity and Minority Women: A Qualitative Study. Health Education & Behavior, 25(5), 640-652.
- Hong et al. (2008). Factors affecting exercise attendance and completion in sedentary older adults: a meta-analytic approach. J Phys Act Health, 5(3), 385-397.

แนวทางในการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสม
ต่อการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา*
GUIDELINES OF ACTIVITY DEVELOPMENT FOR COMMUNITY
PARTICIPATION SUITABLE FOR ELDER'S HEALTH ENHANCEMENT IN
CHACHOENGSAO PROVINCE

พระมหาปิยะบุตร ปญฺญาวตฺถโน (วงศ์กันทรภักย์)

Phramahapiyabut Panyawatthano (Wongkantharaphai)

นิรมล ตรีตราเพ็ชร

Niramol Treetrapetch

ปัญญา โพธิ์ทอง

Panya Photong

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhasothorn Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Thailand

E-mail: niramol.t2503@gmail.com

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากิจกรรมและแนวทางการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา ใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณคือผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน ใช้การคำนวณแบบสัดส่วน เครื่องมือคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติพื้นฐาน ส่วนเชิงคุณภาพ ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านกิจกรรมของกลุ่มผู้สูงอายุจำนวน 10 คน ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์การวิจัย เครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์ สังเกต จดบันทึก และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านกิจกรรมนันทนาการ มีความสำคัญระดับมาก โดยความเหมาะสมของกิจกรรมกับสภาพร่างกาย ช่างวัย และความปลอดภัยมีความสำคัญมากที่สุด และการมีแหล่งนันทนาการที่ดีมีมาตรฐานมีความสำคัญน้อยที่สุด
2. ด้านกิจกรรมทางศาสนา มีความสำคัญระดับมาก โดยการเข้าร่วมกิจกรรมหรือพิธีกรรมทางศาสนาที่จัดขึ้นโดยวัดหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน มีความสำคัญมากที่สุด และ

* Received 1 March 2022; Revised 10 August 2022; Accepted 23 August 2022

การเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่คนในชุมชนเกี่ยวกับหลักธรรมทางศาสนาด้วยความสมัครใจ มีความสำคัญน้อยที่สุด

3. ด้านกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อชุมชน มีความสำคัญระดับมาก โดยการเป็นอาสาสมัคร เพื่อช่วยเหลือสังคม และคนในชุมชนด้วยความสมัครใจ มีความสำคัญมากที่สุด และการเป็นที่ปรึกษาในเรื่องงานที่ตนเคยมีประสบการณ์ในชมรม สมาคม หน่วยงาน มีความสำคัญน้อยที่สุด

4. ด้านกิจกรรมทางการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม มีความสำคัญระดับปานกลาง โดยการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยชุมชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนมีความสำคัญมากที่สุด และการเป็นที่ปรึกษาให้ความรู้แก่คนในชุมชนเกี่ยวกับด้านศิลปวัฒนธรรมตามความถนัดมีความสำคัญน้อยที่สุด

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, การสร้างเสริมสุขภาพ, การมีส่วนร่วม

ABSTRACT

This research aimed to study activities and guidelines for community participation suitable for elder health enhancement in Chachoengsao Province. It was quantitative and qualitative research. The sample group for the quantitative part was 400 older people aged 60 years and over, selected by proportional calculations. The research tool was a questionnaire. The fundamental statistics were employed for data analysis. For the qualitative part, an in-depth interview was conducted with a group of ten people involved in the activities of the elderly, selected by purposive sampling based on the research's objectives. The research tools were interviews, observation, note-taking, and content analysis.

The research found that;

1. Recreational activities: It was essential. The suitability of the activities to the physical conditions, age range, and safety were of utmost importance, and having excellent and standard recreational facilities was of minor importance.

2. Religious activities: It was essential. Participation in religious activities or ceremonies organized by the temples or various community departments was the most important. Being a voluntary speaker to educate people in the community about religious principles was of minor importance.

3. Volunteer activities for the community: It was essential. Volunteering to help society and people in the community voluntarily was the most important.

Being a consultant on the work they had experience in clubs, associations, and agencies was the least important.

4. Educational and cultural activities: It was of medium importance. Participating in activities organized by communities or agencies from the public and private sectors was the most important. Being a consultant to educate people in the community about arts and culture based on their aptitude was of minor importance.

Keywords: Elderly, Health enhancement, Participation

บทนำ

โครงสร้างประชากรของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 - 2573 ในช่วงระยะเวลา 70 ปีที่ผ่านมาได้ปรับเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างมาก โดยมีจำนวนผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันคนไทยแต่งงานช้า มีลูกยาก ทำให้จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น ตัวเลขประชากรไทยในปี พ.ศ. 2563 ตามที่สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) รายงานต่อ ครม. เมื่อต้นปี พ.ศ. 2563 พบว่า ประเทศไทยมีจำนวนประชากร 66.5 ล้านคน คาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 67.2 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2571 หลังจากนั้นจำนวนประชากรจะลดลงในอัตรา -0.2% ต่อปี ซึ่งในปี 2583 คาดประมาณว่าจะมีประชากรประมาณ 65.4 ล้านคน ส่วนประชากรวัยเด็ก (แรกเกิด-14 ปี) มีแนวโน้มลดลง โดยในปี พ.ศ. 2563 มีจำนวนประชากรเด็ก 11.2 ล้านคน (ร้อยละ 16.9) ลดลงเป็น 8.4 ล้านคน (ร้อยละ 12.8) ใน ปี พ.ศ. 2583 ประชากรผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ในปี พ.ศ. 2563 มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 12 ล้านคน หรือ 18% เพิ่มขึ้นเป็น 20.42 ล้านคน หรือ ร้อยละ 31.28 ในปี พ.ศ. 2583 โดยในปี พ.ศ. 2562 เป็นปีแรกที่จำนวนประชากรวัยเด็กเท่ากับประชากรผู้สูงอายุที่ 11.3 ล้านคน หลังจากนั้นจำนวนประชากรวัยเด็กลดลงกว่าผู้สูงอายุมาโดยตลอด จากสถิติดังกล่าว ทำให้เห็นว่า จำนวนประชากรผู้สูงวัยในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทย ได้เข้าสู่ “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” (Complete aged society) โดยมีจำนวนประชากรสูงวัยทั้งสิ้นจำนวน 13.8 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุจำนวน 12 ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ 18 และจะใช้เวลาอีกเพียง 10 ปี ก็จักกลายเป็น “สังคมสูงวัยระดับสุดยอด” (Super aged society) ประมาณปี พ.ศ. 2547 (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2557)

จากสถานการณ์โครงสร้างทางอายุที่เปลี่ยนแปลงไป ทุกฝ่ายจะต้องตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจากการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของผู้สูงอายุในประเทศไทย การทำให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอย่างมีความสุขนั้น หมายถึง ผู้สูงอายุต้องมี

สุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา ไม่ใช่เพียงปราศจากโรคหรือความพิการเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พุทธศักราช 2550 กล่าวว่า สุขภาวะที่สมบูรณ์ทุกทางของคนไทยเชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมของสุขภาพทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา ทั้งนี้ (ศุทธา เอื้ออภิสัทธีวงศ์ และคณะ, 2560) กล่าวว่า “สุขภาพ” อาจหมายรวมถึงสภาวะที่มีหรือไม่มี หรือถูกใช้ในความหมายของการปราศจากโรคหรือความพิการ ในขณะเดียวกันก็อาจหมายถึงสภาวะที่สมบูรณ์ หรือมีความสามารถ หรือมีทรัพยากรสำรองในตัวที่สามารถนำมาใช้เมื่อจำเป็นอีกด้วย บุคคลที่มาจากภูมิหลังและวัฒนธรรมแตกต่างกัน อาจจะมีแนวคิดเรื่องสุขภาพที่แตกต่างกัน เมื่อคนทั่วไปอธิบายว่าการมีสุขภาพดีหมายถึงอะไร คำตอบที่ได้มักจะทำอ้างอิงมาจากประสบการณ์เฉพาะในชีวิตบุคคลนั้น ในบางสถานการณ์การมีสุขภาพดีเทียบเท่ากับการไม่มีโรค ขณะที่บางครั้งสุขภาพเท่ากับความสามารถในการพึ่งพาตัวเองให้อยู่รอดปลอดภัย คนรุ่นก่อนมีแนวโน้มจะให้ความหมายสุขภาพว่าเป็นความเข้มแข็งภายใน ความสามารถในการจัดการกับความท้าทายในชีวิต ส่วนคนรุ่นใหม่มักจะมองว่าเป็นความสมบูรณ์ทางร่างกาย พลกำลัง และความแข็งแรง คนที่มีชีวิตสุขสบายมักจะมองสุขภาพว่าเป็นชีวิตที่มีความสุข ขณะที่ผู้ยากไร้มีแนวโน้มจะมองสุขภาพว่าเป็นความจำเป็นพื้นฐานในชีวิตประจำวัน

เนื่องด้วยในปัจจุบันจากการที่ประเทศไทยมีระบบสาธารณสุขที่ดี ทำให้ผู้สูงอายุยังแข็งแรง มีสุขภาพที่ดี มีความกระปรี้กระเปร่า ที่สำคัญคือยังเปี่ยมด้วยประสบการณ์ซึ่งน่าจะเป็นคุณูปการสำคัญอันช่วยให้สังคมไทยรุดหน้าได้ต่อไป การดูแลผู้สูงอายุจึงเป็นความจำเป็นที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ การดูแลผู้สูงอายุจึงเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่ทุกครอบครัว ตลอดจนชุมชน รวมถึงหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบด้านผู้สูงอายุทั้งทางตรงและทางอ้อม จะต้องจัดให้มีบริการผู้สูงอายุในรูปแบบที่หลากหลายตามสภาพความเป็นจริงของปัญหาและความจำเป็น รวมทั้งลักษณะของความต้องการต่าง ๆ ที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบทของชุมชน ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า การขับเคลื่อนเรื่องเกี่ยวกับสังคมผู้สูงอายุนั้น ไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องของคนสูงอายุเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของคนทุกวัย ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยกระทรวงสาธารณสุข ได้บูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน กำหนดแนวทาง และเป้าหมาย เพื่อสร้างความตระหนักในกลุ่มวัยทำงานถึงความสำคัญของการเตรียมตนเองสู่การเป็นผู้สูงอายุที่สามารถดูแลตนเอง ดำรงชีวิตประจำวัน และมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งสร้างทัศนคติของคนในสังคมให้มองผู้สูงอายุว่าเป็นผู้มีศักยภาพ ถือเป็นการเตรียมความพร้อมให้ทุกภาคส่วนสามารถรับมือกับสังคมผู้สูงอายุได้ในอนาคต

สำหรับจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ได้เข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ” (aged society) แล้ว เนื่องจากมีจำนวนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่มีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมดในจังหวัด โดยปี พ.ศ. 2561 สัดส่วนผู้สูงอายุประมาณร้อยละ 16.5 ของจำนวน

ประชากรทั้งจังหวัด และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งจังหวัดฉะเชิงเทราต้องเตรียมการให้พร้อมเพื่อรองรับปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความสมดุลในการอยู่ร่วมกันระหว่างกลุ่มวัยสูงอายุกับกลุ่มวัยอื่น ๆ และในแต่ละกลุ่มวัยของผู้สูงอายุด้วยกันเอง (สำนักงานสถิติจังหวัดฉะเชิงเทรา, 2564) ดังนั้น การเตรียมความพร้อมรับมือกับสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Complete Ageing Society) จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งมิติด้านสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต และสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญ คือ การเตรียมความพร้อมให้กับผู้ที่กำลังก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพอย่างรอบด้าน ตลอดจนการพัฒนาและสร้างสรรค์กิจกรรมคุณภาพ สำหรับรองรับกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังมีศักยภาพ (Active Aging) ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีพลังในการช่วยเหลือผู้อื่นอีกทางหนึ่งด้วย

ดังนั้น การศึกษาเรื่อง แนวทางในการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา จึงเป็นการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่สามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่าง เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนเตรียมความพร้อมรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยที่ได้มีการคาดการณ์แนวโน้มจำนวนผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น สู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มุ่งศึกษาการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา
2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีทั้งหมดจำนวน 242,699 คน ใช้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน คำนวณจากประชากรแต่ละกลุ่ม โดยกำหนดสูตรกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ใช้การคำนวณแบบสัดส่วน (proportion sampling) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน จำนวน 10 คน ใช้การคัดเลือกแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์การวิจัย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เชิงปริมาณ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามประกอบด้วยตัวแปรต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม และทดสอบคุณภาพ

เครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายคุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และนำผลการวิเคราะห์จากข้อมูลเชิงคุณภาพ มาเป็นข้อมูลในการสนับสนุนผลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลที่ได้อยู่ในลักษณะความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจำแนกข้อมูลแล้วทำการเปรียบเทียบข้อมูลและสร้างข้อมูลแบบอุปนัย (inductive conclusion) จากนั้นนำเสนอเชิงบูรณาการเพื่อสนับสนุนผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์อายุ ที่กำหนด ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการตอบแบบสอบถาม การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการร่วมดำเนินการวิจัย เมื่อผู้สูงอายุยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างคนละ 1 ชุด ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามที่เป็นเครื่องมือวิจัยจำนวน 1 ชุดอย่างอิสระ ไม่รบกวน หรือบางกรณีนั้นผู้วิจัยให้ผู้สูงอายุได้ทำแบบสอบถามโดยมีระยะและกำหนดวันมารับแบบสอบถามกลับคืน เมื่อกลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามเสร็จผู้วิจัยใส่แบบสอบถามลงในซอง และปิดผนึกพร้อมนำแบบสอบถามกลับคืน เพื่อนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์และนำข้อมูลไปวิเคราะห์ผล

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารงานวิจัยที่มีการศึกษาไว้ในประเด็นที่เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา ตลอดจนถึงความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ แนวคิดและทฤษฎีด้านกิจกรรมนั้นหนทางการด้านกิจกรรมทางศาสนา ด้านกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อชุมชน และด้านกิจกรรมทางการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม อีกทั้งเนื้อหาของเรื่องที่ทำการศึกษา ทำการศึกษาโดยค้นคว้าเอกสารทั้งที่เป็นเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ จากหน่วยราชการ สถาบันการศึกษา เอกชน ประเพณีหนังสือ ตำรา รายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ บทความ สื่ออินเทอร์เน็ต โดยรวบรวมแยกประเด็นไว้ตามเนื้อหา

4.3 การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัย โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 10 คน โดยการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ปฏิบัติการ และผู้เกี่ยวข้อง ตามกรอบแนวคิดการวิจัย ที่เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา และหาข้อสรุปประเด็นต่าง ๆ

เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับการวิเคราะห์ข้อคำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์รายข้อ (Item Analysis) สำหรับการเรียบเรียงและจัดหมวดหมู่ข้อเสนอแนะจากตอบคำถามปลายเปิด ในแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ขณะที่ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์โดยการตีความเนื้อหาเพื่อวิเคราะห์ อธิบาย และสร้างข้อสรุปในการวิจัย

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยวิธีการถอดคำสัมภาษณ์และนำมาบันทึกเป็นข้อความ นำมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นทำการวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) และสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และนำเสนอต่อไป

5.3 นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง การสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และจากการศึกษาต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบ และนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน แสดงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์และเขียนรายงานข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา นำเสนอผลการวิจัยโดยจำแนกเป็น 2 ประเด็นโดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.3 มีอายุระหว่าง 60 - 69 ปี คิดเป็นร้อยละ 70.3 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 56.5 การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 69.3 และส่วนใหญ่มียาได้ต่อปีต่ำกว่า 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 68.8

2. ผลข้อค้นพบแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมทางศาสนา ด้านกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อชุมชน และด้านกิจกรรมนันทนาการตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมทางการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้จำแนกการนำเสนอ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม

(n = 400)

แนวทางในการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุใน จังหวัดฉะเชิงเทรา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านกิจกรรมนันทนาการ	3.50	0.75	มาก	3
2. ด้านกิจกรรมทางศาสนา	3.57	0.69	มาก	1
3. ด้านกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อชุมชน	3.55	0.78	มาก	2
4. ด้านกิจกรรมทางการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม	3.28	1.00	ปานกลาง	4
รวม	3.47	0.73	มาก	

3. ผลข้อค้นพบจากตัวแปรกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า 1) ด้านกิจกรรมนันทนาการ มีความสำคัญระดับมาก โดยความเหมาะสมของกิจกรรมกับสภาพร่างกาย ช่วงวัย และความปลอดภัย มีความสำคัญมากที่สุด และการมีแหล่งนันทนาการที่ดีมีมาตรฐานมีความสำคัญน้อยที่สุด 2) ด้านกิจกรรมทางศาสนา มีความสำคัญระดับมาก โดยการเข้าร่วมกิจกรรมหรือพิธีกรรมทางศาสนาที่จัดขึ้นโดยวัดหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน มีความสำคัญมากที่สุด และการเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่คนในชุมชนเกี่ยวกับ หลักธรรมทางศาสนาด้วยความสมัครใจมีความสำคัญน้อยที่สุด 3) ด้านกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อชุมชน มีความสำคัญระดับมาก โดยการเป็นอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือสังคม และคนในชุมชนด้วยความสมัครใจมีความสำคัญมากที่สุด และการเป็นที่ปรึกษาในเรื่องงานที่ตนเคยมีประสบการณ์ในชมรม สมาคม หน่วยงานมีความสำคัญน้อยที่สุด 4) ด้านกิจกรรมทางการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม มีความสำคัญระดับปานกลางโดยการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยชุมชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนมีความสำคัญมากที่สุด และการเป็นที่ปรึกษาให้ความรู้แก่คนในชุมชนเกี่ยวกับด้านศิลปวัฒนธรรมตามความถนัดมีความสำคัญน้อยที่สุด

อภิปรายผล

จากการศึกษาแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม พบว่า มีระดับมาก และเมื่อแยกพิจารณาในรายด้าน พบว่าแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทราอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านกิจกรรมทางศาสนา รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมนันทนาการ ด้านกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อชุมชน และด้านกิจกรรมทางการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม มีค่าตามลำดับ เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ด้านกิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ ด้านกิจกรรมนันทนาการ มีระดับมาก ประกอบด้วย ความเหมาะสมของกิจกรรมกับสภาพร่างกาย ช่วงวัย และความปลอดภัย การได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางสังคม การเข้าร่วมหรือปฏิบัติกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ การได้มีโอกาสในการเข้าสังคมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และการมีแหล่งนันทนาการที่ดีมีมาตรฐาน ตามลำดับ ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ ชาญวุฒิ วิชะโรจน์ กล่าวว่า นันทนาการสำหรับผู้สูงอายุจะเป็นการกระทำกิจกรรมยามว่าง เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความบันเทิง และเพื่อให้มีสุขภาวะหรือคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งร่างกายและจิตใจ ดังนั้นจึงควรคำนึงถึงการให้โอกาสผู้สูงอายุมีส่วนร่วมให้มากที่สุด เพื่อช่วยให้ร่างกายของผู้สูงอายุมีความแข็งแรงสมบูรณ์อยู่ตลอดเวลา และยืดอายุการเจ็บป่วยออกไป โดยประเภทของกิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุควรเป็นกิจกรรมเบา ๆ ที่ผู้สูงอายุเลือกทำตามความต้องการ หรือผู้ดูแลผู้สูงอายุจัดให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ (ชาญวุฒิ วิชะโรจน์, 2559)

1.2 ด้านกิจกรรมทางศาสนา กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ ด้านกิจกรรมทางศาสนา พบว่า มีระดับมาก ประกอบด้วย การเข้าร่วมกิจกรรมหรือพิธีกรรมทางศาสนาที่จัดขึ้นโดยวัดหรือหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน การมีส่วนร่วมในการช่วยดูแลรักษาศาสนสถานในชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางศาสนาของชุมชน การส่งเสริมให้คนในชุมชนนำหลักธรรมของศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม และการเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่คนในชุมชนเกี่ยวกับ หลักธรรมทางศาสนาด้วยความสมัครใจ ตามลำดับ ทั้งนี้ มีสอดคล้องกับแนวคิดของ Grenade and Boldy กล่าวว่า กิจกรรมทางศาสนาของผู้สูงอายุ เป็นการปฏิบัติศาสนกิจที่ผู้สูงอายุและพุทธศาสนิกชนสามารถนำไปปฏิบัติกันได้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การไหว้พระสวดมนต์ การแผ่เมตตา การทำบุญใส่บาตร และการเข้าวัดวันธรรมสวนะ หากผู้สูงอายุและประชาชนทุกคนได้ปฏิบัติกิจกรรมทาง

ศาสนาเบื้องต้นดังกล่าว ก็จะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จะเป็นการพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืนต่อไป (Grenade L, Boldy D, 2008)

1.3 ด้านกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อชุมชน แนวทางในการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ ด้านกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อชุมชน พบว่า มีระดับมาก ประกอบด้วย การเป็นอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือสังคม และคนในชุมชนด้วยความสมัครใจ การได้ใช้ความรู้ ความสามารถทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น การร่วมกับชุมชนด้วยการบริจาคสิ่งของเงินทองเพื่อการกุศล และการเป็นที่ปรึกษาในเรื่องงานที่ตนเคยมีประสบการณ์ในชมรม สมาคม หน่วยงาน ตามลำดับ ทั้งนี้ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข กล่าวว่า กิจกรรมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้สูงอายุมากกว่าการลดบทบาท (Role Loss) ทางสังคม และจะพบว่าผู้สูงอายุมีทักษะเกี่ยวกับตนเองในทางบวกและมองโลกในแง่ดี จะมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมและบทบาทใหม่ ๆ ให้กับผู้สูงอายุพอสมควร กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาในส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างสมวัย กิจกรรมที่น่าจะจัดให้กับผู้สูงอายุ ได้แก่ งานอดิเรกต่าง ๆ งานอาสาสมัคร เป็นที่ปรึกษาให้กับหน่วยงานต่าง ๆ และเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ (กรมอนามัย, สำนักส่งเสริมสุขภาพ, กระทรวงสาธารณสุข, 2564)

1.4 ด้านกิจกรรมทางการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ ด้านกิจกรรมทางการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม พบว่า มีระดับปานกลาง ประกอบด้วย การเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยชุมชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมทางการศึกษาของชุมชน การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมด้านการศึกษา และการเป็นที่ปรึกษาให้ความรู้แก่คนในชุมชนเกี่ยวกับด้านศิลปวัฒนธรรมตามความถนัด ตามลำดับ ทั้งนี้ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุควรดำเนินการควบคู่กับมาตรการอื่น ๆ ของรัฐเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง ซึ่งผู้มีบทบาทสำคัญได้แก่ สมาชิกในครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีภารกิจโดยตรงในการดูแลผู้สูงอายุรวมทั้งส่งเสริม สนับสนุน และแสวงหาความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีพื้นที่ในการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้การถ่ายทอดภูมิปัญญา หรือการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นการยกระดับการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของตนเอง และชุมชน ประจักษ์ในศักยภาพและพลังของผู้สูงอายุส่งผลให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีและมีความสุข โรงเรียนผู้สูงอายุจึงเป็นกิจกรรมอีกรูปแบบหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

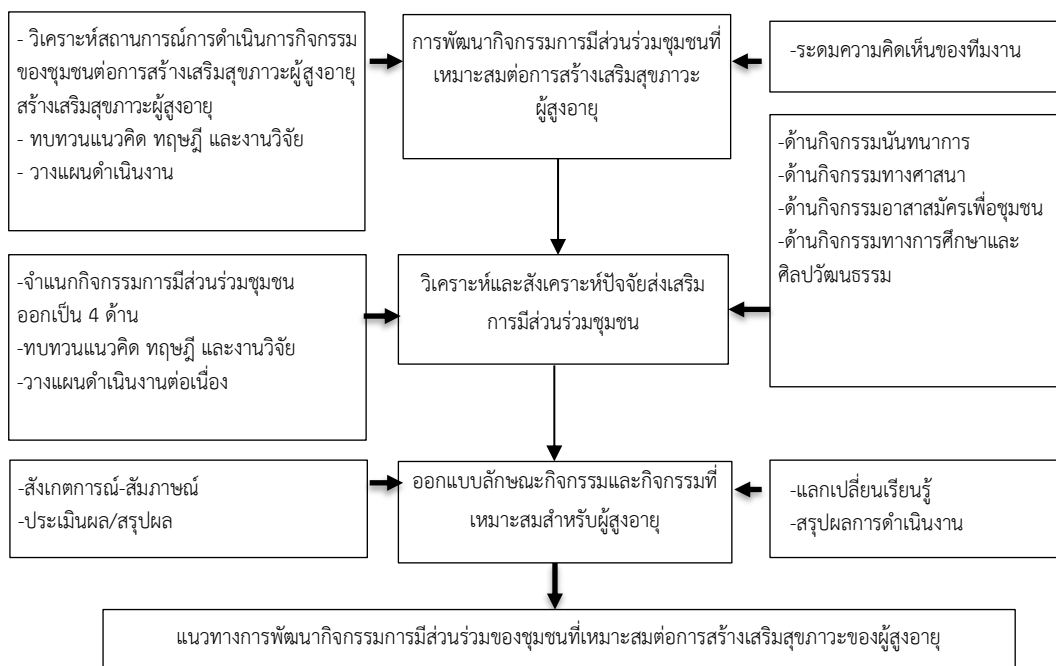
การจัดการศึกษา การพัฒนาทักษะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี, 2564)

2. การนำเสนอแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา อันประกอบด้วยด้านกิจกรรมนันทนาการ ด้านกิจกรรมทางศาสนา ด้านกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อชุมชน และด้านกิจกรรมทางการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม พบว่า การพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นการกำหนดคุณลักษณะกิจกรรมและกิจกรรมของผู้สูงอายุให้มีความเหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ซึ่งแต่ละกิจกรรมและกิจกรรมดังกล่าวเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ที่กำลังก้าวเข้าสู่ผู้สูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพอย่างรอบด้าน ตลอดจนการพัฒนาและสร้างสรรค์กิจกรรมคุณภาพสำหรับรองรับกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังมีศักยภาพ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้และสามารถช่วยเหลือผู้อื่นอีกทางหนึ่ง อีกทั้งนำไปสู่การดำเนินกิจกรรมหรือกิจกรรมอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีกิจกรรมซึ่งเป็นทฤษฎีในกลุ่มสังคมวิทยา โดย Kossuth and Bengtson ได้พัฒนาขึ้นมาวิเคราะห์ถึงการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของบุคคล สิ่งที่ช่วยให้บุคคลมีความพึงพอใจในตนเอง และมีแรงจูงใจที่จะสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เป็นการสร้างการเรียนรู้ให้กับบุคคล โดยมีกิจกรรมเป็นเครื่องมือ และเป็นการพัฒนาบุคคลโดยอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน ทฤษฎีกิจกรรมแสดงให้เห็นว่า ผู้สูงอายุที่มีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ทำให้มีความพึงพอใจในชีวิต และปรับตัวได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีบทบาทหน้าที่หรือการทำกิจกรรมใด ๆ กิจกรรมจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข มีความเพลิดเพลินกระฉับกระเฉง สามารถตัดสินใจได้ เกิดภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเอง และสอดคล้องกับทฤษฎีความต่อเนื่องที่เชื่อว่าผู้สูงอายุจะแสวงหาบทบาททางสังคมใหม่มาทดแทนบทบาททางสังคมเก่าที่ตนสูญเสียไป และยังคงสภาพที่จะพยายามปรับปรุงตัวเองให้กับสภาพแวดล้อมใหม่อย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ ดังนั้น การเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมในวัยสูงอายุ ซึ่งถือเป็นบทบาทใหม่ที่เข้ามาทดแทนบทบาททางสังคมเดิมที่ต้องสูญเสียไปในกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้สูงอายุนั้น จะเป็นการได้แสดงศักยภาพ ความสามารถของตนเอง เพื่อประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้ดี เพื่อผู้สูงอายุมีความพอใจในชีวิตและมีคุณภาพชีวิตที่ดี (จันทร์ทิวา เจริญณัย, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นการกำหนดคุณลักษณะกิจกรรมและกิจกรรมของผู้สูงอายุให้มี

ความเหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ซึ่งแต่ละกิจกรรมและกิจการดังกล่าวเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับผู้ที่กำลังก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพอย่างรอบด้าน ตลอดจนการพัฒนาและสร้างสรรค์กิจกรรมคุณภาพสำหรับรองรับกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังมีศักยภาพ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้และสามารถช่วยเหลือผู้อื่นอีกทางหนึ่ง อีกทั้งนำไปสู่การดำเนินกิจกรรมหรือกิจการอย่างเหมาะสม และเพื่อให้เกิดการพัฒนา กิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำเอาองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้สูงอายุมีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ มีความพึงพอใจในชีวิต มีสุขภาพที่ดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งนี้ การดำเนินการวิจัยแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ ในจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนา กิจกรรมการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำเอาองค์ความรู้ไปกำหนดเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยสรุปขั้นตอนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางในการพัฒนา กิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสม
ต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของ ผู้สูงอายุ

สรุป

การวิจัยเรื่อง แนวทางในการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา นำเสนอการสรุปผลโดยจำแนกเป็น 2 ประเด็นโดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.3 มีอายุระหว่าง 60-69 ปี คิดเป็นร้อยละ 70.3 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 56.5 การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 69.3 และส่วนใหญ่มียาได้ต่อปีต่ำกว่า 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 68.8

2. ผลข้อค้นพบแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เหมาะสมต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมทางศาสนา ด้านกิจกรรมนันทนาการ และด้านกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อชุมชน ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน ได้แก่ ด้านกิจกรรมทางการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม

3. ผลข้อค้นพบจากตัวแปรกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า 1) ด้านกิจกรรมนันทนาการมีระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับความเหมาะสมของกิจกรรมกับสภาพร่างกาย ช่วงวัย และความปลอดภัย การได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางสังคม การเข้าร่วมหรือปฏิบัติกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ การได้มีโอกาสในการเข้าสังคมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และการมีแหล่งนันทนาการที่ดีมีมาตรฐาน ตามลำดับ 2) ด้านกิจกรรมทางศาสนา มีระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการเข้าร่วมกิจกรรมหรือพิธีกรรมทางศาสนาที่จัดขึ้นโดยวัด หรือหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน การมีส่วนร่วมในการช่วยดูแลรักษาสถานในชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางศาสนาของชุมชน การส่งเสริมให้คนในชุมชนนำหลักธรรมของศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม และการเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่คนในชุมชนเกี่ยวกับหลักธรรมทางศาสนาด้วยความสมัครใจ ตามลำดับ 3) ด้านกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อชุมชน มีระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการเป็นอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือสังคมและคนในชุมชนด้วยความสมัครใจ การได้ใช้ความรู้ความสามารถทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น การร่วมกับชุมชนด้วยการบริจาคสิ่งของ เงินทอง เพื่อการกุศล และการเป็นที่ปรึกษาในเรื่องงานที่ตนเคยมีประสบการณ์ในชมรม สมาคม หน่วยงาน ตามลำดับ 4) ด้านกิจกรรมทางการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม มีระดับค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยชุมชนหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน การมีส่วนร่วมในการ

วางแผนดำเนินการกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมทางการศึกษาของชุมชน การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมด้านการศึกษา และการเป็นที่ปรึกษาให้ความรู้แก่คนในชุมชนเกี่ยวกับด้านศิลปวัฒนธรรมตามความถนัด ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ออนไลน์ผ่านสื่อโซเชียลมีเดียสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการมีสุขภาพทางกายและจิตใจที่ดี
2. ควรส่งเสริมการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ
3. สร้างทิศทางการกำหนดกรอบการปฏิบัติกิจกรรมของผู้สูงอายุด้วยการอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างสุขภาวะทางอารมณ์ของผู้สูงอายุด้วยกิจกรรมทางสังคม
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กรมอนามัย, สำนักส่งเสริมสุขภาพ, กระทรวงสาธารณสุข. (2564). ปัญหาที่พบในผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2564 จาก <http://hp.anamai.moph.go.th>.
- จันทร์ทิวา เจริญชัย. (2557). การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยเรื้อรังด้วยระบบเตือนผู้ป่วยอัตโนมัติทางโทรศัพท์. ใน รายงานการวิจัย สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- ชาญวุฒิ วิชระโกชน. (2559). โครงการส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ. พิษณุโลก: องค์การบริหารส่วนตำบลทองแท้.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2557). สถานการณ์ผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย.
- ศุขรา เอื้ออภิสิทธิ์วงศ์ และคณะ. (2560). การส่งเสริมสุขภาพจิต: แนวคิด หลักฐาน และแนวทางปฏิบัติ. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี. (2564). คู่มือโรงเรียนผู้สูงอายุ. ราชบุรี: สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี.

สำนักงานสถิติจังหวัดฉะเชิงเทรา. (2564). สรุปสถานการณ์ผู้สูงอายุจังหวัดฉะเชิงเทรา. ฉะเชิงเทรา: ฉะเชิงเทรา:สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดฉะเชิงเทรา กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

Grenade L, Boldy D. (2008). Social isolation and loneliness among older people: issues and future challenges in community and residential settings. Australian Health Review, 32(3), 468-478.

บทบาทครูในศตวรรษที่ 21 ในฐานะบุพการีของศิษย์*

TEACHERS' ROLES IN THE 21ST CENTURY AS THE PARENTS OF A DISCIPLES

พระมหาอภิพงศ์ ภูริพัฒโน (คำหงษา)

Phramaha Ahipong Phuriwuttano (Khamhongsa)

พระมหาโยธิน มหาวีโร (มาศสุข)

Phramaha Yothin Mahavero (Massuk)

พระครูสมุห์หัตถพร คำเพชรดี

Phrakhusamu Hattaporn Kumphetdee

เชมจิรา คำหงษา

Khemjira Khamhongsa

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: ahipong.kha@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

ในศตวรรษที่ 21 ความเจริญก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้เกิดสภาวะการแข่งขันสูงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาและส่งเสริมสมรรถนะของประชากรในประเทศของตนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ โดยมีเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพประชากร คือ การศึกษา กลไกในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คือ ครู เป็นกำลังหลักที่สำคัญในการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ และก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ครูในศตวรรษที่ 21 จากการเป็นผู้บอกความรู้ ผู้สั่งสอน เป็นผู้จัดการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ เป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักคิดและสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างชาญฉลาดพอกับสิ่งที่จะเกิดในอนาคต ครูผู้เติมเต็มด้วยจิตวิญญาณความเป็นครูที่มุ่งมั่นจะพัฒนาลูกศิษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และครูในฐานะที่เป็นบุพการีของศิษย์ ที่ทำหน้าที่ไม่ต่างจากบิดามารดาอบรมสั่งสอน ปกป้องห้ามปรามลูกศิษย์ให้ห่างไกลสิ่งชั่วร้าย จึงมีคำเปรียบไว้ต่าง ๆ เช่น เป็นผู้นำจิตวิญญาณ เป็นประทีปส่องทาง เป็นแม่พิมพ์ เป็นปูชนียบุคคล หรือตลอดถึงว่าเป็นเรือจ้าง เป็นต้น เพื่อให้ลูกศิษย์ไปสู่ความสำเร็จเหมือนบรมครูของโลก คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนทั้งเทวดาและมนุษย์

* Received 20 May 2022; Revised 4 September 2022; Accepted 13 September 2022

เพื่อให้พ้นจากอบาย หรือชี้แนวทางแห่งบรมสุข คือ พระนิพพาน เพราะฉะนั้นครูจึงมีความสำคัญต่อศิษย์เป็นอย่างมาก

คำสำคัญ: บทบาทครู, บุพการีของศิษย์, ศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

In the 21st century, the advancement of science and information technology is causing high economic and social competition. Therefore, it is necessary to accelerate the development and promotion of the people's capacity in their countries to be quality human resources. An essential tool for improving the quality of the population is education. The mechanism for improving the quality of learners is the teachers, which are the leading force in developing quality learners and helping them keep up with the ever-changing world. Teachers in the 21st century have changed from being knowledge tellers, educators, learning managers, and learning designers to teachers that aim to teach learners to think and be able to deal with changes wisely as happening in the future. A teacher who is filled with the spirit of a teacher will determine to develop his students to be good citizens of the nation. Teachers, as the parents of the disciples, will perform the same duties as parents, educate, teach, prevent, and forbid students to stay away from evil things. Therefore, various comparisons are created for teachers, such as being a spiritual leader, a beacon to light the way, a mold, a matriarch, or even a hired boat. Teachers lead the students to success like the great teacher of the world, the Lord Buddha, who taught both gods and humans to escape from evils or point out the path of happiness, Nirvana. Thus, teachers are essential to students.

Keywords: Teachers' roles, Parents of a student, The 21st century.

บทนำ

โลกในยุคศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้านซึ่งเป็นผลจากความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องเผชิญกับสถานะการแข่งขันสูงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาและส่งเสริมสมรรถนะของประชากรในประเทศของตนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ โดยมีเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพประชากร นอกเหนือจากบิดามารดา ซึ่งเป็นผู้มีพระคุณอันสูงสุดก็คือ “ครู” ซึ่งเป็นผู้ที่ทำหน้าที่และมีพระคุณคล้ายบิดามารดา มีหน้าที่เป็นผู้อบรมสั่งสอน

สรรพวิทยาความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ศิษย์รวมทั้งให้ความรัก ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อศิษย์ทุกคน เพราะฉะนั้นจึงสมควรยกย่องและนับได้ว่าครูนั้นเป็นบุคคลผู้เสียสละที่ไม่แตกต่างจากบุพการี ซึ่งบรรดาศิษย์ควรถือว่าเป็นปูชนียบุคคลที่มีความสำคัญอย่างมาก ในการให้การศึกษาเรียนรู้ และประสบการณ์ ทั้งในด้านวิชาการ การดูแลเอาใจใส่ ตลอดเป็นผู้มีความเสียสละสั่งสอนอบรมให้เด็กได้พบกับความเจริญรุ่งเรือง รวมทั้งนำพาสังคมประเทศชาติ

ดังนั้นคำว่า **“ครูในฐานะบุพการีของศิษย์”** ที่กล่าวอย่างนี้อาจจะไม่ใช่คำที่เกินจริง เพราะมีครูหน้าที่อบรมสั่งสอนในทางที่ถูกที่ควร ป้องกันห้ามปรามลูกศิษย์ให้ห่างไกลสิ่งที่ชั่วครูทำหน้าที่ไม่ต่างจากบิดามารดา มอบวิชาความรู้ให้โดยไม่ปิดบัง อีกทั้งจัดอยู่ในฐานะบุคคลหาได้ยาก ครูจึงมีค่าเปรียบไ้ต่าง ๆ เช่น ครูเป็นผู้นำจิตวิญญาณ ครูช่วยยกระดับจิตใจ ผู้เป็นประทีปส่องทาง ครูชี้ทางที่ถูกต้องให้ เป็นแม่พิมพ์ ครู คือ แบบอย่างที่ดีน่าเคารพ เป็นปูชนียบุคคล เป็นบุคคลที่ควรยกย่องบูชา หรือตลอดถึงว่าเป็นเรื่องจำเป็น สอนศิษย์และนำศิษย์ไปสู่ฝั่งแห่งความสำเร็จ ถึงจะมีคนเปรียบครูอย่างไรก็ตาม บทบาทของครู คือ สั่งสอนแนะนำหรือป้องกัน เพื่อให้ลูกศิษย์ไปสู่ความสำเร็จ เหมือนบรมครูของโลก คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนทั้งเทวดาและมนุษย์เพื่อให้พ้นจากอบาย หรือชี้แนวทางแห่งบรมสุข คือพระนิพพาน เพราะฉะนั้นสังคมปัจจุบันครูมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการจัดการศึกษาแก่ลูกศิษย์เพื่อให้มีความรู้ความสามารถที่จะดำรงชีวิตในสังคมแข่งขันทุก ๆ ด้าน ครูอยู่ในฐานะผู้ให้มากกว่าที่จะเป็นผู้รับมาทุกยุคทุกสมัย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สมดังพุทธศาสนสุภาษิตที่มาจากสุตตันตปิฎกอังคตตรนิกาย ปัญจกนิบาตว่า “ทพมานโน ปิโย โหติ ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก” หมายความว่า สิ่งที่ครูต้องให้แก่ศิษย์นอกจากความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ศิษย์แล้ว ต้องให้ภูมิคุ้มกันแก่ศิษย์ด้วย คือ คุณธรรม การที่จะถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียวโดยไม่ปลูกฝังคุณธรรมให้ก็เหมือนกับการให้ดาบที่ไร้ฝักดาบ อาจนำความรู้ที่ได้มาไปประกอบอาชีพที่ผิดศีลธรรมก็ได้ ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานเนื่องในวันการศึกษาสัมพันธ์ ณ วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร 15 มีนาคม 2512 ว่า “ผู้ที่เป็นครูอาจารย์นั้น ใ้ว่าจะมีแต่ความรู้ในทางวิชาการและในทางการสอนเท่านั้นก็หาไม่ จะต้องรู้จักอบรมเด็กทั้งในด้านศีลธรรม จรรยาและวัฒนธรรม รวมทั้งให้มีความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ด้วย” เป้าหมายที่สำคัญที่ครูผู้มืบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาลูกศิษย์ให้เป็นคนมีคุณภาพ คือเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ในวิชาชีพจนสามารถ เลี้ยงตนเองและครอบครัว และต้องมีคุณธรรม เป็นคนดี คิดดี ประพฤติดี ไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่นในสังคม มีเมตตา กรุณาตนเองและผู้อื่น เป็นคนใฝ่รู้อยู่เสมอ รู้จักตนเอง เสียสละเพื่อส่วนรวม มองการณ์ไกล ไม่ประมาท และมีศีลธรรม เป็นต้น ครูจึงสมควรที่ได้ได้รับยกย่องว่า ครู คือ บุพการีของศิษย์

ความหมายคำว่าครูในฐานะบุพการีของศิษย์

ครู บุคคลที่มีหน้าที่ หรือมีอาชีพในการสอนนักเรียน เกี่ยวกับวิชาความรู้ หลักการคิด การอ่าน รวมถึงการปฏิบัติและแนวทางในการทำงาน โดยวิธีในการสอนจะแตกต่างกันออกไป โดยคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ ความสามารถ และเป้าหมายของนักเรียนแต่ละคน ดังนั้น จึงมีผู้รู้หลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า ครู ดังต่อไปนี้

กัลยาณี พรมทอง ความหมาย ครู คือ ผู้สั่งสอนศิษย์ ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ ด้วยเหตุนี้ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญที่คอยประสิทธิ์ประสาท วิชาความรู้ อบรมสั่งสอน สร้างสรรค์ พัฒนาภูมิปัญญา และเป็นปูชนียบุคคล ควรที่จะได้รับการน้อมเคารพจากศิษย์ทั้งปวง (กัลยาณี พรมทอง, 2563)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของคำว่า ครู ว่า เป็นผู้มีหน้าที่หรือได้รับมอบหมายให้อบรมสั่งสอนศิษย์ และถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ นอกจากนี้ คำว่าครู ยังหมายถึงบุคคลที่แนะนำถ่ายทอดทักษะ หรือแบ่งปันวิธีปฏิบัติให้ ตลอดจนจนการให้แนวทางในการทำงานด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการสร้างอาชีพให้กับตนเอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542)

พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า คำว่า “ครู” เป็นคำที่สูงมาก เป็นผู้เปิดประตูทางวิญญาณ แล้วก็นำให้เกิดทางวิญญาณไปสู่คุณธรรมเบื้องสูง เป็นเรื่องทางจิตใจโดยเฉพาะ มิได้หมายถึงเรื่องวัตถุ (พุทธทาสภิกขุ, 2527)

เปลื้อง ณ นคร ได้ให้ความหมาย ครู ไว้ว่า ผู้มีความหนักแน่น ผู้ควรแก่การเคารพของศิษย์ ผู้สั่งสอน (เปลื้อง ณ นคร, 2564)

รังสรรค์ แสงสุข ได้ให้ความเห็น ครู ไว้ว่า

ครู คือ ผู้ที่ให้ความรู้ไม่จำกัดทุกที่ทุกเมื่อ ครูต้องเต็มไปด้วยความรู้ และรู้จัก ขวนขวายหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ สะสมความดี มีบารมีมาก และครูที่ดีจะต้องไม่ปิดบัง ความรู้ ควรมีจิตและวิญญาณของความเป็นครู

ครู คือ ผู้เติมเต็ม การที่ครูจะเป็นผู้เติมเต็มได้ ครูควรจะเป็นผู้แสวงหาความรู้ ต้อง วิเคราะห์ วิจัย วิจักษ์ และมาบูรณาการความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

ครู คือ ผู้ที่มีเมตตา จะต้องสอนเต็มที่โดยไม่มีการชี้แจงหรือปิดบังไม่ให้ความรู้ เต็มที่ ครูต้องไม่ลำเอียง ไม่เบียดเบียนศิษย์ (รังสรรค์ แสงสุข, 2550)

ดังที่นักวิชาการให้ความหมาย 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก ครูเป็นผู้ที่ถ่ายทอดสรรพวิทยาความรู้ไม่จำกัดแก่ศิษย์อย่างไม่มีปิดบัง ทุกที่ทุกเมื่อ ครูต้องเต็มไปด้วยความรู้ทั้งทางวิชาการและทางวิชาการใช้ชีวิต และรู้จัก ขวนขวายหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่ทันสมัยสะสมความรู้อยู่เสมอ และครูที่ดีจะต้องไม่ปิดบังความรู้ ควรมีจิตและวิญญาณของความเป็นครู ประการที่สอง ครูเป็นผู้เติมเต็ม การที่ครูจะเป็นผู้เติมเต็มความรู้ที่ศิษย์ไม่เข้าใจหรือสงสัย ให้มีความกระจ่างแจ้ง ชัดเจน ประดุจจูงมือไปดู เพื่อให้นักเรียนได้เติมเต็มความรู้ ครูควรจะเป็นผู้

แสวงหาความรู้ ต้อง วิเคราะห์ วิจัย วิจรณ์ และมาบูรณาการความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนในเรื่องนั้นๆ เพื่อนำไปถ่ายทอดแก่ศิษย์ และประการที่สาม ครูเป็นผู้ที่มีเมตตาและหนักแน่น จะต้องถ่ายทอดสรรพวิชาความรู้อย่างเต็มที่โดยไม่มีการขี้เกียจหรือปิดบังไม่ให้ความรู้ และครูต้องไม่ลำเอียง ไม่เบียดเบียนศิษย์ มีความเป็นกลาง รักศิษย์เท่าเทียมกันปราศจากอคติ

ดังนั้นคำว่า ครู (คะ-รุ) ที่แปลว่า “หนัก” อันหมายถึงภาระหน้าที่หนักหนาสาหัส ไม่น้อยต้องมีความรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนว่าลูกศิษย์คน ๆ หนึ่งจะเติบโตเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ อ่านออก เขียนได้ คิดเป็น และเป็นคนดีของสังคม ครูเป็นบุคคลผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ อบรมบ่มนิสัยศิษย์ให้เป็นคนดี โดยการสั่งสอนให้รู้จักการแยกแยะ ความดีความชั่ว และรู้จักการดำรงชีวิตในแนวทางที่ถูกต้องมีคุณธรรม อีกความหมาย ครู คือ ผู้สั่งสอนศิษย์ หรือ ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ ผู้เป็นครูนั้นจะต้องทุ่มเทแรงกายและแรงใจมากเพื่อจะถ่ายทอดความรู้สรรพวิชาการต่าง ๆ แก่ศิษย์ คงไม่น้อยไปกว่าพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดซึ่งเปรียบเสมือนครูคนแรกของลูก ๆ ทุกคนแล้ว การที่เราจะดำรงชีพต่อไปได้ในสังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง มี ครูที่จะประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ เพื่อปูพื้นฐานไปสู่หนทางทำมาหากินในภายภาคหน้าด้วย ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญที่เราทุกคนควรจะได้แสดงความกตัญญูตเวทิตาต่อท่านในฐานะบุพการีอีกท่านหนึ่งนอกจากพ่อแม่และยังตั้งอยู่ในทิศเบื้องขวาในทิศ 6

คำที่มีความหมายคล้ายกับ ครู

ปัจจุบันนี้ ผู้ที่ทำหน้าที่การสอนไม่ว่าจะมีคุณวุฒิระดับใด ทำการสอนในระดับไหนจะนิยมเรียกว่าครูว่า อาจารย์ และบางครั้งก็นำมาใช้เรียกพร้อมกันว่า ครูบาอาจารย์ จนบางครั้งดูเหมือนว่า จะมีความหมายเป็นคำคำเดียวกัน แต่ในความเป็นจริงแล้ว รากศัพท์เดิมของคำว่า อาจารย์ไม่เหมือนกับคำว่าครู และเมื่อพิจารณาถึงความหมายดั้งเดิมแล้วยังไม่เหมือนกัน เพราะคำว่าครู เป็นผู้เปิดประตูทางวิญญาน แล้วก็นำให้เกิดทางวิญญานไปสู่คุณธรรมเบื้องสูง เป็นคำที่สูงมาก เป็นเรื่องทางจิตใจโดยเฉพาะ และยังมีคำศัพท์อื่นที่มีความหมายคล้ายกับคำว่าครู ดังต่อไปนี้

สมัยโบราณอาจารย์ที่มีความสามารถ ความรู้ และชื่อเสียงโด่งดัง ผู้คนที่มีอันจะกินจะส่งบุตรหลานของตนไปฝากสำนัก เพื่อให้เรียนสรรพวิชาที่เป็นอาชีวะ หรือวิชาชั้นสูงในสาขาวิชาต่าง ๆ แล้วกลับไปรับใช้บ้านเมือง จึงเรียกอาจารย์เหล่านั้นว่า **ทิตาปาโมกข์** ผู้ใส่ใจประโยชน์ของศิษย์ หรือ ผู้เข้าไปเพ่งโทษน้อยใหญ่ ซึ่งหมายถึงคอยดูแลความถูกต้องของเหล่าศิษย์เพื่อแนะนำสั่งสอนเหล่าสัทธิวิหาริกให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมคุณงามความดี จึงเรียกอาจารย์เหล่านั้นว่า **อุปัชฌาย์** แต่ในปัจจุบันนี้ คำว่า อุปัชฌาย์มักหมายถึง พระเถระผู้ใหญ่ที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าของภิกษุในพระพุทธศาสนา ส่วน **บูรพาจารย์** หรือ **บูรพาจารย์** คือ อาจารย์เบื้องต้นมี 2 ประเภท คือ 1) บิดา มารดา ซึ่ง ถือว่าเป็นครูคนแรกของบุตร ธิดา ที่คอยพร่ำสอนให้ตั้งอยู่

ในศีล มีความกตัญญูกตเวที ป้องปกให้ห่างไกลสิ่งที่ชั่ว และ 2) อาจารย์เก่า คือ อาจารย์ที่อบรมสั่งสอนวิชาการมาก่อน เป็นอาจารย์รุ่นแรก ๆ จัดว่าเป็นบูรพาจารย์ของศิษย์ และอาจารย์ต่อ ๆ มา ซึ่งได้แก่ครูอาจารย์ทั่ว ๆ ไป และท้ายสุด คือ **ปรมาจารย์** ซึ่งมาจากราชศัพท์ว่า ปรม (ปะ-ระ-มะ) ที่มีความหมายว่า เครื่องผูกผู้อื่นไว้ด้วยความดีหรือผู้ขัดเกลาผู้อื่นให้หมดจด อาจจะทำให้ความหมายอีกอย่างว่า สูงสุด, พิเศษสุด, เป็นเลิศ, ดีที่สุด เมื่อนำมารวมเข้ากับคำว่า อาจารย์ (อาจารย์) ที่หมายถึง ผู้สั่งสอนวิชาความรู้ ผู้ประพาดิเอื้อเพื่อเกื้อกูลแก่ศิษย์ ผู้ยังศิษย์ให้ศึกษามาแต่ต้นผู้สอนศิษย์พึงประพาดิ คือปรณินิบัติด้วยความเอื้อเพื่อ ผู้บำเพ็ญประโยชน์สุขแก่ศิษย์อย่างยิ่ง คือ อาจารย์ผู้เป็นเอกหรือยอดเยี่ยมในทางวิชาใดวิชาหนึ่ง (พุทธทาสภิกขุ, 2527)

จากคำที่มีความหมายคล้ายคำว่า ครู (ครู) ดังกล่าวข้างต้น เมื่อสรุปรวม ก็คือ ผู้ที่ทำการอบรมสั่งสอนแนะนำ ให้การศึกษาเรื่องอาจารย์ คือ ความประพาดิที่ดีงาม จรรยา มารยาท ตลอดจนดูแลเรื่องสารทุกข์ และความเป็นอยู่ มีหน้าที่เหมือนพี่เลี้ยง และแต่ละคำมีความหมายมุ่งเน้นไปในทางการฝึกฝนอบรมศิษย์ให้ตั้งอยู่ในคุณงามความดี มีศีลธรรม เว้นห่างไกลจากความชั่วทั้งสิ้น เช่น ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดมิใช่เป็นคำว่า “ครู” แต่อยู่ที่การทำหน้าที่ของตนให้ สมบูรณ์ที่สุด ผู้อบรมสั่งสอนให้รู้ตัวชั่ว ให้ตั้งอยู่บนคุณงามความดีทั้งสิ้น

จิตวิญญาณความเป็นครู

ครูเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญอย่างมากในการอบรมให้ความรู้แก่ศิษย์ และครูเป็นกลไกหลักในพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้แก่ประเทศชาติ คุณลักษณะความเป็นครูที่สะท้อนการเป็นผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู สามารถอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดี เป็นคนมีคุณธรรม เป็นคนเก่ง และมีความสุข ไม่เรียนรู้ตลอดชีวิตครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูมักจะมีความเป็นมิตร ดูแลเอาใจใส่ เข้าใจ และยอมรับและอดทนต่อนักเรียนของตน เพราะฉะนั้นคำว่า จิตวิญญาณ จึงมีความหมายแตกต่างจาก คำว่าอุดมการณ์ เพราะอุดมการณ์หมายถึงหลักการที่วางระเบียบไว้เป็นแนวปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ อุดมการณ์จึงเป็นระบบแห่งความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่สมาชิกของสังคมนั้น ๆ ยึดถือร่วมกัน มีผู้รู้หลายท่านได้ให้ความหมายจิตวิญญาณ ดังต่อไปนี้

ประเวศ วะสี ได้ให้ความหมายของจิตวิญญาณว่า “จิตวิญญาณ หรือจิตสูงนั้นหมายถึง ความดี การลดความเห็นแก่ตัวการเข้าถึงสิ่งสูงสุด สิ่งสูงสุดทางพุทธ คือพระนิพพานหรือปัญญา หรือวิชา ศาสนาอื่นหมายถึง พระผู้เป็นเจ้า” สถานะของมิติทางจิตวิญญาณ (ประเวศ วะสี, 2545)

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ ได้ให้ความหมายคำว่า จิตวิญญาณ ว่ามาจากคำว่า Spiritual หรือ Spirituality มีรากศัพท์มาจากคำว่า Spiritus ในภาษาละติน ที่หมายถึง ลมหายใจผสมกับ

คำว่า Enthusiasms มาจากรากศัพท์ของคำว่า Enthusiasm ที่หมายถึง พลังอำนาจศักดิ์สิทธิ์ของชีวิต (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2549)

ดังนั้น คำว่า จิตวิญญาณ มาจากคำว่า “จิตต์” คือ ความรู้สึก ความคิด และ “วิญญาณ” คือ สภาพการรับรู้ เมื่อนำคำทั้งสองมารวมเข้าด้วยกันจึงหมายถึง ความรู้สึกที่ต้องรับผิดชอบหรือความรู้สึกที่ต้องมี เป็นต้น จิตวิญญาณความเป็นครู จึงหมายถึง ความรู้สึกที่ต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย คือการถ่ายทอดความรู้โดยไม่ปิดบัง ปกป้องศิษย์จากสิ่งที่ไม่ดี แนะนำพร่ำสอนศิษย์ให้เป็นคนดี เป็นคุณธรรมขั้นสูง ลดการความเห็นแก่ตัวมุ่งประโยชน์สูงสุด

หลักธรรมสำหรับครู

ครู คือ กัลยาณมิตรที่ดีของศิษย์ ความเป็นกัลยาณมิตรของครู ช่วยสร้างสรรค์บรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียน ครูที่ประสบผลสำเร็จในการสอน มีพื้นฐานแห่งวัตรปฏิบัติที่เป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียน เพราะชีวิตในโรงเรียน ในชั้นเรียนของเด็กเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน หากการเรียนรู้บอวลไปด้วยบรรยากาศแห่งความเป็นกัลยาณมิตร การเรียนมีลักษณะช่วยเหลือพึ่งพา มากกว่าการแข่งขัน ซึ่งดีชิงเด่น มีครู มีเพื่อนที่เข้าใจ รู้ใจ ไว้วางใจ ไกล่ลัด สนับสนุน คั่นเคย ย่อมรับรู้ถึงความอบอุ่น ปลอดภัย จิตใจเบิกบาน เรียนรู้ที่มีความสุขเพราะฉะนั้นครูต้องตั้งอยู่บนหลักธรรมความเป็นกัลยาณมิตร 7 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559) คือ

1. น่ารัก (ปิโย) ครูต้องเป็นคนน่ารักเมื่อเด็กเรียนด้วยรู้สึกอบอุ่นและสบายใจ เด็กกล้าที่จะเข้าไปสอบถามครูเมื่อเกิดความไม่เข้าใจในเนื้อหาที่เรียน
2. น่าเคารพ (ครู) ครูต้องมีความประพฤติเหมาะสมทำให้เกิดความอบอุ่นใจ และมั่นใจแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกปลอดภัย
3. น่ายกย่อง (ภาวนีโย) ครูเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเป็นแบบอย่างให้แก่ลูกศิษย์สามารถให้ลูกศิษย์นำเอาไปเป็นแบบอย่าง และเอ่ยนามถึงอย่างภาคภูมิใจ
4. พุดมีเหตุและผล (วตฺตา จ) ครูต้องมีเทคนิคในการพูด รู้จักชี้แจงเหตุที่เป็นเหตุและผล แจกผู้เรียนให้เข้าใจ และรู้ว่าเมื่อไหร่ควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำปรึกษาที่ดีตลอดถึงว่ากล่าวตักเตือน
5. อดทนต่อถ้อยคำพูด (วจนฺทขโม) ครูต้องอดทนต่อคำพูด การซักถาม ตลอดจนคำล่วงเกินและพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา คำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ อดทนรับฟังได้ ไม่ทำให้เบื่อหน่าย ไม่ทำให้เสียอารมณ์
6. ทำเรื่องยากให้เข้าใจง่ายได้ (คมภีรณจ กถ กตฺตา) ผู้ที่เป็นครูต้องสามารถกล่าวชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่ยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจง่าย เพื่อประโยชน์แก่ศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น
7. ไม่ชักนำศิษย์ไปในทางที่เสื่อม (โน จฏฐาเน นโยชเย) ครูต้องไม่แนะนำศิษย์ไปในทางที่ชั่ว แนะนำศิษย์ให้ตั้งอยู่ในคุณงามความดี มีศีลธรรม

ครู นอกจากที่ เป็นผู้สอนแล้วยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ศิษย์ด้วยเพราะว่า ธรรมเทศกธรรม 5 ประการ คือ องค์ธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจสำหรับผู้ที่จะถ่ายทอดความรู้แก่บุคคลอื่น หรือที่จะแนะนำบุคคลอื่นให้รู้ตาม ซึ่งประกอบด้วย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

1. การสอนเนื้อหาไปตามลำดับ (อนุพุทฺธิกถ) คือ ครูต้องถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ไปตามลำดับขั้นตอน หรือแสดงเนื้อหาวิชาตามลำดับความง่ายไปยาก จากต้นไปลึก มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับของเนื้อหาที่จะสอน

2. ยกเหตุผลที่เข้าใจง่าย (ปริยายทสสาวิ) คือครูต้องชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจในแต่ละแง่แต่ละประเด็น ชี้แจงให้เข้าใจชัดตามแนวเหตุผล โดยอธิบายขยายความจากง่ายไปยากเพื่อความเข้าใจแก่ศิษย์

3. มีเมตตาเป็นที่ตั้ง (อนุทฺยตํ ปฏิจฺจ) คือ ครูต้องมุ่งจะให้ประโยชน์แก่ผู้เรียนให้มากที่สุด การถ่ายทอดความรู้ต้องตั้งอยู่ด้วยอาศัยเมตตา มีความปรารถนาดีต่อศิษย์ สอนเขาด้วยจิตเมตตา

4. ไม่เห็นแก่อาภิส (น อามิสนตโร) คือ ครูต้องสอนมิใช่เพราะมุ่งผลประโยชน์ตอบแทน หรือที่ตนจะได้ลาภอันเกิดขึ้นจากการสอน ครูต้องมีความตั้งใจถ่ายทอดสรรพวิชาความรู้ด้วยไม่เห็นแก่อาภิสที่เขาจะนำมาให้ หรือตอบแทน

5. ไม่เบียดคนอื่น (อตตานุญจ ปรณฺญจ อนุปหฺจจ) คือเป็นการถ่ายทอดความรู้ไม่กระทบตนและผู้อื่น คือ สอนตามหลักตามเนื้อหา มุ่งผลของการเรียนรู้ ไม่ยกตนข่มท่าน ไม่เสียดสีข่มขู่ผู้อื่น มุ่งความรู้เป็นหลัก

ดังนั้นสรุปได้ว่า หลักธรรมความเป็นกัลยาณมิตร 7 ประการ และธรรมเทศกธรรม 5 เป็นสิ่งที่ครูควรมี โดยเฉพาะหลักกัลยาณมิตรเป็นหลักธรรมที่ทำให้ครูและนักเรียนลดช่องว่างทำให้เกิดความเข้าใจ รู้ใจ ไว้วางใจ ใกล้ชิด สนับสนุน คั่นเคย กับนักเรียนและนักเรียนย่อมรับรู้ถึงความอบอุ่น ปลอดภัย จิตใจ เบิกบาน เรียนรู้ที่มีความสุข และธรรมเทศกธรรม 5 เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ และเมื่อจะกล่าวสรุปเพื่อจะให้เข้าใจง่ายก็คือ **สอนตามลำดับ ยกอุปมา มีจิตเมตตา ไม่สนสินจ้าง สร้างองค์ความรู้** เป็นต้น ซึ่งเป็นหลักที่บุคคลที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้เพื่อให้ผู้ที่เรียนเข้าใจเนื้อหาจากง่ายไปยาก จากต้นไปลึกตามลำดับความสามารถของผู้ที่จะรับเอาความรู้ และผู้สอนควรตั้งอยู่ในคุณธรรมดั่งกว่าข้างต้นเพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียนหรือผู้ได้รับการถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและที่สำคัญคือ ต้องเป็นการถ่ายทอดความรู้ที่ไม่กระทบตนและผู้อื่น คือ สอนตามหลักตามเนื้อหา มุ่งผลของการเรียนรู้ ไม่เป็นไปเพื่อยกตนข่มท่าน มุ่งความรู้เป็นหลัก

หลักการสำหรับศิษย์

ก่อนจะพูดถึงคุณสมบัติที่ดีของบุคคลที่จะได้รับการถ่ายทอดความรู้จากอาจารย์นั้น ก่อนอื่นเราพูดถึงความหมายของคำว่า ศิษย์ (student) หรือ สัทธีวิหาริก หลายคนมองว่าเป็นผู้ที่ต้องได้รับการถ่ายทอดความรู้หรือเป็นผู้อยู่ในการคุ้มครองดูแลของครูอาจารย์ จึงชื่อว่า ศิษย์ ซึ่งไม่ผิดที่หลายท่านมีความเข้าใจแบบนั้น เพราะการที่บุคคลให้ความรู้ให้วิชาชีพ หรือให้การอุปถัมภ์ เราเรียกว่า ครูอาจารย์ เพราะฉะนั้นบุคคลผู้ได้รับการถ่ายทอดความรู้จึงชื่อว่าลูกศิษย์ การที่จะเป็นศิษย์ดีนั้นต้องประกอบด้วยองค์คุณธรรม หรือ หลักธรรมดังต่อไปนี้ คือ หลักธรรมที่นำไปสู่ความเจริญ 4 ประการ ซึ่งประกอบด้วย การอยู่ในถิ่นที่ดี สماعกับสัตบุรุษ ตั้งตนไว้ชอบ และความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ก่อนแล้ว ซึ่งเป็นเครื่องช่วยให้สามารถสร้างความดีอื่น ๆ ทุกอย่าง และช่วยให้ประสบความสำเร็จก้าวหน้าในชีวิต บรรลุความงอกงามไปพลุลย์

หลักธรรมอีกข้อที่สำคัญไม่แพ้กันคือ หลัก อิทธิบาท 4 ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อ นำไปสู่ความเจริญและความสำเร็จแก่ตนเอง ซึ่งประกอบด้วย ความพอใจ ความขยัน ความ ตั้งใจมั่น และความดำริตรัดรอนนอกจากนี้สิ่งที่ผู้เรียนต้องมีประกอบด้วยปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ 2 ประการ ประการที่ 1 กัลยาณมิตร คือ ต้องรู้จักหาผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อน หนังสือ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไปที่ดี ที่เกื้อกูล ซึ่งจะชักจูง หรือกระตุ้นให้เกิดปัญญาได้ ด้วยการฟัง การสนทนา ปรีชา ชักถาม การอ่าน การค้นคว้า ตลอดจนการรู้จักเลือกใช้ สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์ และ ประการที่ 2 โยนิโสมนสิการ คือ การใช้ความคิดถูกวิธี รู้จักคิด หรือคิดเป็น คือ มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณา สืบสาวหาเหตุผล แยกแยะสิ่งนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ออกให้เห็นตามสภาวะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย จนเข้าถึงความจริง และแก้ปัญหาหรือทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นได้ หรือจะกล่าวสรุปเข้าใจง่าย ๆ คือ รู้จัก ฟังตนเอง และทำตัวให้เป็นที่พักพิงของผู้อื่น

หลักเบื้องต้นสำหรับการศึกษาเล่าเรียน ต้องทำตนให้เป็นพหูสูตในด้านนั้น จะศึกษา เล่าเรียนอะไร ก็ตามต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้แจ่มแจ้ง ชัดเจน ถึงขั้นครอบครองคุณของ พหูสูต 5 ประการ (พระธรรมกิตติวงศ์, (ทองดี สุรเตโช), 2548) คือ

1. ฟังให้มาก (พหูสุตา) คือ เล่าเรียน สดับฟัง รู้เห็น อ่าน สั่งสมความรู้ในด้านนั้นไว้ให้ มากมายกว้างขวาง
2. จำให้ได้ (ธตา) คือ การที่จะเรียนวิชาใด ๆ ก็ตามสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการทรงจำ เนื้อหาความรู้ที่ได้จำเรียน อันเป็นสิ่งสำคัญหลักในการศึกษาเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องจำเนื้อหา สารไว้ได้แม่นยำ
3. ใช้ให้คล่องปาก (วจสา ปริจิตา) คือ ต้องทบทวนอยู่เสมอสม่ำเสมอจนคล่องปาก หรือใช้ พูดอยู่เสมอ จนแคล่วคล่องจัดเจน เมื่อเวลาใคร่สอบถามหรือขอความรู้ก็สามารถอธิบายชี้แจง แล่งได้

4. ทำให้ขึ้นใจ (มนสาอนุเปกขิตา) ผู้ที่เป็นพหูสูตต้องมีความใส่ใจทบทวนนึกคิดจนขึ้นใจ เวลานึกถึงครั้งใดก็จำเนื้อความที่จำเรียนผ่านมาแล้วได้ถึงจะผ่านไปนาน

5. ขบได้ด้วยทฤษฎี (ทัญญูยา สุปญฺญิวาทา) ผู้ที่เป็นพหูสูตต้องรู้ที่ไปที่มาของเนื้อหาสาระ ที่เรียนว่ามาจากตรงไหน ส่วนไหน บทไหน และเข้าใจความหมาย ตลอดจนความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องของเนื้อความและรายละเอียดต่าง ๆ ทั้งภายในเรื่องนั้น ๆ ว่ามีความเกี่ยวข้องกับเรื่องอื่น ๆ อย่างไร

กล่าวโดยสรุปก็คือ การเป็นพหูสูตที่ดีต้องมีคุณสมบัติที่กล่าวมาข้างต้น คือ ฟังให้มาก จำให้ได้ ไซ้ให้คล่อง ท่องให้ขึ้นใจ สุดท้ายคือวิเคราะห์ให้เป็น เมื่อเข้าใจองค์ของผู้ที่จะรับการถ่ายทอดความรู้แล้วสิ่งที่ขาดไม่ได้คือต้องรู้จักคบหาบัณฑิตคือท่านผู้รู้แล้วตั้งใจฟังคำแนะนำสั่งสอน มีการแสวงหาความรู้ รู้จักค้นคว้าจากตำราทบทวนสม่ำเสมอ ให้เข้าถึงความรู้ที่จริงแท้ ได้รู้เห็นสิ่งใด หรือได้อ่านได้ฟังสิ่งใด ก็ให้รู้จักคิดพิจารณา โดยแยกแยะให้เห็นเหตุผลว่านั่นคืออะไร เกิดขึ้นได้อย่างไร ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น และมีข้อดี ข้อเสีย มีคุณและโทษอย่างไร เรานำสิ่งที่ได้เล่าเรียนรับฟังและตรึงตรองเห็นชัดแล้ว ไปใช้หรือปฏิบัติหรือลงมือทำ ให้ถูกต้องตามหลักตามความมุ่งหมายจึงชื่อเป็นพหูสูตที่ดีเหมาะแก่การเป็นรับการถ่ายทอดวิชาความรู้ ตลอดจนสรรพวิชาการต่าง ๆ

หน้าที่ครุที่มีต่อศิษย์ และหน้าที่ลูกศิษย์ที่มีต่อครู ตามหลักทศ 6

ทศ 6 คือ บุคคลประเภทต่าง ๆ มีทั้งหมด 6 ส่วน ซึ่งอยู่รอบตัวเรา และเป็นส่วนหนึ่งในสังคม เรื่องทศ 6 เป็นธรรมเทศนาในพระไตรปิฎก ที่ปรากฏอยู่ในพระสูตรที่ชื่อว่า **สิงคาลกสูตร** ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงกล่าวถึงวิธีการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ทั้งในทางโลกและทางธรรม โดยให้ความสำคัญกับบุคคลต่าง ๆ ที่เปรียบเสมือนทศทั้ง 6 รอบตัวของเรา ในที่นี้จะยกมาเฉพาะ ทักขินทศ หรือทศเบื้องขวา ซึ่งได้แก่ ครู อาจารย์ ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญในการประสาทวิชาความรู้ อบรมสั่งสอน ให้เรามีความสามารถในการประกอบอาชีพ ต้องยกย่องท่านเป็นผู้แก่การกราบไหว้ ควรศึกษาความรู้จากท่านด้วยความเคารพ ระลึกคุณ เยี่ยมเยียนตามเหมาะสม และมีความสำคัญแก่ศิษย์เป็นอย่างมากในด้านการถ่ายทอดสรรพวิชาความรู้ต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

หน้าที่ครุต่อศิษย์ ครูบาอาจารย์เป็นบุคคลสำคัญกับชีวิต ของเราอีกท่านหนึ่ง เพราะท่านสอนเราตั้งแต่ให้รู้จักการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ให้รู้จักการ รักษาเนื้อรักษาตัวให้พ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ ตลอดจนสอนให้รู้จักการทำมาหากิน ตลอดจนการป้องกันจากสิ่งที่ไม่ดีงานอันขัดต่อศีลธรรม เพื่อความเจริญรุ่งเรืองแก่ศิษย์ สิ่งที่ครูอาจารย์ควรปฏิบัติต่อศิษย์ คือ

1. แนะนำ สั่งสอนศิษย์ให้ตั้งอยู่บนคุณงามความดี ให้มีศีลธรรม ผูกอบรมให้เป็นคนดี
2. สอนสรรพวิชาให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
3. สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิงไม่ปิดบังอำพราง

4. ส่งเสริมยกย่องความดีงามความดีและความสามารถของศิษย์ให้ปรากฏแก่เพื่อนฝูง
5. สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ หรือเกาะป้องกันการจากสิ่งที่ไม่ดีไม่งามที่จะมาทำลายศิษย์ คือ สอนฝึกศิษย์ให้ใช้ชีวิตเรียบง่ายได้จริงและรู้จักดำรงตนด้วยดี ที่จะเป็นประกันให้ดำเนินชีวิตดีงามโดยสวัสดิ มีความสุขความเจริญ

หน้าที่ศิษย์ต่อครูบาอาจารย์ คือ ผู้จุดประทีปปัญญาให้แก่ศิษย์ ในด้านความสัมพันธ์กับครูอาจารย์ สิ่งที่ศิษย์ควรปฏิบัติต่อครูอาจารย์ คือ

1. ลูกต้อนรับ แสดงความเคารพ
2. เข้าไปหา เพื่อบำรุง รับใช้ ปรีक्षा ชักถาม รับคำแนะนำ เป็นต้น
3. ฟังด้วยดี ฟังเป็น รู้จักฟังให้เกิดปัญญา
4. ประนินบัติ ช่วยบริการ
5. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ เอาจริงเอาจัง ถือเป็นกิจสำคัญ

ดังนั้นผู้ปฏิบัติดังกล่าวนี้ชื่อว่า ปกปักษ์รักษาทั่วทุกทิศให้เป็นแดนเกษมสุขปลอดภัย ไม่ว่าเราจะไม่อยู่ตรงไหนก็เป็นที่พักที่พอใจในที่ตรงนั้น เพราะความกตัญญูทศทิศที่มีต่อกันและกันระหว่างครูบาอาจารย์กับลูกศิษย์ เพราะครูคือผู้อบรมสั่งสอนแนะนำ ให้การศึกษาเรื่องอาชาระ คือ ความประพฤติที่ดีงาม จรรยา มารยาท ตลอดจนดูแลเรื่องสารทุกข์ และความป็นอยู่ มีหน้าที่เหมือนพี่เลี้ยง และแต่ละคำมีความหมายมุ่งเน้นไปในทางการฝึกฝนอบรมศิษย์ให้ตั้งอยู่ในคุณงามความดี มีศีลธรรม เว้นห่างไกลจากความชั่วทั้งสิ้น

ครูในยุคจากผู้ให้ความรู้ เป็นผู้กระตุ้นการเรียนรู้

เมื่อโลกปรับเปลี่ยนไว บทบาทจึงเปลี่ยนแปลงปัจจุบัน เทคโนโลยีได้ถูกพัฒนาไปอย่างรวดเร็วทั้งสะดวกมากขึ้น เข้าถึงง่ายมากขึ้น และมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งถูกนำไปปรับใช้ตามสาขาอาชีพต่าง ๆ ประเด็นที่สำคัญของการศึกษาคือเมื่อช่องทางการเรียนรู้มีอยู่อย่างหลากหลาย ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้รวดเร็ว และง่ายกว่ายุคก่อน ๆ แต่ในขณะเดียวกันผู้เรียนส่วนใหญ่ยังคงเรียนรู้จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นในโรงเรียนแบบเดิมหรือเพียงรูปแบบเดียว ซึ่งปัญหาอาจมีหลายปัจจัย สิ่งสำคัญส่วนหนึ่งเกิดจากการขาดแรงกระตุ้นหรือแรงบันดาลใจให้พวกเขาสนใจ และใช้เทคโนโลยีที่ดีมากขึ้นในการพัฒนาได้ด้วยตนเอง

เมื่อนวัตกรรมและ เทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและ รวดเร็วเพื่อความสะดวกสบายและ การเข้าถึงข้อมูลที่มากมายในเวลาอันสั้น เมื่อมองย้อนกลับไปในช่วงศตวรรษที่ 15 เทคโนโลยีเริ่มพัฒนาจากนวัตกรรมชิ้นเล็ก ๆ โดยที่ในวันนั้นกระบวนการเรียนรู้ที่นำหน้าเทคโนโลยี จนทุกอย่างถูกพัฒนาจนถึงในยุคปัจจุบันที่อาจกล่าวได้ว่าเทคโนโลยีก้าวหน้ากว่ากระบวนการเรียนการสอน ซึ่งในบริบทของประเทศไทย เทคโนโลยีมักถูกนำมาใช้เพียงเพื่อส่งเสริมความสะดวกสบาย แต่รู้หรือไม่ว่าเราสามารถนำสิ่งเหล่านั้นเพื่อพัฒนากระบวนการ

เรียนรู้และ รูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับนวัตกรรมการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้นำเทคโนโลยีมาช่วยอำนวยความสะดวกในการสร้างสื่อการสอนให้มีประสิทธิภาพขึ้น

นวัตกรรมเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาไปอย่างมาก การที่ครูผู้สอนนำนวัตกรรมเหล่านั้นมาปรับประยุกต์ใช้ในวงการการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่ดีทั้งสำหรับผู้สอนเอง และผู้เรียน ทำให้เกิดตามเรียนรู้ที่ไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย รวมทั้งในเรื่องของการเรียนรู้ที่เป็นรูปแบบมีติวรอบข้าง โดยการนำเอานวัตกรรมหรือโปรแกรมที่จะอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็น โปรแกรม VR, AR หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ หรือ AI ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้และ การนำไปประยุกต์ใช้ทั้งต่อผู้เรียน ผู้สอน โดยมีบทบาทในการออกแบบการสอนทั้ง 3 ด้าน (สุรเชษฐ์ ตรีภักโขติ, 2563) ได้แก่

1. การสร้างเนื้อหาหรือการออกแบบเนื้อหา (Design of Content) โดยคำนึงถึงเนื้อหาที่เหมาะสมกับผู้เรียน และมุ่งเน้นไปทางด้านสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยความเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย และเนื้อหาที่มีการอัปเดตอยู่ตลอดเวลา ควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ยืดยาว มีความเหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน ไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป จนทำให้ผู้เรียนเกิดความตึงเครียด และควรเพิ่มทางเลือก หรือช่องทางเพื่อให้ผู้เรียนในการสอบถาม ในการแสดงความคิดเห็นได้ ตลอดถึงการออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้นี้ไม่ควรมีแค่ตัวอักษรอย่างเดียวแบบเดียว แต่ควรมีรูปภาพหรือสื่อที่จะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้อ่านได้มากขึ้น

2. การออกแบบกิจกรรมทางการเรียน (Design of Activities)

ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ นั้น สามารถออกแบบแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ พฤติกรรมทางการเรียน (Behaviorist Learning) กับ การสร้างสรรค์ทางการเรียน (Constructivist Learning) เป็นต้น

2.1 พฤติกรรมทางการเรียน (Behaviorist Learning) คือ พฤติกรรมความสนใจในเนื้อหา การแสดงออกของผู้เรียน หรือลักษณะของผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงออกให้เห็นต่อกิจกรรมหรือเนื้อหา ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมทางการเรียนในรูปแบบนี้จะต้องคำนึงถึงช่วงอายุของผู้เรียนตลอดถึงคำนึงถึงสิ่งที่จะเป็นมิตรต่อผู้เรียนในแต่ละช่วงอายุ

2.2 การออกแบบการเรียนรู้สร้างสรรค์ (Constructivist learning) การออกแบบกิจกรรมในการเรียนรู้ควรเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบต่ตนเองและส่วนรวมมากขึ้น นอกจากนี้ในการออกแบบกิจกรรมควรเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ผ่านการเชื่อมโยงเนื้อหาใหม่ ๆ เข้ากับประสบการณ์ในชีวิต หรือสถานการณ์รอบตัวของแต่ละคน

3. การออกแบบกระบวนการสื่อสาร

3.1 การออกแบบกระบวนการสื่อสาร เป็นสิ่งสำคัญของการออกแบบการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคดิจิทัล มีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียน

การสอน ดังนั้นภาษาเขียนอาจเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นของการสื่อสารในปัจจุบัน การทำการสอนที่ต้องอาศัยการตอบโต้กันผ่านทางหน้าจอ และมีแนวโน้มจะการใช้การสื่อสารผ่านรูปภาพมากขึ้น รวมทั้งซึ่งผู้สอนจะต้องใช้เครื่องมือที่มีอยู่ เพื่อออกแบบเนื้อหาและกระบวนการสื่อสารในยุคดิจิทัล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและ สามารถต่อยอดความคิดได้

3.2 มีระบบการจัดการเก็บรวบรวมสารสนเทศทั้งในรูปแบบของภาพและเสียง และคัดเลือกทรัพยากรที่มีและนำมาใช้อย่างเหมาะสมโดยจะส่งผลให้การเรียนรู้มีความน่าสนใจ น่าติดตามไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย

สรุปก็คือเมื่อองค์ประกอบของการสร้างรูปแบบของการสอนครบถ้วน สิ่งที่เราไม่ได้เลยสำหรับครูผู้สอน คือความสามารถในการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ การออกแบบการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับเปลี่ยน และปรับใช้กับการสอนได้อย่างต่อเนื่อง พยายามมองหาวิธีถ่ายทอด และเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ และคุ้มค่าต่อเวลามากขึ้น

ครูในยุคศตวรรษที่ 21

โลกในยุคศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้านซึ่งเป็นผลจากความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องเผชิญกับสถานะการแข่งขันสูงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาและส่งเสริมสมรรถนะของประชากรในประเทศของตนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ โดยมีเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพประชากร คือ การศึกษา เมื่อประชากรได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพจะทำให้เกิดคนไทยที่มีศักยภาพและการสร้างสังคมที่รุ่งเรืองให้แก่ประเทศไทยบุคคลสำคัญที่จะเป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คือ ครู (Teacher) (รุจิรา สุขใจ, 2564)

ดังนั้นในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) กำหนดให้มีแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉมเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ต้องมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทครู ให้เป็น ครูในยุคศตวรรษที่ 21 จากการเป็นผู้บอกความรู้ ผู้สั่งสอน เป็นผู้จัดการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ เป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักคิดและสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างชาญฉลาดพอกับสิ่งที่จะเกิดในอนาคต ซึ่งบทบาทสำคัญของครูต่อการจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 มีดังนี้

1. สอนให้น้อยลง เรียนรู้ให้มากขึ้น (Teach less Learn More) ส่งผลให้ครูต้องความรู้และสั่งสมประสบการณ์เกี่ยวกับวิธีการสอนที่หลากหลายเปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง หรือศึกษาจากสภาพจริงเป้าหมายของการเรียนรู้เปลี่ยนจากเรียนเพื่อรู้ เป็นเพื่อทักษะ ดังนั้นรูปแบบการสอนจึงเป็นการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นของผู้เรียน

2. ครูเป็นครูฝึก (Coach) ครูต้องเรียนรู้หลากหลายศาสตร์และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดทักษะและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการดำรงชีวิต และสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียน

3. สอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ให้ทำงานร่วมกันเพื่อขยายความรู้ของตนเองให้ออกไปได้มากที่สุด ซึ่งจะเกิดความรับผิดชอบร่วมกันและเกิดบรรยากาศการเรียนรู้แบบใหม่เป็นการร่วมมือ (Collaborative) มิใช่มุ่งการแข่งขัน (Competitive) เพื่อให้เกิดผู้ชนะและผู้แพ้ แต่เรียนรู้ที่จะร่วมมือเพื่อขยายความสามารถและนำไปสู่ทักษะการเรียนรู้พร้อม ๆ กัน

4. ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Student-directed Learning) ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนตั้งแต่เริ่มต้นคือ วิเคราะห์ตนเองว่าสนใจหรือถนัดในเรื่องใด ต้องการเรียนรู้ด้วยวิธีไหน ต้องการได้รับการประเมินแบบไหน และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการสอนต่าง ๆ เพียงใด โดยครูควรส่งเสริมจุดเด่นและพัฒนาจุดด้อยของผู้เรียน รวมทั้งการทำข้อตกลงในชั้นเรียนระหว่างครูกับผู้เรียนเพื่อสร้างความมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

5. จัดการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) การเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ หรือทำกิจกรรมด้วยตนเอง เรียกว่า การสอนโดยเน้นการใช้กิจกรรม (Activity base approach) ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการทำงานจริง โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำและความช่วยเหลือแก่ผู้เรียนซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ทักษะต่าง ๆ ตั้งแต่ ทักษะการตั้งประเด็นปัญหา ทักษะการค้นคว้า และสืบค้นข้อมูล ทักษะการลงมือปฏิบัติ ทักษะการสรุปผล และได้ฝึกทักษะการนำเสนอผลงาน และทักษะการประเมินความก้าวหน้าของงานหรือกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นการฝึกการทำงานเป็นกลุ่มของผู้เรียนได้อีกด้วย

6. ครูประเมินผู้เรียนจากผลการพัฒนา (Teacher Evaluation) ปัจจุบันรูปแบบการประเมินผลการเรียนรู้ควรต้องปรับเปลี่ยนจากการการสอบและตัดสินด้วยผลคะแนน เป็นการประเมินความก้าวหน้ามุ่งนำผลมาแสดงให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ทราบความก้าวหน้าของตนเอง เป็นการเสริมแรงเชิงบวกให้กับผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจให้พัฒนาด้านการเรียนรู้ให้มากกว่าเดิม โดยครูต้องมีความเชื่อว่า “ผู้เรียนสามารถพัฒนาให้ก้าวหน้าได้ตลอดเวลา” ดังนั้นครูต้องเรียนรู้เพื่อให้มีความสามารถในการวัดและประเมินผลที่ต้องมีความละเอียดรอบคอบ มีความยุติธรรม ชัยันและอดทนต่อภาระงานของครูในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

7. ร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) ครูต้องมีร่วมมือระหว่างเพื่อนครูในโรงเรียน บุคลากรทางการศึกษา และผู้บริหาร โดยการจัดให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อได้มีโอกาสพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนปัญหาและประสบการณ์ นำไปสู่วิเคราะห์วางแผนและออกแบบการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งเน้นความร่วมมือ (Collaboration skills) และการเรียนรู้แบบเป็นทีม (Team learning) บทบาทของครูในการเป็นผู้อำนวยการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จะชัดเจนขึ้น และส่งผลต่อห้องเรียนอย่างเป็นระบบ

จากบทบาทของครู อาจารย์ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทำให้อาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ต้องเปิดรับความรู้ใหม่ ๆ ปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ที่ก้าวหน้าโลกเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีที่สุดกับผู้เรียน

สรุป

โลกในยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ซึ่งเป็นผลจากความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องเผชิญกับสถานะการแข่งขันสูงทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาและส่งเสริมสมรรถนะของประชากรในประเทศของตนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ โดยมีเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพประชากร คือ การศึกษา เมื่อประชากรได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพจะทำให้เกิดคนไทยที่มีศักยภาพและการสร้างสังคมที่รุ่งเรืองให้แก่ประเทศไทยบุคคลสำคัญที่จะเป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน คือ ครู (Teacher) ครูจึงเป็นกำลังหลักที่สำคัญในการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ และก้าวหน้าโลกที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาครูศตวรรษที่ 21 จากการเป็นผู้บอกความรู้ ผู้สั่งสอน เป็นผู้จัดการเรียนรู้และออกแบบการเรียนรู้ เป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักคิดและสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างชาญฉลาดพอกับสิ่งที่จะเกิดในอนาคต ซึ่งบทบาทสำคัญของครูต่อการจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ครูผู้เติมเต็มด้วยจิตวิญญาณความเป็นครูที่มุ่งมั่นจะพัฒนาลูกศิษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และ ครูในฐานะบุพการีของศิษย์ มีหน้าที่อบรมสั่งสอนในทางที่ถูกที่ควร ป้องกันห้ามปรามลูกศิษย์ให้ห่างไกลสิ่งที่ชั่ว มอบวิชาความรู้ให้โดยไม่ปิดบัง เพื่อให้ลูกศิษย์ไปสู่ความสำเร็จเหมือนบรมครูของโลก คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงสั่งสอนทั้งเทวดาและมนุษย์ เพื่อให้พ้นจากอบาย หรือชี้แนวทางแห่งบรมสุข คือ พระนิพพาน เพราะฉะนั้นครูจึงมีความสำคัญต่อศิษย์เป็นอย่างมาก เพราะครูเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในการอบรมให้ความรู้แก่ศิษย์ และครูเป็นกลไกหลักในพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้แก่ประเทศชาติ คุณลักษณะความเป็นครูที่สะท้อนการเป็นผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู สามารถอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดีเป็นคนมีคุณธรรม เป็นคนเก่ง และมีความสุข ครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูมักจะมีความเป็นมิตร ดูแลเอาใจใส่ เข้าใจ และยอมรับและอดทนต่อนักเรียนของตน

เอกสารอ้างอิง

- กัลยาณี พรหมทอง. (2563). บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของครู. เรียกใช้เมื่อ 6 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://bit.ly/3R82RoI>
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2549). พหุลักษณะทางการแพทย์กับสุขภาพในมิติสังคมวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

- ประเวศ วะสี. (2545). การพัฒนามนุษย์แนวใหม่เพื่ออนาคตที่ยั่งยืน (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.
- เปลื้อง ณ นคร. (2564). พจนานุกรมแปล ไทย-ไทย. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2565 จาก <https://dictionary.sanook.com/search/dict-th-th-pleang>
- พระธรรมกิตติวงศ์, (ทองดี สุรเตโช). (2548). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด. กรุงเทพมหานคร: วัดราชโอรสาราม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพพระธรรมปิฎก.
- พุทธทาสภิกขุ. (2527). ความหมายของคุณครู. เรียกใช้เมื่อ 8 สิงหาคม 2565 จาก <https://teachermaykricy047.wordpress.com/2012/08/25/teacher/>
- รังสรรค์ แสงสุข. (2550). ความหมายของคุณครู. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2564 จาก http://tn-suriya.blogspot.com/p/1_14.html
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- รุจิรา สุขใจ. (2564). บทบาทครูในยุคศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/690721>
- สุรเชษฐ์ ตรรกโชติ. (2563). ความเป็นครูในยุคดิจิทัล. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2565 จาก <https://www.educathai.com/knowledge/articles/413>

ศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักศึกษา
ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช*

THE STUDY OF LEARNING AND TEACHING MANAGEMENT UNDER
THE THREEFOLD TRAINING FOR UNDERGRADUATES OF MAHAMAKUT
BUDDHIST UNIVERSITY SRITHAMMASOKKARAJ CAMPUS

พระมหาโยธิน มหาวีโร (มาศสุข)

Phramaha Yothin Mahawiro (Massuk)

พระมหาอภิพงศ์ ภุริวพัฒน์ (คำหงษา)

Phramaha Apioong Bhurivaddano (Khamhongsa)

พระราชวิสุทธิกวี

Phrarajvisuddhikave

พระมหาประทีน เขมจารี (ทองน้ำแก้ว)

Phramaha Pratin Khamacharee (Tongnamkeaw)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

E-mail: yotin.mas@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช 2) เพื่อเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช และ 3) เพื่อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช ผู้วิจัยใช้การศึกษาด้วยวิธีการเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2563 จำนวน 191 รูป/คน

* Received 26 June 2022; Revised 13 September 2022; Accepted 18 September 2022

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการเรียนการสอน 3) ด้านสื่อและเทคโนโลยี 4) ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ 5) ด้านการวัดและประเมินผล ค่าเฉลี่ยรวม μ อยู่ที่ 4.12 σ อยู่ที่ 0.61 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบการศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จำแนกตามเพศโดยการทดสอบค่าที โดยภาพรวม พบว่า นักศึกษามีสถานภาพด้านปัจจัยส่วนบุคคล ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ บรรพชิตค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ (μ) 4.07 ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ (σ) 0.52 เพศชายค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ (μ) 4.13 ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ (σ) 0.62 เพศหญิงค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ (μ) 4.26 ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ (σ) 0.43 ส่วนค่า F-test ผลรวมอยู่ที่ 3.30 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช พบว่า หลักสูตรควรให้ทันสมัยสอดคล้องกับปัจจุบันเน้นส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันให้เหมาะสมกับการศึกษายุคศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน, หลักไตรสิกขา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the teaching and learning management under the Threefold training principle for undergraduates of Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, 2) compare the teaching and learning management under the Threefold training principle for undergraduates of Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, and 3) suggest the solutions for teaching and learning management under the Threefold training principle for undergraduates of Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus. The researcher used a quantitative approach. The sample group was bachelor's degree students in the academic year 2020, totaling 191 monks/persons.

The research showed that;

1. Overall, the analysis results of the opinion levels on teaching and learning management under the Threefold training principle for undergraduates of Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus in five aspects: 1) Curriculum, 2) Teaching and learning, 3) Media and Technology, 4) Activities to develop students, and 5) Measurement and Evaluation were as follows: the total mean μ was 4.12, and σ was 0.61. It was a high level relevant to the hypothesis previously set.

2. Overall, the analysis results of comparison of teaching and learning management under the Threefold training principle for undergraduates of Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus classified by gender with the t-test, were as follows: the students with different personal factors had different opinions on teaching and learning management under the Threefold training principle. The total mean (μ) for the monks was 4.07, and σ was 0.52; males' total mean (μ) was 4.13, and σ was 0.62; females' total mean (μ) was 4.26, and σ was 0.43. For the F-test, the total was 3.30, which was relevant to the hypothesis previously set.

3. Suggestions and solutions for teaching and learning management under the Threefold training principle for undergraduates of Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, were as follows: the curriculum should be updated under the current situations and emphasize morality and ethics, including the ability in applying in daily life appropriate for the 21st-century education.

Keywords: Teaching and learning management, Threefold training, Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus.

บทนำ

การจัดการเรียนการสอน และการปลูกฝังสังคมทางบ้านในปัจจุบันปลูกฝังวัฒนธรรมการรับในตัวเองไทย ในสิ่งเหล่านี้ใช่หรือไม่ คือ เชื่อตามที่ได้ฟัง ขาดความมั่นใจในตัวเอง ไม่แสวงหาข้อมูลสารสนเทศที่เชื่อถือได้ ขาดความกระตือรือร้น ติดรูปแบบเดิม ๆ เป็นผู้บริโภคนำอะไรแค่พอผ่าน ไม่อดทน ไม่ชอบทำงานหนัก ชอบทำงานคนเดียว ไม่นึกถึงส่วนรวม เอาตัวรอดเก่ง ขาดคุณธรรมจริยธรรม ไม่สนใจสันติวิธี และขาดอัตลักษณ์ไทย แล้วการจัดการเรียนการสอน และการปลูกฝังสังคมทางบ้านในยุคศตวรรษที่ 21 จะปลูกฝังวัฒนธรรมการสร้าง

ในเด็กไทย ในสิ่งเหล่านี้ได้อย่างไร คือ การคิดวิเคราะห์แยกแยะเชิงสร้างสรรค์ มีความสามารถในการพัฒนาตนเอง มีการหาความรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ มีความรู้ทันสมัยและเท่าทันเทคโนโลยีในการสร้างความรู้ให้กับตนเอง คิดแบบสร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่กับความรับผิดชอบต่อสังคม (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2557) เข้ามามีบทบาทมากมายต่อสังคมไทย สิ่งเหล่านี้ทำให้สังคมไทยมีความเปลี่ยนแปลงไปมาก และก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยเปลี่ยนแปลงไป ในโลกยุคปัจจุบันนี้ได้ชื่อว่าเป็นโลกยุคของข้อมูลข่าวสารเนื่องมาจากการติดต่อเรื่องราวข่าวสารต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างมาก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้เปลี่ยนจากที่ครูเป็นศูนย์กลางมาสู่ นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องได้รับความรู้จากครูในห้องเรียนเท่านั้นแหล่งความรู้รอบตัวไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ชุมชน เพื่อน ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมหรือการเรียนรู้จากเทคโนโลยีสมัยใหม่ การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) อยู่ในระยะเวลาของการฟื้นฟูปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมในปัจจุบันที่มีความขัดแย้งรุนแรงให้กลับมาสงบและอยู่ในพื้นฐานมาตรฐานของสังคม หลายอย่างนานับประการที่สะสมมานานท่ามกลางโลกยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันที่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีเชื่อมโยงระหว่างกันแบบใกล้ชิดสนิทกันมากขึ้น ด้วยการแข่งขันระหว่างด้านเศรษฐกิจมีความเข้มข้นมากขึ้นสังคมโลกจึงมีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดกันง่ายมากยิ่งขึ้นเป็นสภาพแบบไร้ขีดพรมแดนแบบจำกัดปัจจุบันสังคมโลกมีการพัฒนาเทคโนโลยีที่พัฒนาก้าวหน้าทันสมัยไปอย่างรวดเร็วและมีผลกระทบกับกับดำรงชีพและการเป็นอยู่ของสังคมและเศรษฐกิจ ขณะที่ประเทศไทยมีข้อจำกัดหลายประการบนปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์เกือบทุกด้าน และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาที่ชัดเจนขึ้น ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มีความจำเป็นอย่างมากในการปรับตัวเข้ากับบริบทของสังคมโลกขนาดใหญ่ โดยการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรม เพื่อเป็นการขับเคลื่อนแผนในการพัฒนาความสามารถของประเทศ ท่ามกลางการแข่งขันของสังคมโลกยุคปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูงมาก สังคมขาดคุณภาพและมีความเหลื่อมล้ำสูงที่เป็นอุปสรรคต่อการยกระดับศักยภาพการพัฒนา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความเสื่อมโทรมไปอย่างรวดเร็วซึ่งเป็นต้นทุนในการผลิตเชิงเศรษฐกิจ และมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตประชาชนในการดำเนินชีวิต ในขณะการบริหารจัดการในส่วนองภาครัฐยังไร้ประสิทธิภาพ ขาดความโปร่งใส และมีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน จึงส่งผลให้การขับเคลื่อนปฏิรูปการพัฒนาไม่เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างมีประสิทธิภาพ บางภาคส่วนของสังคมจึงยังถูกทิ้งอยู่ข้างหลัง

หลักไตรสิกขาเป็นหลักธรรมพื้นฐานที่ใกล้กับความเป็นอยู่ของมนุษย์มากที่สุดสามารถที่จะปฏิบัติได้ในเบื้องต้นและกระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาในหลักสูตรของสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดการเรียนรู้ที่เน้นความรู้คู่คุณธรรมตามสาระรัฐธรรมนุญ เมื่อนำมาประยุกต์กับกิจกรรมการเรียนการสอนในสถานศึกษาแล้วมีจุดประสงค์เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และค้นพบจากการปฏิบัติหลักธรรมด้วยตนเองทุกขณะจิตและทุกอิริยาบถและจะทำให้มีสติรู้เสมอที่ได้ยิน ได้เห็น ได้คิด ได้พูด สามารถที่จะควบคุมตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัย ทั้งทางกาย วาจา ใจ รวมถึงควบคุมสติให้มีความแน่วแน่ในจุดเดียวกันเมื่อมีสติมั่นแล้วจะทำให้เกิดปัญญาและเกิดความรู้แจ้งเข้าใจและแก้ปัญหาได้ ไตรสิกขาจึงเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นบทบาทของนักเรียนในการปฏิบัติให้ถูกต้อง ทางกาย วาจา คือ ขั้นศีล การฝึกจิตให้ตั้งมั่นมีระเบียบทางการคิด คือ ขั้นสมาธิและพิจารณาสภาวธรรมหรือสภาพปัญหานั้นจนเกิดความรู้ถึง ขั้นปัญญานั้นเอง ดังกรอบแนวคิดทฤษฎีไตรสิกขา

จากกรอบแนวคิดทฤษฎีไตรสิกขาทำให้เห็นความสัมพันธ์ของรูปแบบในการบริหารแนวไตรสิกขาด้วยการเทียบกับมรรคมงคลแปดโดยเริ่มต้นที่ปัญญามีความสว่าง (เก่ง) ประกอบด้วยสัมมาทิฐิ คือ การทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของจริยธรรมและปัจจัยสัมมาสังกับปะ คือ การคิดที่จะสร้างจริยธรรม คือ มีความสะอาด (ดี) ประกอบด้วยสัมมาวาจา คือ การใช้คำพูดที่ถูกต้องเหมาะสม ปัจจัยสัมมากัมมันตะ คือ การฝึกฝนลงมือปฏิบัติ ปัจจัยสัมมาอาชีวะ คือ การประพฤติตามกฎ ระเบียบ วินัย วัฒนธรรมและประเพณี สมาธิ มีความสงบ (มีความสุข) ประกอบด้วยสัมมาวายามะ คือ การพยายามปฏิบัติให้เอื้อต่อหลักการศึกษาของสังคม ปัจจัยสัมมาสติ คือ การระลึกถึงจริยธรรม หน้าที่ผู้เรียนอยู่เสมอ และปัจจัยสัมมาสมาธิ คือ การตั้งจิตมั่นต่อหลักจริยธรรม

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่องศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขาสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมา-โคกราช เพื่อนำข้อมูลด้านต่าง ๆ คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนในเชิงจริยธรรม ตามความเหมาะสมให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลในการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ในการเรียนในระดับมหาวิทยาลัยอย่างยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
3. เพื่อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “ศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักศึกษา ระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช” ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช

ประชากร ประกอบด้วย นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช รวมจำนวน 380 คน

กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามโดยใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane โดยกำหนดเกณฑ์ความคาดเคลื่อน จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง 5% ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จำนวน 191 คน ซึ่งแบ่งตามระดับคณะ ดังนี้ คณะสังคมศาสตร์ จำนวน 164 รูป/คน คณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 20 รูป/คน คณะศาสนาและปรัชญา จำนวน 7 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย
2. ศึกษาหลักการและทฤษฎี จากตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ศึกษาแบบสอบถามและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
4. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้านำมาสร้างเป็นแบบสอบถาม นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา (Content Validity)

ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ การวิจัยเป็นแบบสอบถาม มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม (Check List) ได้แก่ เพศ ระดับชั้น สาขาวิชา อายุ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโคราช จำนวน 5 ด้านคือ

1. การจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ด้านหลักสูตร
2. การจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ด้านการเรียนการสอน
3. การจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ด้านสื่อและเทคโนโลยี
4. การจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

5. การจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ด้านการวัดและประเมินผล
ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มาก
ที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ ผู้วิจัยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำ
แบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมา
ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมจำนวน 3 ท่าน ทั้งนี้เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและ
โครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถามโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนี
ความความสอดคล้อง 1.00 ดังนี้ (สุริย์ ศิริโกการภิรมย์, 2546) และหาความเชื่อมั่นของ
เครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยแจกแบบสอบถามศึกษาการจัดการ
เรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิจัยศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักศึกษาระดับ
ปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์ ดำเนินตามขั้นตอน
โดยการนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งหมดมาหาคะแนน ตามแนวทางการประเมินความคิดเห็น
แบบมาตราส่วนประมาณค่า แบบลิเคิร์ต (Likert' Scales) ซึ่งการแปลผลความหมายของ
คะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ความหมายของคะแนน และแปลความหมายโดยแปลผลการ
วิเคราะห์ข้อมูล สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลัก
ไตรสิกขา โดยการหาค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. เป็นรายข้อและราย
ด้าน วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยหาค่าเฉลี่ยของ
ช่วงระดับคะแนน (Class interval) 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชุม ศรีสะอาด, 2553) และการแปลผล
การวิเคราะห์การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา จำแนกตามปัจจัย
ส่วนบุคคลโดยการทดสอบค่าที (t – test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One
Way ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการของ Least Significant
Difference (LSD)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจง
ความถี่หาค่าร้อยละและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
ตามหลักไตรสิกขา โดยหาค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. เป็นรายด้านและ
รายข้อ (บุญชุม ศรีสะอาด, 2543) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบศึกษาการจัดการเรียน
การสอนตามหลักไตรสิกขา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยแวดล้อม สถิติที่ใช้ คือ

การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณี ที่มีตัวแปรต้น 2 กลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ในกรณีที่มีตัวแปรต้นตั้งแต่ 3 กลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ ระดับชั้น อายุ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านปัจจัยส่วนบุคคล

(N=191)

	ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
1. เพศ	บรรพชิต	43	22.51
	เพศชาย	88	46.08
	เพศหญิง	60	31.41
	รวม	191	100.00
2. อายุ	17 - 24 ปี	68	35.60
	25 - 32 ปี	66	34.56
	33 - 40 ปี	21	10.99
	อายุตั้งแต่ 41 ปี ขึ้นไป	36	18.85
	รวม	191	100.00
3. ระดับชั้น	ชั้นปีที่ 1	93	48.69
	ชั้นปีที่ 2	68	35.60
	ชั้นปีที่ 3	17	8.90
	ชั้นปีที่ 4	13	6.81
	รวม	191	100.00
4. สาขาวิชา	สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา	7	3.66
	สาขาวิชาการปกครอง	162	84.82
	สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา	22	11.52
	รวม	191	100.00

จากตารางที่ 1 เป็นการแสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ ระดับชั้น สาขาวิชา อายุ

ด้านเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชาย จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 36.1 รองลงมาเป็นเพศหญิง จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 31.4 และสุดท้ายเป็นเพศบรรพชิต จำนวน 43 รูป คิดเป็นร้อยละ 22.5 ตามลำดับ

ด้านอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากอยู่ในช่วงอายุ 17-24 ปี จำนวน 68 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 35.6 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 25-32 ปี จำนวน 66 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 34.6 อยู่ในช่วงอายุตั้งแต่ 41 ปี ขึ้นไป จำนวน 36 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 และสุดท้ายอยู่ในช่วงอายุ 33-41 ปี จำนวน 21 รูป/คน คิดเป็นจำนวน 11.0 ตามลำดับ

ด้านระดับชั้น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากอยู่ในระดับชั้นปีที่ 1 จำนวน 93 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 48.7 รองลงมาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 2 จำนวน 68 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 35.6 อยู่ในระดับชั้นปีที่ 3 จำนวน 17 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 8.9 อยู่ในระดับชั้นปีที่ 4 จำนวน 13 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 6.8 ตามลำดับ

ด้านสาขาวิชา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากสาขาวิชาการปกครอง จำนวน 162 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 84.8 รองลงมาสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา จำนวน 22 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 และสุดท้ายสาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา จำนวน 7 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 3.7 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

ระดับความคิดเห็น การศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามไตรสิกขา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช รวมทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการเรียนการสอน 3) ด้านสื่อและเทคโนโลยี 4) ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 5) ด้านการวัดและประเมินผล พิจารณาเป็นรายด้าน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามไตรสิกขา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช โดยภาพรวม

(N=191)

ข้อที่	การจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านหลักสูตร	4.12	0.73	มาก
2.	ด้านการเรียนการสอน	4.15	0.60	มาก
3.	ด้านสื่อและเทคโนโลยี	4.08	0.68	มาก
4.	ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.12	0.62	มาก
5.	ด้านการวัดและประเมินผล	4.12	0.71	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		4.12	0.61	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ การศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.60) รองลงมา คือ ด้านหลักสูตร ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.73) ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.71) ด้านสื่อและเทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.68) ส่วนนักศึกษาที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ว่า นักศึกษามีสถานภาพด้านปัจจัยส่วนบุคคล ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 สรุปผลการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จำแนกผลรวมตามเพศ อายุ ระดับชั้น สาขาวิชา

การจัดการเรียนการสอน ตามหลักไตรสิกขา	ผลรวมจำนวนทั้งหมด (N=191)						F
	บรรพชิต		ชาย		หญิง		
	μ	σ	μ	σ	μ	σ	
1. จำแนกตามเพศ	4.09	0.55	4.05	0.66	4.22	0.55	1.50
2. จำแนกตามอายุ	4.13	0.65	4.20	0.54	4.12	0.46	3.92
3. จำแนกตามระดับชั้น	4.00	0.60	4.19	0.66	4.19	0.29	4.49
4. จำแนกตามสาขาวิชา	4.06	0.28	4.07	0.62	4.49	0.43	4.84*
ค่าเฉลี่ยรวม	4.07	0.52	4.13	0.62	4.26	0.43	3.30

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษามีสถานภาพด้านปัจจัยส่วนบุคคล ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ บรรพชิตค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ (μ) 4.07 ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ (σ) 0.52 เพศชายค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ (μ) 4.13 ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ (σ) 0.62 เพศหญิงค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ (μ) 4.26 ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ (σ) 0.43 ส่วนค่า F-test ผลรวมอยู่ที่ 3.30 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

1. ด้านหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ได้แก่ หลักสูตรได้ปรับปรุงพัฒนาให้ทันสมัย สอดคล้องกับเหตุปัจจุบัน และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้สอดคล้องกับหลักสูตร

ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สหัชชา พิมพ์เนาว์ ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของโรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคมจังหวัดขอนแก่น ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผลการวิจัยพบว่าสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคม มีหลักสูตรที่กำหนดแนวทางการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา และสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา (สหัชชา พิมพ์เนาว์, 2562) และสอดคล้องกับแนวคิดของสุรินทร์ ยิงนิก ว่าการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี เก่ง มีความสุขโดยใช้หลักไตรสิกขาว่า นักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาบางท่านประยุกต์ว่า (2 ส. 1 ป.) สีส ได้แก่ สะอาด (clean) สมาน ได้แก่ สงบ (calm) ปัญญา ได้แก่ สว่าง (clear) แต่บางท่านก็ประยุกต์ว่า สะอาด สว่าง สงบ สะอาด คือ สะอาด กาย วาจา (สะอาดกาย ได้แก่ เว้นกายทุจริต 3 สะอาดวาจา ได้แก่ เว้นจากวจีทุจริต 4 อาบน้ำในแม่น้ำสายใหญ่ ๆ ไม่รู้จักสายต่อกี่สาย ก็ไม่สะอาดเท่ากับอาบน้ำใน แม่น้ำ คือ สีส สงบ คือการเจริญสมาธิ เจริญจิตภาวนา (เจริญสมณะวิปัสสนา) ทำจิตให้สงบไม่ฟุ้งซ่าน มีอารมณ์เป็นหนึ่งเดียว (เอกัคคตาจิต) เพราะจิตมีธรรมชาติตื่นรณกวัดแกว่ง เทียวไปดวงเดียวไปได้ไกล มีกายเป็นถ้ำอาศัย สว่าง คือ เกิดความรู้ (วิชชา) พ้นจากกิเลสคือ อวิชชา (ความไม่รู้) พ้นจากราคะ/โลภะ โทสะและโมหะ ดุจพระจันทร์ในวันเพ็ญ ไม่มีเมฆหมอกมาปกคลุมปิดบัง มีจิตบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ปราศจากความหมองมัว (สุรินทร์ ยิงนิก, 2548)

2. ด้านการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีการเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นในระหว่างเรียน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัด วิสุทธิศรี นนทขโย ได้ศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้อตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษาวิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราชจังหวัดนครศรีธรรมราช ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี ของวิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช จำนวน 221 ท่าน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่าสภาพการพัฒนาการเรียนรู้อตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษาวิทยาเขต ศรีธรรมมาโสกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า 1) ด้านปัจจัยนำเข้า ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะที่ดีของผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอน ระบบการบริหารที่มีอย่างเป็นระบบ สภาพสิ่งแวดล้อมเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก 2) ด้านกระบวนการ มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีการบูรณาการหลักไตรสิกขาและมีปฏิสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร 3) ด้านผลผลิต ส่งผลให้นักศึกษามีความเชื่อมั่นในกฎแห่งกรรม เชื่อมั่นในผลของการทำความดี และ 4) ด้านผลกระทบ คือ บ้าน วัด สถาบันการศึกษา ได้รับประโยชน์จากการจัดการเรียนรู้อตามหลักไตรสิกขาของวิทยาเขตในระดับมากสำหรับข้อเสนอแนะ ทางวิทยาเขตควรมีโครงการฝึกอบรมบุคลากรอาจารย์ผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้อตามหลักไตรสิกขาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และทางวิทยาเขตควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้อตามหลักไตรสิกขาให้เป็นรูปธรรมเพื่อเป็นต้นแบบให้กับ

สถาบันการศึกษาอื่น ๆ (พระปลัดวิสุทธิ์ศรี นนทโย และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับแนวคิดของอาภาณ ใจเที่ยง ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอน ว่า การเรียนการสอน คือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนด ซึ่งต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้สอน (อาภาณ ใจเที่ยง, 2550)

3. ด้านสื่อและเทคโนโลยี อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การใช้สื่อการเรียนที่ทันสมัยกระตุ้นให้เกิดความสนใจใฝ่รู้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุหัสสา พิมพ์เนาว่า ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของโรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคมจังหวัดขอนแก่น ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผลการวิจัยพบว่าสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคม ด้านสื่อและเทคโนโลยี มีการใช้สื่อที่สอดคล้องและเหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา นักเรียนมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการสอน ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีกิจกรรมหรือโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม หรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้นักเรียนได้เรียนรู้นอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต (สุหัสสา พิมพ์เนา, 2562) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา แหมมณี ว่านวัตกรรม คือ สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจอยู่ในรูปของความคิดหรือการกระทำ หรือสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ดังนั้นนวัตกรรมการสอนจึงหมายถึงแนวคิด วิธีการ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งอาจเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมดหรือใหม่เพียงบางส่วน หรืออาจเป็นสิ่งใหม่ในบริบทหนึ่งหรือในช่วงเวลาหนึ่ง หรืออาจเป็นสิ่งใหม่ที่กำลังอยู่ในกระบวนการพิสูจน์ทดสอบ หรือได้รับการยอมรับนำไปใช้แล้ว แต่ยังไม่แพร่หลายหรือเป็นส่วนหนึ่งของระบบงานปกติ (ทิศนา แหมมณี, 2560)

4. ด้านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมศึกษาดูงานที่กับพุทธศาสนา ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอานนท์ อานนโท (ศรีชาติ) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทิววัฒนา แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เป็นกระบวนการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อาศัยกันและกันในองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน คือ ศีล หมายถึงการฝึกในด้านพฤติกรรม การจัดระเบียบระบบความรับผิดชอบความเสียสละ ความกตัญญูการตรงต่อเวลา การมีระเบียบวินัย สมามีหมายถึง การฝึกในด้านจิต หรือระดับจิตใจ ความตั้งมั่นตั้งใจ เอาใจใส่มีใจ จดจ่อ อย่างมีสมาธิ รวมถึงสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ในองค์กร ปัญญา หมายถึง การฝึกหรือพัฒนาในด้านปัญญา การรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อความเห็น ความรู้ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัยไตร่ตรอง ตรวจสอบคิดการต่าง ๆ สร้างสรรค์การจัดการความรู้การคิดวิเคราะห์มีความสัมพันธ์กับลักษณะการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน (พระมหาอานนท์ อานนโท (ศรีชาติ), 2560) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพศาล หวังพานิช ว่าพฤติกรรมพื้นฐานของผู้เรียนก่อนที่ครูจะทำการสอนในเรื่อง

ใด หากครูได้ทราบสภาพพื้นฐานของผู้เรียนก่อน ก็จะทำให้สามารถจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพได้อย่างเต็มที่ (ไพศาล หวังพานิช, 2526)

5. ด้านการวัดและการประเมินผล อยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลของตนเองและเพื่อนให้ ทราบทุกครั้ง ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระรัชเชน เตชวณโณ ได้สรุปผลการวิจัยผลการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามแนวไตรสิกขาในโรงเรียนที่ปิงกรวิทยาพัฒนา (ทวิวัฒนา) ในพระราชูปถัมภ์ฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร สภาพแวดล้อมโรงเรียนสะอาดร่มรื่นเป็นธรรมชาติเงียบสงบเอื้อต่อการเรียนการสอนปัญหา คือ บุคลากรมีประสบการณ์ในการสอนตามหลักไตรสิกขาที่แตกต่างกัน รูปแบบวิธีการสอนของแต่ละคนจึงไม่เหมือนกัน โดยมีข้อเสนอแนะให้ฝึกอบรมไตรสิกขาแก่บุคลากร โดยเน้นที่การปฏิบัติจริงและจัดทำคู่มือการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ขณะที่โรงเรียนจัดบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกัลยาณมิตรทั้งนักเรียน ครูและผู้ปกครอง ปัญหา คือ ครูและผู้บริหารมีความเป็นแบบอย่างที่ดีในโรงเรียนแต่ขาดการประสานสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนในลักษณะที่เป็นโรงเรียนวิถีพุทธโดยเสนอแนะให้นำนักเรียนร่วมทำกิจกรรมของวัดและชุมชนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และเจตคติที่ดีต่อกัน สำหรับด้านผลผลิตนั้นโรงเรียนจัดกิจกรรม การพัฒนาศีลสมาธิและปัญญาอยู่เสมอส่งผลให้นักเรียนเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี แจ่มใส ร่าเริงเบิกบาน ปัญหา คือ ยังไม่มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนในการส่งเสริมการพัฒนานักเรียนตามหลักไตรสิกขา โดยเสนอแนะให้สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน ส่วนด้านผลกระทบ นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนของตนได้อย่างมีความสุข สภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน มีความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับผู้บริหารมีความจริงใจในการทำงาน ปัญหา คือ ครูมีลักษณะและทัศนคติที่ต่างกันในการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา โดยเสนอแนะว่าควรมีการอบรมบุคลากรในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธธรรมเพื่อให้ครูมีทัศนคติที่ตรงกัน โรงเรียนส่งเสริมบุคลากรและนักเรียนให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น ปัญหา คือ ในโรงเรียนขาดการประสานสัมพันธ์กับชุมชน (พระรัชเชน เตชวณโณ, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับของสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ของครูและผู้บริหารโดยเสนอให้จัดกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์อย่างเป็นกัลยาณมิตรระหว่างครู ผู้บริหารนักเรียนและชุมชน นักเรียนมีความเชื่อมั่นในผลการกระทำที่ดี จากการจัดกิจกรรมการพัฒนา ศีล สมาธิ และปัญญาของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ข้อเสนอแนะให้ส่งเสริมการ ฝึกสมาธิเจริญปัญญาในชุมชนด้วยนักเรียนมีความเห็นสอดคล้องกับผลผลิต คือ เห็นผลดีของการกระทำ ความดีของตน ซึ่งปัญหา คือการดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขายังขาดความร่วมมืออย่างจริงจังจากชุมชนเนื่องจากผู้ปกครองยังไม่เข้าใจหลักการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา ควรประสานความร่วมมือในการดำเนินงานจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาอย่างจริงจังจากชุมชน และทำความเข้าใจแก่ผู้ปกครองในด้านการดำเนินงานจัดการเรียนรู้ตาม

หลักไตรสิกขา (พระราชเวรน์ เตชวณโณ, 2558) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ไพศาล หวังพานิช ว่าการวัดและประเมินผล เป็นการตรวจสอบผลการเรียนการสอนเพื่อจะได้ทราบว่าภายหลัง จากผ่านการเรียนการสอนแล้ว ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ดีขึ้นเพียงไร อยู่ใน เกณฑ์น่าพอใจหรือไม่โดยเทียบกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนที่ครูกำหนดไว้ก่อน การ เรียนการสอน (ไพศาล หวังพานิช, 2526)

สรุป

การจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา จากแนวคิดนักวิชาการเป็นการจัดการ การศึกษาที่เป็นปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ที่สุด การจัดการเรียนการสอนตาม หลักไตรสิกขานั้นจะต้องใช้การออกแบบการสอนตามหลักไตรสิกขาจะต้องประกอบไปด้วยการ วัดผลและการประเมินผล จุดมุ่งหมายของไตรสิกขา คือ 1) ศีล คือ การพัฒนาพฤติกรรมทาง กาย วาจา 2) สมาธิ คือ การฝึกฝนพัฒนาจิตใจมีคุณสมบัติมีคุณธรรม ความสุข และมี ประสิทธิภาพ 3) ปัญญา คือ การพัฒนาความรู้และความเข้าใจเรื่องต่าง ๆ คือ การเข้าถึง เนื้อหา และเหตุปัจจัยของเนื้อหานั้น เข้าใจความสัมพันธ์เนื้อหานั้นต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ตามเหตุปัจจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีการส่งเสริมการเรียนการสอน ตามหลักไตรสิกขา ตามหลักสูตรพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขา มีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้สอดคล้องกับหลักสูตร และมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยกับเหตุการณ์ปัจจุบัน
2. ด้านการเรียนการสอน ให้มีการชี้แจงให้นักศึกษาเข้าใจแนวทางการเรียนการสอน ตามหลักไตรสิกขา การเปิดโอกาสให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นก่อนเรียน และหลังเรียน ใน การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีเนื้อหาที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างดี สอดคล้องกับการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขา
3. ด้านสื่อและเทคโนโลยี ควรมีการใช้สื่อที่สอดคล้องกับเนื้อหา เอกสารประกอบการ เรียนการสอนและการใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย การที่ไม่ใช้สื่อที่สับซ้อน ควรที่จะ เข้าใจง่าย และให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการใช้สื่อในการนำเสนอ
4. ด้านกิจกรรมการพัฒนาผู้เรียน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธร มาโคตรราช ให้มีการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมเป็นประจำ ส่งเสริมให้นักศึกษาเข้า ร่วมกิจกรรมศึกษาดูงานที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

5. ด้านการวัดผลและประเมินผล ให้มีการแจ้งวิธีการวัดผลประเมินผลให้ทราบล่วงหน้า และมีความหลากหลายสอดคล้องกับความเป็นจริง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลทราบทุกครั้ง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมุ่งหลักไตรสิกขามาจัดเป็นโมเดลการเรียนรู้ และบูรณาการเข้ากับรายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้ทั้งหลักความรู้ และหลักคุณธรรม ในการเรียนการสอน เพราะว่าถึงโลกจะพัฒนาก้าวหน้าเพียงใดแต่ที่ขาดไม่ได้ คือ หลักคุณธรรม เพราะฉะนั้นหลักไตรสิกขาจึงเป็นตัวเลือกที่สำคัญอย่างหนึ่งเพราะเป็นการพัฒนาองค์รวม ทั้งกาย และใจไปพร้อม ๆ กัน

เอกสารอ้างอิง

- ทิตนา แคมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชุม ศรีสะอาด. (2543). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2553). หลักการวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พระปลัดวิสุทธิ์ศรี นนทขโย และคณะ. (2563). การพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักศึกษาวิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 5(2), 27-28.
- พระมหาอานนท์ อานนโท (ศรีชาติ). (2560). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทิววัฒนา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชเวรณ เตชวณโณ. (2558). การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียนที่ปึงกรวิทย์พัฒน์ (ทิววัฒนา) ในพระราชูปถัมภ์ฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2557). หลักและเทคนิคการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพศาล หวังพานิช. (2526). การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุรินทร์ ยิ่งนิก. (2548). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้หลักไตรสิกขา เอกสารเผยแพร่กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย. พระนครศรีอยุธยา: โรงเรียนบางช้างวิทยา.
- สุวรีย์ ศิริโกการภิรมย์. (2546). การวิจัยทางการศึกษา. ลพบุรี: สถาบันราชภัฏเทพสตรี.

- สุหัชชา พิมพ์เนาว์. (2562). การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาผู้เรียน กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของโรงเรียนกระนวนวิทยาคม จังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน
ในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร*
PERSONNEL MANAGEMENT OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS
UNDER THE THAWI WATTHANA DISTRICT OFFICE, BANGKOK

เกศินี หมื่นทอง

Kesinee Meethong

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University, Thailand

E-mail: 6314470057@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2564 จำนวน 196 คน เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบผ่านการทดสอบค่าค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.8-1.0 และความเชื่อมั่น มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.973 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ดังนี้ ครูที่มีระดับ

* Received 17 April 2022; Revised 17 September 2022; Accepted 23 September 2022

การศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนในขนาดสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, ผู้บริหารสถานศึกษา, สำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the levels of teachers' opinions towards personnel management of the school administrators in schools under the Thawi Watthana District Office, Bangkok, and 2) compare teachers' opinions towards personnel management of school administrators in schools under the Thawi Watthana District Office, Bangkok classified by educational levels, work experiences, and sizes of the educational institution. The sample group in this research comprised 196 teachers in schools under the Thawi Watthana District Office, Bangkok, in the academic year 2021. The research instrument was a questionnaire with the IOC at 0.8-1.0 and Alpha Coefficient at 0.973. The statistics used for data analysis were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, T value test (t-test), One-way analysis of variance (One-way ANOVA), and Multiple Comparisons by Scheffe's method.

The research showed that;

1. The personnel management of school administrators in schools under the Thawi Watthana District Office, Bangkok, overall, each aspect was at a high level.

2. The comparison results for the teachers' opinions towards personnel management of school administrators under the Thawi Watthana District Office, Bangkok, were as follows: overall, there was no difference for the teachers with different educational levels. Overall, there was little difference for teachers with different experiences, with the significance at .05. Overall, and in each aspect, there was no difference for the teachers who taught in different school sizes.

Keywords: Personnel Management, School Administrators, Thawi Watthana District Office, Bangkok

บทนำ

การบริหารงานบุคคลเปรียบเสมือนหัวใจหลักของของการบริหารทั้งปวง และเป็นที่ยอมรับกันว่าคนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการบริหารเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา สถานศึกษาจึงมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถมีขวัญและกำลังใจได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องกำหนดภาระงานสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เหมาะสมกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการใช้ศาสตร์และศิลป์ทางการบริหาร ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและความสามารถอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นพิเศษเพราะคนเป็นบุคลากรที่สำคัญที่สุดที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องหันมาดูแล เอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนกระตุ้นให้บุคลากรที่มีอยู่ในสถานศึกษาได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถมีคุณภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผล ตลอดจนบุคลากรในสถานศึกษารู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานส่งผลให้งานสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยโรงเรียนทั้งหมด 437 โรงเรียนเปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา แต่ยังคงขาดแคลนกำลังครูในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจทำให้ครูย้ายออกจากกรุงเทพมหานครมากขึ้น และการบรรจุครูไม่ทันกับความต้องการของสถานศึกษาและไม่ตรงวิชาเอก ครูขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู นอกจากนี้ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องวินัยและการรักษาวินัยซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารและการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา (สำนักงานการศึกษา, 2563)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรคนหนึ่งในสังกัด กรุงเทพมหานครจึงมีความสนใจในการศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ทราบถึงระดับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนางานบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานครโดยจำแนก ตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงาน เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยสังเคราะห์ข้อบ่งชี้ของการบริหารบุคคลจากงานวิจัยได้จำนวน 5 ด้าน ตามแนวคิดการบริหารงานบุคคลของ พรศิริ ชานกัน ซึ่งประกอบด้วย ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านวินัยและการรักษาวินัยและด้านการลาและการออกจากราชการ (พรศิริ ชานกัน, 2563)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2564 จำนวน 7 โรงเรียน จำนวน 358 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2564 จำนวน 7 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู จำนวน 196 คน ซึ่งได้จากการเปิดตารางของโคเฮน (Cohen, L. et al, 2011) ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) (วรณิ แกมเกตุ, 2555) โดยใช้โรงเรียนในการแบ่งชั้นภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานครแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา เป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร แบบสอบถามมีจำนวน 40 ข้อ แบ่งออกเป็น 5 ด้านได้แก่ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ด้านวินัยและการรักษาวินัยและ ด้านการลาและการออกจากราชการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert) โดยวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.8–1.0 และวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, L. J., 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.973 แสดงว่าแบบสอบถามมีคุณภาพเพียงพอสำหรับการนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล รายละเอียดโดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานครจำนวน 7 โรงเรียน ในการแจกแบบสอบถามและเก็บคืนด้วยตนเอง
2. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดจำนวน 196 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้องเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ขอบข่ายการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีการดำเนินการดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับจากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ
2. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของตาราง
3. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม รายด้านและรายข้อ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อ พร้อมทั้งนำเสนอในรูปแบบตาราง
4. เปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test for Independent Samples) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
5. เปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์การทำงานและขนาดของสถานศึกษา วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance: ANOVA) หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe's post hoc comparisons method)

ผลการวิจัย

1. ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านการลาและการออกจากราชการ ด้านวินัยและการรักษาวินัย ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง และด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้าน

การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง	4.48	0.47	มาก
2. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	4.48	0.43	มาก
3. ด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	4.43	0.48	มาก
4. ด้านวินัยและการรักษาวินัย	4.50	0.41	มาก
5. ด้านการลาและการออกจากราชการ	4.50	0.32	มาก
รวม	4.48	0.35	มาก

2. ผลการเปรียบเทียบข้อมูลความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดสถานศึกษา พบว่า

2.1 ครูที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบข้อมูลความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

(n=196)

การบริหารงานบุคคลของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการศึกษา				t	p
	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	(n=110)		(n=86)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง	4.41	0.49	4.56	0.44	-2.122*	0.035
2. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	4.44	0.45	4.53	0.41	-1.423	0.156
3. ด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	4.38	0.48	4.50	0.48	-1.788	0.075

การบริหารงานบุคคลของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการศึกษา				<i>t</i>	<i>p</i>
	ปริญญาตรี		สูงกว่า ปริญญาตรี			
	(n=110)		(n=86)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
4. ด้านวินัยและการรักษาวินัย	4.47	0.37	4.53	0.45	-0.977	0.330
5. ด้านการลาและการออกจากราชการ	4.48	0.33	4.52	0.31	-0.901	0.369
รวม	4.44	0.35	4.53	0.33	-1.832	0.069

2.2 ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และด้านวินัยและการรักษาวินัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบข้อมูลความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน

(n=196)

การบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารสถานศึกษา	ประสบการณ์การทำงาน						F	p
	น้อยกว่า 5 ปี		5-10 ปี		10 ปี ขึ้นไป			
	(n=43)		(n=64)		(n=89)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง	4.29	0.51	4.42	0.49	4.61	0.40	7.857*	0.001
2. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	4.37	0.51	4.46	0.40	4.55	0.40	2.923	0.056
3. ด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	4.23	0.56	4.46	0.42	4.50	0.46	5.298*	0.006
4. ด้านวินัยและการรักษาวินัย	4.42	0.37	4.44	0.37	4.58	0.44	3.395*	0.036
5. ด้านการลาและการออกจากราชการ	4.48	0.30	4.48	0.32	4.52	0.33	0.339	0.713
รวม	4.36	0.37	4.53	0.33	4.55	0.33	5.176*	0.006

2.3 ครูที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนในขนาดสถานศึกษา ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน

(n=196)

การบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารสถานศึกษา	ขนาดสถานศึกษา						F	p
	ขนาดเล็ก		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่			
	(n = 31)		(n = 28)		(n = 137)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง	4.49	0.48	4.46	0.50	4.48	0.47	0.018	0.983
2. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	4.43	0.50	4.40	0.50	4.51	0.40	1.227	0.295
3. ด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	4.39	0.51	4.26	0.51	4.47	0.46	2.466	0.088
4. ด้านวินัยและการรักษาวินัย	4.44	0.43	4.49	0.40	4.51	0.41	0.372	0.690
5. ด้านการลาและการออกจากราชการ	4.51	0.30	4.56	0.31	4.49	0.33	0.645	0.526
รวม	4.45	0.38	4.43	0.37	4.49	0.34	0.449	0.639

อภิปรายผล

1. ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษา มีศิลปะในการบริหารบุคลากรโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ทำให้การบริหารบุคลากรมีประสิทธิภาพ และตรงกับความสามารถของบุคลากร มีการสร้างขวัญกำลังใจ และปฏิบัติงานภายใต้กฎหมาย ระเบียบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เทพรัตน์ ดาวเรือง เรื่องการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอยะหา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (เทพรัตน์ ดาวเรือง, 2560)

2. การเปรียบเทียบข้อมูลความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดสถานศึกษา พบว่า 2.1) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เนื่องจากในยุคนปัจจุบันการเข้าถึงแหล่งข้อมูลของครูในการปฏิบัติงานในสถานศึกษานั้นมีหลากหลายช่องทาง สามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว สถานศึกษาส่วนใหญ่เน้นการให้บริการแบบมีส่วนร่วม สอดคล้องกับการบริหารแบบกระจายอำนาจที่เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ร่วมคิด ร่วมทำ สร้างขวัญและกำลังใจซึ่งกันและกัน ส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สายพิน เจียมสวัสดิ์ วิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 3 จำแนกตามวุฒิ การศึกษาโดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน 2.2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มี ประสิทธิภาพการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจาก ครูที่มี ประสิทธิภาพการทำงานสูงกว่ามีความเข้าใจในการปฏิบัติตนและสามารถปฏิบัติงานร่วมกับ ผู้บริหารสถานศึกษามากกว่า ครูที่มีประสิทธิภาพการทำงานน้อยกว่า (สายพิน เจียมสวัสดิ์, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพรศิริ ชานกัน วิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคลของ โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่าย พัฒนาคุณภาพการศึกษา หนองบุญมาก 2 จำแนกตามประสิทธิภาพการทำงาน พบว่า แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2. 3) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติ หน้าที่การสอนในขนาดสถานศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของ ผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ครู มีเมตตากรุณา สนับสนุนช่วยเหลือ สร้างขวัญและกำลังใจ ให้ครูสม่ำเสมอ ส่งเสริมความรู้ทั้งด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนำมาพัฒนานักเรียนให้มี ประสิทธิภาพมากขึ้น (พรศิริ ชานกัน, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวัชร กัณหะวงษ์ วิจัยเรื่องการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 28 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของบุคลากรในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ทั้งในภาพรวมและรายด้าน (วัชร กัณหะวงษ์, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

จากการดำเนินการวิจัย เรื่อง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน ในสังกัด สำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร สรุปข้อบ่งชี้ของการบริหารงานบุคคลได้ดังนี้

1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้อง การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ และแผนอัตรากำลังของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นปัจจุบัน
2. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนด แนวทางหรือกระบวนการเสาะแสวงหาบุคคลที่มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถรอบด้าน และสามารถรับผิดชอบงานได้หลายสถานะต่างกันไป

3. ด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างมาตรฐานสูงใจให้กับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยยึดหลักการกระจายอำนาจระบบคุณธรรมและหลักธรรมาภิบาล และส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับการพัฒนาด้านความรู้อย่างต่อเนื่อง

4. ด้านวินัยและการรักษาวินัย ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มุ่งมั่นตั้งใจในการพัฒนางานด้วยตั้งใจ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

5. ด้านการลาและการออกจากราชการ ผู้บริหารสถานศึกษามีการเสนอแนวคิดดี ๆ เพื่อเป็นการยับยั้งการลาออกจากราชการของข้าราชการครู เพื่อประโยชน์แก่ทางราชการ และปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างจริงจังและจริงจัง

สรุป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบข้อมูลความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานและขนาดสถานศึกษาพบว่า

ครูที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ครูที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนในขนาดสถานศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง ผู้บริหารสถานศึกษาควรพิจารณาอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของบุคลากรแต่ละท่าน โดยการดำเนินการจัดทำคู่มือและแผนผังโครงสร้าง การบริหารงานบุคคลให้ชัดเจน
2. ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำหนดให้มีการทดลองปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรที่บรรจุแต่งตั้งในสถานศึกษาอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง และพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น
3. ด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมอบรมเพื่อส่งเสริมความรู้และเปิดประสบการณ์ใหม่ให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาเพื่อรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน
4. ด้านวินัยและการรักษาวินัย ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ความสามารถให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. ด้านการลาและการออกจากราชการ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาวินัยไม่เพิกเฉยต่อการกระทำผิดและมีการลงโทษทางวินัยตามกฎหมายระเบียบอย่างจริงจังเมื่อพบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากระทำผิดจริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครโดยรวมเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. ศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ หรือปรับเปลี่ยนตัวแปรอื่น ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- เทพรัตน์ ดาวเรือง. (2560). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอยะหา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 2. ใน การค้นคว้าอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- พรศิริ ชานกัน. (2563). การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพ การศึกษาหนองบุญมาก 2 อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.

- วรรณิ์ แกมเกต. (2555). วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ (Research methodology in behavioral sciences). กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชร กัณหะวงษ์. (2560). การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สายพิน เจียมสวัสดิ์. (2560). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลาเขต 3. ใน การค้นคว้าอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สำนักการศึกษา. (2563). แนวทางการบริหารจัดการคุณภาพโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร: สำนักการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา .
- Cohen, L. et al. (2011). Research methods in education (7 th Ed.). New York: Routledge.
- Cronbach, L. J. (1970). Essentials of Psychological Test (5th ed.). New York: Harper Collins.

การพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา
หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*
PROFESSIONAL PRACTICUM DEVELOPMENT IN EDUCATIONAL
ADMINISTRATION FOR MASTER OF EDUCATION, PROGRAM IN
EDUCATIONAL ADMINISTRATION, FACULTY OF EDUCATION,
SURATTHANI RAJABHAT UNIVERSITY

บรรจง เจริญสุข

Banjong Jaroensuk

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: banjong.jar@sru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา และ 3) เพื่อทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือศึกษาองค์ประกอบของการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา กลุ่มเป้าหมายได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิทางการบริหารการศึกษา 5 คน เลือกแบบเจาะจงโดยใช้แบบสัมภาษณ์ การพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ การทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยนักศึกษาคณะครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีจำนวน 59 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ความรู้ความเข้าใจและความพึงพอใจของผู้ใช้รูปแบบ มีค่าความเชื่อมั่นที่ .95 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* Received 30 August 2021; Revised 23 September 2022; Accepted 23 September 2022

ผลการวิจัยพบว่า

องค์ประกอบของการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา ประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) คำอธิบายรายวิชา 3) เป้าหมายของการฝึก 4) จุดมุ่งหมายของการฝึก 5) กิจกรรมการฝึกภาคสนาม 6) บทบาทหน้าที่ของฝ่ายต่าง ๆ 7) การประเมินผลการฝึกปฏิบัติ 8) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติ 9) แบบบันทึกระหว่างการฝึกปฏิบัติ 10) การประเมินการฝึกปฏิบัติ และ 11) หน่วยงานการฝึกและอาจารย์นิเทศ

ผลการพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหาร พบว่า มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการ 4) แนวทางการประเมินผล 5) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยรูปแบบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ผลการทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบ พบว่า นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และมีความพึงพอใจในเนื้อหา และกระบวนการฝึกปฏิบัติการของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา, การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิผล

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the components of professional practicum in educational administration, 2) develop the professional practicum model in educational administration, and 3) test and evaluate the outcomes of the professional practicum model in educational administration. This study was conducted in three stages. In stage 1, the components of professional practicum in educational administration were studied. The sample group was five experts in the field of educational administration, selected by purposive sampling. The research tool of stage 1 was a questionnaire. For stage 2, the professional practicum model was developed and examined by five experts selected by purposive sampling. The research tool used in this stage was an assessment form to evaluate the appropriateness and possibility of the professional practicum model. In stage 3, the professional practicum model in educational administration was tested and evaluated for its effectiveness by 59 students in the Master of Education program in educational administration at the faculty of Education, Suratthani Rajabhat University. The research tool was a questionnaire with a reliability of .95 to ask for satisfaction in applying the model. Data were analyzed employing mean and standard deviation.

The research showed that;

The components of professional practicum in educational administration consisted of 11 components: 1) principles and rationale, 2) course description, 3) goals of the practicum, 4) objectives of the practicum, 5) fieldwork activity, 6) duties of those involved, 7) practicum evaluation, 8) related documents for the practicum, 9) practicum record form, 10) practicum evaluation, and 11) practicum office and university supervisors.

The results of model development in educational administration showed that there were five components: 1) principles, 2) aims, 3) methods, 4) evaluation guidelines, and 5) conditions for success. The appropriateness and possibility of the model were at the highest level. After the model was conducted and evaluated, the students understood and were satisfied with its contents and practice process at the highest level.

Keywords: Model Development, Professional Practicum in Educational Administration, Effective Professional Practicum in Educational Administration

บทนำ

ปรัชญาในการจัดการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ระดับปฐมวัย ขึ้นพื้นฐานจนถึงระดับสูงสุด คือ การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีความรู้ในเชิงวิชาการอย่างชัดเจน พร้อมทั้งการกล่อมเกลานิรันดร์ใจคอรวมทั้งการอบรม ฝึกทักษะด้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและนำไปประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัว ให้เกิดความชำนาญ ความเชี่ยวชาญและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องแม่นยำในสาขาวิชาที่ศึกษาเรียนรู้มา ซึ่งปรัชญาหรือแนวคิดดังกล่าวนิยมใช้เหมือนกันทั่วไปทุกประเทศในโลกที่มีการจัดการศึกษาทุกระดับ การให้นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารภาคสนามโดยตรง ทั้งในสถานศึกษาซึ่งทำหน้าที่เป็นหน่วยงานซึ่งจัดการศึกษาโดยตรง และหน่วยงานทางการศึกษาอื่นซึ่งเป็นสำนักงานการศึกษาประเภทต่าง ๆ ที่มีหน้าที่สนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่สถานศึกษาในสังกัดของตนเอง ตามระเบียบที่คุรุสภากำหนด จึงนับว่าเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในกระบวนการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

การฝึกปฏิบัติโครงการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา เป็นกิจกรรมหนึ่งที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษา ปริญญาโททางการบริหารการศึกษา (วิชาชีพบริหาร) เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ตรงจากสถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาอื่นในการบริหารจัดการศึกษาตามภารกิจของศาสตร์

นั้น ๆ เพื่อให้เกิดทักษะ ความเข้าใจและสามารถนำความรู้ตามหลักทฤษฎีทางการบริหาร การศึกษาตามหลักสูตรมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาและหน่วยงานการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้วิชาชีพผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูง และวิชาชีพควบคุม และคุรุสภา โดยสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้ออกข้อบังคับคุรุสภา ว่า ด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 กำหนดมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพผู้บริหาร การศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน เช่น ความรู้ด้านการบริหารการศึกษา ความ เป็นผู้นำทางวิชาการ คุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณ และมีประสบการณ์ด้านการสอนมา ไม่น้อยกว่า 5 ปี เป็นต้น เพื่อให้มีความรู้และประสบการณ์พื้นฐานทางการบริหารอย่างเพียงพอ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556)

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้ออกประกาศคุรุสภาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานและ เกณฑ์การรับรองปริญญามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คือ 1) มาตรฐานหลักสูตร 2) มาตรฐานการผลิต และ 3) มาตรฐานบัณฑิต เกณฑ์การรับรองระดับปริญญาโท (วิชาชีพ บริหารการศึกษา) ของสถาบันอุดมศึกษาเมืองคัมเปอร์ของมาตรฐานความรู้ และปฏิบัติการ วิชาชีพบริหารการศึกษา ได้แก่ มาตรฐานความรู้ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา และการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา ซึ่งมีการกำหนดการฝึกปฏิบัติการบริหาร สถานศึกษาและบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต และมีชั่วโมงฝึกปฏิบัติไม่น้อยกว่า 90 ชั่วโมง (15 x 6) ประกอบด้วย การฝึกการบริหารสถานศึกษาร้อยละ 50 และการฝึกการบริหาร การศึกษาร้อยละ 50 ในสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ นักศึกษาที่มีคุณสมบัติตาม เกณฑ์ที่คุรุสภากำหนดโดยมีการจัดผู้บริหารพี่เลี้ยงที่มีคุณสมบัติและประสบการณ์และมีการจัด หรือแต่งตั้งคณาจารย์นิเทศตามที่คุรุสภากำหนด นอกจากนั้น (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2558) ได้สำรวจพบว่า หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ปีการศึกษา 2557 ที่มีการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา ที่ขอรับการ รับรองมาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานการผลิต และมาตรฐานบัณฑิต ปริญญาโททางการบริหาร การศึกษา (วิชาชีพบริหาร) จากคุรุสภา มีจำนวนทั้งสิ้น 107 แห่ง โดยในข้อ 17 ของประกาศ คุรุสภา เรื่อง การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2557 ระบุว่าหากสถาบันยังปรับปรุงหลักสูตรไม่แล้วเสร็จตามประกาศนี้ ให้ใช้เกณฑ์การ รับรองตามประกาศคุรุสภา เรื่อง การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อ การประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2549 ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งยังคงใช้หลักสูตรเดิม ซึ่งไม่ได้บังคับให้ต้องมีการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพ

ด้วยเหตุนี้ จึงมีสถาบันอุดมศึกษาที่มีกิจกรรมการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหาร การศึกษาที่มีรูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาและ หน่วยงานทางการศึกษา จำนวน 35 แห่ง จากการสำรวจพบว่า สถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับการ

รับรองปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามาตรฐานหลักสูตรมาตรฐานการผลิต และมาตรฐานบัณฑิต ปริญญาโททางการบริหารการศึกษา (วิชาชีพบริหาร) จากครุสภา มีรูปแบบการจัดฝึกปฏิบัติการวิชาชีพที่มีความหลากหลาย ตามบริบทของการจัดการศึกษาของแต่ละสถาบันโดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพ ได้แก่ 1) นิสิตนักศึกษาที่ฝึกปฏิบัติการวิชาชีพ 2) คณาจารย์ในสาขา 3) ตัวแทนศูนย์ฝึกปฏิบัติการวิชาชีพ 4) ผู้บริหารศูนย์ฝึกปฏิบัติการวิชาชีพ 5) ผู้บริหารสถานศึกษา 6) พี่เลี้ยง (Mentor) 7) ครูฝึก (Coach) 8) อาจารย์นิเทศ และ 9) ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก เป็นต้น

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เป็นหลักสูตรปรับปรุงใหม่ พ.ศ. 2561 จึงเป็นหลักสูตรที่จำเป็นต้องดำเนินการตามประกาศครุสภาเรื่อง การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพ คือ นักศึกษาต้องฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษามากน้อยกว่า 90 ชั่วโมง ซึ่งหลักสูตรได้ออกแบบกำหนดให้มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพจำนวน 156 ชั่วโมง ตามรายวิชา ADM0306 การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา 3(150) ซึ่งเริ่มดำเนินการส่งนักศึกษา จำนวน 58 คน ทั้งแผน กแบบ (ก 1) (ทำวิทยานิพนธ์ 12 หน่วยกิต) และแผน ข (ค้นคว้าอิสระ 6 หน่วยกิต) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ทั้งนี้ ตามแผนการเรียนที่หลักสูตรกำหนด แต่เนื่องจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการบริหารการศึกษาในครั้งนี้ หลักสูตรได้กำหนดให้นักศึกษาดำเนินการตามคู่มือโดยอิงภาระงานของสถานศึกษาและสำนักงานทางการศึกษาอื่น ๆ ที่นักศึกษาสังกัดและเลือกเป็นหน่วยฝึกตามหลักเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนด ทั้งนี้ เพื่อให้นักศึกษาได้ทราบถึงโครงสร้างของงานของสถานศึกษา และหน่วยงานการศึกษาต้นสังกัด เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นต้น และฝึกปฏิบัติงานตามภาระงานของหน่วยงาน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้อำนวยการมอบหมาย เป็นผู้บริหารพี่เลี้ยง และมีอาจารย์ในหลักสูตรเป็นอาจารย์นิเทศ ซึ่งจากแนวทางในการฝึกประสบการณ์บริหารดังกล่าว ส่งผลให้หลักสูตรยังไม่มีรูปแบบในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่แน่นอน ซึ่งอาจทำให้อาจารย์ฝึก ระยะเวลา กิจกรรมการประเมินผลและองค์ประกอบอื่น ๆ ในการฝึก อาจไม่เป็นไปตามความต้องการของบัณฑิตและเกิดความไม่เหมาะสม และไม่เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษานักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี โดยดำเนินการในรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา (R&D) ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2563 เพื่อให้ได้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการบริหารการศึกษามีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับ เป็นรูปแบบสำหรับการฝึกประสบการณ์ให้กับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อทดลองใช้ และประเมินผลการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

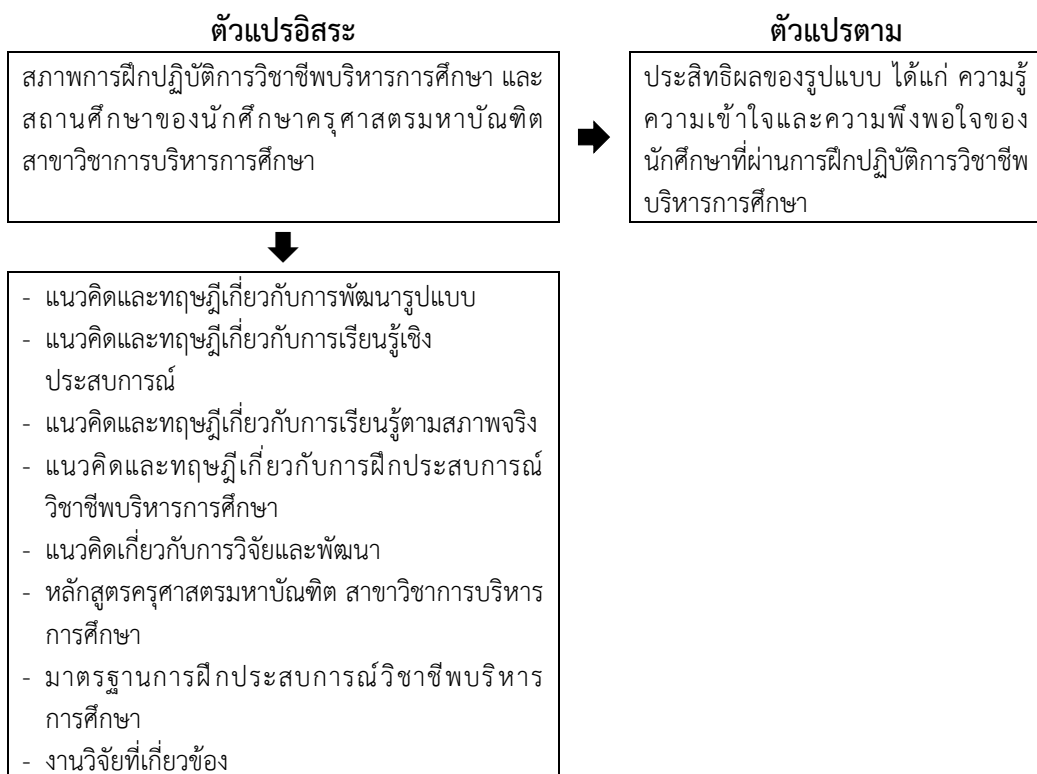
การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษา ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษา และขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาที่ได้รับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในปีการศึกษา 1/2563 จำนวน 59 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นที่ 1 ใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นที่ 2 พัฒนารูปแบบ ใช้แบบตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ และขั้นที่ 3 ขั้นทดลองใช้และประเมินผลการใช้รูปแบบ ใช้แบบสอบถามความรู้ ความเข้าใจ และแบบสอบถามความพึงพอใจ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบและแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของเดวิด เอ คอลบ์ (Kolb, David A, 1995) และการเรียนรู้ตามสภาพจริงของ (ทีศนา แหมมณี, 2560) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรฐานการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา และแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา มาประยุกต์เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และการเรียนรู้ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เน้นความสำคัญโดยไม่จำกัดอยู่ภายในห้องเรียน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สาระและกระบวนการเรียนรู้จากสื่อและสิ่งแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน สามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้มาประยุกต์ได้จริง ซึ่งรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครั้งนี้ อาศัยหลักการเรียนรู้ที่ว่า การเรียนรู้ที่ดีมาจากการปฏิบัติ ลงมือกระทำจริงของผู้เรียน และในขณะเดียวกันการปฏิบัติทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

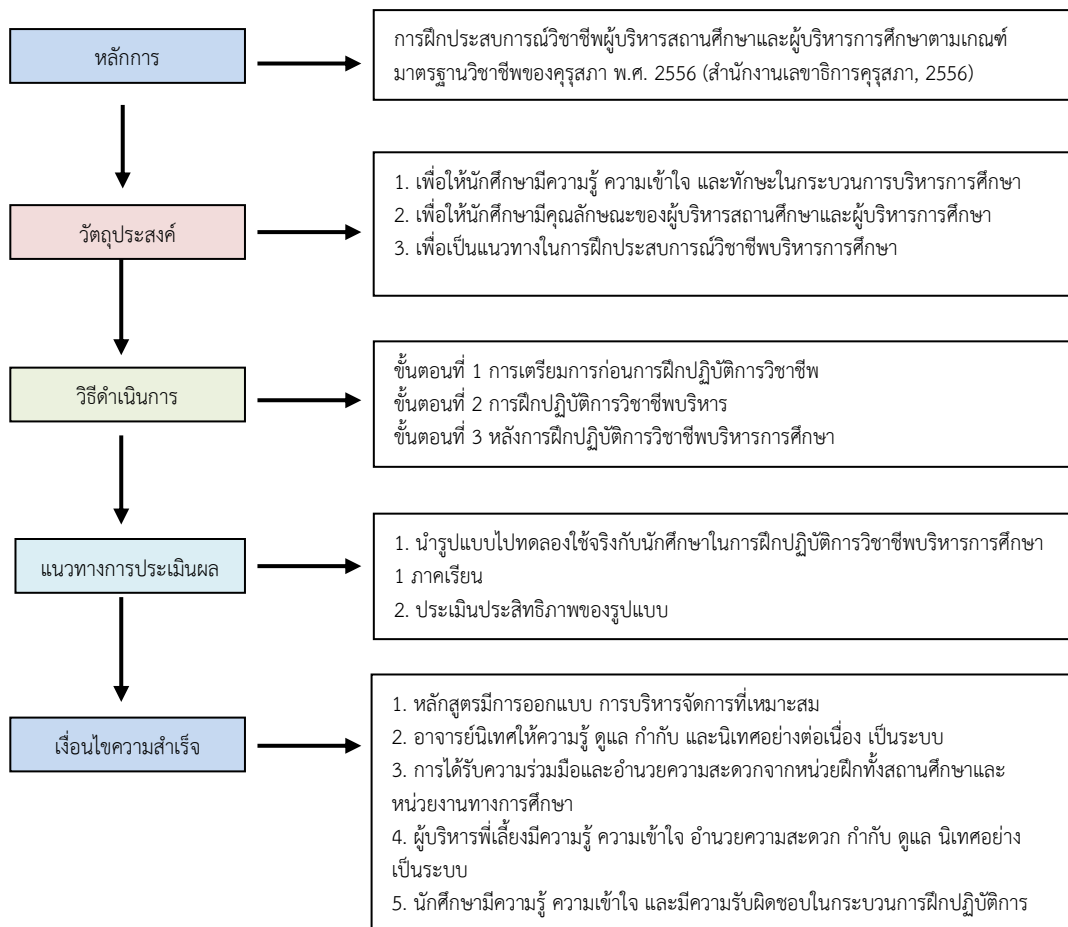
ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

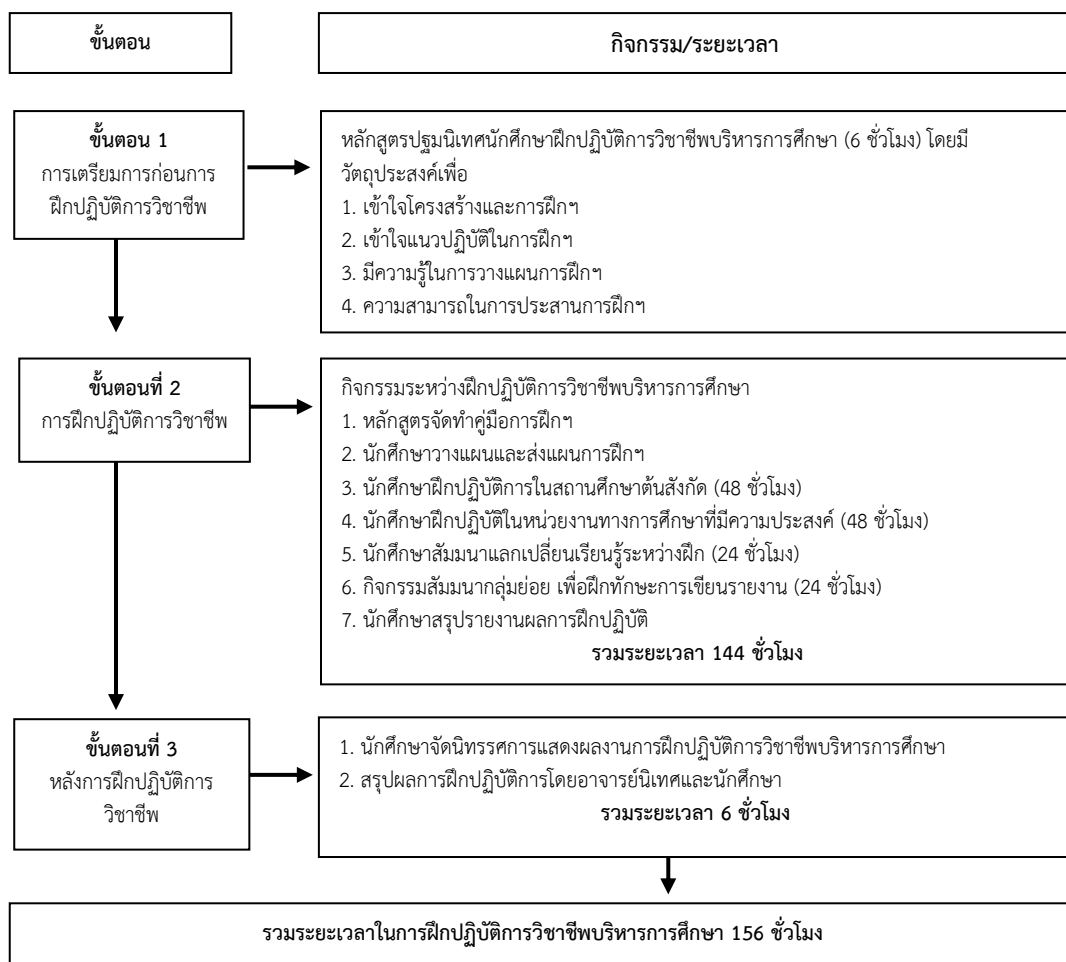
1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า มี 11 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) คำอธิบายรายวิชา 3) เป้าหมายของการฝึก 4) จุดมุ่งหมาย 5) กิจกรรมการฝึกภาคสนาม 6) บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร 7) การประเมินผล 8) เอกสารที่เกี่ยวข้องในการฝึก 9) แบบบันทึกต่าง ๆ ในการฝึก 10) แบบประเมินการฝึก และ 11) รายละเอียดสถานที่ฝึกและอาจารย์นิเทศ

2. ผลการพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า มีองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการ แบ่งเป็น ขั้นตอนเตรียมการก่อนการฝึกปฏิบัติ ขั้นการฝึกปฏิบัติ

และขั้นหลังการฝึกปฏิบัติ 4) แนวทางการประเมินผล 5) เจื่อนไขความสำเร็จ สามารถสรุปได้ว่ารูปแบบเป็นขั้นตอนและกระบวนการในการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาประกอบด้วย 5 องค์ประกอบมี และมี วิธีการฝึกปฏิบัติการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ 2 รูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา

ภาพที่ 3 วิธีดำเนินการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา

3. ผลการประเมินรูปแบบและทดลองใช้รูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่านักศึกษามีความรู้ความเข้าใจและความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ระดับความรู้ความเข้าใจของรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า โดยรวมและรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยในขั้นเตรียมการก่อนการฝึกปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ขั้นหลังการดำเนินการฝึกปฏิบัติ ส่วนขั้นดำเนินการฝึกปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความรู้ความเข้าใจของรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษา

รายการความรู้และสมรรถนะ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความรู้ ความเข้าใจ
ขั้นเตรียมการก่อนการฝึกปฏิบัติ	4.79	0.34	มากที่สุด
ขั้นดำเนินการฝึกปฏิบัติ	4.65	0.49	มากที่สุด
ขั้นหลังการดำเนินการฝึกปฏิบัติ	4.78	0.35	มากที่สุด
รวม	4.74	0.39	มากที่สุด

ระดับความพึงพอใจของรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาของนักศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า โดยรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด โดยในขั้นเตรียมการก่อนการฝึกปฏิบัติ และขั้นหลังการดำเนินการฝึกปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนขั้นดำเนินการฝึกปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความพึงพอใจของรูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษา

รายการความรู้และสมรรถนะ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ขั้นเตรียมการก่อนการฝึกปฏิบัติ	4.81	0.34	มากที่สุด
ขั้นดำเนินการฝึกปฏิบัติ	4.73	0.42	มากที่สุด
ขั้นหลังการดำเนินการฝึกปฏิบัติ	4.81	0.36	มากที่สุด
รวม	4.78	0.37	มากที่สุด

อภิปรายผล

ผลการศึกษาค้นคว้าประกอบของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพบริหารการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า มี 11 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผลในการฝึก 2) คำอธิบายรายวิชา 3) เป้าหมายของการฝึก 4) จุดมุ่งหมาย 5) กิจกรรมการฝึกภาคสนาม 6) บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร 7) การประเมินผล 8) เอกสารที่เกี่ยวข้องในการฝึก 9) แบบบันทึกต่าง ๆ ในการฝึก 10) แบบประเมินการฝึก และ 11) รายละเอียดสถานที่ฝึกและอาจารย์นิเทศ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า กิจกรรมการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา เป็นกิจกรรมที่ครูสุภาพกำหนดให้หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) นักศึกษามหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตการบริหารการศึกษา ต้องมีการฝึกปฏิบัติการ

ภาคสนามทั้งในสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในกระบวนการบริหารโดยการลงมือศึกษาและฝึกปฏิบัติจริง มีผู้บริหารที่เล็งและอาจารย์นิเทศให้คำปรึกษาและดูแลช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดในระหว่างการศึกษา เกี่ยวกับเรื่องของภาวะผู้นำ การวางแผนพัฒนาการศึกษา การบริหารจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลเป็นต้น เนื่องจากในปัจจุบัน นักศึกษาที่เรียนสาขาการบริหารการศึกษายังไม่ได้เป็นผู้บริหารสถานศึกษา เพราะครุสกากำหนดให้ผู้ที่เข้ามาเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องจบปริญญาทางการบริหารการศึกษาโดยตรง ดังนั้น นักศึกษาในสาขานี้ส่วนใหญ่จึงเป็นเพียงผู้ที่มีตำแหน่งหัวหน้างานที่เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ยังไม่มีประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรง จึงเป็นเหตุผลที่ครุสกากำหนดให้มีการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา เป็นรายวิชาเรียนวิชาเอกหรือวิชาบังคับ และมีการฝึกภาคสนาม กิจกรรมการฝึกมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนการฝึก ขั้นตอนระหว่างการศึกษา และขั้นตอนหลังการศึกษา สอดคล้องกับผลวิจัยของ วรณกานต์ ขอบจิตต์ ที่ได้ศึกษาแนวทางการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายภาพรวมอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นระยะ ระยะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ระยะเตรียมการ พิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการประสานงาน ตามลำดับระยะที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ระยะดำเนินการ พิจารณารายด้าน ด้านการวางแผน ด้านการประสานงานด้านรายงาน ตามลำดับ ระยะที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ระยะประเมินผล พิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านรายงาน ด้านการวางแผน ด้านการประสานงาน ด้านการงบประมาณ ตามลำดับ (วรณกานต์ ขอบจิตต์, 2562) สอดคล้องกับมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาของครุสภา ที่กำหนดว่าผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้และประสบการณ์วิชาชีพเกี่ยวกับมาตรฐานความรู้ เช่น ภาวะผู้นำทางวิชาการ การพัฒนาวิชาชีพบริหารสถานศึกษา หลักสูตรและการสอน งานกิจการนักเรียน การประกันคุณภาพ รวมทั้งคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการครุสภา, 2556) และยังสอดคล้องกับผลวิจัยของ วรณกานต์ ขอบจิตต์ ที่ได้ศึกษาแนวทางการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า แนวทางการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา มี 3 ระยะ คือ ระยะการเตรียมการ ระยะดำเนินการ และระยะการประเมินผล (วรณกานต์ ขอบจิตต์, 2562)

ผลการพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่า รูปแบบประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการ แบ่งเป็น ขั้นตอนเตรียมการก่อนการฝึกปฏิบัติ ขั้นตอนการฝึกปฏิบัติ และขั้นตอนหลังการฝึกปฏิบัติ 4) แนวทางการประเมินผล และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้

เป็นเพราะว่าในการศึกษารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษาของหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพบริหารการศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบกับการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา ซึ่งมีโครงสร้างและเนื้อหาของการพัฒนารูปแบบของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่มีการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา ซึ่งมีโครงสร้างของเนื้อหาที่ไปในทิศทางเดียวกัน จึงส่งผลให้ได้รูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา ของหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำนวน 5 องค์ประกอบ สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี ที่กล่าวว่า รูปแบบเป็นลักษณะของการดำเนินงานที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบตามหลักปรัชญา ทฤษฎีและหลักการและความเชื่อต่าง ๆ โดยมีการครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญและได้รับการยอมรับหรือพิสูจน์ทดสอบถึงประสิทธิภาพมาแล้วโดยประกอบด้วยกระบวนการและขั้นตอนที่สำคัญสามารถช่วยให้เป็นไปตามทฤษฎี หลักการและแนวคิดที่ยึดถือ สามารถใช้แบบแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะรูปแบบนั้น ๆ (ทิศนา ขัมมณี, 2561) สอดคล้องกับแนวคิดของ พัฒนา พรหมณี และคณะ ที่สรุปไว้ว่ารูปแบบ หมายถึง แบบจำลองหรือตัวแบบอย่างง่ายหรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านการศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่าย (พัฒนา พรหมณี และคณะ, 2560) ขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีดา บัวยก และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 28 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการนิเทศติดตาม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการบริหารงานวิชาการสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพ (ปรีดา บัวยก และคณะ, 2564) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธนา เกื้อกุล ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสร้างผู้เรียนสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ พบว่ารูปแบบที่เหมาะสมประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ 1) หลักการและวัตถุประสงค์ 2) โครงสร้างและสาระสำคัญ 3) การนำไปสู่การปฏิบัติและเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จ (ยุทธนา เกื้อกุล, 2560)

ผลการประเมินความเหมาะสม และผลการทดลองการใช้รูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่ารูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจและมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ผลวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะว่า รูปแบบที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพจะต้องเป็นรูปแบบที่มีความสัมพันธ์กันในเชิงโครงสร้าง และสามารถทำให้องค์กรมีความสำเร็จ

ในการดำเนินงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ ญัฐวัชร จันทโรธธรณ์ และพงษ์ศักดิ์ พัวพรพงษ์ ที่กล่าวว่าประสิทธิผล หมายถึง เครื่องมือหรือตัวบ่งชี้ในการตัดสินใจว่าการบริหารของหน่วยงานหรือองค์การใดองค์การหนึ่งสามารถดำเนินงานจนบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้มากน้อยเพียงใด เป็นเรื่องเกี่ยวกับผลที่ได้รับและผลสำเร็จของงาน (ญัฐวัชร จันทโรธธรณ์ และพงษ์ศักดิ์ พัวพรพงษ์, 2563) สอดคล้องกับผลวิจัยของ ภัททิรา เดชฤกษ์ปาน ที่ศึกษาเรื่องพัฒนาแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุก เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสร้างนวัตกรรมทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่ารูปแบบที่เหมาะสมควรประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขสำคัญ (ภัททิรา เดชฤกษ์ปาน และคณะ, 2564)

สรุป

การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา มีองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) คำอธิบายรายวิชา 3) เป้าหมายของการฝึก 4) จุดมุ่งหมายของการฝึก 5) กิจกรรมการฝึกภาคสนาม 6) บทบาทหน้าที่ของฝ่ายต่าง ๆ 7) การประเมินผลการฝึกปฏิบัติ 8) เอกสารที่เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติ 9) แบบบันทึกระหว่างการฝึกปฏิบัติ 10) การประเมินการฝึกปฏิบัติ และ 11) หน่วยงานการฝึกและอาจารย์นิเทศก์ การพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหาร มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีดำเนินการ 4) แนวทางการประเมินผล 5) เงื่อนไขความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. อาจารย์ประจำหลักสูตรและนักศึกษา ควรศึกษาทำความเข้าใจรูปแบบและคู่มือการฝึกก่อนนำไปใช้ เพื่อให้เข้าใจตรงกัน
2. หลักสูตรควรมีการประชุมชี้แจง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบและคู่มือการฝึก ประสพการณ์วิชาชีพของนักศึกษา ให้กับสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา รวมทั้งผู้บริหารที่เลี้ยงในหน่วยงานที่นักศึกษาออกไปฝึก เพื่อให้มีความเข้าใจในรายละเอียดของการฝึกที่ตรงกัน
3. ควรมีการปรับปรุงคู่มือและกระบวนการฝึกประสพการณ์วิชาชีพ ให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี กับนักศึกษากลุ่มอื่น ๆ เพื่อนำผลการวิจัยมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น
2. ควรมีการวิจัยเพื่อค้นหาตัวแปรที่ส่งผลต่อรูปแบบการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เช่น ระดับทักษะปฏิบัติการ ระดับทักษะการแก้ปัญหา และระดับการทำงานเป็นทีม เป็นต้น
3. ควรมีการวิจัยพัฒนาหลักเกณฑ์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐวัชร จันทโรธธรณ์ และพงษ์ศักดิ์ พัวพรพงษ์. (2563). ประสิทธิภาพขององค์การ. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 9(2), 1-9.
- ทิตินา แคมมณี. (2560). รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตินา แคมมณี. (2561). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- ปรีดา บัววก และคณะ. (2564). รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารบัณฑิตวิจัย, 12(1), 15-29.
- พัฒนา พรหมณี และคณะ. (2560). แนวคิดการสร้างและพัฒนารูปแบบเพื่อใช้ในการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสำหรับนักสาธารณสุข. วารสารวิชาการ ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 6(2), 128-135.
- ภัทธิดา เดชฤกษ์ปาน และคณะ. (2564). การพัฒนาแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุก เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสร้างนวัตกรรมทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 5(1), 1-15.
- ยุทธนา เกื้อกุล. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วรรณกานต์ ชอบจิตต์. (2562). แนวทางการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 130 ตอนพิเศษ 130 ง. (4 ตุลาคม 2556).
- _____. (2558). การดำเนินงานรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษาเพื่อการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสค.
- Kolb, David A. (1995). Organizational Behavior AN Experimental Approach. New Jersey: Prentic-hall International, Inc.

การพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนปะทิววิทยา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร*
THE DEVELOPMENT OF SENIOR GENERAL SCOUT COMMANDERS
IN PATHIU WITTAYA SCHOOL UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SURATTHANI CHUMPHON

กิจติพงศ์ บู้หลง

Kijtipong Boolong

บรรจง เจริญสุข

Banjong Jaroensuk

สถาพร สังข์ขาวสุทธิรักษ์

Sathaporn Sungkaowsuttirak

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: 62052503029@sru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานของผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ 2) เพื่อพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในด้าน การจัดตั้งกลุ่มกองลูกเสือและผู้บังคับบัญชาลูกเสือ ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ ด้านพิธีการลูกเสือและด้านการเงินลูกเสือ และ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจการพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนปะทิววิทยา จังหวัดชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คแทกการ์ด ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นสังเกตการณ์ และขั้นตอนการสะท้อนผล ดำเนินการ 2 วงรอบ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ ครูผู้สอนลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่โรงเรียนในโรงเรียนปะทิววิทยา ปีการศึกษา 2563 จำนวน 17 คน เลือกแบบเจาะจงเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แบบทดสอบและแบบประเมินความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสังเคราะห์เนื้อหา

* Received 24 August 2021; Revised 23 September 2022; Accepted 23 September 2022

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาการดำเนินงานของผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนปะทิววิทยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดตั้งกลุ่มกองลูกเสือและผู้บังคับบัญชาลูกเสือ และด้านการเงินลูกเสือ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ และด้านพิธีการลูกเสือ ตามลำดับ

2. การพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในด้านการขอจัดตั้งกลุ่มกองลูกเสือ และผู้บังคับบัญชาลูกเสือ ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ ด้านพิธีการลูกเสือ และด้านการเงินลูกเสือ พบว่า ผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการดำเนินงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่มากขึ้น เห็นได้จากผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการที่มีความรู้เพิ่มขึ้นคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 5.53

3. ความพึงพอใจในการพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ พบว่า ผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดเกือบทุกด้าน ยกเว้นในเรื่องความเหมาะสมของระยะเวลาในการพัฒนา และเรื่องผลการพัฒนาที่ส่งผลให้โรงเรียนมีผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่เพิ่มขึ้น มีความพอใจในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนา, ผู้บังคับบัญชา, ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the operation's problems of the senior general scout commanders, 2) develop the senior general scout commanders in the field of scouting group and scout leaders, scouting activities, scout ceremonies, and scout finance, and 3) evaluate the satisfaction towards the development of senior general scout commanders in Pathio Wittaya School, Chumphon Province, under The Secondary Educational Service Area Office Suratthani Chumphon. This action research was conducted based on the ideas of Kemmis and McTaggart; the research consisted of four steps: planning, operation, observation, and reflection; the operation was performed in two rounds. The sample group of this research was 17 general senior scout teachers in Pathiwittaya School in the academic year 2020, selected by purposive sampling. Data were collected using the questionnaire, test, and satisfaction form. The data were analyzed using fundamental statistics: percentage, mean, standard deviation, and content synthesis.

The results showed that;

1. Overall, the operation's problems of the senior general scout commanders in Pathiwitthaya School were at the highest level. When considering each aspect, it was found that the aspects in requesting to establish the scout group and scout commanders, including the scout finance, were at the highest average. The problems in scouting activities and scout ceremonies were next below, respectively.

2. The development of the senior general scout commanders in terms of requesting the establishment of the scout group and scout Commanders, scouting activities, scouting ceremonies, and scout finance showed that the senior scout commanders had a better understanding of the senior scouts' operation. It could be seen from the knowledge comparison before and after the workshop. The comparison result revealed an increase in knowledge with an average score of 5.53%.

3. Overall, the satisfaction in the development of senior general scout commanders was at the highest level. When considering each aspect, they had the highest level of satisfaction in almost all aspects, except the suitability of the development period. The development resulted in the school having more general scout commanders, and the satisfaction was high.

Keywords: Development, Commander, Senior General Scout

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งบริบทด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยีในปัจจุบันทำให้เกิดการแข่งขันกันเพื่อความอยู่รอด ในขณะที่เยาวชนควรได้รับการพัฒนาเพื่อเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความพร้อมสมบูรณ์ เป็นกำลังสำคัญเพื่อพัฒนาประเทศชาติ ตามความมุ่งหมายและหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ช่องทางหนึ่งที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับเด็กและเยาวชนเพื่อให้สามารถปรับตัวให้ได้อย่างกลมกลืนกับสังคมปัจจุบัน คือ สถานศึกษาจะต้องจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยการนำความรู้ในสาระวิชาลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ มาจัดการเรียนการสอน การฝึกทักษะให้ผู้เรียนความรู้ที่ถูกต้องชัดเจน และฝึกอบรมตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ดังนั้นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจึงมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพพัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และ

อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) กิจกรรมแนะแนว 2) กิจกรรมนักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นักศึกษาวิชาทหาร กิจกรรมชุมนุม ชมรม และ 3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

กิจกรรมลูกเสือ ปัจจุบันถือว่าเป็นกิจกรรมทางการศึกษาของเยาวชน เพราะเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของบุคคลทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสมอง เพื่อให้เด็กมีสติปัญญาที่เฉลิยฉลาด ด้านร่างกาย เพื่อให้ร่างกายเจริญเติบโต สุขภาพอนามัยสมบูรณ์แข็งแรงและด้านจิตใจเพื่อให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม คิดและทำในสิ่งที่ดี รู้จักใช้เหตุผลในการคิดแก้ปัญหา เพื่อความเป็นพลเมืองดี เมื่อเจริญเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ ทั้งนี้เพื่อสนองเจตนารมณ์และความต้องการของเยาวชน นอกจากนี้ลูกเสือยังเป็นกิจกรรมที่ใช้ฝึกอบรมเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีตามจารีตประเพณีของบ้านเมือง โดยยึดอุดมการณ์ของลูกเสือ คือให้มีนิสัยในการสังเกต จดจำ เชื่อฟัง และพึ่งตนเอง มีความซื่อสัตย์สุจริต มีระเบียบวินัย และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เสียสละ รวมทั้งรู้จักการบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม จะเห็นได้ว่ากิจกรรมลูกเสือ นั้นมีความสำคัญที่สามารถช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งทางกาย สติปัญญา จิตใจและศีลธรรม ทำให้เป็นคนมีความรู้ความสามารถ มีความรับผิดชอบต่อสังคม ทำให้เป็นคนที่มีคุณภาพต่อไป แต่ในการเรียนการสอนวิชาลูกเสือให้ประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องมีผู้บังคับบัญชาลูกเสือที่มีคุณภาพ

ผู้บังคับบัญชาลูกเสือที่ดีมีคุณภาพนั้นจะต้องเป็นผู้บังคับบัญชาที่มีความรู้อย่างลุ่มลึก ในกิจการของลูกเสือ มีความคิดสร้างสรรค์ในการสอนลูกเสือ มีความกล้าหาญในการตัดสินใจ ในสิ่งที่ถูกต้อง มีความเด็ดขาดในการทำงาน และมีความละเอียดรอบคอบในการติดต่อสื่อสาร นอกจากนั้นผู้กำกับกองลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ต้องได้รับเครื่องหมาย วูดแบดจ์ ประเภทสามัญรุ่นใหญ่ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีความรู้ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการขอจัดตั้งกลุ่ม กองลูกเสือ และผู้บังคับบัญชาลูกเสือ ด้านนี้ผู้กำกับกองลูกเสือต้องรู้เรื่องสำคัญคือเรื่อง กฎระเบียบการจัดตั้งกองลูกเสืออย่างชัดเจนและถูกต้อง สำหรับด้านจัดกิจกรรมลูกเสือผู้กำกับลูกเสือ ต้องรู้เรื่องต่าง ๆ เช่น หลักในการจัดกิจกรรม มีศาสนาเป็นที่ยึดหลักทางจิตใจ มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ลูกเสือทุกคนยึดมั่นในคำปฏิญาณ เป็นต้น ในด้านพิธีการลูกเสือ ต้องมีความรู้ด้านต่าง ๆ เช่นการชุมนุมรอบกองไฟ การชักธงชาติ การลอดซุ้มเข้าค่าย พิธีการสวนสนาม พิธีถวายราชสดุดีและเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และด้านการเงินลูกเสือ ก็ต้องมีความรู้ลุ่มลึกในด้านการเงิน เช่น การเก็บเงินค่าบำรุงลูกเสือ การนำส่งเงิน การควบคุมเงินรายได้กลุ่มหรือกองลูกเสือ เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสารรายงานประจำปีของโรงเรียนปะทิววิทยา เกี่ยวกับผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ พบว่า การดำเนินงานมีปัญหาอยู่หลายประการ เช่น ผู้บังคับบัญชาลูกเสือมีจำนวนไม่เพียงพอ ขาดความมั่นใจและความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ไม่สามารถจัดตั้งกลุ่มหรือกองลูกเสือของโรงเรียนให้เป็นปัจจุบันได้ ผู้บังคับบัญชา

ลูกเสือ ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ไม่ตรงกับโครงสร้างลูกเสือของโรงเรียน และผู้บังคับบัญชาลูกเสือ จัดกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ยังไม่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านการขอจัดตั้งกลุ่ม กองลูกเสือและผู้บังคับบัญชาลูกเสือ 2) ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ 3) ด้านพิธีการลูกเสือ และ 4) ด้านการเงินลูกเสือ และโดยรวมผลการจัดการเรียนการสอนลูกเสือ-เนตรนารีของโรงเรียน ยังไม่ประสบความสำเร็จ (โรงเรียนปะทิววิทยา, 2561)

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำวิจัยการพัฒนา ผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนปะทิววิทยา จังหวัดชุมพร สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสราษราษฎร์ธานี ชุมพร โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จัดอบรม ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ และเน้นเนื้อหาที่จำเป็นในงานลูกเสือของสถานศึกษา 4 ด้าน คือ 1) ด้าน การตั้งกลุ่ม กองลูกเสือและผู้บังคับบัญชาลูกเสือ 2) ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ 3) ด้านพิธีการ ลูกเสือ และ 4) ด้านการเงินลูกเสือ เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานของผู้บังคับบัญชาลูก เสือสามัญรุ่นใหญ่ เพื่อพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ และเพื่อประเมินความพึงพอใจ ของผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่หลังจากได้รับการพัฒนา ทั้งยังเป็นการส่งเสริม ประสิทธิภาพของผู้บังคับบัญชาลูกเสือให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่ เต็มเวลา เต็มความรู้ เต็มกำลังความสามารถ และเพื่อให้ผู้เรียนกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็ม ศักยภาพ นำไปสู่การเกิดคุณธรรม จริยธรรม ในตัวผู้เรียน มีระเบียบวินัย มีความรักความ สามัคคีในหมู่คณะ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง มีความเข้มแข็งทั้งกายใจ มีจิตสำนึกในการเป็น พลเมืองที่ดี เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความพร้อมสมบูรณ์ ทั้งกายใจ เติบโตเป็นกำลังสำคัญ ช่วยเหลือพัฒนาสังคม และประเทศชาติในภายภาคหน้าต่อไป

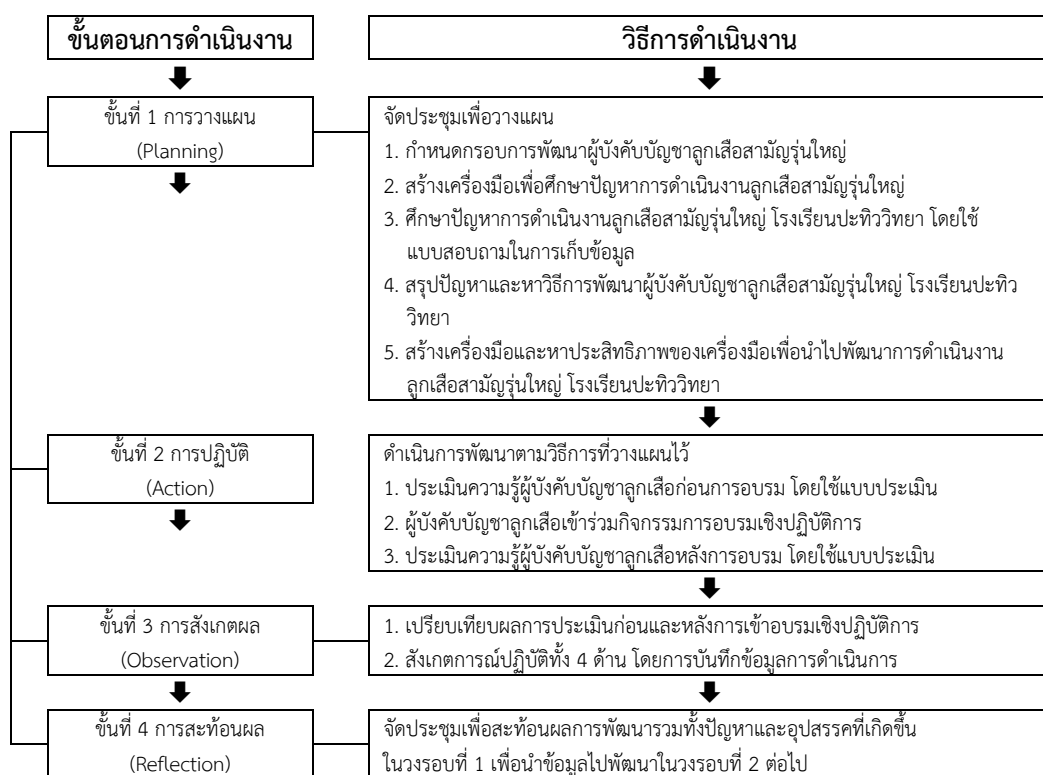
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานของผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนปะทิววิทยา จังหวัดชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสราษราษฎร์ ธานี ชุมพร
2. เพื่อพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนปะทิววิทยา จังหวัด ชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสราษราษฎร์ธานี ชุมพร ในด้านการขอจัดตั้ง กลุ่ม กองลูกเสือและผู้บังคับบัญชาลูกเสือ ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ ด้านพิธีการลูกเสือ ด้านการเงินลูกเสือ โดยใช้กิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจการพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียน ปะทิววิทยา จังหวัดชุมพร ก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ

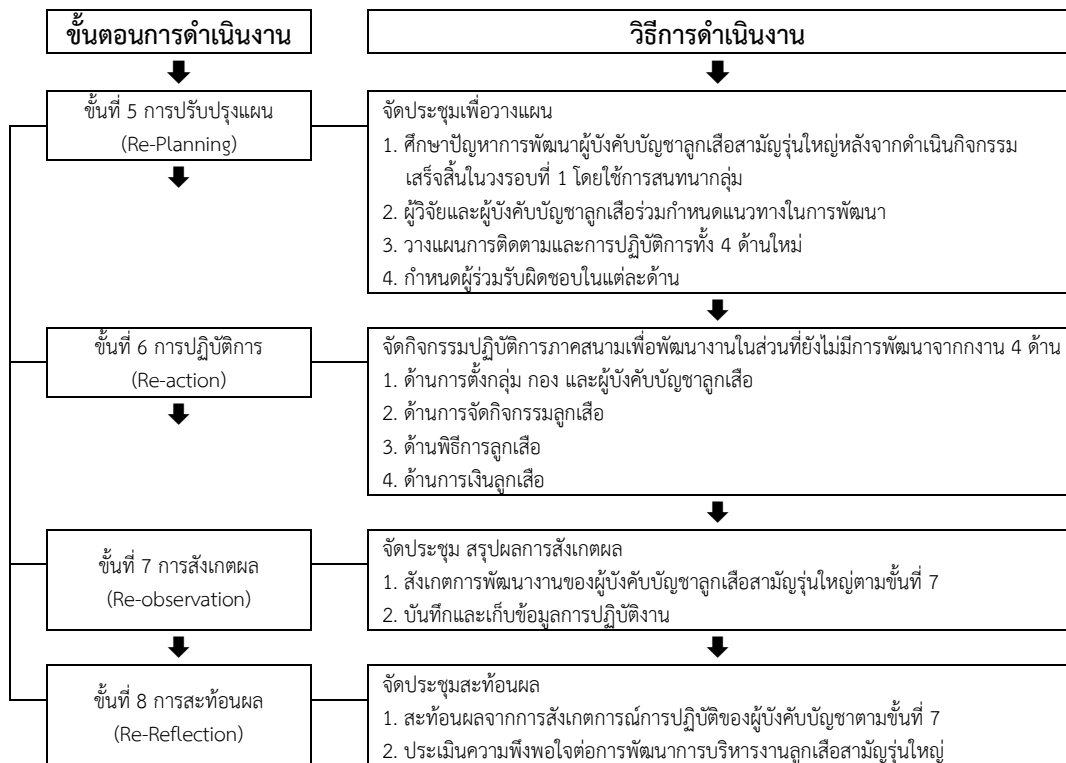
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ตามแนวคิดของ (Kemmis, S. & McTaggart, R, 1988) เป็นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) 2 วงรอบ

แต่ละวงรอบมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 วางแผน (P) ขั้นตอนที่ 2 ขั้นปฏิบัติ (A) ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสังเกต (O) และขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผล (R) แต่ละขั้นตอนมีการปรับปรุงสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ให้ดีขึ้น และเป็นไปตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการดำเนินงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ของโรงเรียนปะทิววิทยา โดยเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นในวงรอบที่ 1 แล้วหากยังเป็นปัญหาที่มีประเด็นต้องทบทวนเพิ่มเติม จะนำเข้าสู่กระบวนการในวงรอบที่ 2 เพื่อทบทวนปัญหาสรุปผลและปรับปรุงการดำเนินการวิจัยต่อไป เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 ขั้นวางแผน ได้แก่แบบสอบถาม แบบประมาณค่า 5 ระดับ สร้างขึ้นโดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสร้างเป็นแบบสอบถามแล้วหาค่าความเชื่อมั่นโดยผู้เชี่ยวชาญ ด้านการบริหารกิจการลูกเสือ 5 คน มีค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ .97 ส่วนเครื่องมือสำหรับประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการพัฒนา ในขั้นตอนที่ 8 เป็นแบบประเมินความพึงพอใจ 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น ที่ระดับ .96 โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังภาพที่ 1 - 2

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินงานในวงรอบที่ 1

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินงานในวงรอบที่ 2

ในการดำเนินการวิจัย มีขอบเขตของการวิจัยจำแนกได้ ดังนี้

ขอบเขตด้านระยะเวลา โดยดำเนินการวิจัยในปีการศึกษา 2564 โดยดำเนินการใน 2 วงรอบคือ วงรอบที่ 1 ช่วงเดือน มีนาคม-เมษายน 2564 และวงรอบที่ 2 ช่วงเดือน เมษายน-มิถุนายน 2564

ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่โรงเรียนปะทิววิทยา จังหวัดชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร จำนวน 17 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

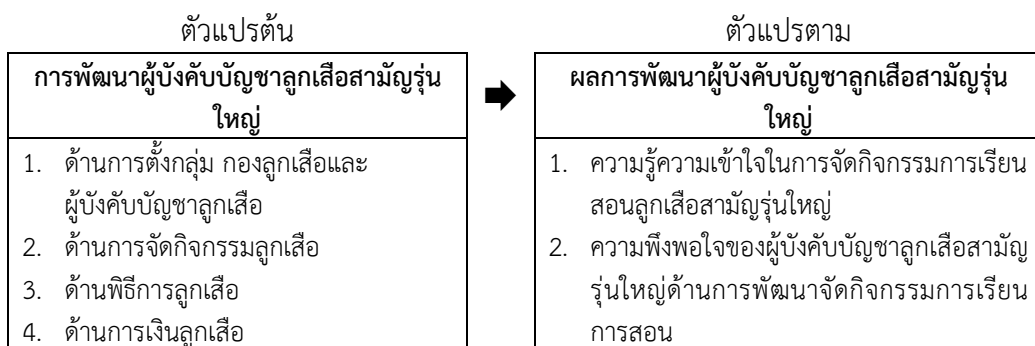
2. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย ผู้บริหารสถานศึกษา และวิทยากรลูกเสือ จากลูกเสือจังหวัดชุมพร 4 คน รวม 6 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหาในการศึกษาวิจัย มุ่งพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ตามแนวทางการพัฒนากิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ของโรงเรียนปะทิววิทยา จังหวัดชุมพร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร และเป็นไปตามพระราชบัญญัติลูกเสือแห่งชาติ พ.ศ. 2551

โดยกำหนดเนื้อหาในการพัฒนางานลูกเสือ ในสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการตั้งกลุ่ม กองลูกเสือและผู้บังคับบัญชาลูกเสือ 2) ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ 3) ด้านพิธีการลูกเสือ 4) ด้านการเงินลูกเสือ

ขอบเขตด้านพื้นที่ในการศึกษาวิจัย คือ โรงเรียนปะทิววิทยา ตำบลบางสน อำเภอบางสะพาน จังหวัดชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นในรอบที่ 1 และทบทวนปัญหา ปรับปรุงตามกระบวนการในรอบที่ 2 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาในการดำเนินงานของผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ จากการศึกษาปัญหาในการดำเนินงานของผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนปะทิววิทยา สรุปโดยรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการตั้งกลุ่ม กองลูกเสือ และผู้บังคับบัญชาลูกเสือ และด้านการเงินลูกเสือ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ และด้านพิธีการลูกเสือ โดยมีรายละเอียดตามลำดับดังนี้ 1) ด้านการตั้งกลุ่ม กองลูกเสือ และผู้บังคับบัญชาลูกเสือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ปัญหาการดำเนินการจัดตั้งกองลูกเสือ และผู้บังคับบัญชาลูกเสือตามข้อบังคับคณะลูกเสือแห่งชาติว่าด้วยการปกครองหลักสูตรและวิชาพิเศษลูกเสือ พ.ศ. 2509 ปัญหาการดำเนินการจัดตั้งกองลูกเสือและแต่งตั้งผู้บังคับบัญชาลูกเสือให้เป็นปัจจุบัน และปัญหาคำนวณของผู้บังคับบัญชาลูกเสือ ไม่เพียงพอในการจัดตั้งกองลูกเสือของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาการมอบหมายหน้าที่ให้ผู้รับผิดชอบจัดตั้งกองลูกเสือและการแต่งตั้งผู้บังคับบัญชา ปัญหาการติดต่อ

ประสานงานกับหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อขอจัดตั้งกองลูกเสือและแต่งตั้งผู้บังคับบัญชา และปัญหาการวางแผนเพื่อขอจัดตั้งกองลูกเสือและผู้บังคับบัญชาลูกเสือเป็นไปตามขั้นตอนอย่างมีระบบ และปัญหาการส่งผู้บังคับบัญชาลูกเสือเข้ารับการอบรม ตามลำดับ 2) ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ปัญหาการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ และปัญหาการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติงานกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายและแผนการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเวลาตามที่หลักสูตรกำหนด และปัญหาการวัดและการประเมินผลกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และปัญหาการดำเนินการให้ผู้บังคับบัญชาลูกเสือมีแผนการจัดการเรียนรู้และใช้แผนจัดการเรียนรู้ในการสอน ตามลำดับ 3) ด้านพิธีการลูกเสือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ปัญหาการจัดกิจกรรมชุมนุมรอบกองไฟในการอยู่ค่ายพักแรม และปัญหาการจัดกิจกรรมชักธงชาติในการเปิดประชุมกองมากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาการจัดกิจกรรมในพิธีถวายราชสดุดี ในวันคล้ายวันสวรรคตแห่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวผู้พระราชทานกำเนิดลูกเสือไทย และปัญหาการจัดกิจกรรมปฐมนิเทศในการอยู่ค่ายพักแรม ตามลำดับ และ 4) การเงินลูกเสือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ปัญหาในการจัดสรรงบประมาณสำหรับการบริหารงานกองลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ และปัญหาการจัดตั้งงบประมาณสนับสนุนการฝึกอบรมผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาการจัดการประชุมวางแผนระหว่างผู้บริหารและผู้บังคับบัญชาลูกเสือการให้ความรู้เกี่ยวกับการเงินลูกเสือและการใช้เงินร่วมกัน และการสรุปและรายงานการใช้จ่ายเงินบำรุงลูกเสือให้ผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบเป็นระยะ และปัญหาการสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุนเพื่อใช้ในกิจการลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ตามลำดับ

2. ผลการพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนปะทิววิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ดำเนินการโดยใช้กิจกรรมหลัก คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการ และกิจกรรมการปฏิบัติภาคสนาม เพื่อพัฒนาการดำเนินงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ของผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนปะทิววิทยา พบข้อสรุปดังนี้ 1) ด้านการตั้งกลุ่ม กองลูกเสือ และผู้บังคับบัญชาลูกเสือ โดยมีเป็นวิทยากรให้ความรู้การอบรมเป็นไปด้วยความเรียบร้อยผู้เข้ารับการอบรมสนใจให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ใช้เวลาเป็นไปตามตารางกำหนดการ 1 ชั่วโมง 30 นาที ผลการพัฒนาครั้งนี้ส่งผลให้ผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่มีวุฒิทางลูกเสือเพิ่มขึ้น จำนวน 9 คน และผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ได้รับความรู้ที่เป็นแนวทางในการพัฒนากิจการลูกเสือของโรงเรียนต่อไป 2) ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ โดยมีผู้ให้ความรู้ การดำเนินกิจกรรมเป็นกิจกรรมฝึกปฏิบัติจริง ใช้เวลาในการ

ดำเนินกิจกรรม 2 ชั่วโมง การดำเนินกิจกรรมในช่วงนี้เกิดปัญหาอุปสรรคในเรื่องของสถานที่ และช่วงเวลาที่ยากจัด ส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ไม่ครอบคลุมตามหัวข้อที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการฝึกอบรม ผลจากการพัฒนาในวงรอบที่ 1 นำเข้าปรับปรุงในวงรอบที่ 2 ส่งผลให้ผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ได้รับประสบการณ์ตรงโดยการฝึกปฏิบัติการภาคสนาม สามารถนำไปใช้สอนกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี เพื่อพัฒนาลูกเสือให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติต่อไป 3) ด้านพิธีการลูกเสือ โดยมีวิทยากรผู้ให้ความรู้ในการฝึกอบรม การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ใช้เวลา 1 ชั่วโมง 30 นาที เป็นไปตามตารางการฝึกอบรม ผลการพัฒนาในวงรอบที่ 1 นำเข้าปรับปรุงในวงรอบที่ 2 ทำให้ผู้บังคับบัญชาลูกเสือ ได้ฝึกปฏิบัติการภาคสนามภาคสนาม สามารถนำความรู้ไปใช้ดำเนินการในการจัดพิธีการ และสามารถใช้อสอนกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีได้เป็นอย่างดีเพื่อพัฒนาลูกเสือให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของคณะลูกเสือแห่งชาติต่อไป และ 4) ด้านการเงินลูกเสือ เป็นการดำเนินการกิจกรรมการอบรมในช่วงที่ 3 โดยมีวิทยากรผู้ให้ความรู้ การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ใช้เวลา 45 นาที ใช้เวลาน้อยกว่าที่กำหนดไว้ตามตารางการฝึกอบรม จากการดำเนินการในวงรอบที่ 1 ยังไม่พบแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน จนนำเข้าสู่วงรอบที่ 2 กิจกรรมปฏิบัติการภาคสนาม เจาะลึกข้อมูลการเงินลูกเสือของสถานศึกษา ได้พบข้อมูลและแนวทางการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการดำเนินการด้านการเงินลูกเสืออันที่จะนำไปพัฒนาการดำเนินงานลูกเสือให้มีประสิทธิภาพต่อไป

3. การประเมินผลและความพึงพอใจการพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนปะทิววิทยา จังหวัดชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

3.1 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจโดยเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนปะทิววิทยา โดยเปรียบเทียบผลรวมของคะแนนก่อนอบรมและหลังอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่า คะแนนการประเมินความรู้ก่อนอบรม มีค่าเฉลี่ย 17.94 และคะแนนการประเมินหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ย 23.47 จากผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการอบรม เชิงปฏิบัติการของผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ สรุปได้ว่า ผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นที่ค่าเฉลี่ย 5.53

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนปะทิววิทยา โดยเปรียบเทียบผลรวมของคะแนนก่อนและหลังอบรมเชิงปฏิบัติการ

การประเมิน	จำนวนผู้ให้ข้อมูล	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.
ก่อนการอบรมเชิงปฏิบัติการ	17	25	17.94	2.999
หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ	17	25	23.47	0.800

3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนปะทิววิทยา จากผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนปะทิววิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดเกือบทุกด้าน ด้วยค่าเฉลี่ยที่ 5.00 ยกเว้นในเรื่องระยะเวลาในการพัฒนามีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยที่ 4.88 และเรื่องผลการพัฒนาส่งผลให้โรงเรียนปะทิววิทยามีผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่เพิ่มขึ้น มีความพอใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.00

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการศึกษาปัญหาในการดำเนินงานของผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนปะทิววิทยามีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด ผลสรุปเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะก่อนการพัฒนาการดำเนินงานของผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนปะทิววิทยายังไม่มีแนวทางในการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นไม่มีการมอบหมายหน้าที่งานลูกเสือในแต่ละด้านให้กับผู้บังคับบัญชาอย่างชัดเจน ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ ภัทรพร ครุตรารักษ์ ที่ศึกษาปัญหาการพัฒนากิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการพัฒนากิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ได้แก่ การจัดการไม่มีความต่อเนื่องเปลี่ยนแปลงไปตามนโยบายของผู้บริหาร และเวลาจัดกิจกรรมน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับสัปดาห์ บุคลากรไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรม และยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความสนใจเกี่ยวกับกิจกรรมลูกเสือที่แท้จริง ขาดการนิเทศในระดับต้นจนถึงระดับสูง และผู้กำกับลูกเสือขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมลูกเสือ และครูไม่นำหลักสูตรลูกเสือ ไปใช้จริง และส่วนกลางควรนำหลักสูตรมาใช้ให้เป็นรูปธรรม เนื่องจากแผนการจัดการกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี เป็นแบบแผนกว้าง ๆ ไม่เฉพาะเจาะจง (ภัทรพร ครุตรารักษ์, 2559)

จากการพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ในโรงเรียนปะทิววิทยา จังหวัดชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยใช้กิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาการดำเนินงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ของผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนปะทิววิทยา 4 ด้าน อันได้แก่ ด้านการตั้งกลุ่ม กองลูกเสือและผู้บังคับบัญชาลูกเสือ ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ ด้านพิธีการลูกเสือ และด้านการเงินลูกเสือพบว่า ผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่เพิ่มขึ้น และมีความมั่นใจที่จะสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการลูกเสือของโรงเรียนนั้น จากผลดังกล่าวเป็นเพราะผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ได้รับความรู้หลังจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ และการฝึก

ทบทวนปฏิบัติในกิจกรรมฝึกปฏิบัติภาคสนาม นอกจากนี้ผู้บังคับบัญชาลูกเสือยังได้รับการพัฒนาตนเองโดยการขอรับการตรวจประเมินชั้นที่ 5 เพื่อขอให้มีความรู้ทางลูกเสือที่สูงขึ้นต่อไป ผลการศึกษาสอดคล้องกับ ชัยวุฒิ สังข์ขาว ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษา มีดังนี้ 1) การจัดตั้งกลุ่มหรือกอง คือ กำกับติดตาม ประชุมชี้แจงนโยบายการจัดกิจกรรมลูกเสือ แต่งตั้งผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ด้านลูกเสือ จัดทำโครงสร้างการบริหาร จัดผู้กำกับระดับวูดแบดจ์ ให้ครบทุกกอง และส่งเสริมให้เข้าฝึกอบรมเพิ่มคุณวุฒิทางลูกเสือ 2) การบังคับบัญชาลูกเสือ คือ ส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ประกาศเกียรติคุณ พิจารณาความดีความชอบประจำปี ในงานลูกเสือ ให้ครูเข้าร่วมกิจกรรมทางลูกเสือ วางแผน สนับสนุนงบประมาณพัฒนาบุคลากรทางด้านลูกเสือ 3) การเรียนการสอนวิชาลูกเสือ คือ ส่งเสริมให้ครูเข้าใจหลักสูตรลูกเสือจัดทำแผนฝึกอบรมลูกเสือแบบบูรณาการ วางแผนเลือกวิชาพิเศษลูกเสือ และสร้างความตระหนักให้ลูกเสือเห็นคุณค่า และประโยชน์ของการจัดกิจกรรมลูกเสือ 4) การเงินลูกเสือ คือ จัดทำแผน กำหนดกรอบงบประมาณ จัดประชุมรณรงค์ทุนภายนอกแก่ผู้รับผิดชอบกิจกรรมลูกเสือ และประชุมผู้จัดทำภารกิจการเงินและทรัพย์สิน สร้างความตระหนักให้ผู้รับผิดชอบ และจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องตามระเบียบ 5) การรายงานกิจกรรมลูกเสือ คือ มอบหมายให้มีผู้สังเกต การจัดกิจกรรมประจำสัปดาห์ ประชุม กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน จัดให้มีห้องลูกเสือ เว็บไซต์ลูกเสือโรงเรียน จัดหมายข่าวถึงผู้ปกครอง จัดทำสรุบทุ่ครั้งที่จัดกิจกรรม และรายงานประจำปีตามระเบียบ (ชัยวุฒิ สังข์ขาว, 2557)

ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจโดยเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนปะทิววิทยา โดยเปรียบเทียบผลรวมของคะแนนก่อนอบรมและหลังอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่า คะแนนการประเมินความรู้ก่อนอบรม มีค่าเฉลี่ย 17.94 และคะแนนการประเมินหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ย 23.47 จากผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการของผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ สรุปได้ว่า ผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นที่ค่าเฉลี่ย 5.53 จากผลดังกล่าวเป็นเพราะผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ให้ความสนใจและตั้งใจเข้ารับการอบรมเพื่อนำมาพัฒนาตนเองและพัฒนางานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ของโรงเรียน และก่อนการอบรมผู้บังคับบัญชาลูกเสือทำคะแนนได้น้อยกว่านั้นอาจเป็นเพราะผู้บังคับบัญชาลูกเสือไม่ได้นำความรู้ที่ได้ศึกษามานานไปใช้ในการปฏิบัติจริงและเมื่อได้กลับมาทบทวนรับความรู้โดยการอบรมอีกครั้งทำให้ได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ควรจะนำความรู้ไปใช้และได้รับการอบรมพัฒนาตนเองอยู่เสมอให้มีความรู้ความเข้าใจที่จะนำไปพัฒนางานลูกเสือของสถานศึกษาต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ พิธิษฐ์ แก้ววรรณ ที่ศึกษาการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาครูและศึกษาผลการพัฒนาด้านการจัดการ

เรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา ผลการวิจัยสรุป ผลการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยปัญญา ด้านความรู้ พบว่า ครูมีความรู้เพิ่มขึ้นหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ (พิศิษฐ์ แก้ววรรณะ, 2558)

ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนปะทิววิทยา จากผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนปะทิววิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดเกือบทุกด้าน ด้วยค่าเฉลี่ยที่ 5.00 ยกเว้นในเรื่องระยะเวลาในการพัฒนามีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยที่ 4.88 และเรื่องผลการพัฒนาส่งผลให้โรงเรียนปะทิววิทยา มีผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่เพิ่มขึ้น มีความพอใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ 4.00 จากผลดังกล่าวเป็นเพราะก่อนการพัฒนางานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ของโรงเรียนปะทิววิทยา มีปัญหาอยู่มากพอสมควร การดำเนินการส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ไม่มีคนรับผิดชอบงานที่ชัดเจน แต่เมื่อหลังการพัฒนาโดยใช้กิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการวงรอบที่ 1 และพัฒนาปรับปรุงในวงรอบที่ 2 โดยใช้กิจกรรมปฏิบัติการภาคสนาม ทำให้ปัญหาได้รับการแก้ไขอย่างเห็นได้ชัด ภาพรวมผู้บังคับบัญชามีความพึงพอใจในการพัฒนาการบริหารงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ครั้งนี้อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการศึกษาสอดคล้องกับ คุณาพร วรรณศิลป์ ที่ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูด้วยรูปแบบผสมผสาน เรื่องการทำวิจัยชั้นเรียน มีวัตถุประสงค์ตอนหนึ่งเพื่อสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูด้วยรูปแบบผสมผสาน เรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน ผลการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมครูด้วยรูปแบบผสมผสาน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (คุณาพร วรรณศิลป์, 2560)

สรุป

การสรุปผลการดำเนินการผู้วิจัยจัดประชุมกลุ่มย่อยกับผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่โรงเรียนปะทิววิทยา จำนวน 17 คน เพื่อนำเสนอผลการพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนปะทิววิทยา จังหวัดชุมพร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยดำเนินการในวันที่ 8 พฤษภาคม 2564 จากการดำเนินการ พบข้อสรุปดังนี้

การพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ครั้งนี้ มีการพัฒนางาน 4 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย ด้านที่ 1 การตั้งกลุ่ม กองลูกเสือ และผู้บังคับบัญชาลูกเสือ ด้านที่ 2 การจัดกิจกรรมลูกเสือ ด้านที่ 3 พิธีการลูกเสือ และด้านที่ 4 การเงินลูกเสือ ดังนี้คือ การพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่โรงเรียนปะทิววิทยา ทั้ง 4 ด้าน ในภาพรวมส่งผลให้ผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการดำเนินงานลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่มากขึ้น เห็นได้จากผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการอบรม

เชิงปฏิบัติการ ที่มีความรู้เพิ่มขึ้นคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 5.53 ผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ มีความพึงพอใจต่อการพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ของผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ โรงเรียนปะทิววิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.76) และได้แนวทางที่เป็นขั้นตอนการปฏิบัติงาน ทั้ง 4 ด้าน เพื่อพัฒนาการดำเนินงานของผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ของโรงเรียนปะทิววิทยาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไปสู่การปฏิบัติในสถานการณ์จริง สามารถแก้ไขปัญหาและดำเนินงานของผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ของโรงเรียนได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าปัญหาสำคัญของการดำเนินงานพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ของโรงเรียนปะทิววิทยาจังหวัดชุมพร คือ มีผู้บังคับบัญชาไม่เพียงพอในการจัดตั้งกลุ่มลูกเสือตาม และข้อบังคับ แม้ในการพัฒนาครั้งนี้ได้ ผู้บังคับบัญชาลูกเสือเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ในอนาคตอาจมีการเปลี่ยนแปลงด้านบุคลากร โรงเรียนจึงควรมีแผนในการทบทวนความรู้เพิ่มเติม เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะให้แก่บุคลากรด้านลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่อยู่เสมอ รวมทั้งมีแผนในการพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือรุ่นใหม่ เมื่อมีบุคลากรเพิ่มขึ้น

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 พบว่ามีการพัฒนาผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ของโรงเรียนผ่านหลักสูตรครบทุกคนตามเป้าหมายและได้ผู้บังคับบัญชาลูกเสือเพิ่มขึ้นจากเดิมอีกจำนวนหนึ่งและทำให้เพียงพอต่อการขจัดกองลูกเสือและทำกิจกรรมอื่น ๆ ทุกคนผ่านการทดสอบทั้งด้านความรู้ ความสามารถและมีทักษะพื้นฐานเบื้องต้นด้านการเป็นผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่อย่างครบถ้วน แต่เนื่องจากช่วงระยะเวลาพัฒนามีจำกัด ทักษะและความชำนาญในด้านต่าง ๆ รวมทั้งความแม่นยำในกฎกติกาต่าง ๆ ยังคงมีน้อย นอกจากการเรียนการสอนตามหลักสูตรแล้ว โรงเรียนจึงควรมีแผนในการส่งเสริมให้มีการทบทวนความรู้และทักษะต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือให้สอดคล้องหรือบูรณาการกับการเรียนการสอน ควรจัดให้อย่างต่อเนื่อง

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 พบว่า ผู้เข้ารับการพัฒนาทุกคนมีความพึงพอใจในสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับ ในระดับมากที่สุดทุกด้าน แต่ก็ยังพบว่ามีปัญหาด้านการเงินลูกเสืออยู่บ้าง ในวงรอบแรกของการพัฒนา ยังไม่พบแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนมากนักในวงรอบแรกของการพัฒนา สรุปได้ว่าผู้บังคับบัญชาลูกเสือส่วนใหญ่ยังไม่ชัดเจนเรื่องการเงินยังมองปัญหาไม่กระจ่าง วิทยากรจึงได้เสริมความรู้ความเข้าใจและข้อสังเกตในวงรอบที่สองและ ทำให้ผู้เข้ารับการพัฒนามีความชัดเจนมากขึ้น อย่างไรก็ตามเนื่องจากงานด้านการเงิน ต้องอาศัยการปฏิบัติระเบียบที่ชัดเจน พร้อมทั้งจะเกิดความรู้

ผิดพลาดเสียหายต่อทางราชการ โรงเรียนจึงต้องมีนโยบายพัฒนาผู้ปฏิบัติงานในด้านนี้หรือมีผู้ช่วยปฏิบัติงาน โดยต้องพัฒนาให้ มีความรู้ ความเข้าใจและความรอบคอบ และเน้นความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงาน มีเป้าหมายเพื่อกิจการของลูกเสือเป็นสิ่งสำคัญ

4. โรงเรียนควรกำหนดนโยบาย เพื่อส่งเสริมให้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของผู้บังคับบัญชาอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจให้ผู้บังคับบัญชาลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ได้พัฒนางานและพัฒนาลูกเสืออย่างต่อเนื่อง และควรขยายผลนำแนวทางไปใช้พัฒนางานลูกเสือวิสามัญของสถานศึกษาต่อไป รวมทั้งควรส่งเสริมให้มีการติดตาม นิเทศ รายงาน การดำเนินงานของกิจการลูกเสือในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงและสามารถแก้ไข้ปัญหาได้ตรงประเด็น นำไปสู่การพัฒนางานลูกเสืออย่างแท้จริง

5. โรงเรียนควรกำหนดให้มีการจัดทำรายงานผลการจัดกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี อาจจัดทำในรูปแบบของรายสัปดาห์ หรือรายเดือน เป็นการส่งเสริมให้ผู้บังคับบัญชาลูกเสือได้ตระหนักและให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมลูกเสืออย่างจริงจัง และเพื่อให้ลูกเสือได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ กระบวนการพัฒนางานสอนและนิเทศการจัดกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ของสถานศึกษา

2. ควรวิจัยพัฒนา พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ที่เน้นการส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดต่าง ๆ

3. ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อหาแนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีของโรงเรียน ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุราษฎร์ธานี ชุมพร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- คุณาพร วรรณศิลป์. (2560). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูด้วยรูปแบบผสมผสาน เรื่องการทําวิจัยในชั้นเรียน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสารคาม, 13(3), 25-39.
- ชัยวุฒิ สังข์ขาว. (2557). แนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พิศิษฐ์ แก้ววรรณะ. (2558). การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ ตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญา. เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2563 จาก <http://gs.nsrui.ac.th/files/1/83พิศิษฐ์%20%20แก้ววรรณะ.pdf>

- ภัทรพร ครุตรารักษ์. (2559). ปัญหาการพัฒนากิจการลูกเสือ-เนตรนารีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- โรงเรียนปะทิววิทยา. (2561). รายงานสรุปผลการดำเนินงานลูกเสือ ประจำปี 2561. ชุมพร: กลุ่มงานบริหารกิจการนักเรียน โรงเรียนปะทิววิทยา.
- Kemmis, S. & McTaggart, R. (1988). The Action Research Planer. Victoria: Deakin University.

พัฒนาการและความสำคัญของแนวคิดทฤษฎีกระแสหลัก*

DEVELOPMENT AND IMPORTANCE OF MAINSTREAM THEORIES AND CONCEPTS

กัญจिरา วิจิตรวัชรารักษ์

Kanjira Wijitwatcharak

พระมหาอรุณ ปณฺญารุโณ

Phramaha Arun Panyaruno

สุพัตรา สันติรุ่งโรจน์

Supattra Santirungroj

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: kanjira9@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องพัฒนาการและความสำคัญของแนวคิดทฤษฎีกระแสหลัก มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอถึงพัฒนาการแนวคิดและทฤษฎีกระแสหลักของสาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ประกอบไปด้วยทฤษฎีสัจนิยมแบบดั้งเดิม ที่มองมนุษย์และโลกในแง่ร้าย รัฐเป็นตัวแสดงที่สำคัญที่สุด มุ่งเน้นผลประโยชน์แห่งชาติ ทฤษฎีสัจนิยมแบบใหม่ ที่รัฐอยู่ในสถานะของอนาธิปไตยโดยแบ่งแยกอนาธิปไตยของการเมืองระหว่างประเทศ กับอนาธิปไตยของการเมืองภายในรัฐออกจากกัน การเมืองภายในรัฐ มีอำนาจศูนย์กลางเป็นผู้ใช้อำนาจบังคับในการควบคุมดูแล ทฤษฎีเสรีนิยม ที่มองโลกในแง่ดีเชื่อในเหตุผลของมนุษย์ เน้นสันติภาพและความร่วมมือ ผลประโยชน์สาธารณะ คุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรมเป็นที่มาของกฎหมายระหว่างประเทศและองค์การระหว่างประเทศ และเสรีนิยมใหม่ ที่เน้นความร่วมมือกับผลประโยชน์ร่วมกันของรัฐ โดยรัฐร่วมกันใช้เครื่องมือทางการทูต เพื่อลดความขัดแย้งอันเป็นที่มาของการเผชิญหน้าและสงคราม เพื่อสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้น แนวคิดของทฤษฎีกระแสหลัก จึงมีความสำคัญต่อการศึกษาและอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การเกิดขึ้นของขบวนการโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลให้แนวความคิดทฤษฎีกระแสหลักถูกนำมาตั้งคำถามทางวิชาการ เพื่อใช้ในการอธิบายและทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ทางการเมืองและการเมืองระหว่างประเทศ

คำสำคัญ: ทฤษฎีกระแสหลัก, สัจนิยม, เสรีนิยม

* Received 31 March 2021; Revised 25 September 2022; Accepted 25 September 2022

ABSTRACT

This article aims to present the development of mainstream theories and concepts in International Relations. The first theory is Traditional Realism which looks at humans and the world pessimistically. The state is the most crucial character, focusing on national interests. Next is the New Realism theory. It presents that the state is in a condition of anarchism by separating the anarchy of international politics from the anarchy of national politics. The central authority is a tool to control and monitor state politics. The Liberal theory is optimistic. It believes in human reasons and focuses on peace, cooperation, public interest, morality, and ethics. It is the origin of international law and international organizations. Neoliberalism emphasizes cooperation with the common interests of the state. The states use diplomatic tools to reduce the conflicts which are the source of confrontation and war and to make peace happen. Therefore, the concepts and theories of the mainstream are vital to study and use to explain international relations. The globalization occurrence leads to the theoretical questions in mainstream theories and concepts used to explain and understand the political phenomenon and international politics.

Keywords: Mainstream theory, Realism, Liberalism

บทนำ

พัฒนาการและความสำคัญของแนวคิดทฤษฎีกระแสหลัก ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดทฤษฎีสัจนิยมและเสรีนิยม แบ่งออกเป็นพัฒนาการทางความคิดและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ โดยสำนักสัจนิยมมีพัฒนาการทางความคิดมาจากนักคิดอย่าง ทุซิดิดีส (Thucydides) แมคเคียเวลลี (Nicolo Machiavelli) และโทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) ขณะที่สำนักเสรีนิยมมีพัฒนาการทางความคิดผ่านนักคิดอย่าง จอห์น ล็อก (John Locke) ฌอง ฌัก รูโซ (Jean-Jacques Rousseau) และอิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) โดยทั้งสองแนวคิดทฤษฎีมีพัฒนาการทั้งขึ้นและลงในแง่ความสำคัญผ่านประวัติศาสตร์ตามยุคต่าง ๆ ของการเมืองโลก คือ ยุคสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ยุคสงครามโลกครั้งที่สองและยุคสงครามเย็น พัฒนาการและความสำคัญของแนวคิดทฤษฎีสัจนิยมสามารถแบ่งได้เป็นแบบดั้งเดิมและแบบใหม่ โดยทั้งสองแบบยังแบ่งเป็นพัฒนาการทางความคิดและประวัติศาสตร์ในทางความคิดนั้น สำนักสัจนิยมเกิดขึ้นจากปฏิกิริยาที่มีต่อแนวคิดทฤษฎีเสรีนิยมในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งและหลังสงครามโลกครั้งที่สอง กระทั่งมาถึงยุคหลังสงครามเย็นแนวคิดนี้ได้ถูกพัฒนาเปลี่ยนแปลงเป็นสัจนิยมใหม่ พัฒนาการและความสำคัญของแนวคิดทฤษฎี

เสรีนิยมสามารถแบ่งเป็นแบบดั้งเดิมและแบบใหม่ โดยทั้งสองแบบเป็นพัฒนาการความคิดและประวัติศาสตร์ในทางความคิดนั้น เสรีนิยมแบบดั้งเดิมเกิดขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เพื่อแสวงหาทางออกร่วมกันระหว่างรัฐมหาอำนาจ โดยการตั้งสถาบันระหว่างประเทศและเสรีนิยมใหม่ได้เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในยุคทศวรรษ 1970 (ขจรศักดิ์ สิทธิ, 2551)

บทความนี้นำเสนอแนวคิดทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก เพื่อศึกษาถึงพื้นฐานทางแนวความคิดทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะแนวคิดทฤษฎีที่มีอิทธิพลอย่างสูงยิ่งในการศึกษาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งได้แก่ แนวคิดทฤษฎีสัจนิยม (Realism) และแนวคิดทฤษฎีเสรีนิยม (Liberalism) ถึงแม้ว่าแนวคิดทฤษฎีของวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จะเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทั้งในแง่จำนวนและประเภท เช่น ทฤษฎีหลังโครงสร้างนิยม (Post Structuralism) ทฤษฎีแนวทางสตรีนิยม (Feminism) และทฤษฎีหลังอาณานิคมศึกษา (Post Colonialism) เป็นต้น แม้ว่าทฤษฎีใหม่ ๆ เหล่านั้น ล้วนมีความสำคัญในการทำความเข้าใจวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แต่ดูเหมือนว่าแนวคิดทฤษฎีกระแสหลักอย่างแนวคิดทฤษฎีสัจนิยมและเสรีนิยม ยังมีความสำคัญและสามารถนำมาอธิบายกับปรากฏการณ์การเมืองระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

พัฒนาการและความสำคัญของแนวคิดทฤษฎีสัจนิยม

แนวคิดทฤษฎีสัจนิยมถือเป็นแนวคิดทฤษฎีกระแสหลัก (Mainstream theory) ซึ่งครอบคลุมวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมาอย่างยาวนาน ทฤษฎีสัจนิยมก้าวขึ้นสู่จุดสูงสุดในช่วงสงครามเย็น (Cold War era) ตั้งแต่ ค.ศ. 1947 ภายหลังการประกาศหลักการทรูแมน (Truman Doctrine) ของอดีตประธานาธิบดีแฮรี ทรูแมน ของสหรัฐอเมริกา เพื่อสกัดกั้นการขยายตัวของสหภาพโซเวียตถึง ค.ศ. 1991 เมื่อมีการล่มสลายของสหภาพโซเวียต เนื่องจากการเมืองระหว่างประเทศขณะนั้น เป็นไปตามคำอธิบายเรื่อง “ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ” (Balance of power) ของสำนักสัจนิยม ในการเมืองสองขั้วอำนาจได้อย่างดีเป็นเวลากว่า 4 ทศวรรษ ซึ่งรู้จักกันในนาม “แนวคิดทฤษฎีสัจนิยมแบบใหม่” (Neo-Realism) (ขจรศักดิ์ สิทธิ, 2551)

สัจนิยมมาจากปรากฏการณ์จริง มีพื้นฐานจากแนวคิดอนุรักษนิยม (conservatism) มองโลกจากความเป็นจริง มาจากแนวคิดของนักปรัชญาการเมืองที่สำคัญ คือ ทัชชิติดีส (Thucydides) (471-400 B.C.) จากการอธิบายและวิเคราะห์สงครามเพโลโพนีสเซียน (Peloponnesian War) ระหว่างเอเธนส์กับสปาร์ตา ใน “บทสนทนาของชาวเมเลียน” (Melian Dialogue) กล่าวถึง การวิงวอนและโต้แย้งในเชิงศีลธรรมของชาวเมเลียนต่อชาวเอเธนส์ผู้ทำการรุกรานเกาะเมลอส (Melos) อันเป็นที่อยู่ของพวกเขา แม้เอเธนส์จะได้ชื่อว่าป็นรัฐประชาธิปไตย แต่กลับเมินเฉยต่อข้อโต้แย้งในเชิงเหตุผลและศีลธรรมทุกประการของผู้ถูกรุกรานและยังเพิกเฉยอย่างสิ้นเชิงต่อข้อเรียกร้องของชาวเมเลียนผู้สิ้นหวัง ซึ่งปรารถนาจะ

รักษาความเป็นกลางในการต่อสู้เพื่อความเป็นใหญ่ในกริกระหว่างเอเธนส์กับสปาร์ต่า บทสนทนานี้สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจและคาวุธที่ขึ้นอยู่กับอำนาจใจของผู้ที่แข็งแกร่งกว่า แล้วยังสะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางของผู้ที่อ่อนแอกว่าหรือผู้ที่ไร้อำนาจ ที่ไม่สามารถต่อรองและโต้เถียงสิ่งใดได้ หากแต่ต้องยอมจำนนต่อเงื่อนไขทุกประการ แนวคิดนี้มีอิทธิพลอย่างสูงต่อนักคิดในกลุ่มสังคมนิยม ซึ่งพยายามหาหนทางในการยับยั้งการกระทำตามอำนาจใจของรัฐที่เข้มแข็งกว่า ซึ่งอาจจะลุกลามกลายเป็นสงครามระหว่างรัฐและปรากฏเป็นประเด็นสำคัญในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คือ ประเด็นความมั่นคง (Security) (ขจรศักดิ์ สิทธิ, 2551)

แมคเคียเวลลี (Machiavelli) (ค.ศ. 1469-1527) นักปรัชญาชาวอิตาลีซึ่งมีความคิดเป็นพื้นฐานของแนวความคิดทฤษฎีสัจนิยมที่เน้นการสถาปนาและรักษาประเทศเน้นอำนาจ ดุลแห่งอำนาจ การเป็นพันธมิตร การตอบโต้ จากผลงานสำคัญ คือ เจ้าผู้ปกครอง (The Prince) แมคเคียเวลลีเสนอว่า มีสิ่งที่เจ้าผู้ปกครองที่เพ่งก้าวเข้าสู่อำนาจพึงระวัง และมีสิ่งที่ควรปฏิบัติตาม รัฐเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในตัวเอง การเมืองอนุญาตให้ผู้ปกครองทำได้ทุกอย่างเพื่อผลประโยชน์ของรัฐ นั่นหมายความว่า รัฐสามารถใช้ความรุนแรงในการปกครอง เช่น กำจัดฝ่ายตรงข้ามให้หมดไป เพื่อเสถียรภาพของรัฐ และบางครั้งต้องใช้การโกหก หลอกลวง หรือผู้ปกครองให้สัญญาแต่ไม่รักษาสัญญา นั่นหมายความว่า จริยธรรมที่คนทั่วไปยอมรับกัน เช่นการไม่พูดปดและการรักษาคำพูด เป็นสิ่งที่ไม่สามารถนำมาใช้กับการบริหารรัฐ เพราะจุดมุ่งหมายของรัฐมีอย่างเดียวคือความอยู่รอดและสันติสุข (ขจรศักดิ์ สิทธิ, 2551)

โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) แนวคิดของ ฮอบส์ ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับลักษณะของมนุษย์และสภาวะทางธรรมชาติก่อนเข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นรัฐ ซึ่งมีอิทธิพลต่อนักคิดในสำนักสังคมนิยมอย่างยิ่ง กล่าวคือ ธรรมชาติของมนุษย์ตามทัศนะคติของนักคิดทฤษฎีสัจนิยมโดยทั่วไปแล้ว “ก้าวร้าว” และ “โหดเหี้ยม” ตามแนวความคิดนี้รัฐใน “ระบบระหว่างประเทศ (International System) เปรียบเสมือนมนุษย์ในสภาวะธรรมชาติที่ ฮอบส์ได้บรรยายไว้ นอกจากนี้สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศนั้นปราศจากรัฐบาลกลางหรือองค์อธิปัตย์ที่มีอำนาจเด็ดขาดเพื่อทำการวางกฎระเบียบและสร้างเสถียรภาพทางการเมือง ขาดผู้ทำหน้าที่รับประกันความมั่นคงและความอยู่รอด ดังนั้น ความขัดแย้งเป็นเรื่องที่ต้องเกิดขึ้นและเป็นเรื่องธรรมชาติในสภาวะดังกล่าว รัฐต่าง ๆ อยู่ร่วมกันอย่างหวาดระแวงและแสวงหาเฉพาะผลประโยชน์ของตนซึ่งปรากฏในรูปของอำนาจ (Power) หรือที่เรียกอย่างกระชับว่า การอยู่ร่วมกันของรัฐในระบบระหว่างประเทศเป็น “สภาวะอนาธิปไตย” (ขจรศักดิ์ สิทธิ, 2551)

แนวความคิดทฤษฎีสัจนิยมมีพัฒนาการที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อแนวความคิดอย่างมาก ตั้งแต่ในช่วงสงครามเย็นทฤษฎีสัจนิยมก้าวสู่จุดสูงสุด เพื่อกันการขยายตัวของสหภาพโซเวียตและจนถึงการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ทฤษฎีสัจนิยมยังกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความจริงตามแนวคิดอนุรักษนิยม ซึ่งมีนักปรัชญาทางการเมืองอย่างพูซิติดิส

ได้อธิบายผ่านบทสนทนาของชาวเมเลียน ซึ่งแนวความคิดบนทฤษฎีสัจนิยมโดยมุ่งเน้นการสถาปนาและป้องกันรักษาประเทศ เน้นทางอำนาจ ดุลอำนาจ พันธมิตร การตอบโต้ และความรุนแรงในการบริหารงานของรัฐ และสุดท้ายทฤษฎีสัจนิยมได้มีอิทธิพลต่อนักคิดในสำนักสัจนิยมอย่างมาก อาทิเช่น การมองหรือการอธิบายสภาวะทางธรรมชาติของมนุษย์ตั้งแต่การเข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นรัฐ รวมถึงสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ การวางกฎระเบียบ การสร้างเสถียรภาพ และความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น

แนวคิดทฤษฎีสัจนิยมแบบดั้งเดิม (Realism)

แนวคิดทฤษฎีสัจนิยมถือเป็นแนวคิดทฤษฎีด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ “ทรงพลังที่สุด” กระทั่งนักวิชาการบางคนตั้งข้อสังเกตอย่างอาหาวญว่า “เรื่องราวของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในหลาย ๆ ลักษณะแล้วเป็นเพียงเชิงอรรถของสัจนิยม” แม้จะกล่าวกระนั้นในอีกทศวรรษหนึ่งทางวิชาการแล้ว ยังมีความไม่กลมกลืนและความไม่ลงรอยทางความคิดบางประการระหว่างนักคิดและนักทฤษฎีด้านสัจนิยมดำรงอยู่ กล่าวอย่างกระชับคือแนวคิดทฤษฎีสัจนิยม ไม่ได้มีความเป็นเนื้อเดียวกันทั้งหมด (Unmonolithic) แต่หลายฝ่ายเชื่อว่า มีลักษณะทางความคิดบางประการ ซึ่งสามารถนับเป็นจุดร่วมกันของแนวคิดทฤษฎีนี้ (ขจรศักดิ์ สิทธิ, 2551)

จุดเริ่มต้นของทฤษฎีสัจนิยม มิได้มีความแตกต่างไปจากจุดเริ่มต้นของทฤษฎีกระแสหลักอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีสัจนิยมใหม่ ซึ่งแตกสาขาออกจากสัจนิยมดั้งเดิมหรือทฤษฎีเสรีนิยม เนื่องจากจุดเริ่มต้นของทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักส่วนใหญ่ คือความสัมพันธ์ระหว่างรัฐที่อยู่ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ปราศจากซึ่งผู้รักษาระเบียบหรือการไม่มีอำนาจสูงสุดเหนือรัฐ (no supreme authority) อันหมายถึง “สภาวะอนาธิปไตยระหว่างประเทศ” แต่ด้วยพื้นฐานความเชื่อของทฤษฎีสัจนิยมที่มองว่าธรรมชาติของมนุษย์มีความเห็นแก่ตัวและไร้ศีลธรรมจรรยาบรรณซึ่งเป็นธรรมชาติที่มีอาจเยียวยาได้ ทำให้ฐานคติของทฤษฎีสัจนิยม ได้รับการเจือปนไปด้วยมุมมองที่เลวร้าย เหตุฉะนั้น เมื่อเราสวมแว่นตาที่ใช้เลนส์ของทฤษฎีสัจนิยม ภาพความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มองเห็น จึงหลักหนีไม่พ้นไปจากสภาวะของการแก่งแย่งแข่งขัน ตลอดจนความขัดแย้งระหว่างประเทศที่ดำรงอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้ความร่วมมือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยาก หรือแทบจะไม่มีทางเป็นไปได้เลยจากพื้นฐานความเชื่อเช่นว่านี้ จึงได้นำมาซึ่งฐานคติของทฤษฎีสัจนิยม 3 ประการ คือ Statism Survival และ Self-help (ศิริพิมพ์ ศรีบัลลังค์, 2562)

Statism หมายถึง การมองว่า “รัฐชาติ” เป็นตัวแสดงหลักที่สำคัญที่สุดในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เนื่องจากรัฐชาติ ถือเป็นตัวแทนของประชาชนทั้งหมดภายในรัฐที่มีความชอบธรรมด้วยหลักความชอบธรรมแห่งรัฐนี้เอง ที่เอื้ออำนาจให้รัฐมีอำนาจในการจัดการและบังคับใช้กฎหมายภายในรัฐได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ในขณะที่เดียวกันความเป็นรัฐ

ชาติ ยังสะท้อนได้จากการมีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง โดยแต่ละรัฐต่างก็มีอำนาจอธิปไตย ซึ่งไม่มีอำนาจอื่นใดอยู่เหนืออำนาสดังกล่าวนี้ สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศจึงเป็นสภาพอนาธิปไตยที่ไม่มีใครมีอำนาจเหนือใคร ทฤษฎีสัจนิยมจึงมองว่ารัฐนั้น เป็นต้นเหตุแห่งความขัดแย้ง เพราะเป้าหมายหลักที่สำคัญของรัฐ คือ ความมั่นคง ทว่าความมั่นคงของรัฐหนึ่ง ๆ อาจนำไปสู่ความไม่มั่นคงของรัฐหนึ่ง หรือที่เรียกกันว่าสภาวะ “กับดักความมั่นคง” (security dilemma) ซึ่งสภาวะดังกล่าวนี้ จะผลักดันให้รัฐที่รู้สึกกว่าตนเองไม่มั่นคง มีพฤติกรรมในการถ่วงดุลกับรัฐอื่น ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถภายในของรัฐตนเอง (internal balancing) ดังเช่น การทุ่มเทงบประมาณแก่กองทัพในการซื้อยุทธโศปกรณ์ที่ทันสมัยต่าง ๆ เพื่อแสดงแสนยานุภาพทางทหารของประเทศให้ทัดเทียมหรือเหนือกว่ารัฐอื่นรัฐหนึ่ง แต่เมื่อรัฐอื่นเห็นดังนั้น ก็อาจมีความรู้สึกกว่าตนเองไม่มั่นคงและพยายามที่จะถ่วงดุลด้วยการเพิ่มขีดความสามารถภายในของรัฐตนเองบ้าง ความมั่นคงของรัฐหนึ่งจึงได้นำไปสู่สภาวะความไม่มั่นคงของรัฐหนึ่งอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (คิพิมพ์ ศรีบัลลังค์, 2562)

Survival หมายถึง ความอยู่รอดของรัฐ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ปกครองรัฐจะต้องคำนึงถึงเป็นลำดับแรก เพราะท่ามกลางสภาพที่เป็นอนาธิปไตยระหว่างประเทศ ไม่มีหลักประกันใดที่จะรับรองว่ารัฐจะสามารถ ดำรงความเป็นรัฐได้อย่างอยู่รอดปลอดภัย ด้วยเหตุนี้ การดำรงไว้ซึ่ง “อำนาจ” จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อ “ความอยู่รอดของรัฐ” เพราะความอยู่รอดของรัฐถือได้ว่าเป็น “เป้าหมาย” และเป็น “ผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่งของชาติ” วิถีทางเดียวที่จะเป็นหลักประกันความอยู่รอดของรัฐก็คือ การแสวงหาอำนาจ โดย “อำนาจ” ในที่นี้ สามารถอธิบายในความหมายแคบในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ทางการทหาร ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการบรรลุซึ่งความต้องการของรัฐ ไม่ว่าจะด้วยวิธีการสร้างภัยคุกคามหรือด้วยการใช้ยุทธกำลังก็ตาม อย่างไรก็ตามอำนาจจะเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อความอยู่รอดของรัฐ แต่คำว่า อำนาจ ยังคงเป็นคำที่มีความเป็นนามธรรมสูง เพราะเป็นสิ่งที่วัดได้ยาก สัจนิยม จึงเสนอให้ผู้ปกครองรัฐยึดถือในหลักการ “Raison D’etat” หรือ “ผลประโยชน์แห่งชาติ” ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ก็เพื่อความอยู่รอดปลอดภัยและความมั่นคงของรัฐนั่นเอง กล่าวได้ว่าสำหรับสัจนิยมแล้ว การจะนำพาให้รัฐ สามารถดำรงความอยู่รอด และรักษาผลประโยชน์แห่งชาติได้ จะต้องอาศัย “ความสุ่มรอบคอบ” (prudence) ของผู้ปกครองเป็นสำคัญ เพราะผู้ปกครองที่มีความสุ่มรอบคอบ จะสามารถประเมินสถานการณ์ระหว่างประเทศและเลือกใช้ยุทธศาสตร์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (คิพิมพ์ ศรีบัลลังค์, 2562)

Self-help หมายถึง การที่รัฐต้องพึ่งตนเอง เพราะท่ามกลางสภาพอนาธิปไตยระหว่างประเทศ ที่ไม่มีอำนาจศูนย์กลาง รัฐไม่สามารถมอบความไว้วางใจแก่ตัวแสดงอื่นหรือสถาบันระหว่างประเทศ ที่อยู่ในระบบ เพราะ รัฐอื่นหรือสถาบันระหว่างประเทศ ไม่สามารถที่จะรับประกันในความมั่นคงและความปลอดภัยของรัฐหนึ่ง ๆ ได้ ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่รัฐรู้สึกกว่าตนเองกำลังถูกคุกคามหรือรู้สึกไม่ปลอดภัย รัฐก็จะพยายาม แสวงหาหนทาง ในการเพิ่มพูน

อำนาจของตนเอง ยกตัวอย่างเช่น การเพิ่มขีดความสามารถทางทหาร กระนั้นก็ดี ด้วยวิธีการดังกล่าว อาจยังไม่เพียงพอต่อการสร้างเสริมอำนาจ ในกรณีของรัฐขนาดเล็ก ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในระบบระหว่างประเทศ เมื่อรัฐเล็กเหล่านี้ ต้องเผชิญกับการคุกคามจากรัฐใหญ่ที่มีอำนาจมากกว่า รัฐที่อ่อนแอกว่าก็จะมารวมตัวเป็นพันธมิตรกัน เพื่อถ่วงดุลทางอำนาจกับรัฐที่แข็งแกร่งกว่า “การถ่วงดุลอำนาจ” จึงเป็นกลไกระหว่างประเทศ ที่สำคัญอย่างหนึ่งของรัฐที่อ่อนแอกว่าในระบบโดยนอกรวมจากจะเป็นกลไกที่ช่วยรักษาคุณภาพทางอำนาจของระบบแล้วยังเป็นกลไกที่นำมาซึ่งเสถียรภาพทางการเมืองของระบบระหว่างประเทศด้วย (คีพิมพ์ ศรบัลลังค์, 2562)

แนวความคิดทฤษฎีสัจนิยมแบบดั้งเดิม มีอิทธิพลต่อการศึกษาการเมืองโลก และต่อแนวความคิดของผู้จัดทำนโยบายต่างประเทศ จุดเด่นของทฤษฎีนี้ก็คือ การมองว่ารัฐและระบบรัฐเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในระบบการเมือง ต้นแบบของแนวความคิดนี้ก็คือ การเน้นที่รัฐ ว่าเป็นตัวแสดงหลักในการเมืองโลก และข้อเสนอที่สำคัญของแนวความคิดนี้ก็คือ เมื่อวัตถุประสงค์ของการปกครองก็คือ ความอยู่รอดของชาติ ในสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นศัตรูกัน การแสวงหาอำนาจ จึงเป็นเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศ ที่มีเหตุผลถูกต้องและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่ความหมายทั่วไปของความคิดนี้ก็คือ ความสามารถที่จะมีอิทธิพลเหนือที่จะเปลี่ยนแปลงตัวแสดงพฤติกรรมของตัวแสดงอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐอื่น ๆ ให้เป็นไปในแนวทางที่ตนเองต้องการ หรือในอีกด้านหนึ่งก็คือ ความสามารถที่จะต่อต้านอิทธิพลจากภายนอก ที่จะมาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตน เพราะฉะนั้น สิ่งที่รัฐจะทำได้ในการเมืองโลกก็คือ หน้าที่ในการที่จะดำรงไว้ซึ่งอำนาจของตน และเพิ่มพูนอำนาจของตนด้วย จึงเป็นหัวใจในฐานะที่เน้นเรื่องความแตกต่างระหว่างขอบเขตภายในและขอบเขตภายนอก

ในความคิดนี้ รัฐจะไม่ยอมรับว่ามีอำนาจที่เหนือกว่าอื่นใด เพราะฉะนั้น จึงต้องพึ่งตนเอง ในการปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง และเพื่อเป็นหลักประกันความอยู่รอด เพราะฉะนั้น ผลประโยชน์ของรัฐจึงมีความหมายในรูปของอำนาจ และไม่รวมปัจจัยอื่น ๆ เช่น การส่งเสริมค่านิยมทางอุดมการณ์ หรือหลักการทางศีลธรรม ธรรมชาติของระบบรัฐ ที่เป็นอนาธิปไตย ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างสมรรถนะทางทหาร ให้เพียงพออย่างน้อยที่สุดก็เพื่อป้องกันปราบปรามการรุกราน และเพื่อที่จะรักษาตนเองให้พ้นจากอันตราย แนวคิดนี้ตระหนักและเน้นย้ำอย่างสม่ำเสมอ ถึงเหตุการณ์เลวร้ายที่จะเกิดในอนาคต เมื่อรัฐทุกรัฐพยายามที่จะแสวงหาการเพิ่มพูนอำนาจเทคนิคที่ดีที่จะควบคุมได้ก็คือ การจัดตั้งระบบดุลแห่งอำนาจ

แนวคิดนี้ มุ่งที่การควบคุมระบบ ซึ่งประกอบด้วยรัฐที่ต่างก็มีอำนาจอธิปไตยของตนเอง ผู้ที่เชื่อในแนวความคิดนี้ บางคนยังอ้างว่า ในเมื่อการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ตนเอง เป็นพื้นฐานของธรรมชาติของมนุษยชาติ ระบบรัฐ จึงเป็นผลสะท้อนของธรรมชาติ ในสภาวะการของความขัดแย้งที่มีอยู่ตลอดเวลา และการแข่งขันในการเมืองโลก ความร่วมมือก็เป็นไปได้ก็เพียงแต่เมื่อ ความร่วมมือนั้น ให้ผลประโยชน์แก่รัฐตัวอย่างประเทศที่มีพฤติกรรม

ตามแนวความคิดแบบสังคมนิยม เช่น สหรัฐอเมริกา ที่พยายามอย่างสม่ำเสมอที่จะเพิ่มพูนอำนาจรัฐของตนเอง ด้วยยุทธวิธีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การใช้กำลังทางการทหาร การใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจเข้าควบคุมหรือบังคับประเทศ หรือกลุ่มประเทศต่างให้กระทำการต่าง ๆ ตามที่กลุ่มของตนเอง

ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power)

ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ เป็นทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่ให้ความสำคัญกับอำนาจระหว่างรัฐ โดยศึกษาถึงรูปแบบบางประการของรัฐ ที่ใช้ในการถ่วงดุลเพื่อความมั่นคงระหว่างรัฐ ดังนั้น หลักสำคัญในการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามทฤษฎีดุลแห่งอำนาจจึงอยู่ที่ดุลยภาพ

ฮันส์ เจ มอร์แกนธอ (Hans J. Morgenthau) กล่าวว่า ทฤษฎีดุลอำนาจ หมายถึง การดำเนินนโยบายของรัฐในการกระจายอำนาจและเชื่อว่าการเมืองระหว่างประเทศเป็นการเมืองที่ไม่มีกฎเกณฑ์ กล่าวคือ จะไม่มีสงครามเมื่อเกิดดุลยภาพ แต่เมื่อใดดุลยภาพหายไปจากปัจจัยภายใน หรือปัจจัยภายนอกก็ตาม จะเกิดวิกฤตการณ์ระบบดุลแห่งอำนาจ โดย เมอร์แกนธอ ได้ให้คำจำกัดความว่า ผลประโยชน์ คือ การดิ้นรนต่อสู้เพื่ออำนาจนั่นเอง การที่รัฐต่าง ๆ ใฝ่ฝันอยากมีอำนาจ โดยที่แต่ละรัฐ พยายามที่จะคงไว้หรือไม่ทำลายสถานภาพเดิม จะนำไปสู่ความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับโครงสร้าง เพื่อที่จะนำไปสู่สภาพการณ์ที่เรียกว่า ดุลอำนาจ ดังนั้น แต่ละรัฐจึงพยายามสร้างพันธมิตร เพื่อให้ถ่วงดุลซึ่งกันและกัน (กรชวล ศรีศักดิ์, 2561)

มอร์ตัน เอ แคปเลน (Morton A. Kaplan) นักคิดคนสำคัญในความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ กล่าวว่า ในระบบการเมืองระหว่างประเทศ จะไม่มีรัฐใดรัฐหนึ่งที่มีอิทธิพลครอบงำระบบได้ทั้งระบบ แต่จะมีรัฐอื่น ๆ รวมตัวกันต่อต้าน เพื่อโค่นอำนาจของอีกฝ่าย จึงเรียกว่า ระบบถ่วงดุลอำนาจ (กรชวล ศรีศักดิ์, 2561)

สำหรับนักคิดสายสังคมนิยมดั้งเดิมหลายคน กล่าวว่า ดุลแห่งอำนาจ เป็นระบบที่ต้องการให้มีอำนาจเท่าเทียมกัน เพราะ การถ่วงดุลอำนาจที่เท่าเทียมกัน จะสามารถป้องกันการเกิดสงครามและสามารถป้องกันไม่ให้ประเทศหนึ่งประเทศใด เข้ามามีอำนาจในการครอบครองได้อย่างเบ็ดเสร็จ ดุลแห่งอำนาจ จึงเป็นหลักการเบื้องต้นของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นยาก การรักษาไว้ก็ยากยิ่งเช่นเดียวกัน หากแต่การคงไว้ซึ่งดุลอำนาจ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ (กรชวล ศรีศักดิ์, 2561)

ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญอย่างมากกับอำนาจระหว่างรัฐระหว่างประเทศ ทั้งการดำเนินการด้านนโยบายของรัฐ การกระจายอำนาจ การถ่วงดุลอำนาจเพื่อรักษาและไม่ให้เกิดการต่อต้านหรือโค่นอำนาจจากฝ่ายอื่น ๆ เป็นการถ่วงดุลอำนาจที่เท่า

เทียม จะช่วยป้องกันประเทศไม่ให้เกิดการครอบงำจากประเทศอื่น ๆ และไม่ให้เกิดสงครามระหว่างประเทศ เพื่อรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของประเทศ

แนวคิดทฤษฎีสัจนิยมแบบใหม่ (Neo-Realism)

แนวคิดทฤษฎีสัจนิยมแบบใหม่ ได้ถูกพัฒนาขึ้น โดยนำเอาข้อจำกัดทางด้านทฤษฎีของแนวคิดทฤษฎีสัจนิยมแบบดั้งเดิมและคำวิพากษ์วิจารณ์ทางวิชาการ จากต่างสำนักมาปรับปรุงและพัฒนาเป็นแนวคิดทฤษฎีของตนเองขึ้นมา ดังนั้น มโนทัศน์และแนวคิดสัจนิยมแบบดั้งเดิม จึงยังปรากฏอยู่ในมโนทัศน์และแนวคิดสัจนิยมแบบใหม่ แต่มโนทัศน์และแนวคิดบางประการ เป็นการเสนอขึ้นมาใหม่ (ขจรศักดิ์ สิริ, 2551)

Neo-Realism หรือ สำนักสัจนิยมใหม่ (หรือที่เรียกกันว่า Structural Realism) เป็นสำนักทฤษฎีใหญ่ การศึกษานี้ เลือกแนวคิดของ Kenneth Waltz ขึ้นมาศึกษาถึงประเด็นเรื่องอนาธิปไตย Waltz มีความเชื่อว่า รัฐอยู่ในสถานะของ อนาธิปไตย (a State of Perpetual International Anarchy) โดยแบ่งแยกอนาธิปไตยของการเมืองระหว่างประเทศ กับอนาธิปไตยของการเมืองภายในรัฐออกจากกัน โดยมองว่า การเมืองภายในรัฐ มีอำนาจศูนย์กลางเป็นผู้ใช้ หรือบังคับใช้ อำนาจในการควบคุมดูแล ในขณะที่เวทีระหว่างประเทศนั้น ไม่มีหน่วยอำนาจศูนย์กลาง เช่น การเมืองภายใน จากสภาพดังกล่าว ส่งผลให้รัฐ ต้องหาทางเอาตัวรอด ซึ่งความสามารถในการอยู่รอด เป็นพื้นฐานที่รัฐจะแสวงหา และการแสวงหาอันนี้ ก็จะนำไปสู่สงคราม เพราะสงครามเป็นสิ่งที่ไม่อาจป้องกันให้เกิดขึ้นได้ โดยมองว่า สาเหตุที่รัฐกระทำการใด ๆ เป็นเพราะธรรมชาติของมนุษย์ ที่ทำให้เกิดการกระทำหรือการบังคับให้รัฐอื่นกระทำอะไรบางอย่าง ตอบสนองกลับมา จากสถานะที่รัฐต่าง ๆ ต้องอยู่ในสถานะที่ต้องเอาชนะ และหาทางเอาตัวรอด จึงนำไปสู่การที่รัฐต้องช่วยเหลือตัวเอง (Self-Help) เพราะในสถานะอนาธิปไตย ไม่มีสิ่งใดจะมารับประกันหรือช่วยเหลือรัฐ หากรัฐไม่ช่วยเหลือตัวเอง รัฐจึงมีสภาพเป็น Egoist หรือ การที่ยึดเอาตนเองเป็นหลัก ไม่คิดถึงผู้อื่น คิดถึงแต่ตนเอง

จากสภาพที่รัฐเป็น Egoist และต้อง Self-Help ส่งผลให้รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ที่เกิดขึ้นในระบบที่เป็นโครงสร้าง (Structure) ระบบดังกล่าว เป็นระบบที่ส่งผลให้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ ในการตีความของ Waltz แบ่งระบบการเมืองออกเป็น 3 มิติ คือ หลักการระเบียบ (Ordering Principles) หลักการของการแบ่งแยก (Principle of Differentiation) และการแบ่งสรรอำนาจ (Distribution of Capabilities) โดยสามมิตินี้ ส่งผลต่อความมั่นคงของรัฐ ผลประโยชน์ของรัฐ ซึ่งทั้งหมดล้วนนำไปสู่พฤติกรรมของรัฐ Waltz เสนอว่า ในระบบโลกที่ขาดศูนย์กลางของอำนาจไม่มีผู้ดูแลระบบความสัมพันธ์ จาก Assumption ของ Waltz ที่เชื่อว่า รัฐเป็น Egoist ในระบบโครงสร้างของโลกนั้น ทำให้ความร่วมมือที่จะเกิดขึ้น เป็นไปได้ยากหรือเป็นไปได้ เพราะรัฐต่าง ๆ จะยังคงคิดคำนึงถึง (Concern) เกี่ยวกับเรื่องความร่วมมือของรัฐอื่น ๆ และผลประโยชน์ที่เปรียบเทียบกับรัฐอื่น ๆ (Partner's Relative Gains) Waltz สรุปว่า จากสภาพที่ไม่มีอะไรมาเป็นหลักประกันความปลอดภัย และผลประโยชน์ของ

รัฐในสภาวะอนาธิปไตย ได้ส่งผลให้รัฐ ต้องปกป้องตนเอง ด้วยการแสวงหาอำนาจ (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2560)

ทฤษฎีสัจนิยมใหม่นั้น เต็มไปด้วยการแข่งขันและความขัดแย้ง ทว่าภายใต้สภาพอนาธิปไตยและขีดความสามารถที่แตกต่างกันของรัฐ ในระบบระหว่างประเทศ รัฐ ซึ่งตกอยู่ในสภาวะที่ต่างหวาดระแวงซึ่งกันและกัน จะแสวงหาผลประโยชน์ในเชิง เปรียบเทียบ (relative gains) กับรัฐอื่น ความร่วมมือระหว่างประเทศจึงสามารถเกิดขึ้นได้ภายใต้สภาพอนาธิปไตย โดยรัฐหนึ่ง ๆ อาจจับมือเป็นพันธมิตรกับบางรัฐ เพื่อถ่วงดุลต่ออำนาจของรัฐ หรือชั่วคราวที่ตนประเมินว่า อาจเป็นภัยคุกคามหรือมิฉะนั้น รัฐ นั้นก็อาจถูกรัฐที่มีอำนาจเหนือกว่า บังคับให้ร่วมมือในสภาพที่จำยอม ในทัศนะของสัจนิยมใหม่ การสร้างพันธมิตร (เช่น ระบบซานฟรานซิสโกระหว่างสหรัฐกับบรรดา ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกหรือกลุ่ม NATO กับกลุ่ม WARSAW PACT) และการร่วมมือแบบถูกบังคับ จึงเป็นความร่วมมือเพียงไม่กี่แบบที่อาจเกิดขึ้นได้

พัฒนาการทางความคิดของแนวคิดทฤษฎีเสรีนิยม

แนวคิดทฤษฎีเสรีนิยม (Liberalism) เช่นเดียวกับแนวคิดทฤษฎีสัจนิยม มีรากฐานทางความคิดทางปรัชญาการเมืองมาเนิ่นนานแล้ว โดยนักคิดสกุลนี้ พัฒนามาความคิดมาจากนักปรัชญาการเมืองคนสำคัญอย่าง จอห์น ล็อก (John Lock) ฌอง ฌัก รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) และอิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) เป็นต้น วิธีคิดและข้อถกเถียงทางวิชาการของแนวคิดทฤษฎีเสรีนิยม คือ มนุษย์ในฐานะปัจเจกบุคคลสามารถใช้ตรรกะและเหตุผลรู้จักประนีประนอมและร่วมมือกันได้โดยธรรมชาติ การกระทำและการตัดสินใจของมนุษย์จึงเป็นการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล (Rational decision) รัฐซึ่งเป็นเสมือนภาพตัวแทนของปัจเจกบุคคล จึงสามารถประนีประนอมระหว่างกันร่วมมือกันได้และมีการตัดสินใจเชิงนโยบายที่สมเหตุผลด้วย

จอห์น ล็อก (John Lock) มีทัศนะว่า สภาวะตามธรรมชาติ มนุษย์มีสิทธิและเสรีภาพโดยทั่วไปแล้ว มนุษย์มีแนวโน้มแสวงหาสิทธิทางการเมืองให้แก่ตนเองโดยเฉพาะ “สิทธิในทรัพย์สิน” กล่าวคือ มนุษย์มีสิทธิในการแสวงหา ครอบครองและพิทักษ์ทรัพย์สิน รัฐและผู้ปกครองไม่สามารถอ้างเหตุผลใดในการเข้ายึดทรัพย์สินอันเกิดจากการลงแรงของประชาชนโดยไม่จ่ายค่าตอบแทนอันเป็นธรรมได้ ด้วยการคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพนี้ โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์จึงสามารถใช้เหตุผลและร่วมมือกันได้ (ขจรศักดิ์ สิทธิ, 2551)

จากแนวความคิดดังกล่าว นักทฤษฎีสำนักรเสรีนิยม ได้พัฒนาแนวคิดทฤษฎีของตนต่อเนื่องขึ้นมา โดยพิจารณาว่า “รัฐ” เปรียบเสมือน “มนุษย์” ที่มีขนาดใหญ่ขึ้นและ “สภาวะธรรมชาติ” ของ จอห์น ล็อก (John Lock) นั้นเปรียบเสมือน “สังคมระหว่างประเทศ” ซึ่งมีลักษณะ “สภาวะอนาธิปไตย” อย่างไรก็ตาม ในสภาวะอนาธิปไตยนั้น รัฐยังสามารถร่วมมือกันได้

เพื่อแก้ไขปัญหาหระหว่างกัน รัฐควรรวมตัวกัน เพื่อจัดตั้ง “สถาบันส่วนรวม” ขึ้น ดังที่มนุษย์ทำการตกลงกัน มาอยู่ร่วมกัน เป็นรัฐและตั้งรัฐบาลขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการติดต่อประสานงาน เพื่อสถาปนาความร่วมมือระหว่างรัฐให้เกิดขึ้น อันจะเป็นการยับยั้งและแก้ไขความขัดแย้งและโดยเฉพาะอย่างยิ่งสงครามระหว่างรัฐอย่างสันติวิธี แนวความคิดดังกล่าว ได้ถูกพัฒนาให้กลายเป็นเหตุผลสำคัญ เพื่อสนับสนุนการก่อตั้ง “สถาบันระหว่างประเทศ” (International Institutions) อันเป็นสาระสำคัญสำหรับแนวคิดทฤษฎีเสรีนิยมแบบใหม่ (Neo-Liberalism)

อิมมานูเอล คานท์ เป็นนักปราชญ์การเมืองอีกคนหนึ่ง ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะเป็นรากฐานทางความคิด ของแนวคิดทฤษฎีเสรีนิยม คานท์ นอกจากจะได้รับอิทธิพลจากนักปราชญ์การเมืองเสรีนิยมอย่าง เช่น จอห์น ล็อก (John Lock) แล้ว ยังเชื่อว่าการสถาปนาสันติภาพ (Peace) ของโลกให้เกิดขึ้นนั้น ต้องกระทำโดยการสนับสนุนให้เกิด “รัฐประชาธิปไตย” (Democratic state) ขึ้นจำนวนมาก เนื่องจากเชื่อว่า “รัฐประชาธิปไตยไม่ทำสงครามระหว่างกัน” ตรงกันข้ามรัฐเหล่านี้ จะพยายามรักษาสันติภาพระหว่างกันเอาไว้ วิธีการคิดเช่นนี้รู้จักในนาม “ทฤษฎีสันติภาพประชาธิปไตย” (Democratic peace theory) อันเป็นทฤษฎีสำคัญในสกุลความคิดเสรีนิยมแบบเดิม (ขจรศักดิ์ สิทธิ, 2551)

ทฤษฎีเสรีนิยมมีการพัฒนาแนวความคิดของตนเองขึ้นมาอย่างสม่ำเสมอ มีการพิจารณาถึงรัฐและมนุษย์ สภาวะทางธรรมชาติ สังคมระหว่างประเทศ สภาวะอธิปไตย ซึ่งในสภาวะอธิปไตยมีการร่วมมือ เพื่อแก้ไขปัญหาหระหว่างรัฐ โดยมีการจัดตั้ง “สถาบันส่วนรวม” ขึ้นเพื่อทำข้อตกลงในการอยู่ร่วมกัน ติดต่อประสานงานให้เกิดความร่วมมือระหว่างรัฐ นอกจากนี้ยังมีนักปราชญ์ทางการเมืองอย่าง อิมมานูเอล คานท์ ที่เป็นรากฐานทางความคิดของแนวคิดทฤษฎีเสรีนิยม จะต้องทำให้รัฐประชาธิปไตยเกิดขึ้น เนื่องจากรัฐประชาธิปไตยจะไม่ทำให้เกิดสงครามระหว่างรัฐ เพื่อเป็นการรักษาสันติภาพจึงเกิดเป็น ทฤษฎีสันติภาพประชาธิปไตย

แนวคิดทฤษฎีเสรีนิยม (Liberalism)

แนวคิดทฤษฎีเสรีนิยม (Liberalism) แม้จะไม่มีอิทธิพลเทียบเท่ากับแนวคิดทฤษฎีสังคมนิยม ในการอธิบายปรากฏการณ์การเมืองระหว่างประเทศ แต่แนวคิดทฤษฎีเสรีนิยมนี้เป็นแนวทางศึกษาการเมืองที่เป็นทางเลือกระหว่างทฤษฎีกระแสหลักด้วยกัน ในการอธิบายปรากฏการณ์การเมืองระหว่างประเทศ มาตั้งแต่อดีตแล้ว เสรีนิยมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นวิธีการศึกษาในแง่ของศีลธรรมและจริยธรรม นักทฤษฎีในสำนักนี้ มุ่งเสนอแนะสังคมโลก “ที่ควรจะเป็น” เพื่อไปสู่สภาวะที่อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) เรียกว่า “สันติภาพอันสถาพร” (Perpetual peace) และพยายามแก้ไขปัญหาของ “ความดิบเถื่อนอันไร้ข้อแปะ” (Lawless savagery) แม้ว่าการกล่าวถึงสิ่งที่ควรจะเป็นนี้ ทำให้นักวิชาการจากสำนักคิดอื่น ๆ โดยเฉพาะสำนักสังคมนิยมมองว่า แนวคิดทฤษฎีแบบเสรีนิยมนั้น เป็นวิธีการ

ที่ไม่ยึดติดอยู่กับข้อเท็จจริง และเป็นพวก “มองโลกในแง่ดีเกินไป” หรือ “อุดมคตินิยม” แต่นักคิดในสกุลความคิดนี้ ยังคงยึดมั่นในหลักการของตน (ขจรศักดิ์ สิทธิ, 2551)

แนวคิดเสรีนิยมเดิมนั้น อยู่ในความคิดทางการเมือง ซึ่งย้อนไปถึงนักคิดอย่างจอห์น ล็อก ในปลายศตวรรษที่ 17 ตั้งแต่นั้นมา ความคิดแบบเสรีได้ก่อรูปขึ้นมา ว่าเราคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับพลเมืองอย่างไร เสรีนิยมเป็นทั้งทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐบาลภายในรัฐ และแนวคิดธรรมาภิบาลระหว่างรัฐกับประชาชนทั่วโลก แนวคิดเสรีนิยมไม่เห็นด้วยกับแนวคิดสังคมนิยมที่มองว่า การเมืองระหว่างประเทศเป็นอนาธิปไตย แต่พวกเสรีนิยม มุ่งค้นหาค่านิยมของความเป็นระเบียบ เสรีภาพ ความยุติธรรม และความอดทนในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ช่วงสำคัญของความคิดแบบเสรีนิยม ในความสัมพันธ์ระหว่างมาถึงในยุคระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 จากงานของพวกเสรีนิยม ที่เชื่อว่าการทำสงครามไม่มีความจำเป็นและเป็นวิธีการที่ล้าสมัย ที่ต้องมาระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐ สถาบันในประเทศและระหว่างประเทศ มีความจำเป็นเพื่อปกป้องและส่งเสริมค่านิยมเหล่านี้ แต่ต้องเข้าใจว่า ค่านิยมเหล่านี้และสถาบัน อาจทำให้มีความแตกต่างทางนัยยะ ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่ว่า มีการถกเถียงอย่างรุนแรงระหว่างพวกเสรีนิยม เสรีนิยมไม่เห็นด้วยกับประเด็นสำคัญ เช่น สาเหตุของสงคราม และสถาบันประเภทไหนที่จำเป็นต่อการส่งเสริมค่านิยมแบบเสรีนิยม ในระบบระหว่างประเทศพหุวัฒนธรรมแบบกระจายอำนาจ และข้อแตกต่างที่สำคัญ ภายในเสรีนิยม ซึ่งมีความชัดเจนขึ้นในโลกโลกาภิวัตน์ของเรา คือ ระหว่างพวกที่ปฏิบัติด้วยแนวคิดเสรีนิยมด้านบวก ซึ่งสนับสนุนนโยบายต่างประเทศแบบแทรกแซง (interventionist foreign policies) และสถาบันระหว่างประเทศที่เข้มแข็ง กับพวกที่ต่อต้านด้วยแนวคิดด้านลบซึ่งให้ความสำคัญกับการอดทนและไม่แทรกแซง (ขจรศักดิ์ สิทธิ, 2551)

แนวคิดแบบเสรีนิยม ได้รับการฟื้นฟูภายหลังสงครามเย็นและได้รับความนิยมมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งได้พัฒนาเป็นแนวคิดเสรีนิยมใหม่ที่สอดคล้องกับความคิดพื้นฐานของทฤษฎีนิยามโดยเน้นความเชื่อในเรื่องของเศรษฐศาสตร์การเมืองในเรื่อง ตลาดเสรีนิยม (Free-Market) ระบอบการปกครองแบบสากล (International Regimes) และธรรมาภิบาลของโลก (Global Governance) ในฐานะที่เป็นเครื่องมือของการเจรจาและข้อตกลงการบริหารระหว่างประเทศต่าง ๆ เสรีนิยมใหม่เชื่อว่า การพึ่งพิงอาศัยกัน ทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจขนาดใหญ่ จะนำไปสู่ความก้าวหน้าและความมั่นคงร่วมกัน รวมทั้งลดความตึงเครียดระหว่างประเทศต่าง ๆ ลงหรืออย่างน้อยที่สุด ก็สามารเบี่ยงเบนรัฐทั้งหลาย จากการใช้กำลังทางด้านการทหารในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง (ขจรศักดิ์ สิทธิ, 2551)

แนวคิดทฤษฎีเสรีนิยม พยายามพัฒนาทฤษฎีและความคิดเกี่ยวกับ “ธรรมาภิบาล” หรือแนวคิดความร่วมมือระหว่างรัฐกับรัฐ โดยผ่านสถาบันระหว่างประเทศ กระทั่งกล่าวได้ว่า หากต้องการศึกษาสถาบันและองค์การระหว่างประเทศ จะละเลยแนวคิดทฤษฎีเสรีนิยมแบบใหม่ไปเสียไม่ได้ ซึ่งมีแนวคิดสำคัญสองประการก็คือ สถาบันองค์การระหว่างประเทศและความ

ร่วมมือระหว่างประเทศ แนวคิดทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ เสนอข้อถกเถียงสำคัญว่า การเมืองระหว่างประเทศโดยส่วนมาก ถูกจัดอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยผ่านสถาบัน ดังนั้น แนวคิดทฤษฎีนี้ จึงทำการพิจารณาบทบาทของสถาบันและองค์การระหว่างประเทศ ในหลายแง่มุม รวมถึงการก่อกำเนิดและผลกระทบของสถาบัน และองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งพัฒนาไปมากในปัจจุบัน ทั้งจำนวนและประเภท โดยตอบสนองต่อค่านิยมแบบ “เสรีนิยม” ในรูปแบบต่าง ๆ กัน แนวคิดเสรีนิยม เห็นว่าควรมีการสถาปนากฎหมายระหว่างประเทศขึ้น เพื่อเป็นเสมือนแนวทางปฏิบัติและเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของรัฐ และกลไกในการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างรัฐอย่างสันติ เช่น สมาชิกองค์การการค้าโลก ย่อมต้องยึดกฎระเบียบขององค์การการค้าโลก ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกลงได้ แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศนี้ จะช่วยทำให้ประเทศต่าง ๆ ไม่ต้องตกอยู่ในความหวาดระแวง ในสภาวะอนาธิปไตย และไม่จำเป็นต้องแข่งขัน เพื่ออำนาจและผลประโยชน์ของรัฐมากเกินไป แม้ว่ากฎหมายระหว่างประเทศจะมีจุดแข็งอยู่ที่การเป็นช่องทาง ให้รัฐเข้ามารวมมือกัน โดยมีความหวาดระแวงระหว่างกันน้อยลงและโดยทั่วไปแล้ว ไม่ค่อยมีตัวอย่างรัฐ ที่จงใจฉีกกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ทว่าจุดอ่อนของกฎหมายลักษณะนี้ อยู่ที่การไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของรัฐได้อย่างแท้จริง อำนาจอธิปไตยของรัฐ ยังถือเป็นอำนาจอันล้นละเมิดมิได้ การจะปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับรัฐและเป็นทางเลือกของรัฐการที่ทฤษฎีเสรีนิยม ให้ความสำคัญต่อการมีบรรทัดฐานและกฎกติการะหว่างประเทศร่วมกัน โดย มองว่าการมีกฎเกณฑ์กติกาเหล่านี้ จะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการกำกับพฤติกรรมของรัฐ ที่อยู่ในระบบและจะทำให้สามารถคาดการณ์พฤติกรรมของรัฐได้นั้น ไม่เป็นความจริง เนื่องจากประสบการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ผ่านมา ได้แสดงให้เห็นแล้วว่า การมีกฎเกณฑ์ กติกาผ่านสถาบันระหว่างประเทศ ไม่อาจอธิบายพฤติกรรมของมหาอำนาจ ในการใช้ข้ออ้างทางด้านจริยธรรมและศีลธรรมระหว่างประเทศ เพื่อผลประโยชน์ของตนได้ หากจะพิจารณาด้วยมุมมองของนักเศรษฐศาสตร์การเมือง ก็จะเห็นว่าอำนาจและสถาบันการเงินระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ล้วนแล้วแต่นำมาซึ่งโครงสร้างทางอำนาจระหว่างประเทศ ที่ไม่เท่าเทียมกัน นอกจากนี้ แนวคิดที่ว่าโลกจะไม่มีสงครามภายหลังสงครามเย็น ก็ดูจะไม่เป็นความจริงเสมอไปด้วย เพราะนับตั้งแต่หลังสงครามเย็นได้สิ้นสุดลง ปัญหาความขัดแย้งยังคงเกิดขึ้นในบริเวณต่าง ๆ ของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ที่ขยายลูกกลามกลายเป็นสงคราม ยกตัวอย่างเช่น ในรัฐต่าง ๆ ที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของอดีตสหภาพโซเวียตและยูโกสลาเวีย ก็อยู่นอกเหนือไปจากสิ่งที่เสรีนิยมใหม่ ได้กล่าวถึง ยิ่งไปกว่านั้นนักทฤษฎีสายสังคมนิยม ยังได้โจมตีการที่เสรีนิยมใหม่ให้ความสำคัญต่อตัวแสดงระดับอื่นที่มีใช้รัฐ โดยมองว่าทัศนะดังกล่าว เป็นการเบียดบังบทบาทของรัฐมากเกินไป เพราะความจริงแล้ว บทบาทของรัฐ มิได้ลดน้อยถอยลงไปแต่อย่างใด และรัฐยังคงมีความสำคัญอย่างมาก ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศท่ามกลางบทบาทของตัวแสดงอื่น ๆ (ศิริพิมพ์ ศรีบัลลังค์, 2562)

ทฤษฎีเสรีนิยม จะเห็นได้ว่า เสรีนิยม ได้เข้ามาเติมเต็มในส่วนที่สัจนิยมขาดหายไป จุดเด่นของเสรีนิยม ได้แก่ การให้ความสำคัญต่อสถานะขึ้นต่อกัน ซึ่งสามารถที่จะนำพาไปสู่ความร่วมมือระหว่างรัฐทั้งหลาย ในระบบระหว่างประเทศ เนื่องจากเสรีนิยม ช่วยยกระดับผลประโยชน์แห่งชาติ ขึ้นมาเป็น “ผลประโยชน์ร่วมกัน” ระหว่างรัฐในระบบระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญต่อรูปแบบการปกครอง ซึ่งเป็นปัจจัยภายในประเทศ (โดยเน้นการปกครองแบบประชาธิปไตย) และตัวแสดง อื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนือไปจากตัวแสดงระดับรัฐด้วย ทฤษฎีเสรีนิยม ยังมุ่งให้น้ำหนักความสนใจต่อปัจจัยทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือไปจากความสนใจของทฤษฎีสัจนิยม กล่าวได้ว่า ทฤษฎีเสรีนิยม ประสบความสำเร็จ ในการกำจัดอุปสรรคทางด้านการค้าและการสื่อสาร และยังได้สร้างสังคมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นสิ่งที่เสรีนิยมโยหยาต้องการมาโดยตลอด แต่แม้ว่าการเกิดขึ้นของเศรษฐกิจระหว่างประเทศ จะนำมาซึ่งชัยชนะของทฤษฎีเสรีนิยม แต่ท่ามกลางบริบทของโลก ที่มีเคยหยุดนิ่งอยู่กับที่ ทำให้ทฤษฎีเสรีนิยม ประสบกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการอธิบายความร่วมมือในปัจจุบัน ที่มีผลลบซับซ้อน เนื่องจากความร่วมมือที่เกิดขึ้นตามแนวทางของเสรีนิยม ได้รับการโจมตีว่า เป็นความร่วมมือที่เปราะบาง และยังเป็นความร่วมมือที่ประกอบไปด้วยทัศนคติสองด้าน ที่แตกต่างกันด้วย กล่าวคือ ในด้านหนึ่งของความร่วมมือ เป็นเรื่องของผลประโยชน์และความเห็นแก่ตัว ในขณะที่อีกด้านหนึ่ง วางอยู่บนหลักศีลธรรม จริยธรรม ที่เน้นเรื่องความถูกต้องและหน้าที่ (คิพิมพ์ ศรีบัลลังค์, 2562) หัวใจของทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ ก็คือ กฎเกณฑ์ กติกา ตลอดจนบรรทัดฐานระหว่างประเทศ เพราะระบบ ระหว่างประเทศ จำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์ กติกา ตลอดจนบรรทัดฐาน เพื่อเป็นกรอบการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่าง ๆ เพื่อให้แต่ละรัฐ มีพฤติกรรมอันพึงกระทำและพึงละเว้น จุดแข็งของทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ จึงอยู่ที่การมี “International regime” อันหมายถึง ชุดของกฎเกณฑ์ กติกา ที่ได้รับการยอมรับจากรัฐทั้งหลาย ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถในการคาดการณ์ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดง ในระบบระหว่างประเทศ โดยหากเราจะย้อนกลับไปมองโลกในช่วงหลังสิ้นสุดสงครามเย็น จะเห็นได้ว่า สภาพบรรยากาศทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เอื้อต่อการอธิบายแบบแนวคิดเสรีนิยมใหม่อย่างยิ่ง ทั้งนี้ เพราะความพ่ายแพ้ของฝ่ายสังคมนิยม ได้ตอกย้ำแนวความคิด “The End of History” หรือการสิ้นสุดของความขัดแย้งทางด้าน อุดมการณ์ (ตามที่ Francis Fukuyama ได้คาดการณ์ไว้) ซึ่งทำให้อุดมการณ์ประชาธิปไตยผงาดขึ้นมาพร้อมกับความเชื่อที่ว่า รัฐประชาธิปไตย จะไม่ทำสงครามรุกรานกัน และกัน นอกจากนี้ ภายหลังสงครามเย็นสิ้นสุด การให้ความสำคัญต่อประเด็นด้านความมั่นคงทางทหาร ก็ได้ลดลงและถูกแทนที่ด้วยความสนใจต่อประเด็น ทางด้านเศรษฐกิจ อันสืบเนื่องมาจากการที่รัฐ อยู่ภายใต้สภาพที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ทำให้แนวโน้มที่รัฐในระบบระหว่างประเทศ จะร่วมมือกันมีมากยิ่งขึ้น ในช่วงหลังสงครามเย็น จึงเป็นช่วงที่มีสถาบันระหว่างประเทศเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันระหว่างประเทศทางด้านเศรษฐกิจ

และการค้า ยกตัวอย่างเช่น WTO, IMF, APEC, NAFTA, AFTA เป็นต้น ประเด็นที่สำคัญก็คือ รัฐในระบบระหว่างประเทศได้ยอมสละอำนาจอธิปไตยของตนเอง เพื่อเข้าร่วมการเป็นสมาชิกของสถาบันระหว่างประเทศ โดยได้ยอมรับและปฏิบัติตามกฎ กติกา ตลอดจนบรรทัดฐานที่เป็นผลผลิตของสถาบันระหว่างประเทศด้วย

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า แม้ว่าทฤษฎีเสรีนิยม จะสามารถอธิบายถึงแนวโน้มความร่วมมือและการสร้าง สถาบันระหว่างประเทศโดยคาดหวังว่ากฎ กติกา ตลอดจนบรรทัดฐานต่าง ๆ จะพัฒนาไปสู่ประชาคมโลก ที่มีจริยธรรมและศีลธรรม คอยกำกับพฤติกรรมของรัฐ โดยถือได้ว่า ประชาธิปไตย เศรษฐกิจแบบทุนนิยม และ ศีลธรรมระหว่างประเทศเป็นก้าวอย่างหนึ่งของการนำพาโลก เข้าสู่ยุคของการเป็นโลกาภิวัตน์ ดังจะเห็นได้ จากการที่นักวิชาการสายเสรีนิยมจำนวนมาก ได้กล่าวถึงประเด็นของโลกาภิวัตน์จากปรากฏการณ์การรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ การเงิน และเทคโนโลยี ซึ่งทำให้โลกมีขนาดเล็กลง อันส่งผลให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างรัฐที่เป็นไปอย่างรวดเร็วอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน โดยปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น มิได้ส่งผลในมิติของเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อมิติทางการเมืองภายใน ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างรัฐทั้งหมดทั้งหมดที่มีอยู่ ในระบบระหว่างประเทศด้วย นอกจากนี้ บทบาทของรัฐยังถูกจำกัดให้ลดลง เหลือเพียงบทบาทในการวางนโยบายเศรษฐกิจ เพื่อส่งเสริมสวัสดิการสังคมภายในประเทศ และต้องอยู่ภายใต้แรงกดดันที่จะต้องให้ความสนใจต่อเศรษฐกิจระหว่างประเทศเป็นหลัก รัฐถูกกดดันให้ละทิ้งบทบาทเดิมที่ต้องรับผิดชอบกับสังคมของตนเอง ด้วยการหันมาปฏิบัติตามคำแนะนำของสถาบันเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น GATT, IMF, World Bank เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่า ทฤษฎีเสรีนิยม เป็นทฤษฎีที่ช่วยปูพื้นฐานความเข้าใจ เกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ แต่ถึงกระนั้น ทฤษฎีเสรีนิยมก็ไม่อาจให้คำอธิบายต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ในช่วงหลังสงครามเย็นได้ทั้งหมด (ศิริพิมพ์ ศรีบัลลังค์, 2562)

ในแนวคิดทฤษฎีเสรีนิยมเป็นแนวคิดที่อธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ ทฤษฎีเสรีนิยมเป็นทั้งทฤษฎีเกี่ยวกับรัฐบาลภายในรัฐ และแนวคิดธรรมาภิบาลระหว่างรัฐกับประชาชน ซึ่งจะมีความเห็นต่างจากแนวคิดสังคมนิยม ที่มองว่าการเมืองระหว่างประเทศเป็น อนุาธิปไตย แต่เสรีนิยมจะมุ่งเน้นในการแสวงหาค่านิยมของความเป็นระเบียบ เสรีภาพ ความยุติธรรม และความอดทนในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ แนวคิดเสรีนิยมได้รับการฟื้นฟูจนได้รับความนิยมมากยิ่งขึ้นในปัจจุบันและพัฒนาความคิดพื้นฐานของทฤษฎีนิยม เน้นความเชื่อในเรื่องเศรษฐศาสตร์การเมือง ตลาดเสรีนิยม ระบอบการปกครองแบบสากล และธรรมาภิบาล โดยมีความเชื่อว่า การพึ่งพาอาศัยกันทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจจะทำให้มีความก้าวหน้าและเกิดความมั่นคง และนอกจากนี้แนวคิดทฤษฎีเสรีนิยมได้มีการพัฒนาทฤษฎี และความคิดที่อธิบายเกี่ยวกับ ธรรมาภิบาลหรือแนวคิดความร่วมมือระหว่างรัฐกับรัฐ

แนวคิดทฤษฎีเสรีนิยมสมัยใหม่ (Neoliberalism)

แนวคิดเสรีนิยมแบบใหม่ (Neoliberalism) ได้แย้งคำอธิบายการเมืองระหว่างประเทศของแนวคิดทฤษฎีสัจนิยมที่มองว่า การเมืองระหว่างประเทศ อยู่ในสถานะอนาธิปไตย ในลักษณะ “รัฐใหญ่กินรัฐเล็ก” และไม่เห็นด้วยกับประเด็นสำคัญของแนวความคิดทฤษฎีสัจนิยม เช่น สาเหตุของสงครามระหว่างรัฐ อย่างไรก็ตาม เสรีนิยมแบบใหม่ได้ยอมรับถึงข้อบกพร่องทางวิชาการ โดยเฉพาะการไม่สามารถอธิบายการอุบัติขึ้นของสงครามโลกครั้งที่สองได้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า “ภาษา” และแนวคิดทฤษฎีเสรีนิยมแบบใหม่ จึงมีลักษณะ “ปฏิบัตินิยม” (Pragmatism) โดยคำนึงถึงผลลัพธ์และความเป็นไปได้ ในการปฏิบัติมากขึ้น (ขจรศักดิ์ สิทธิ, 2551)

แนวคิดทฤษฎีเสรีนิยม พยายามพัฒนาทฤษฎีและความคิดเกี่ยวกับ “ธรรมาภิบาลโลก” (Global governance) หรือแนวคิดความร่วมมือระหว่างรัฐกับรัฐ โดยผ่านสถาบันระหว่างประเทศกระทั่งกล่าวได้ว่าหากต้องการศึกษาสถาบันและองค์การระหว่างประเทศ จะละเลยแนวคิดทฤษฎีเสรีนิยมแบบใหม่ไปเสียไม่ได้ (ขจรศักดิ์ สิทธิ, 2551)

แนวคิดทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ มีสมมติฐาน คือ ลักษณะอนาธิปไตยของระบบระหว่างประเทศ ทำให้รัฐกำหนดทางเลือกอย่างสมเหตุผล บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน เน้นคุณค่าจากสิทธิเสรีภาพจากการปกครองเสรีนิยมประชาธิปไตย และแนวคิดสากลกำหนดหลักการปกครองตนเอง (self-determination) มีจุดเด่นที่เน้นระดับมหภาคและจุดด้อยที่มหาอำนาจ มีบทบาทครอบงำ เน้นความร่วมมือทำให้เป็นประโยชน์กับรัฐร่วมกัน (absolute gain) จากการใช้เครื่องมือทางการทูตมากกว่า เพื่อลดความขัดแย้งอันเป็นที่มาของการเผชิญหน้าและสงครามจากการเพิ่มการสื่อสารระหว่างประเทศ การลดอาวุธเพื่อสร้างสันติภาพ ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ จะให้ความสำคัญแต่เสรีนิยมใหม่ แสดงให้เห็นถึงความท้าทายเชิงทฤษฎีที่ซับซ้อนมากขึ้น ต่อแนวคิดสัจนิยมร่วมสมัย โดยอธิบายความคงทนของสถาบันระหว่างประเทศ ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในบริบท ตามที่พวกเสรีนิยมใหม่ว่านั้น สถาบันระหว่างประเทศ มีอิทธิพลต่อการใช้กำลังกันอย่างไม่ระมัดระวังในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเปลี่ยนแปลงบทบาทของ “สถาบัน” หรือองค์การระหว่างประเทศในฐานะเป็น “กลไก” ที่สร้างความไว้วางใจต่อกันของรัฐทั้งหลาย และนานารัฐทั้งหลาย ในระบบระหว่างประเทศ ไปสู่การมีผลประโยชน์ร่วมกัน โดยจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความเป็นสถาบัน ให้กับประชาคมระหว่างประเทศ เพื่อนำไปสู่การกำจัดการอนาธิปไตยระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นต้นเหตุแห่งสงครามและความขัดแย้งทั้งหลาย ทั้งนี้ การหลอมรวมทางเศรษฐกิจและการเมือง ยังมีส่วนสำคัญ ในการสร้างมิตรภาพให้เกิดขึ้นระหว่างรัฐต่าง ๆ ภาพแห่งการทำสงครามระหว่างรัฐในอดีต จึงค่อย ๆ ลางเลือนและกลายเป็นปรากฏการณ์ที่ล้าสมัยในมุมมองของนักทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ (ขจรศักดิ์ สิทธิ, 2551)

แนวคิดทฤษฎีเสรีนิยมใหม่ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่แสดงให้เห็นถึงความท้าทายเชิงทฤษฎีที่ซับซ้อนมากขึ้น ต่อแนวคิดสังคมนิยมร่วมสมัย โดยอธิบายความคงทนของสถาบันระหว่างประเทศ ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในบริบทตามที่พวกเขาสีริณยมใหม่ว่านั้น สถาบันระหว่างประเทศ มีอิทธิพลต่อการใช้กำลังกันอย่างไม่ระมัดระวัง ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเปลี่ยนแปลงลักษณะของรัฐและผูกมัดไว้ในแผนความร่วมมือต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า เสรีนิยมสันติประชาธิปไตย (democratic peace liberalism) และเสรีนิยมใหม่นั้น เป็นความคิดหลักในแนวคิดเสรีนิยมในปัจจุบัน ในขณะที่ทฤษฎีเสรีนิยม จะมีความครอบคลุมมากกว่าทฤษฎีสังคมนิยม ดังจะเห็นได้จากการเข้ามาเติมเต็มในส่วนที่สังคมนิยมไม่สามารถอธิบายได้ แต่ทฤษฎีเสรีนิยม ก็ถูกโจมตีว่า ละเลยความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เนื่องจากสภาวะที่รัฐขึ้นต่อกันนั้น เป็นสภาวะที่เกิดจากรัฐต่าง ๆ ที่มี ระดับของอำนาจและขีดความสามารถที่แตกต่างกัน หรือที่ Nye และ Keohane เรียกว่าเป็นสภาวะการขึ้นต่อกันที่ไม่เท่าเทียม นอกจากนี้ ประเด็นที่ได้รับการวิพากษ์มากที่สุด ก็คือ การที่ทฤษฎีเสรีนิยม เป็นเพียงสิ่งประดิษฐ์ทางทฤษฎี ที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในสารัตถะของทฤษฎีเสรีนิยมจะพบว่า จุดอ่อนของทฤษฎี ไม่ว่าจะเป็นเสรีนิยมดั้งเดิม หรือเสรีนิยมใหม่ ก็คือ ความเป็นอุดมคติทางทฤษฎีและการขาดพลังในการคาดการณ์พฤติกรรมของรัฐ เนื่องจากในความเป็นจริงแล้ว สถาบันระหว่างประเทศมีอาจเกิดขึ้นโดยลำพัง แต่จะต้องอาศัยบทบาทของประเทศมหาอำนาจ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย จึงจะประสบผลสำเร็จ

ทฤษฎีเสรีนิยมใหม่แสดงให้เห็นถึงความท้าทายเชิงทฤษฎีที่ซับซ้อนมากขึ้น ต่อแนวคิดสังคมนิยมร่วมสมัย โดยอธิบายความคงทนของสถาบันระหว่างประเทศ ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในบริบทตามที่พวกเขาสีริณยมใหม่ว่านั้น สถาบันระหว่างประเทศ มีอิทธิพลต่อการใช้กำลังกันอย่างไม่ระมัดระวัง ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเปลี่ยนแปลงลักษณะของรัฐและผูกมัดไว้ในแผนความร่วมมือต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า เสรีนิยมสันติประชาธิปไตย (democratic peace liberalism) และเสรีนิยมใหม่นั้น เป็นความคิดหลักในแนวคิดเสรีนิยมในปัจจุบัน ในขณะที่ทฤษฎีเสรีนิยม จะมีความครอบคลุมมากกว่าทฤษฎีสังคมนิยม ดังจะเห็นได้จากการเข้ามาเติมเต็มในส่วนที่สังคมนิยมไม่สามารถอธิบายได้ แต่ทฤษฎีเสรีนิยม ก็ถูกโจมตีว่า ละเลยความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เนื่องจากสภาวะที่รัฐขึ้นต่อกันนั้น เป็นสภาวะที่เกิดจากรัฐต่าง ๆ ที่มี ระดับของอำนาจและขีดความสามารถที่แตกต่างกัน หรือที่ Nye และ Keohane เรียกว่าเป็นสภาวะการขึ้นต่อกันที่ไม่เท่าเทียม นอกจากนี้ ประเด็นที่ได้รับการวิพากษ์มากที่สุด ก็คือ การที่ทฤษฎีเสรีนิยม เป็นเพียงสิ่งประดิษฐ์ทางทฤษฎี ที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจเท่านั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในสารัตถะของทฤษฎีเสรีนิยมจะพบว่า จุดอ่อนของทฤษฎี ไม่ว่าจะเป็นเสรีนิยมดั้งเดิม หรือเสรีนิยมใหม่ ก็คือ ความ

เป็นอุดมคติทางทฤษฎีและการขาดพลังในการคาดการณ์พฤติกรรมของรัฐ เนื่องจากในความเป็นจริงแล้ว สถาบันระหว่างประเทศมีอาจเกิดขึ้นโดยลำพัง แต่จะต้องอาศัยบทบาทของประเทศมหาอำนาจ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย จึงจะประสบผลสำเร็จ

บทสรุปพัฒนาการและความสำคัญของแนวคิดทฤษฎีกระแสหลัก

พัฒนาการของแนวคิดทฤษฎีกระแสหลัก มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การเกิดขึ้นของขบวนการโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้แนวคิดทฤษฎีกระแสหลัก ถูกท้าทายด้วยคำถามทางวิชาการมากขึ้น ในแง่ความสามารถในการอธิบายและทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางการเมืองในปัจจุบัน แนวคิดทฤษฎีกระแสหลักทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งสนใจเฉพาะรัฐและมีรัฐเป็นศูนย์กลาง จึงเริ่มพบปัญหาทางวิชาการและมีข้อจำกัดในการอธิบายและทำความเข้าใจปรากฏการณ์การเมืองโลก ตลอดจนถูกลดความสำคัญลงไป แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่า แนวคิดทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะแนวคิดทฤษฎีสัจนิยม จะหมดความสำคัญและสิ้นบทบาทไป ในยุคโลกาภิวัตน์ที่ “การเมืองโลก” เผชิญกับพลังของเส้นแบ่งเขตแดน และการทวงคืนของอำนาจรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังเหตุการณ์ก่อการร้ายที่เกิดขึ้นทั่วโลก รัฐดูเหมือนจะยังยึดกุมวิธึมองและทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอยู่ จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายว่า สถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภายหน้านั้น จะเป็นอย่างไร แนวคิดของทฤษฎีกระแสหลักจึงเป็นแนวคิดที่สามารถนำมาใช้อธิบายเหตุการณ์ในภายหน้าได้อย่างโดดเด่นอย่างแน่นอน

เอกสารอ้างอิง

- กรชวล ศรีศักดิ์. (2561). พฤติกรรมทางการเมืองภายในของประธานาธิบดี วลาดิมีร์ ปูติน ในช่วง ค.ศ. 2012-2018 กรณีศึกษาภายหลังการปรับเปลี่ยนรัฐธรรมนูญ. ใน ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัสเซียศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ขจรศักดิ์ สิทธิ. (2551). แนวคิดทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลัก. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. (2560). แนวคิดทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 14 มกราคม 2564 จาก http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/Doc_pr/ndc_2560-2561/pdf/8527st/5.บทที่%202.pdf
- ศิพิมพ์ ศรีบลัดค์. (2562). บทสำรวจทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเบื้องต้น. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 10(1), 53-77.

กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
หลังยุคโรคอุบัติใหม่ด้วยโซเชียลมีเดีย*
SELF-LEARNING MANAGEMENT STRATEGIES USING SOCIAL MEDIA
AFTER THE EMERGING DISEASE ERA

คัมภีรภาพ คงสำรวย

Khamphiraphap Kongsumruay

ชนาธิป ศรีโท

Chanathip Srito

แก่นเพชร แผงสีพล

Kaenpetch Phaengsipol

ธนกร ชุสุขเสริม

Thanakorn Chusukserm

วิฑูล ทาชา

Witoon Thacha

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Thailand

E-mail: nak55265@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ นำเสนอกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองหลังยุคโรคอุบัติใหม่ด้วย Social Media ผลการศึกษา พบว่า โซเชียลมีเดีย (Social Media) เป็นเครื่องมือการศึกษาและการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ทำให้ทุกคนสื่อสารกันได้อย่างเสรีมากขึ้นประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางทำให้เกิดธุรกิจใหม่ ๆ ตลอดเวลา เป็นแหล่งข้อมูลในการแสวงหาความรู้ที่หลากหลาย หากนำมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมและเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่สำคัญการเรียนรู้ด้วยตนเองทำให้รู้จักตัวเองว่ามีจุดเด่นด้านใด และควรปรับปรุงพัฒนาตนเองในด้านใดบ้าง มีข้อปฏิบัติต่อตนเองอย่างเป็นระบบมากขึ้น รู้จักแยกแยะสิ่งใดควรทำก่อน สิ่งใดควรทำทีหลัง มีความอดทนเอาใจใส่ต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และแหล่งเรียนรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนใหม่ เป็นการเพิ่มทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลังยุคโรคอุบัติใหม่ เพราะเข้าใจสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มีการเรียนการสอนที่หลากหลายวิธีการ ได้เพิ่มทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วม

* Received 23 April 2022; Revised 24 September 2022; Accepted 24 September 2022

ศาสตร์อื่นเพื่อพัฒนาตนเองมีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น รู้จักความเสี่ยงของตนเองและองค์กร มีวิสัยทัศน์ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ด้วยแหล่งการเรียนรู้ใหม่เพื่อความมั่นคงของตนเองในอนาคต

คำสำคัญ: กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ตนเอง, โรคอุบัติใหม่, โซเชียลมีเดีย

ABSTRACT

This article presents self-learning management strategies using social media after the emerging disease era. The study results show that social media is an educational and communication tool without borders. It allows everyone to communicate more freely, save time and travel expenses, and create new businesses all the time, including the sources suitable for seeking various types of information. If people apply social media appropriately, it will be an essential strategy to develop themselves. Self-learning will help people to know what strengths they have and in what areas they should improve. It helps people have more systematic self-treatment than ever, know what to do first and what to do later, have patience and attention to self-learning, and find new learning resources beneficial to themselves, including sharing experiences with new friends. With self-learning, people can increase their learning skills in the 21st century after the emerging disease era because they understand the changing situations of the world society. Various teaching methods help people increase digital technology skills, resulting in learning together with other sciences to develop themselves. It also helps people have a greater understanding and empathy for others, know their risks and the organization's risks, and have a vision that benefits from learning with new sources for self-sufficiency in the future

Keywords: Self-learning management strategy, Emerging disease, Social media

บทนำ

การระบาดของไวรัสโควิด -19 (Coronavirus Disease-2019: COVID-19) ซึ่งเป็นโรคอุบัติใหม่ ในปี ค.ศ. 2019 เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในภูมิภาคเอเชียและได้แพร่กระจายอย่างรวดเร็วยังภูมิภาคอื่นทั่วโลกภายในระยะเวลา 3 เดือน ทั้งนี้การแพร่กระจายอย่างรวดเร็วของเชื้อไวรัสและโรคระบาดในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้ปัญหาดังกล่าวยากต่อการจัดการและควบคุมโรคระบาดและโรคอุบัติใหม่จึงกลายเป็นประเด็นที่ถูกกล่าวถึงในทางระหว่างประเทศในฐานะ

ของภัยคุกคามความมั่นคงของรัฐ เนื่องจากเป็นปัญหาที่ไม่เพียงแต่จะส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตของประชาชนเท่านั้น หากแต่ยังส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อรัฐในด้านอื่น (Law for ASEAN, 2563) โดยเฉพาะด้านการศึกษาหลังโรคอุบัติใหม่หรืออุบัติซ้ำ (COVID-19) ต้องปรับโฉมใหม่ หากมองในมุมบทบาทของภาครัฐ รัฐนั้นจะต้องออกมาตรการเยียวยาระหว่างวิกฤตสำหรับผู้เรียนที่ได้รับผลกระทบจากการที่ไม่สามารถเรียนออนไลน์ได้ รวมทั้งยังต้องคิดมาตรการรับมือในกรณีที่เกิดต้องออกจากโรงเรียนอย่างถาวร ซึ่งมาตรการเหล่านี้รัฐสามารถลงมือได้ทันที ไม่ต้องรอวิกฤตผ่านไปก่อน และหลังจากนี้ต้องวางทิศทางการศึกษาในอนาคตเพื่อตอบรับกับเศรษฐกิจ นอกจากนี้ เราต้องแยกให้ออกว่า new normal ที่หลายคนกำลังพูดถึงเป็นความผิดปกติชั่วคราว หรือจะกลายเป็นลักษณะของโลกใหม่หลังโควิด-19 จริง ประเด็นนี้สำคัญมาก เพราะจะทำให้เราประเมินเรื่องเศรษฐกิจและการศึกษาได้ดีขึ้น หลายเรื่องที่ผิดปกติตอนนี้ ที่จริงแล้วเป็นเพียงเรื่องชั่วคราว เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยวและโรงแรมอาจไม่ล่มสลายและกลับมาดำเนินตามปกติได้ หากสามารถคิดค้นวัคซีนสำเร็จ หรือการเรียนออนไลน์ซึ่งจะมาแทนที่มหาวิทยาลัยก็อาจเป็นเรื่องชั่วคราวเช่นกัน (วิระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร, 2564)

หากมองลึกลงไปหากปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจส่งผลดีการจัดการศึกษามากขึ้น โดยเฉพาะการนำ Social Media มาเป็นเครื่องมือ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษาเพราะส่วนใหญ่ระดับนี้มีความรับผิดชอบสูง ส่วนการจัดการศึกษาระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น ผู้เขียนเห็นว่าการเรียนในห้องเรียนยังคงมีความสำคัญอย่างมาก ทั้งนี้เพราะนักเรียนจะได้เรียนรู้การปฏิบัติตนให้ถูกต้องเมื่อเป็นผู้ใหญ่ ต้องได้รับการปลูกฝังเรื่องคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมไทยอย่างดีที่สุด เพราะเด็กเหล่านี้จะเป็นผู้พัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต แต่ยุคปัจจุบัน Social Media ยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาในทุกระดับ โดยขึ้นอยู่กับการเรียนรู้อย่างเท่าทันและรู้จักใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องจาก Social Media

โซเชียลมีเดีย (Social Media)

คำว่า Social หมายถึง สังคม ซึ่งในที่นี้จะหมายถึง สังคมออนไลน์ ซึ่งมีขนาดใหญ่มากในปัจจุบัน คำว่า Media หมายถึง สื่อ ซึ่งก็คือ เนื้อหา เรื่องราว บทความ วิดีโอ เพลง รูปภาพ เป็นต้น ดังนั้นคำว่า Social Media จึงหมายถึง สื่อสังคมออนไลน์ที่มีการตอบสนองทางสังคมได้หลายทิศทาง โดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต พวงๆ ก็คือเว็บไซต์ที่บุคคลบนโลกนี้สามารถมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกันได้ (เด็กดีดอทคอม, 2559)

ประเภทของโซเชียลมีเดีย

โซเชียลมีเดียมี 6 ประเภท ดังนี้

1. Blog ซึ่งเป็นการลดรูปจากคำว่า Weblog ซึ่งถือเป็นระบบจัดการเนื้อหา (Content Management System: CMS) รูปแบบหนึ่ง ซึ่งทำให้ผู้ใช้สามารถเขียนบทความเรียกว่า Post และทำการเผยแพร่ได้โดยง่าย ไม่ยุ่งยากในการที่จะต้องมานั่งเรียนรู้ถึงภาษา HTML หรือ โปรแกรมทำ web site ทั้งนี้การเรียงของเนื้อหาจะเรียงจากเนื้อหาที่ใหม่สุดก่อน จากนั้นก็ลดหลั่นลงไปตามลำดับของเวลา (Chronological Order) การเกิดของ Blog เปิดโอกาสให้ใคร ๆ ที่มีความสามารถในด้านต่าง ๆ สามารถเผยแพร่ความรู้ดังกล่าวด้วยการเขียนได้อย่างเสรี ไม่มีขีดจำกัดเรื่องเทคนิคอย่างในอดีตอีกต่อไป ทำให้เกิด Blog ขึ้นมาจำนวนมากมาย และเพิ่มเนื้อหาให้กับโลกออนไลน์ได้เป็นจำนวนมากหลายอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน นอกจากนี้เครื่องมือที่สำคัญที่ทำให้เกิดลักษณะของ Social คือการเปิดให้เพื่อน ๆ เข้ามาแสดงความเห็นได้นั่นเองในแง่ของการตลาด Blog อาจจะถูกนำมาใช้ได้ 2 รูปแบบ คือ การที่บริษัทจัดทำ Blog (Corporate Blog) ขึ้นมาเพื่อพูดจากับบรรดาลูกค้า และ Blog ที่เขียนจาก Blogger อิสระที่มีความสามารถเขียนเรื่องที่ตนถนัดและมีผู้ติดตามจำนวนมาก จนกลายเป็น Marketing Influence

2. Twitter และ Microblog อื่น ๆ เป็นรูปแบบหนึ่งของ Blog ที่จำกัดขนาดของการ Post แต่ละครั้งไว้ที่ 140 ตัวอักษร โดยแรกเริ่มเดิมที ผู้ออกแบบ Twitter ต้องการให้ผู้ใช้เขียนเรื่องราวว่าคุณกำลังทำอะไรอยู่ในขณะนี้ (What are you doing?) แต่กิจกรรมต่าง ๆ กลับนำไปใช้ในทางธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างการบอกต่อเพิ่มยอดขาย สร้าง Brand หรือเป็นเครื่องมือสำหรับการบริหารความสัมพันธ์ลูกค้า (CRM) ทั้งนี้เรายังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์บทความใหม่ ๆ บน Blog ของเราได้ด้วย Twitter นั้นเป็นนิยมขึ้นมากอย่างรวดเร็ว จนทำให้เว็บไซต์ประเภท Social Network ต่าง ๆ เพิ่ม Feature ที่ให้ผู้ใช้สามารถบอกได้ว่าตอนนี้กำลังทำอะไรกันอยู่ นั่นก็คือการนำ Microblog เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งด้วยนั่นเอง

3. Social Networking จากชื่อก็สามารถแปลความหมายได้ว่าเป็นเครือข่ายที่เชื่อมโยงเรากับเพื่อน ๆ จนกลายเป็นสังคม ทั้งนี้ผู้ใช้จะเริ่มต้นสร้างตัวตนของตนเองขึ้นในส่วน of Profile ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลส่วนตัว (Info) รูป (Photo) การจดบันทึก (Note) หรือการใส่วิดีโอ (Video) และอื่น ๆ นอกจากนี้ Social Networking ยังมีเครื่องมือสำคัญในการสร้างจำนวนเพื่อนให้มากขึ้น คือ ในส่วนของ Invite Friend และ Find Friend รวมถึงการสร้างเพื่อนจากเพื่อนของเพื่อนอีกด้วย นักการตลาดนำ Social Networking มาใช้ในการมีปฏิสัมพันธ์กับลูกค้า อาจจะอยู่ในรูปของการสร้าง Brand ผ่านเกมส์หรือ Application ต่าง ๆ หรืออาจใช้เป็นเครื่องมือของ CRM ผ่านทาง Pages และนอกจากนี้ตัวลูกค้าเอง หากชื่นชอบในสินค้าหรือบริการ ก็สามารถรวมกลุ่มกันจัดตั้ง Group ขึ้นมาได้ เว็บไซต์ที่มีลักษณะของ Social Networking มีมากมาย แต่อาจจะแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรกจะสนใจในการสร้าง

เครือข่ายระหว่างเพื่อน ๆ หรือครอบครัว เช่น Facebook, Hi5 หรือ Myspace และอีกประเภท คือสนใจในการสร้างเครือข่ายในเชิงธุรกิจ ที่เปิดให้ใส่ Resume และข้อมูลเชิงอาชีพต่าง ๆ เช่น Linkedin หรือ Plaxo เป็นต้น

4. Media Sharing เป็นเว็บไซต์ที่เปิดโอกาสให้เราสามารถ upload รูปหรือวิดีโอเพื่อแบ่งปันให้กับครอบครัว เพื่อน ๆ หรือแม้กระทั่งเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชน นักการตลาด ณ ปัจจุบันไม่จำเป็นจะต้องทุ่มทุนในการสร้างหนังโฆษณาที่มีต้นทุนสูง เราอาจจะใช้กล้องดิจิตอลราคาถูก ๆ ถ่ายทอดความคิดเป็นรูปแบบวิดีโอ จากนั้นนำขึ้นไปสู่เว็บไซต์ Media Sharing อย่าง Youtube หากความคิดของเราเป็นที่ชื่นชอบ ก็ทำให้เกิดการบอกต่ออย่างแพร่หลาย หรือกรณีหากกิจการคุณขายสินค้าที่เน้นดีไซน์ที่สวยงาม ก็อาจจะถ่ายรูปแล้วนำขึ้นไปสู่เว็บไซต์อย่าง Flickr เพื่อให้ลูกค้าได้ชม หรืออาจจะใช้เป็นเครื่องมือในการนำชมโรงงาน หรือบรรยากาศในการทำงานของกิจการ เป็นต้น หรืออย่างกรณีของ MultiPLY ที่คนไทยนิยมนำรูปภาพที่ตนเองถ่ายมาแสดงฝีมือ เหมือนเป็นแกลลอรีส่วนตัว ทำให้ผู้ว่าจ้างได้เห็นฝีมือก่อนที่จะทำการจ้าง

5. Social News and Bookmarking เป็นเว็บไซต์ที่เชื่อมโยงไปยังบทความหรือเนื้อหาใดในอินเทอร์เน็ต โดยผู้ใช้เป็นผู้ส่งและเปิดโอกาสให้คะแนนและทำการโหวตได้ เป็นเสมือนมหาชนช่วยกลั่นกรองว่าบทความหรือเนื้อหาใดนั้นเป็นที่น่าสนใจที่สุด ในส่วนของ Social Bookmarking นั้น เป็นการที่เปิดโอกาสให้คุณสามารถทำการ Bookmark เนื้อหาหรือเว็บไซต์ที่ชื่นชอบโดยไม่ขึ้นอยู่กับคอมพิวเตอร์เครื่องใดเครื่องหนึ่ง แต่สามารถทำผ่านออนไลน์ และเนื้อหาในส่วนที่เราทำ Bookmark ไว้นี้ สามารถที่จะแบ่งปันให้คนอื่น ๆ ได้ด้วย นักการตลาดจะใช้เป็นเครื่องมือในการบอกต่อและสร้างจำนวนคนเข้ามายังที่เว็บไซต์หรือ Campaign การตลาดที่ต้องการ

6. Online Forums ถือเป็นรูปแบบของ Social Media ที่เก่าแก่ที่สุด เป็นเสมือนสถานที่ที่ให้ผู้คนเข้ามาพูดคุยในหัวข้อที่พวกเขาสนใจ ซึ่งอาจจะเป็นเรื่อง เพลง หนังสือ การเมือง กีฬา สุขภาพ หนังสือ การลงทุน และอื่น ๆ อีกมากมาย ได้ทำการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แสดงข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนจนถึงการแนะนำสินค้าหรือบริการต่าง ๆ นักการตลาดควสนใจเนื้อหาที่พูดคุยใน Forums เหล่านี้ เพราะบางครั้งอาจจะเป็นคำวิจารณ์เกี่ยวกับตัวสินค้าและบริการของเรา ซึ่งเราเองสามารถเข้าไปทำความเข้าใจ แก้ไขปัญหา ตลอดจนจนถึงใช้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า เว็บไซต์ประเภท Forums อาจจะเป็นเว็บไซต์ที่เปิดให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันโดยเฉพาะ หรืออาจจะเป็นส่วนหนึ่งในเว็บไซต์เนื้อหาต่าง ๆ (เด็กดีดอทคอม, 2559)

โซเชียลมีเดียเป็นทีนิยมน

โซเชียลที่ยอมรับและนิยมเล่นกันมากที่สุด คือ

1. Facebook เชื่อว่าตอนนี้ คงไม่มีใครไม่รู้จักเฟสบุ๊ก แปรนต์ใหญ่ต่างๆมีการสร้างแฟนเพจเพื่อเพิ่มช่องทางในการสื่อสารกับกลุ่มลูกค้า เช่น ให้คนกดติดตามข่าวสารเกี่ยวกับแบรนด์ของตัวเองโดยการกด Like ที่เพจนั่นเอง

2. Line แอปพลิเคชันแชทยอดฮิต ที่ปัจจุบันในไทยมีผู้ใช้งานมากกว่า 33 ล้าน มีจุดเด่นคือเป็นเจ้าแรกที่สามารส่งสติ๊กเกอร์น่ารัก ๆ ให้คนอื่นได้ ในมุมของการตลาด นอกจาก Line จะอนุญาตให้แบรนด์ต่างๆสร้างสติ๊กเกอร์แบรนด์ของตัวเอง ก็ยังมี Official Account ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่แบรนด์สามารถส่งข้อมูลข่าวสารให้กับผู้ติดตามตนเองได้มากยิ่งขึ้น

3. Twitter โซเชียลมีเดียที่ขึ้นชื่อว่าใช้งานง่ายที่สุด เพราะถึงแม้ว่าจะพิมพ์ข้อความได้เพียง 140 ตัวอักษร แต่นั่นก็ช่วยถ่วงกรองให้ผู้เขียนพิมพ์เฉพาะใจความสำคัญลงไป ทำให้ข้อความที่ส่งออกไปนั้นกระชับ และง่ายต่อการอ่าน

4. Youtube เว็บไซต์บริการที่ให้ผู้ใช้สามารถแชร์วิดีโอให้ผู้อื่นดูได้ โดยที่ยูทูปจัดเป็น 1 ในเว็บไซต์สำคัญสำหรับนักการตลาด ที่เราสามารถโฆษณาวิดีโอคอนเทนต์ของเราให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายได้

5. Instagram โซเชียลมีเดียที่เราสามารถอัปโหลดรูปภาพต่าง ๆ และแชร์ให้กับผู้ติดตามของเราได้ โดยที่แบรนด์ต่าง ๆ สมัยนี้ก็นิยมใช้ Instagram เป็นสื่อกลางเพื่อโปรโมท และให้ข้อมูลข่าวสารกับผู้ติดตามเช่นเดียวกัน (เด็กดีดอทคอม, 2559)

โซเชียลมีเดียดังกล่าวหากใช้หรือนำมาประยุกต์ใช้ด้านการจัดการเรียนรู้ของระบบการศึกษาไทยจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งเพราะเหมาะสมกับสถานการณ์หลังยุคโรคอุบัติใหม่ ซึ่งโซเชียลมีเดียเข้ามามีบทบาทในเรียนการสอนของสถานศึกษาและผู้เรียนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

กลยุทธ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง

กลยุทธ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง คือ กระบวนการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ความต้องการ และความถนัดมีเป้าหมาย รู้จักแสวงหาแหล่งทรัพยากรของการเรียนรู้ เลือกวิธีการเรียนรู้ จนถึงประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเอง โดยจะดำเนินการด้วยตนเองหรือร่วมมือช่วยเหลือกับผู้อื่นหรือไม่ก็ได้ การเรียนรู้ด้วยตนเองมีแนวคิดพื้นฐานมาจากทฤษฎีกลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) ซึ่งมีความเชื่อเรื่องความเป็นอิสระและความเป็นตัวของตัวเองของมนุษย์ ดังที่มีผู้กล่าวว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับความดีมี ความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเองสามารถหาทางเลือกของตนเองมีศักยภาพและพัฒนา ศักยภาพของตนเองอย่างไม่มีขีดจำกัดมีความรับผิดชอบต่อนตนเองและต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นแนวคิด

ที่สอดคล้องกับนักจิตวิทยามนุษยนิยม (Humanistic Psychology) ที่ให้ความสำคัญในฐานะที่ผู้เรียนเป็นปัจเจกบุคคล และมีแนวคิดที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพ และมีความโน้มเอียงที่จะใส่ใจ ใฝ่รู้ ขวนขวายเรียนรู้ด้วยตนเอง มนุษย์สามารถรับผิดชอบพฤติกรรมของตนเองและถือว่าตนเองเป็นคนที่มีความ (NSRU BLOG, 2562)

การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีกระบวนการ ดังต่อไปนี้ 1) การประเมินความต้องการของตนเอง (Assessing Needs) 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Setting goals) 3) การกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ (Specifying learning content) โดยกำหนดระดับความยากง่าย ชนิดของสิ่งที่ต้องการเรียน พิจารณาเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการเรียน ความต้องการความช่วยเหลือ แหล่งทรัพยากร ประสบการณ์ ที่จำเป็นในการเรียน 4) การจัดการในการเรียน โดยกำหนดปริมาณเวลาที่ต้องการให้อาจารย์สอน ปริมาณเวลาที่ต้องการให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับผู้เรียน ปริมาณเวลาที่ต้องการให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ปริมาณเวลาที่ต้องการให้กับกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองของแต่ละคน โดยกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ตามประสบการณ์ที่ผ่านมา พร้อมทั้งกำหนดว่ากิจกรรมควรสิ้นสุดเมื่อใด 5) การเลือกวิธีการเรียน และสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์การสอน เทคนิคการสอน ทรัพยากรการเรียนรู้ที่ต้องใช้ 6) การกำหนดวิธีการควบคุมสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และทางด้านอารมณ์ 7) การกำหนดวิธีการตรวจสอบตนเอง โดยกำหนดวิธีการรายงาน/บันทึกการสะท้อนตนเอง จะใช้ reflective practitioner techniques แบบไหน การให้อาสาได้ฝึกตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการกำหนดนโยบาย การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถ clarify ideas ให้ชัดเจนขึ้น 8) การกำหนดขอบเขตบทบาทของผู้ช่วยเหลือรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น 1) การทำสมุดบันทึกส่วนตัวเพื่อใช้บันทึกข้อมูลความคิดเรื่องราวต่าง ๆ ที่เราได้เรียนรู้หรือเกิดขึ้นในสมองของเราสมุดนี้จะช่วยเก็บสะสมความคิดที่ละน้อยเข้าไว้ด้วยกันเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเพิ่มเติมให้กว้างไกลออกไป 2) การกำหนดโครงการเรียนรู้รายบุคคลที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าจะเรียนรู้อย่างไรโดยพิจารณาว่าความรู้ที่เราจะแสวงหานั้นช่วยให้เราถึงจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ทำให้เกิดความพึงพอใจ ความสนุกสนานที่จะเรียนหรือไม่ประหยัดเงินและเวลามากน้อยเพียงใด 3) การทำสัญญาการเรียน เป็นข้อตกลงระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยอยู่บนพื้นฐานความต้องการของผู้เรียนที่สอดคล้องกับเป้าหมายและหลักการของสถาบันการศึกษาโดยกำหนดกิจกรรมการเรียนที่เหมาะสม 4) การสร้างห้องสมุดของตนเองหมายถึงการรวบรวมรายชื่อ ข้อมูล แหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์ตรงกับความสนใจเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป 5) การหาแหล่งความรู้ในชุมชนเช่นผู้รู้ ผู้ชำนาญในอาชีพต่าง ๆ ห้องสมุด สมาคม สถานที่ราชการ ฯลฯ ซึ่งแหล่งความรู้เหล่านี้จะเป็นแหล่งสำคัญในการค้นคว้า 6) การหาเพื่อนร่วมเรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กัน และ 7) การเรียนรู้จากการฝึกและปฏิบัติ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ (NSRU BLOG, 2562)

จากกลยุทธ์การเรียนรู้ด้วยตนเองดังกล่าว ทำให้เห็นว่า มนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับความเต็มใจรักอิสระ สามารถเลือกทำงานที่ตนถนัด มีศักยภาพและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จนถึงเป้าหมายสูงสุด มีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคมโดยรวม ซึ่งเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับนักจิตวิทยามนุษยนิยม (Humanistic Psychology) ที่ให้ความสำคัญในฐานะที่ผู้เรียนเป็นปัจเจกบุคคล และมีแนวคิดที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพ และมีความโน้มเอียงที่จะใส่ใจ ใฝ่รู้ ขวนขวายเรียนรู้ด้วยตนเอง มนุษย์สามารถรับผิดชอบพฤติกรรมของตนเองและถือว่าตนเองเป็นคนที่มีความค่า แต่การเรียนรู้จักแปล่าประโยชน์หากนำไปใช้ในทางที่ผิดไปจากที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับ และไม่สามารถนำพาตนและองค์กรไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้

ลักษณะของผู้ที่มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ลักษณะของผู้ที่มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่จะนำตนเองให้ประสบผลสำเร็จ มีดังนี้

1. มีความสมัครใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง (Voluntarily to Learn) มิได้เกิดจากการบังคับ แต่มีเจตนาที่จะเรียนด้วยความอยากรู้
2. ใช้ตนเองเป็นแหล่งข้อมูลของตนเอง (Self-Resourceful) นั่นคือผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าสิ่งที่ตนจะเรียนคืออะไร รู้ว่าทักษะและข้อมูลที่ต้องการหรือจำเป็นต้องใช้มีอะไรบ้าง สามารถกำหนดเป้าหมาย วิธีการรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ และวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ ผู้เรียนต้องเป็นผู้จัดการการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ด้วยตนเอง (Manage of Change) ผู้เรียนมีความตระหนักในความสามารถ สามารถตัดสินใจได้ มีการรับผิดชอบต่อหน้าที่และบทบาทในการเป็นผู้เรียนรู้ที่ดี
3. รู้ “วิธีการที่จะเรียน” (Know how to Learn) นั่นคือ ผู้เรียนควรทราบขั้นตอนการเรียนรู้ของตนเอง รู้ว่าเขาจะไปสู่จุดที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างไร
4. มีบุคลิกภาพเชิงบวก มีแรงจูงใจ และการเรียนแบบร่วมมือกับเพื่อนหรือบุคคลอื่น ตลอดจนการให้ข้อมูล (ปฐมนิเทศ) ในเชิงบวกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในการเรียน (Charismatic Organizational Player)
5. มีระบบการเรียนรู้และการประยุกต์การเรียนรู้และมีการชื่นชมและสนุกสนานกับกระบวนการเรียน (Responsible Consumption)
6. มีการเรียนจากข้อผิดพลาดและความสำเร็จ การประเมินตนเองและความเข้าใจถึงศักยภาพของตน (Feedback and Reflection)
7. มีความพยายามในการหาวิธีการใหม่ ๆ ในการหาคำตอบ การประยุกต์ความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้กับสถานการณ์ของแต่ละบุคคลการหาโอกาสในการพัฒนาและค้นหาข้อมูลเพื่อแก้ปัญหา (Seeking and Applying)
8. มีการชี้แนะการอภิปรายในห้องเรียนการแสดงความคิดเห็นส่วนตัวและการพยายามมีความเห็นที่แตกต่างไปจากผู้สอน (Assertive Learning Behavior)

9. มีการรวบรวมข้อมูลจากการได้ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและมีวิธีการนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ (Information Gathering) (NSRU BLOG, 2562)

ทักษะการเรียนรู้หลังยุคโรคอุบัติใหม่

ในช่วงยุคหลังโรคอุบัติใหม่สถานศึกษาและผู้เรียนมีการปรับตัวในการเรียนรู้อย่างสูง การเพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ สถิติ อาชวานันทกุล แสดงพรรณนาว่า วิกฤตโควิด-19 ชี้ให้เห็นว่าทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญมาก ทั้งการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ (adaptability) ความเข้าใจอกเข้าใจผู้อื่น มี global mindset มองตัวเองเป็นพลเมืองโลก และมองผู้อื่นด้วยความเชื่อมโยงกันในระดับโลก มีความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์เวลาเจอเหตุการณ์ไม่คาดฝัน (resilient) รวมถึงเรื่องความรู้ (literacy) ใหม่ ๆ เช่น ทักษะด้านดิจิทัล (digital literacy) หรือการเงิน (financial literacy) และทักษะการจัดการตัวเอง ภาวะผู้นำ การทำงานร่วมกับผู้อื่น ถ้าพูดให้ชัดขึ้น คือเมื่อเกิดโควิด-19 ตอนแรกเราเห็นว่ามันเป็นเรื่องสุขภาพ เป็นโรคระบาด เราคิดว่าเราต้องพึ่งแพทย์เป็นหลัก แต่พอเหตุการณ์เริ่มบานปลาย และเหมือนว่าเราต้องอยู่กับมันไปอีกระยะหนึ่ง ทีนี้โควิด-19 จึงไม่ใช่แค่เรื่องสุขภาพ แต่เป็นประเด็นที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์หลายศาสตร์ รวมถึงศาสตร์ด้านมนุษยวิทยา มีความเข้าใจ เข้าใจ มองเห็นความต้องการที่แตกต่างกันของคนที่แตกต่างกันในวิกฤต อีกทั้งวิธีการที่พยายามใช้แก้ปัญหาในยุคโควิด-19 ทั้งกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การแพทย์ หรือทางสังคม รวมถึงนโยบายสาธารณะต่าง ๆ ก็ล้วนเกี่ยวพันกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทั้งสิ้น ทักษะดังกล่าวจึงสำคัญมากในการเอาตัวรอด อีกตัวอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญชัดเจนมากขึ้น คือการเชื่อมต่อกันของโลก (global connectedness) หรือการมี global mindset เพราะโควิด-19 เป็นโรคระบาดระดับโลก ต่อให้เราดูแลและระมัดระวังตัวเองกับครอบครัว พยายามทำทุกอย่างเท่าที่ทำได้แล้ว แต่ละแวกบ้านของเรายังอันตรายอยู่ มันก็ส่งผลกระทบกับเราอยู่ดี หรือต่อให้ประเทศเราทำได้ดี ควบคุมสถานการณ์ได้ แต่ถ้าประเทศอื่นยังประสบปัญหา ก็เท่ากับว่ายังมีความเสี่ยงอยู่ เพราะฉะนั้น โควิด-19 เป็นตัวอย่างที่ดีมากของคำถามที่ว่า ทำไมเราต้องมีทักษะที่มองออกไปข้างนอก พยายามทำความเข้าใจคนที่มีความแตกต่างทางความคิด วัฒนธรรม และบริบท เรียกร้องความเป็นพลเมืองโลกให้มากขึ้น (สถิติ อาชวานันทกุล, 2563)

อีกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 คือ เทรนด์งานในอนาคต มีแนวโน้มที่บอกว่า ในปี 2030 งาน 60-80% จะเป็นงานใหม่ที่เราวันนี้เรายังไม่รู้จักรัก ไม่มีชื่อเรียก ยังไม่นับเทรนด์ที่เกิดขึ้นแล้วในประเทศอุตสาหกรรม อย่างการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) หรือหุ่นยนต์มาทดแทนแรงงานมนุษย์ในหลายงาน เมื่อเทรนด์เหล่านี้ผนวกรวมกับโควิด-19 จึงน่าจะช่วยเร่งการปรับทิศและหลักสูตรการศึกษาทั้งหมดให้มุ่งไปสู่ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มากขึ้น ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะนี่ไม่ใช่เรื่องการเรียนรู้แบบท่องจำ เราต้องทำอะไรอีกเยอะ

โควิด-19 เป็นความเสี่ยงอุบัติใหม่ ถึงคนที่ทำงานสายวิจัยหรือการพัฒนาที่ยั่งยืนจะได้ยินมา เยอะแล้วว่า มนุษย์ทำลายถิ่นที่อยู่สัตว์ป่าหรือสิ่งแวดล้อม ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดโรคระบาด ที่มนุษย์อาจไม่รู้จักรมาก่อน แต่พอโควิด-19 เกิดขึ้นจริง ๆ เราเห็นเลยว่า ยังมีอีกหลายสิ่งหลาย อย่างที่เรายังไม่รอบด้านและยังไม่พร้อมรับมือ สาเหตุหนึ่งที่เราไม่พร้อมเพราะยังมีปัญหา เรื่องการทำงานแบบข้ามศาสตร์ (interdisciplinary) ซึ่งเชื่อมกับเรื่องการทำงานร่วมกัน (collaboration) และโยงกลับไปที่การมีความเข้าใจเข้าใจผู้อื่น ถ้าเราไม่เข้าใจว่างาน ด้วยกัน อีกทักษะที่คิดว่าสำคัญสำหรับสังคมไทย แต่อาจจะไม่ได้อยู่ในกรอบของทักษะการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 โดยตรง คือเรื่องการมองประเด็นความเสี่ยง วัฒนธรรมการเพื่อเหลือเพื่อขาด และการออม ซึ่งถือเป็นความรู้เช่นกัน เราจะอย่างไรให้แต่ละคนมองเห็นปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ในชีวิต ทั้งของตัวเองและในระดับที่ใหญ่กว่านั้น และพยายามหาหนทางบรรเทาหรือจัดการ ความเสี่ยง รวมไปถึงการใช้สิทธิพลเมืองในฐานะที่เราเป็นพลเมือง ซึ่งรวมถึงการใช้สิทธิพลเมือง เรียกร้องให้รัฐดูแลเรื่องความเสี่ยงของเราให้มากขึ้น ถ้าเราตั้งต้นว่าทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21 จะทวีความสำคัญมากขึ้น ความท้าทายของเราจึงเป็นเรื่องการปรับตัวของระบบ การศึกษา ซึ่งอาจจะยังติดกับวิธีคิดหรือรูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิม ให้สอดคล้องกับ ทักษะที่จำเป็น แต่เชื่อว่า ไม่มีใครที่มองว่าโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยไม่สำคัญ เพราะต่อให้เรา ทุกคนเข้า google ได้หมด ก็ไม่ใช่ที่เราต้องฉลาดเหมือนกันหมดหรือรู้เรื่องทุกอย่าง แต่เรา อาจจะต้องการเรื่องการเรียนการสอนที่มีโครงสร้างชัดเจน หรือ active learning รูปแบบต่าง ๆ เพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้ เราอาจสนับสนุนให้มีการเรียนแบบข้ามศาสตร์เพิ่มขึ้น ตัวอย่างเช่น ถ้าเราเรียนเน้นทางเศรษฐศาสตร์ เราอาจจะต้องเผื่อเวลาสัก 1 ใน 4 ของเวลาเรียนไปเรียน ศาสตร์อื่น ๆ รวมถึงทักษะพื้นฐานจำเป็น เช่น ความรู้เกี่ยวกับดิจิทัล หรือความรู้ทางด้าน การเงิน แต่ไม่ได้หมายความว่า เราต้องรู้ทุกเรื่อง ทุกศาสตร์ หรือเป็นพหุสูต มันเป็นการ ย้อนกลับไปมองว่าคนเรามีความสนใจหลากหลาย เราจะเรียนศาสตร์อะไรก็ได้ แต่ต้องมีความ เคารพซึ่งกันและกัน เคารพบทบาทหน้าที่ ความสำคัญของศาสตร์อื่น ๆ แล้วมองเห็นความ เชื่อมโยงของความรู้ที่จะดึงมาทำงานร่วมกันได้ (เวิร์คพ้อยท์ทูเดย์, 2563)

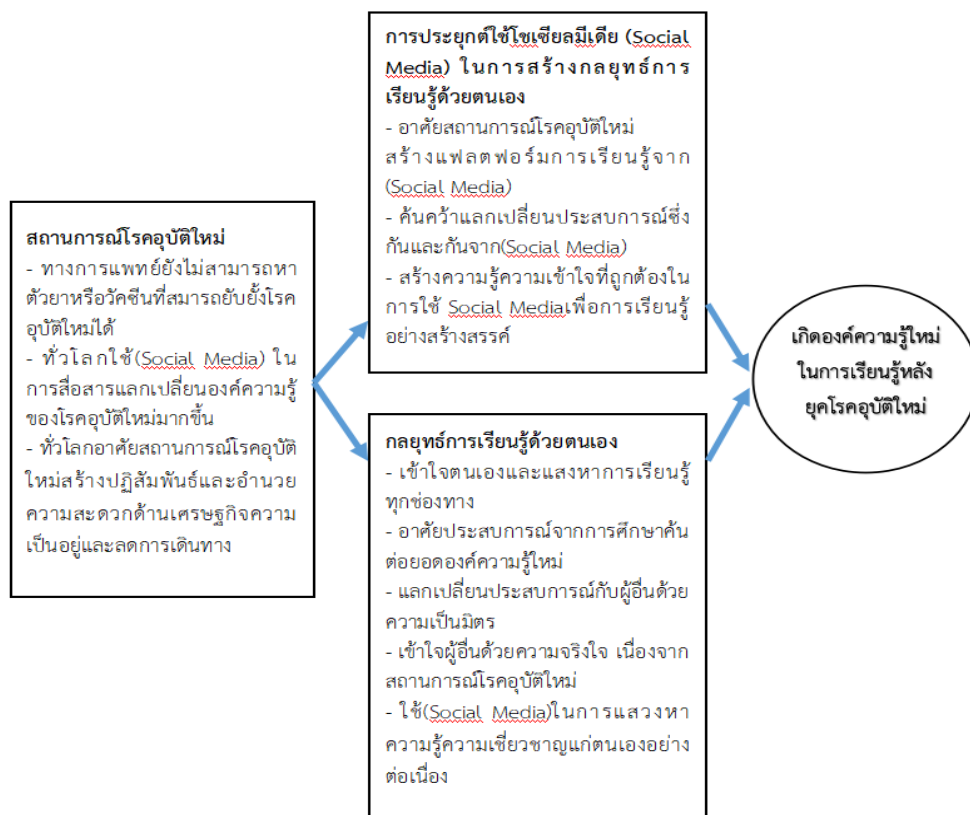
จะเห็นได้ว่าทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นับวันจะมีตัวแปรหรือปัจจัยแทรกซ้อน มากขึ้นทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพสังคมโลกในแต่ละยุค ยิ่งทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลนั้นวันยังมีความ จำเป็นต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านดิจิทัลในอนาคตจะเป็นนโยบายหลักอย่างหนึ่ง ของรัฐบาลนอกเหนือจากที่ทำอยู่ในปัจจุบันซึ่งยังไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาเรื่องกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ตนเองหลังยุคโรคอุบัติใหม่ด้วย Social Media ได้องค์ความรู้ใหม่ดังนี้

โซเชียลมีเดีย (Social Media)	กลยุทธ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง	ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลังยุคโรคอุบัติใหม่	ข้อเสนอเพิ่มเติม
1. เป็นเครื่องมือการศึกษาและการสื่อสารที่ไร้พรมแดน 2. ทำให้ทุกคนสื่อสารกันได้อย่างเสรีมากขึ้น 3. ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง 4. ทำให้เกิดธุรกิจใหม่ ๆ ตลอดเวลา 5. เป็นแหล่งข้อมูลในการแสวงหาความรู้ที่หลากหลาย	1. ทำให้รู้จักตัวเองว่ามีจุดเด่นด้านใด และควรปรับปรุงพัฒนาตนเองในด้านใดบ้าง 2. มีข้อปฏิบัติต่อตนเองอย่างเป็นระบบมากขึ้น 3. รู้จักแยกแยะสิ่งใดควรทำก่อน สิ่งควรทำทีหลัง 4. มีทัศนคติต่อการเรียนรู้ต่อสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง 5. ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนใหม่	1. เข้าใจสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก 2. เลิกยึดติดกับการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ ได้เพิ่มทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้น 3. เกิดการเรียนรู้ร่วมศาสตร์อื่นเพื่อพัฒนาตนเอง 4. มีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น 5. รู้จักความเสี่ยงของตนเองและองค์กร รู้เห็นประโยชน์ของการออมเพื่อความมั่นคงของตนเองในอนาคต	1. รัฐควรส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้นแก่คนทุกช่วงชั้นผ่านโซเชียลมีเดีย (Social Media) และกำกับไม่ให้มีการใช้ผิดประเภทจนทำให้เกิดอาชญากรรมต่าง ๆ 2. ภาครัฐควรส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระแสดึงดูดปัญหา ข้อดี ข้อเสีย ข้อเสนอแนะทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองในศตวรรษที่ 21 3. รัฐควรมีการจัดทำกลยุทธ์ที่ส่งเสริมให้ในชาติเข้าถึงระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้นเพื่อสร้างเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาของประเทศให้มั่นคงปลอดภัย มั่งคั่งด้วยปัจจัย 4 ยั่งยืนด้วยการศึกษาและพัฒนาตามหลักศาสตร์พระราชา

การประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดีย (Social Media) ในการสร้างกลยุทธ์การเรียนรู้ด้วยตนเองหลังยุคโรคอุบัติใหม่ ถึงแม้การจัดการศึกษาเรียนรู้จะมีรูปแบบที่หลากหลายตามสภาพของผู้เรียนและและการบริหาร แต่การเรียนรู้ด้วยตนเองยังเป็นสิ่งสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าวิธีอื่น เพราะไม่มีใครที่จะสามารถถ่ายทอดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ดังนั้น การประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดีย (Social Media) เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ให้เชี่ยวชาญ สามารถนำพาตนเองและองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ ผู้เขียนจึงขอเสนอรูปแบบการการประยุกต์ใช้โซเชียลมีเดีย (Social Media) ไว้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงการประยุกต์ใช้ โซเชียลมีเดีย (Social Media) ในการสร้างกลยุทธ์การเรียนรู้ด้วยตนเองหลังยุคโรคอุบัติใหม่

สรุป

หากรัฐต้องการส่งเสริมศึกษาและการเรียนรู้ในยุคหลังโรคอุบัติใหม่ เพื่อดูแลอย่างทั่วถึง เพียงพอ และทันที ตั้งแต่การเยียวยา การสนับสนุนให้ปรับรูปแบบการเรียนออนไลน์ การสร้างทางเลือกใหม่ ๆ ในการเรียนรู้ ตลอดจนการช่วยเหลือทางการเงิน เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่องภายใต้ข้อจำกัดในสถานการณ์การแพร่ระบาด พร้อมกับหาวิธีการที่เหมาะสมโดยร่วมมือกับภาคประชาสังคมควบคู่ไปกับการวางแผนสำหรับระยะหลังการระบาด ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องได้รับการเยียวยาและชดเชยการเรียนรู้ที่ถดถอยไปช่วงโควิด-19 (learning loss) เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการการเรียนรู้ตามวัย นอกจากนี้อาจต้องออกแบบการศึกษารูปแบบใหม่โดยเพิ่มทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่หลากหลาย ซึ่งโซเชียลมีเดีย (Social Media) ที่มีอยู่ในปัจจุบัน มีการพัฒนาไปมาก หากมีการพัฒนาให้เป็นระบบที่เอื้อต่อการศึกษามากขึ้นก็จะช่วยการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยที่ไม่ย้อนกลับไปสู่ปัญหาที่เรื้อรังมาตั้งแต่ก่อนโรคอุบัติใหม่จะบังเกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เด็กดีดอทคอม. (2559). โขเซี่ยลคืออะไร. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2565 จาก <https://www.dekd.com/board/knowledge/3682422/3/9/2559>
- วีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร. (2564). โรคใหม่ สร้างโลกแห่งการเรียนรู้ใหม่: อนาคตการศึกษาไทย ยุคหลัง COVID-19. เรียกใช้เมื่อ 4 เมษายน 2565 จาก <https://www.eef.or.th/future-of-thai-education-after-covid19/>
- เวิร์คพอยท์ทูเดย์. (2563). ทักษะการเรียนรู้ยุคใหม่ในโลกหลังโควิด-19 ที่คนรุ่นใหม่ต้องมี. เรียกใช้เมื่อ 4 เมษายน 2565 จาก <https://workpointtoday.com/newskill-covid19/>
- สฤณี อาชวานันทกุล. (2563). ทักษะการเรียนรู้ยุคใหม่ในโลกหลังโควิด-19 ที่คนรุ่นใหม่ต้องมี. เรียกใช้เมื่อ 4 เมษายน 2565 จาก <https://workpointtoday.com/newskill-covid19/>
- Law for ASEAN. (2563). โรคระบาดในยุคโลกาภิวัตน์กับความท้าทายของรัฐและสังคมระหว่างประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 4 เมษายน 2565 จาก <https://lawforasean.krisdika.go.th/Content/View?Id=742&Type=1>
- NSRU BLOG. (2562). การเรียนรู้ด้วยตนเอง. เรียกใช้เมื่อ 25 มีนาคม 2565 จาก <https://blog.nsruc.ac.th/60111806041/3329>

การพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ด้วยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์*

ABILITY DEVELOPMENT IN USING FINE-MOTOR SKILLS OF EARLY CHILDHOOD THROUGH CREATIVE ART ACTIVITIES

ปรารธนา กุศลโกมล

Patthana Kusolkomol

สุรสา จันทนา

Surasa Chantana

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Rajabhat Rajanagarindra University, Thailand

E-mail: surasa5@hotmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ประชากร คือนักเรียนชั้นอนุบาล 2 จำนวน 108 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นอนุบาล 2/1 จำนวน 36 คน ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยชุดกิจกรรม 8 ชุดกิจกรรมที่ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละความก้าวหน้าในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า

ชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ทั้ง 8 ชุดกิจกรรม หลังจากนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมแล้ว ส่งผลให้เกิดการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลมีพัฒนาการที่ดีขึ้น แต่พัฒนาการด้านใช้อุปกรณ์ที่ความสลับซับซ้อนจะมีพัฒนาการที่ช้ากว่าพัฒนาการด้านอื่น

คำสำคัญ: กล้ามเนื้อมัดเล็ก, ปฐมวัย, ศิลปะสร้างสรรค์

ABSTRACT

This research aimed to compare the fine motor ability of early childhood before and after receiving creative art activities. The population comprised 108

* Received 5 May 2022; Revised 26 September 2022; Accepted 28 September 2022

kindergarten children, and the sample was 36 kindergarten children in a 2/1 class selected by purposive sampling. The research tool involved eight activities in which experts evaluated their quality. Mean, standard deviation, and percentage progress were employed for data analysis.

The research showed that;

After applying the eight sets to provide the activities, the fine-motor development of kindergarten children improved. However, using complex equipment was slower than other development aspects.

Keywords: Fine-motor skills, Early childhood, Creative art

บทนำ

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม ตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์ บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการ ตามวัยของเด็กแต่ละคนให้เต็มตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรักความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมุ่งพัฒนาเด็กทุกคนให้ได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ อย่างมีความสุข และเหมาะสมตามวัย มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และสำนึกความเป็นไทยด้วยความร่วมมือระหว่าง สถานศึกษา พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก เด็กทุกคนมี สิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ตลอดจนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ อย่างเหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็ก กับพ่อแม่ เด็กกับผู้สอน เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู การพัฒนาและให้ การศึกษาแก่เด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้าน อย่างเป็นองค์รวมมีคุณภาพ และเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการ เพื่อส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกคน ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและ ให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตาม บริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย ยึดพัฒนาการและการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม ผ่านการเล่นอย่างมีความหมาย และมีกิจกรรมที่หลากหลาย เด็กได้ลงมือกระทำ ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เหมาะสมกับวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กมีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวันสำหรับเด็กปฐมวัย โดยกล้ามเนื้อมัดเล็กเป็นอวัยวะหนึ่งในการประกอบกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง เช่น การใส่-ถอด กระดุม รูดซิป การแปรงฟัน ผูกเชือกรองเท้า งานศิลปะ รวมทั้งการขีดเขียน ถ้าเด็กใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ได้คล่องแคล่ว จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ การใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยควรส่งเสริมให้ใช้กล้ามเนื้อมือสายตาร่วมกับมือ เพราะการประสานงานของกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยยังไม่พร้อมเท่าที่ควรการเล่นและการจัดกิจกรรมศิลปะต่าง ๆ จะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เด็กได้พัฒนาความพร้อมทางมือและตามากที่สุดเด็กจะเรียนรู้อย่างสนุกสนาน เด็กจะใช้มือในการหยิบจับวัสดุต่าง ๆ ทำให้เข้าใจวิธีการใช้นิ้วจับดินสอได้อย่างถูกต้อง การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กให้แข็งแรง เด็กก็พร้อมที่จะลากสีลายมือซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเขียน เพราะความคล่องแคล่วของกล้ามเนื้อมือมีความสัมพันธ์อย่างมากกับการเขียนของเด็ก ซึ่งกิจกรรมหรืออุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อมือกับสายตา (Eye Hand Coordination) ให้ประสานสัมพันธ์กัน ได้แก่ ร้อยลูกปัด ร้อยเชือก ร้อยดอกไม้ เย็บ กระดุม รูดซิป เรียงสี เรียงไม้หนีบ ตอกตะปู เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัยมีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้เหมาะสมกับเด็กเพื่อช่วยกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการอย่างเต็มศักยภาพ โดยคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ เด็กได้แสดงออกทางความคิด จินตนาการ และกิจกรรมที่จัดควรเปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้ริเริ่ม มีการยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก และที่สำคัญ กิจกรรมที่จัดควรเน้นให้มีสื่อของจริง ให้เด็กมีโอกาสสังเกต สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นเหมือนกับกิจกรรมทั่วไป แตกต่างตรงที่กิจกรรมสร้างสรรค์นั้นเป็นกิจกรรมที่ไม่มีการบังคับให้เด็กทำ แต่เป็นกิจกรรมเสรีที่เด็กทุกคนสามารถจะทำได้เมื่อตนเองเกิดความต้องการพอใจและสนใจ โดยใช้ศิลปะหรือวิธีการต่าง ๆ เป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรม เช่น การวาดภาพ ระบายสี พิมพ์ภาพ ปั้น ฉีก ตัด ปะ การประดิษฐ์ ฯลฯ ซึ่งการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กได้เป็นอย่างดี ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ทางศิลปะ เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง เด็กได้สัมผัสกับสื่อวัสดุต่างผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า เด็กได้รู้จัก แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมจินตนาการความคิดสร้างสรรค์ ช่วยฝึกการแก้ปัญหา ผ่อนคลาย อารมณ์ ทำให้จิตใจสงบ อ่อนโยน มีสมาธิในการทำงาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการปฏิบัติการสอนในช่วงที่มีสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด-19 ชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนตลาดบางบ่อ (ศักดิ์ปริดาประชาสรรค์) จำนวน 3 ห้องเรียน ได้มีการเรียนรู้และทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองร่วมกับผู้ปกครองขณะอยู่ที่บ้าน ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้จากคลิปวิดีโอและผลงานที่ได้รับมอบหมายของเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนตลาดบางบ่อ (ศักดิ์ปริดาประชาสรรค์) จำนวน 5 ชิ้น พบว่าค่าเฉลี่ยของผลงานนักเรียนชั้นอนุบาล 2/1 เท่ากับ 3.50 อนุบาล 2/2 เท่ากับ 4.50 อนุบาล 2/3

เท่ากับ 5.0 ซึ่งชั้นอนุบาล 2/1 มีค่าเฉลี่ยของผลงานที่น้อยที่สุด ส่วนใหญ่มีปัญหา ด้านความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก เกิดจากการขาดความคล่องตัวในการใช้มือ ประสานสัมพันธ์กับตา กล้ามเนื้อเล็กไม่แข็งแรงไม่สามารถใช้มือได้อย่างคล่องแคล่ว ตลอดจน การใช้ความคิดสร้างสรรค์จินตนาการด้วย ซึ่งการที่เด็กไม่ได้รับการส่งเสริมการพัฒนากล้ามเนื้อ มัดเล็กเท่าที่ควรอาจเป็นเพราะผู้ปกครองปล่อยให้เด็กทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองเนื่องจาก ต้องทำงาน หรือเป็นเพราะกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนไม่เหมาะสมกับ รูปแบบการเรียนออนไลน์

จากปัญหาดังกล่าว คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเปรียบเทียบความสามารถ ในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กโดยเฉพาะกล้ามเนื้อของเด็กรุ่นวัยโดยใช้กิจกรรมศิลปะ สร้างสรรค์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก ในเวลาที่เหมาะสมสอดคล้องต่อสถานการณ์ปัจจุบันให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กรุ่นวัยก่อนและหลัง ได้รับจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีการวิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา วิธีการดำเนินการทดลอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 2 ของโรงเรียนตลาดบางบ่อ (ศักดิ์ปริดาประชาสรรค์) สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา จำนวน 3 ห้องเรียนรวมทั้งหมด 108 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่กำลังศึกษา อยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ของโรงเรียนตลาดบางบ่อ (ศักดิ์ปริดาประชาสรรค์) สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 จำนวน 36 คน โดยมีวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นห้อง ที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยในการส่งงานต่ำที่สุดในชั้นอนุบาล 2

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบไปด้วย 1) แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ของเด็กรุ่นวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 2/1 จำนวน 16 แผน 2) ชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ของเด็กรุ่นวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 2/1 จำนวน 8 ชุด ประกอบด้วย กิจกรรมวาดเส้น กิจกรรมรอยทรายสี กิจกรรมลากเส้นเชื่อมจุดตามหมายเลข กิจกรรมศิลปะตัดกระดาษ กิจกรรมการร้อยลูกปัด กิจกรรมระบายสี กิจกรรมการปั้นดินน้ำมัน กิจกรรมฉีกปะ ตัด เศษวัสดุต่าง ๆ ซึ่งได้ผ่าน

การประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนพบว่า เครื่องมือมีความเที่ยงตรงของเนื้อหา มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.70-1.00 ความยากง่ายของพบว่ามีค่าดัชนีความง่าย ตั้งแต่ 0.30-0.55 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 42.28 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6.28 และ 3) แบบสังเกตพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย การจับสิ่งของ การทำงานศิลปะ การร้อยวัสดุ และการใช้กรรไกร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แบบสังเกตพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย

พัฒนาการด้าน	ระดับคะแนน		
	3	2	1
การจับสิ่งของ	หยิบจับสิ่งของจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งได้โดยไม่ตกหล่น	หยิบจับสิ่งของหล่นไม่เกิน 5 ครั้ง	หยิบจับสิ่งของไม่ได้
การทำงานศิลปะ	ใช้กล้ามเนื้อมือในการทำงานศิลปะได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว	ใช้กล้ามเนื้อมือในการทำงานได้ศิลปะได้นาน ในเวลา 5 นาที	ใช้กล้ามเนื้อมือในการทำงานได้ศิลปะไม่ได้
การร้อยวัสดุ	ร้อยวัสดุได้ครบถูกต้องตามแบบได้	ร้อยวัสดุได้ อย่างคล่องแคล่วได้ และถูกปิดตจากมือไม่เกิน 10 ครั้ง	ร้อยวัสดุไม่ได้
การใช้กรรไกร	ใช้กรรไกรตัดกระดาษได้ตรงตามรอยที่กำหนด	ใช้กรรไกรตัดกระดาษได้ แต่ยังมีออกนอกเส้นไม่ตรงตามรอยที่กำหนด	ใช้กรรไกรตัดกระดาษไม่ได้

3. วิธีการดำเนินการทดลอง

การทดลองในครั้งนี้ ดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน คือวัน พุธและพฤหัสบดี วันละ 1 ครั้ง ใช้เวลา 20 นาที ระหว่างเวลา 10.00-10.20 น. รวมเป็น 16 ครั้ง ตั้งแต่วันที่ 14 กรกฎาคม-2 กันยายน 2564 โดยจัดในช่วงกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ มีขั้นตอนดังนี้

3.1 ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยนำแบบสังเกตพฤติกรรมความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กที่สร้างขึ้นมาส่งเกตกับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 1 สัปดาห์

3.3 ผู้วิจัยทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง 16 ครั้ง ดังนี้ ครั้งที่ 1 กิจกรรมวาดเส้นต่อเติมตามจินตนาการ ครั้งที่ 2 กิจกรรมร้อยทรายสีภาพผลไม้ ครั้งที่ 3 กิจกรรมลากเส้นต่อจุดสัตว์ในฤดูฝน ครั้งที่ 4 กิจกรรมลากเส้นต่อจุดสัตว์ปริศนา ครั้งที่ 5 กิจกรรมศิลปะตัดกระดาษตามหาที่อยู่สัตว์ตัวโปรด ครั้งที่ 6 กิจกรรมศิลปะตัดกระดาษคุณลุงหนวดยาว ครั้งที่ 7

กิจกรรมร้อยลูกปัดตามแบบภาพ ครั้งที่ 8 กิจกรรมร้อยลูกปัดตามจินตนาการ ครั้งที่ 9 กิจกรรมระบายสีภาพดอกไม้วันแม่ ครั้งที่ 10 กิจกรรมระบายสีภาพการ์ตูนแม่ ครั้งที่ 11 กิจกรรมปั้นดินน้ำมันผลไม้ที่หนูชอบ ครั้งที่ 12 กิจกรรมปั้นสายรุ้ง ครั้งที่ 13 กิจกรรมปั้นดินน้ำมันสัตว์เลี้ยงแสนรัก ครั้งที่ 14 กิจกรรมฉีก ปะ ตัดกระดาษสีภาพไข่ดาว ครั้งที่ 15 กิจกรรมฉีก ปะ ตัดกระดาษสีภาพต้นไม้ ครั้งที่ 16 กิจกรรม ปะ ตัดภาพด้วยวัสดุธรรมชาติ

3.4 ในขณะที่ทำกิจกรรม ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตพัฒนาการของผู้เรียน โดยใช้แบบสังเกตพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำเสนอข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ เปรียบเทียบความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยตรวจสอบความก้าวหน้าของผลการเรียนรู้ โดยการหาร้อยละของความก้าวหน้า จากสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$\text{ร้อยละของความก้าวหน้าของผลการเรียนรู้รายบุคคล} = \frac{\text{คะแนนหลังเรียน} - \text{คะแนนก่อนเรียน}}{\text{คะแนนเต็ม}} \times 100$$

ผลการวิจัย

ผลของการใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ในการพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอนุบาล ระดับชั้น 2/1 พบว่า ก่อนใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับพอใช้และระดับต้องปรับปรุง โดย ด้านการจับสิ่งของ และด้านการทำงานศิลปะอยู่ในระดับพอใช้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.87 ทั้งสองด้าน ส่วนด้านการร้อยวัสดุและด้านการใช้กรรไกร มีพัฒนาการอยู่ระดับต้องปรับปรุง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.60 และ 1.27 ตามลำดับ หลังจากที่ผ่านมาการใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ครบ 16 ครั้งแล้ว พบว่า พัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นทุกด้าน โดยด้านการจับสิ่งของ การทำงานศิลปะ และการร้อยวัสดุ อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.87 2.87 และ 2.60 ตามลำดับ ส่วนด้านการใช้กรรไกร มีพัฒนาการอยู่ในระดับพอใช้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.00 เมื่อทำการเปรียบเทียบความก้าวหน้าของผลการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก พบว่า ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กทั้ง 4 ด้านของกลุ่มตัวอย่างมีอัตราความก้าวหน้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 31.33 โดยเพิ่มขึ้นจากระดับที่ต้องปรับปรุงมาเป็นระดับดี เมื่อพิจารณาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กรายด้านพบว่าทั้ง 4 ด้านมีความก้าวหน้าของผลการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมดังกล่าวเพิ่มขึ้นในทุกด้าน โดยด้านการร้อยวัสดุ มีความก้าวหน้าของการเรียนรู้มากที่สุดคือร้อยละ 33.34 ส่วนด้านการใช้กรรไกรเป็นด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีอัตราความก้าวหน้าของการเรียนรู้อยู่ในระดับที่ต่ำที่สุดในการวิจัยครั้งนี้คือ ร้อยละ 24.37 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 พัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ก่อนและหลังการใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ในเด็กอนุบาล

ความสามารถ ในการใช้กล้ามเนื้อมัด เล็ก	ก่อนการจัดกิจกรรม			หลังการจัดกิจกรรม			ร้อยละความก้าวหน้า ของผลการเรียนรู้ (ก่อน-หลัง)
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
1. ด้านการจับสิ่งของ	1.87	.35	พอใช้	2.87	.35	ดี	62.33-95.67=+33.23
2. ด้านการทำงานศิลปะ	1.87	.35	พอใช้	2.87	.35	ดี	62.33-95.67=+33.23
3. ด้านการร้อยวัสดุ	1.60	.51	ปรับปรุง	2.60	.51	ดี	53.33-86.67=+33.34
4. ด้านการใช้กรรไกร	1.27	.46	ปรับปรุง	2.00	.38	พอใช้	42.33-66.67=+24.37
ค่าเฉลี่ยรายด้าน	1.65	0.8	ปรับปรุง	2.59	0.7	ดี	55.00-86.33=+31.33

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนระดับอนุบาลจำนวน 36 คนนั้น ก่อให้เกิดพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้นจากระดับปรับปรุงมาอยู่ในระดับดี อย่างไรก็ตามพัฒนาการด้านการใช้กรรไกร มีพัฒนาการจากระดับต้องปรับปรุงมาเป็นระดับพอใช้ ซึ่งอาจจะเกิดจากความยากในการใช้อุปกรณ์ อธิบายได้ว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ที่จัดให้เด็กได้เรียนรู้ตลอดระยะเวลา 8 สัปดาห์ของการทดลอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ก่อให้เกิดการเรียนรู้โดยการกระทำการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายตามความสนใจ ให้เด็กได้เรียนรู้ ลงมือกระทำด้วยตนเอง ข้าแล้วข้าเล่าย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของที่ได้จากการวิจัยของ ปรีชา บุญมาศ ว่าเด็กมีความสนใจเป็นอย่างดีในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เน้นการผสมสี ถึงแม้ว่าทุกกิจกรรมที่จัดให้แล้วแต่เป็นกิจกรรมที่ทำซ้ำ ๆ แต่เด็กก็ยังให้ความสนใจและสนุกสนานทุก ๆ กิจกรรม และกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เน้นการผสมสีทำให้เด็กได้มีโอกาสในการตั้งชื่อกิจกรรมเมื่อเด็กได้ทำกิจกรรมหลาย ๆ ครั้ง ทำให้เด็กได้แสดงออกในการตั้งชื่อที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป (ปรีชา บุญมาศ, 2551) สอดคล้องแนวคิดของ Landreth ที่เชื่อว่า การเรียนรู้จะได้ผลต้องอาศัยการได้ฝึกหรือทำซ้ำเสมอให้เด็กมีโอกาสฝึกปฏิบัติหรือฝึกบ่อย ๆ จนทำได้อย่างคล่องแคล่ว และเกิดแรงจูงใจ มีความสนใจสามารถเข้าใจถึงเป้าหมายและคุณค่าของสิ่งที่ทำ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้ต้องการได้รับการฝึกฝนให้เกิดทักษะเด็กปฐมวัยเรียนรู้ได้ดีจากประสบการณ์ซ้ำแล้วซ้ำอีก เนื่องจากเด็กปฐมวัยมักจะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดซ้ำ ๆ มักแสวงหาหนทางให้กับการกระทำของตนเอง และหาทางพัฒนาสิ่งที่เขาทำ (Landreth, Catherine, 1972) และสอดคล้องกับแนวคิดของสอดคล้องกับ เยาวพา เดชะคุปต์ กล่าวว่า กิจกรรมสร้างสรรค์ มีประโยชน์ในแง่ของการฝึกการแสดงออกตามความคิดของเด็กเพราะกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

สามารถส่งเสริมความคิดจินตนาการต่าง ๆ ของเด็ก อีกทั้งยังช่วยฝึกทักษะการรับรู้ และความสัมพันธ์ของมือกับตาของเด็กซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ เขียน อ่าน (เยาวพา เดชะคุปต์, 2542)

ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษพา มณีกุล ที่ได้ศึกษาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์การฉีก ตัด ปะเศษวัสดุที่พบว่าเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการการด้านกล้ามเนื้อเล็กโดยเฉลี่ยรวมและแยกรายด้านหลังการทำกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการปั้นดินน้ำมัน (บุษพา มณีกุล, 2561) และสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ทองใบ สวัสดิ์ผล ที่ได้ทำการศึกษากิจการศิลปะเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กที่ส่งผลต่อการเขียนของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนการกุศลวัดบ้านก่อ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์มีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กสูงขึ้นหลังจากที่ทำกิจกรรมสิ้นสุดแล้ว (ทองใบ สวัสดิ์ผล, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

การใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กนักเรียนอนุบาล จะช่วยให้มีพัฒนาการของการใช้กล้ามเนื้อเล็กทั้ง 4 ด้าน โดยเฉพาะกิจกรรมที่ง่ายมีความสลับซับซ้อน เด็กนักเรียนจะใช้กล้ามเนื้อเล็กทำงานได้ดีกว่ากิจกรรมที่มีอุปกรณ์ หรือมีความสลับซับซ้อนมาก เพราะฉะนั้นในการเลือกกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการพัฒนา กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอนุบาล ต้องพิจารณากิจกรรมให้มีความเหมาะสมกับช่วงวัย และอุปกรณ์ที่ใช้จะต้องมีความยากง่ายในการใช้งานตามช่วงวัยเช่นเดียวกัน

สรุป

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ทั้ง 16 กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมวาดเส้นต่อเติมตามจินตนาการ กิจกรรมรอยทรายสีภาพผลไม้ กิจกรรมลากเส้นต่อจุดสัตว์ในฤดูฝน กิจกรรมลากเส้นต่อจุดสัตว์ปริศนา กิจกรรมศิลปะตัดกระดาษตามหาที่อยู่สัตว์ตัวโปรด กิจกรรมศิลปะตัดกระดาษคุณลุงหนวดยาว กิจกรรมร้อยลูกปัดตามแบบภาพ กิจกรรมร้อยลูกปัดตามจินตนาการ กิจกรรมระบายสีภาพดอกไม้วันแม่ กิจกรรมระบายสีภาพการ์ตูนแม่ กิจกรรมปั้นดินน้ำมันผลไม้ที่หนูชอบ กิจกรรมปั้นสายรุ้ง กิจกรรมปั้นดินน้ำมันสัตว์เลื้อยแสนรัก กิจกรรมฉีกปะ ตัดกระดาษสีภาพไข่ดาว กิจกรรมฉีกปะ ตัดกระดาษสีภาพต้นไม้ กิจกรรมปะ ตัดภาพด้วยวัสดุธรรมชาติ ส่งผลทำให้เกิดพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของนักเรียนอนุบาลให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้นใน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการจับสิ่งของ ด้านการทำงานศิลปะ และด้านการร้อยวัสดุ

ในส่วนของการพัฒนาการด้านการใช้อุปกรณ์ที่เป็นกรรไกร มีพัฒนาการเพิ่มขึ้น แต่นักเรียนยังใช้กรรไกรไม่คล่องแคล่ว เนื่องจากมีลักษณะการทำงานที่ค่อนข้างซับซ้อน หลายขั้นตอน ซึ่งเป็นผลจากพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก และสมองที่ยังไม่สามารถทำกิจกรรมที่มีความสลับซับซ้อนได้ของเด็กในวัยนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การนำเอากิจกรรมนี้ไปใช้เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัย ครูควรเพิ่มการฝึกฝนทักษะการใช้กรรไกรเพิ่มเติมให้กับเด็ก เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของเครื่องมืออย่างสูงสุด และครูต้องกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด เนื่องจากอาจจะเกิดอันตรายกับเด็กได้
2. หากมีการใช้อุปกรณ์ที่มีความสลับซับซ้อนในการใช้งาน ครูควรดูแลอย่างใกล้ชิด เนื่องจากอาจจะเกิดอันตรายจากการใช้งาน อย่างไรก็ตามควรต้องนำมาใช้งานให้เกิดความคล่องแคล่ว และเคยชิน เพื่อทำให้เกิดพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กอนุบาลที่ดีขึ้นต่อไป
3. ครูควรเพิ่มระยะเวลาในการทำกิจกรรมของเด็ก รวมถึงเพิ่มกิจกรรมตามความต้องการของเด็ก เพื่อเกิดแรงจูงใจในการทำกิจกรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาความสามารถด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยว่า เด็กปฐมวัยในช่วง อายุไหนมีพัฒนาการเป็นอย่างไร แล้วจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย
2. ควรมีการศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มีต่อความสามารถด้านอื่น ๆ เช่น ความสามารถทางการคิด การให้ความร่วมมือ ความเชื่อมั่น พฤติกรรม การช่วยเหลือความสามารถทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น
3. ควรมีการพัฒนาคู่มือชุดกิจกรรมศิลปะสำหรับผู้ปกครอง เพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริมนักเรียนที่บ้านได้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ทองใบ สวัสดิ์ผล. (2561). การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กที่ส่งผลต่อการเขียนของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนการกุศลวัดบ้านก่อ อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- บุบผา มณีกุล. (2561). ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์การฉีก ตัด ปะเศษวัสดุ. ใน รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต (ศูนย์อุตรดิตถ์).
- ปรีชา บุญมาศ. (2551). ทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เน้นการผสมสี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย. กรุงเทพมหานคร: แม็ค.
- Landreth, Caterine. (1972). *Preschool Learning and Teaching*. New York: Harper and Row.

รูปแบบการพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลย*

POLITICAL DEVELOPMENT MODEL TO CREATE FAIRNESS AND REDUCE SOCIAL INEQUALITY IN LOEI PROVINCE

พัชรีย์ สายบุญยืน

Patcharee Saiboonyuan

เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

Termsak Thong-In

สุรพล สุยะพรหม

Surapon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: koonoat@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหา อุปสรรค ความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลย 2) เพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมการแก้ไข ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลยและ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการ การแก้ปัญหา ความเหลื่อมล้ำในสังคมจังหวัดเลยโดยบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัย เชิงผสมผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยโดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบ เຈຈຈຈຈຈให้ข้อมูลสำคัญ 17 รูป/คน และการวิจัยเชิงปริมาณโดยสุ่มตัวอย่างจาก ประชาชนใน พื้นที่จังหวัดเลย 14 อำเภอที่มีสิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ผลการวิจัยพบว่า

1. วิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหา อุปสรรค ความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลย จังหวัดเลยเป็นจังหวัดชายแดนและอยู่ห่างไกล ทำให้ยากต่อการพัฒนาและประชาชนส่วนใหญ่ ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองที่ถูกต้อง นิยมในระบบอุปถัมภ์
2. การพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดเลย พบว่า การพัฒนาทางการเมืองจำเป็นต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง

* Received 9 September 2021; Revised 28 September 2022; Accepted 29 September 2022

เมืองให้กับประชาชนและ ความเป็นธรรมทางสังคมให้กับประชาชนด้วยความเสมอภาคและเท่าเทียม รวมทั้งการความเหลื่อมล้ำทางสังคมโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงสวัสดิการ การเข้าถึงทางการศึกษา ความยุติธรรมและโอกาสทางการเมือง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. นำเสนอรูปแบบการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำโดยบูรณาการหลักการหลักสารณียธรรม 6 มาปรับใช้ในการพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมจังหวัดเลยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาการเมือง, ความเป็นธรรม, ความเหลื่อมล้ำ, หลักสารณียธรรม 6

ABSTRACT

This research aimed to 1) analyze the general conditions and problems, obstacles, and social inequality in Loei Province, 2) study the process of promoting the solutions to social inequality in Loei Province, and 3) present the management model and solutions to social inequality in Loei Province by integrating the Buddhist principles. This research employed mixed methods between qualitative and quantitative research. For qualitative research, the sample was 17 key informants selected by purposive sampling. For quantitative research, the sample was selected by random sampling. They were people from 14 districts in Loei Province who had the right to elect members of the House of Representatives.

The research showed that;

1. An analysis of the general conditions and problems, obstacles, and social inequality in Loei Province: Loei is a border province located far away, leading to the difficulty in development. Most people still lack a proper understanding of the political system and prefer the patronage system.

2. Development of political knowledge and understanding to create fairness and reduce inequality in Loei Province: political participation must be created for the people for political development. There also must be the creation of social justice for people with equality. People must be allowed to access welfare and education to reduce social inequality. Overall, justice and political opportunity were high.

3. Model development presentation of political knowledge and understanding to create fairness and reduce inequality by integrating the Buddhist principles: Saranee Dharma 6 was applied to the political development

to create fairness and reduce social inequality in Loei Province. Overall, the application of Saranee Dharma 6 was at a high level.

Keywords: Political development, Fairness, Inequality, Saranee Dharma

บทนำ

ความเหลื่อมล้ำคือ ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ที่มีโอกาสกับผู้ขาดโอกาสเป็น ปัญหาที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคมไทยมาเป็นเวลานาน เห็นได้ว่า ความเหลื่อมล้ำเกิดจากหลาย ปัจจัยหลายสาเหตุที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะ การบริการทางสังคมที่รัฐจัดให้ การขาดโอกาส ขาดสิทธิ ขาดการเข้าถึงทรัพยากร การให้ความสำคัญกับความไม่เท่าเทียมกัน การได้รับการดูแลหรือไม่ ได้รับ การนับถือ ทำให้มีผลต่อความเหลื่อมล้ำด้านสังคม-การเมือง และทางเศรษฐกิจต่างมี ประเด็นปัญหาย่อยภายใต้ประเด็นปัญหาความเหลื่อมล้ำหลัก ประกอบไปด้วยความเหลื่อมล้ำ เชิงเพศสภาพ ความเหลื่อมล้ำในครอบครัว ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทาง ชนชั้น และวรรณะ ความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองและชนบท ความเหลื่อมล้ำด้านการมีส่วนร่วม ทางการเมือง (Cingranelli, D. L., 1981) (Suwanmolee, S., 2017) รวมไปถึงความเหลื่อม ล้ำการไม่รับความยุติธรรม อย่างเท่าเทียมซึ่งเป็นปัญหาที่สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำที่เป็นปัญหา เชิงโครงสร้างในสังคมไทยทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศได้รับความเดือดร้อนจากความ ไม่ทัดเทียมของความเติบโตทางเศรษฐกิจและความแตกต่างกันในการเป็นเจ้าของทรัพยากร ส่งผลต่อรายได้ที่แตกต่างกันมากระหว่างกลุ่มคนในสังคม อันสะท้อนถึงความไม่เท่าเทียมของ โอกาส ในการเข้าถึงทรัพยากรและสิทธิพื้นฐาน รวมทั้งความไม่เป็นธรรมด้านอำนาจต่อรอง (สุปรียา หวังพัชรพล และคณะ, 2560)

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในจังหวัดเลยเกิดจากนโยบายของภาครัฐที่มุ่งเน้น การพัฒนาประเทศให้ทันสมัย โดยไม่คำนึงถึงพื้นฐานของวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ซึ่งส่งผลกระทบต่อท้องถิ่นทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจตลอดจนทางด้านการเมืองลักษณะดังกล่าวนี้เป็นลักษณะ ของความแตกต่างกันของรายได้ระหว่างชนชั้น ทำให้จังหวัดเลยในตลอดหลายปีที่ผ่านมา นำมา สู่ความแตกต่างในด้านคุณภาพของชีวิตในด้านต่าง ๆ รวมถึงการเข้าถึงสิทธิทางการเมือง การเรียกร้องความเป็นธรรม การได้รับการบริการต่าง ๆ ของภาครัฐซึ่งหลายปีที่ผ่านมาพบว่า ประชาชนในกลุ่มที่มีรายได้ต่ำนี้ยังได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม โดยผู้ถืออำนาจรัฐในการเลือก ปฏิบัติ เกิดความเหลื่อมล้ำในการขาดโอกาสและการขาดความเสมอภาคของประชาชน ในจังหวัดเลยที่มีสาเหตุมาจากตัวบุคคลและการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาขาดความเป็นธรรมและเกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลยตามมา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

จากปัญหาดังกล่าวนี้เป็นลักษณะของความแตกต่างกันของรายได้ระหว่างชั้นรายได้ นำมาสู่ความแตกต่างของคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านต่าง ๆ ปัญหาหลักที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมนั้นมาจากปัญหาความยากจน เนื่องจากผู้ที่มีความยากจนเป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตต่ำกว่าระดับมาตรฐาน (อรรถพร กักคำพล และคณะ, 2563) ของจังหวัดเลย ในตลอดหลายปีที่ผ่านมาซึ่งความเหลื่อมล้ำหรือความแตกต่างเรื่องรายได้ระหว่างกลุ่มที่มีรายได้สูงกับกลุ่มที่มีรายได้ต่ำนี้ทำให้นำมาสู่ความแตกต่างในด้านคุณภาพของชีวิตในด้านต่าง ๆ รวมถึงการเข้าถึงสิทธิทางการเมือง การเรียกร้องความเป็นธรรม การได้รับบริการต่าง ๆ ของภาครัฐหลายปีที่ผ่านมายังพบว่าประชาชนในกลุ่มที่มีรายได้ต่ำนี้ยังได้รับภาคปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม โดยผู้มีอำนาจ รัฐในการเลือกปฏิบัติหรือการที่เจ้าหน้าที่รัฐส่วนได้มีส่วนได้ส่วนเสียกับผลประโยชน์ในชุมชน เกิดความเหลื่อมล้ำในการขาดโอกาสและการขาดความเสมอภาคของประชาชนในจังหวัดเลยที่มีสาเหตุมาจากตัวบุคคลและการปฏิบัติหน้าที่ที่ไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมตามมา (ยงยุทธ บุราสิทธิ์, 2556)

ดังนั้นจังหวัดเลยเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความเหลื่อมล้ำสะท้อนให้เห็นถึงการขาดโอกาสเชิงเศรษฐกิจ สังคม สิทธิและโอกาสในการมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมทั้งการเข้าถึงการบริการของภาครัฐต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะทำการศึกษาสารานุกรม 6 มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลย โดยหลักสารานุกรม 6 เป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างการแบ่งปันให้กัน จึงทำให้เป็นส่วนที่จะส่งเสริมให้เกิดสังคมแห่งความแบ่งปันโดยความเป็นสังคมแห่งความเป็นธรรมและเท่าเทียมของประชาชนจังหวัดเลยที่มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรค การพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษากระบวนการส่งเสริมการพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลย
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลยโดยบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลยดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากรคือ ประชาชนผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งในจังหวัดเลยทั้ง 3 เขต การเลือกตั้ง ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 501,227 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเลย <https://www.ect.go.th> > loei) โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการกำหนดเกณฑ์ใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งหมดจำนวน 400 ตัวอย่าง โดยคัดเลือกการแจกแบบสอบถามแก่ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 17 รูปหรือคน แบ่งออกเป็น 6 กลุ่มได้แก่ 1) นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา 2 รูป 2) นักพัฒนาชุมชน 4 คน 3) นักการเมือง 2 คน 4) ผู้นำชุมชน 3 คน 5) ตัวแทนภาคประชาชน 2 คน 6) นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ 3 คน

เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ตอน ได้แก่ 1) เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาทางการเมืองในจังหวัดเลย 3) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคมในจังหวัดเลย 4) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลยและ 5) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักสัจนิยมธรรม 6 และ 6) เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะปลายเปิดที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์และตั้งคำถามมีลักษณะเป็นคำถาม ปลายเปิด (Open-ended Question) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6-1.0 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยหลังจากนั้นได้ทดสอบแบบสอบถาม (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.9886 แสดงให้เห็นว่า แบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสูงสามารถใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอนได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ 2) การพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัด 3) การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลยตามหลักหลักสัจนิยมธรรม 6 และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความ

สอดคล้องของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จำนวน 400 ชุด จากกลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งในจังหวัดเลยทั้ง 14 อำเภอ ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 501,227 คน โดยใช้วิธีการกระจายตามสัดส่วนได้แบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบความสมบูรณ์ จำนวน 400 ชุด คิดเป็น 100%

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)แบบตัวต่อตัวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 17 รูปหรือคน โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบเจาะจง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมจังหวัดเลย ได้แก่ นักพัฒนาชุมชน นักการเมือง ผู้นำชุมชน ภาคประชาชน นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ โดยการบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและการบันทึกเสียงให้ครบตามคำถามการสัมภาษณ์และวัตถุประสงค์ การวิจัยเพื่อนำมาเรียบเรียงเป็นผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ทั้งนี้เป็นการสรุปสาระสำคัญของผลการสัมภาษณ์ เชิงลึก นำผลที่ได้มาจำแนกเนื้อหาที่สอดคล้องหรือตรงกันและแบ่งออกเป็นประเด็น โดยการหา ค่าความถี่และวิเคราะห์ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยนำเนื้อหาที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาสังเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไของค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า เพศของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ เพศหญิง 215 คนคิดเป็นร้อยละ 43.4 เพศชาย 185 คน คิดเป็นร้อยละ 37.4 อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ 18-25 ปี จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 รองลงมา 26-30 ปี จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 21.8 และน้อยที่สุดคือ 60 ปีขึ้นไป สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ คือ สมรส จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 47.9 รองลงมา โสด จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 และน้อยที่สุดคือ หม้าย/หย่าร้าง จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 5.5 การศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ ต่ำกว่า ป.ตรี จำนวน 287 คน คิดเป็นร้อยละ

ละ 71.75 รองลงมา ปริญญาตรี จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.50 และน้อยที่สุดคือสูงกว่า ป.ตรี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.74 รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ 8,001-15,000 บาท จำนวน 198 คน คิดเป็น ร้อยละ 40.0 รองลงมาต่ำกว่า 8,000 บาท จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 และน้อยที่สุดคือ 20,001-30,000 บาท จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ อาชีพอิสระ/ธุรกิจส่วนตัว/รับจ้างทั่วไป จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 24.6 รองลงมา เกษตรกรรม/ปศุสัตว์/ประมง จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 18.4 และน้อยที่สุดคือ นักเรียน/นักศึกษา/ว่างงาน จำนวน 10 คน คิดเป็น ร้อยละ 2.0

2. ผลการวิเคราะห์กระบวนการส่งเสริมการพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลย

2.1 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาทางการเมืองในจังหวัดเลย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.972$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทางการเมืองมีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X}=4.108$) รองลงมาคือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมือง ($\bar{X}=3.987$) และต่ำที่สุดคือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเสมอภาคเท่าเทียม ($\bar{X}=3.852$)

2.2 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคมในจังหวัดเลย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.012$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความเป็นธรรมทางด้านสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X}=4.089$) รองลงมาคือ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นธรรมทางสังคม ($\bar{X}=4.079$) และต่ำที่สุดคือความเป็นธรรมทางสังคม ($\bar{X}=3.914$)

2.3 ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการเพื่อสร้างความเป็นธรรมทางสังคมในจังหวัดเลย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.955$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าความเหลื่อมล้ำทางด้านเข้าถึงบริการของภาครัฐ มีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X}=4.176$) รองลงมาคือ ความเหลื่อมล้ำทางด้านอำนาจ ($\bar{X}=3.945$) และต่ำที่สุดคือ ความเหลื่อมล้ำทางเข้าถึงการกระจายโอกาส ($\bar{X}=3.869$)

3. รูปแบบทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลยโดยบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ผลการวิเคราะห์การพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลยกับหลักสัจธรรม 6 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.994$) และ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สัจธรรมโศกได้สั่งของใดมาก็แบ่งปันมีระดับความคิดเห็นสูงสุด ($\bar{X}=4.111$) รองลงมาคือ สัจธรรมมัจจุตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกัน ทั้งต่อหน้าและ ลับหลัง ($\bar{X}=4.083$) และต่ำที่สุดคือ เมตตากายกรรม ตั้งเมตตากายกรรม ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ($\bar{X}=3.747$)

ผลจากการสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลย”

1. การพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลยพบว่า สภาพการพัฒนาทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลยนั้นได้มีการพัฒนาหรือทำกิจกรรมทางการเมืองเป็นช่วง ๆ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการสร้างกระบวนการทางการเมือง ส่งผลให้ ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองที่ถูกต้อง ขาดโอกาสในเข้าถึงสิทธิและโอกาสทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลย และยังขาดจิตสำนึกทาง การเมือง หน่วยงานของภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ได้ให้ความสำคัญและขาดการการต่อเนื่องใน การพัฒนาการเมืองขาดการบูรณาการในการทำงานใช้อำนาจในทางที่ผิด มีการเอื้อผลประโยชน์ให้แก่พวกพ้อง และสภาพความเหลื่อมล้ำของประชาชนในพื้นที่จังหวัดเลย สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในจังหวัดเลยส่วนใหญ่นั้นเกิดจากนโยบายของภาครัฐที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย โดยไม่คำนึงถึงพื้นฐานของวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ซึ่งส่งผลกระทบต่องานทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือการเพิ่มขึ้นของระดับค่าครองชีพ ความแตกต่างเรื่องรายได้ระหว่างกลุ่มที่มีรายได้สูงกับกลุ่มที่มีรายได้ต่ำนี้เอง ที่นำมาสู่ความแตกต่างในด้านคุณภาพของชีวิตในด้านต่าง ๆ เกิดความเหลื่อมล้ำในการขาดโอกาสทางการศึกษาที่ดีและการขาดความเสมอภาค ซึ่งส่งผลกระทบต่องานทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือการเพิ่มขึ้นของระดับค่าครองชีพ ที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกินของจังหวัดเลยทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำอย่างเห็นได้ชัดของประชาชนในจังหวัดเลย

2. การพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลย พบว่า พื้นฐานการพัฒนาการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ต้องเริ่มมาจากระบบการศึกษาที่มีการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยที่ถูกต้องตั้งแต่อยู่ในโรงเรียน จะต้องสร้างความเข้าใจกับประชาชนในเรื่องระบบการเมือง ในกรณีของเริ่มกระบวนการพัฒนาแต่ถ้าจะให้เริ่มในตอนนี้นี้ต้องให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ได้แสดงความคิดเห็นในที่สาธารณะ ประชาชนมีความรู้มีความเข้าใจ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองแล้วก็จะส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในสังคมลดลง และ ความเหลื่อมล้ำที่มีผลต่อการพัฒนาการเมืองที่เป็นประเด็นสำคัญคือ ความเหลื่อมล้ำ ทางการเมืองในการจัดสรรทรัพยากรของภาครัฐ การให้บริการของภาครัฐที่ไม่เท่าเทียมกัน ความไม่เสมอภาคจากการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการดำเนินนโยบายของรัฐที่เอื้อประโยชน์ ให้คนบางกลุ่มจนก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำของรายได้รวมไปถึงความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพราะศักยภาพระบบการศึกษาของจังหวัดเลยที่ดี มีไม่กี่ที่ทำให้เยาวชนที่เป็นกำลังสำคัญในการ พัฒนาประเทศไม่สามารถเข้าถึงระบบการศึกษาที่ดีมีศักยภาพได้ทำให้เสียโอกาสในการประกอบ

อาชีพที่ดี ส่งผลทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดลดลง ตลอดจนการกระบวนการส่งเสริมการพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและ ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ควรใช้หลักธรรมเข้ามาสร้างกระบวนการในการพัฒนา สอดแทรกหลักธรรมเข้าไปในกระบวนการให้ความรู้สร้างความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการกล่อมเกล่าไปในทางที่ถูกต้องด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาทางการเมืองในประเด็นที่ประชาชน ในพื้นที่ยังขาดโอกาสในการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทางการเมืองเพื่อ สร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่โดยมีมีลักษณะดังนี้ 1) ค้นหาปัญหาของการเกิด ความเหลื่อมล้ำ 2) วิเคราะห์ปัญหาของความเหลื่อมล้ำ 3) มีการวางแผนที่ดี 4) มีการบริหาร จัดการเพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสม 5) กำกับ ติดตาม ประเมินผลของการดำเนินงานใน การแก้ไขปัญหา

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลยตามหลักหลักสัจธรรม 6 เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติดังต่อไปนี้

หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลย ต้องปฏิบัติหรือการกระทำที่ดีต่อกันของชุมชน การพูดเจรจาที่ดีต่อกัน ไม่พูดในสิ่งที่ฟังแล้วทำให้ประชาชนหรือผู้อื่นได้รับ ความรู้สึกสะเทือนใจ น้อยใจ หรือคับแค้นใจ เมตตาต่อเขาด้วยการให้คำแนะนำหรือทักท้วงต่อผู้เกี่ยวข้องอื่นอย่างสุภาพ โดยมีการแสดงกิริยาอาการสุภาพในการปฏิบัติงานต่อประชาชนและผู้ร่วมงาน มีน้ำใจช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อประชาชนและเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจในการรับฟัง มีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์มีการแสดงออกต่อบุคคลอื่นด้วยไมตรีและความหวังดีต่อประชาชนในชุมชนแม้กระทั่งเพื่อนร่วมงานแล้วจะปฏิบัติออกมาอย่างเป็นธรรมชาติ ยินดีเมื่อมีประชาชนมาขอความช่วยเหลือ ฝึกตนให้มีอัธยาศัยอ่อนน้อมไม่แสดงอาการรังเกียจหรือดูหมิ่นเหยียดหยามต่อประชาชนให้ชุมชน หรือคนอื่นผู้ที่มีความคิดเห็นที่ต่างกับเรา ด้วยความยุติธรรมเป็นกลางไม่ลำเอียง ปราศจากอคติ เมื่อบริหารงานด้วยการเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของผู้ใต้บังคับบัญชาต่อประชาชนทุกภาคส่วน คิดและทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์แม้เป็นผู้นำก็จะบริหารงานด้วยจิตเมตตา เมื่อมีจิตใจที่บริสุทธิ์ เปี่ยมด้วยความเมตตา จะมีความซื่อสัตย์สุจริต โดยไม่มีความโลภไม่ใช้อำนาจและหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน รู้จักการแบ่งปันต่าง ๆ รวมไปถึงผลประโยชน์ที่ได้มาอย่างสุจริต และการอยู่ร่วมกัน ก็จะต้องเคารพกฎ ข้อบังคับ ระเบียบ กฎเกณฑ์ กฎหมาย ข้อบังคับ กฎกติกาหรือระเบียบที่ได้ตกลงร่วมกัน นับได้ว่าเป็นการรักษาสัจจะหรือ คำมั่นสัญญา และการเคารพรับฟัง ความคิดเห็นที่ดีต่อกันในชุมชน ผู้นำหรือผู้บริหารในทุกภาคส่วนหากให้ความสำคัญ ย่อมแสดงออกด้วยการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นแม้ จะทำงานร่วมกันหรือไม่ก็ตาม มีความอดทนอดกลั้นและเปิดกว้างนำความคิดเห็นมาวิเคราะห์ เพื่อทำการปรับปรุงแก้ไขตลอดเวลา

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลย” ผู้วิจัยเสนอประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคความเหลื่อมล้ำทางสังคมจังหวัดเลย

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีพื้นที่ติดชายแดนระหว่างประเทศ รัฐจึงได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาจังหวัดเลยได้ประกาศให้เป็นพื้นที่และได้ส่งเสริมให้เป็นเมืองรองและเป็นจังหวัดท่องเที่ยวอันดับต้น ๆ ของประเทศ ได้สอดคล้องกับ อารยะ ปรีชาเมตตา และคณะ ผลวิจัยเรื่อง “พลวัตการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจไทยในเชิงพื้นที่กับปัญหาความเหลื่อมล้ำ” ผลการศึกษาพบความเชื่อมโยงกันระหว่างปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยกับลักษณะเฉพาะตัวของปัจจัยเชิงสถานที่ที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาในประเด็นเรื่องความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความเหลื่อมล้ำในเชิงพื้นที่ (อารยะ ปรีชาเมตตา และคณะ, 2555) ส่งผลกระทบต่อประชาชนจากชุมชนหรือคนที่เข้ามาบริโภคหรือมาเที่ยว เยี่ยมชมสถานที่ภายในจังหวัดเกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วภายใต้การกระตุ้นนโยบายของภาครัฐ แต่ในขณะเดียวกันรายได้ที่เพิ่มขึ้นนี้จะตกอยู่กับกลุ่มคนที่มีรายได้สูง ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นลักษณะของความแตกต่างกันของรายได้ระหว่างชั้นรายได้ จังหวัดเลย สิ่งที่เห็นได้ชัดคือการเพิ่มขึ้นของระดับค่าครองชีพ ซึ่งในขณะเดียวกันระดับรายได้เฉลี่ยก็เพิ่มสูงขึ้นเช่นกัน ที่นำมาสู่ความแตกต่างในด้านคุณภาพของชีวิตในด้านต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นถึงการขาดโอกาสเชิงเศรษฐกิจและสอดคล้องกับสิริยา รัตนช่วย และโกวิท พวงงาม การศึกษาแนวทางการสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงและรับประโยชน์จากแหล่งเงินทุนในชุมชนและปัจจัยที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาสโดยเลือกเอาอำเภอชะวอด จังหวัดนครราชสีมาผลการศึกษาพบว่า แหล่งเงินทุนในชุมชนได้พยายามสร้างให้เกิดความเป็นธรรมในกระบวนการดำเนินงาน โดยแนวทางการสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงและการรับประโยชน์จากแหล่งเงินทุน (สิริยา รัตนช่วย และโกวิท พวงงาม, 2558)

2. การพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมจังหวัดเลย

การนำหลักสาราณียธรรม 6 มาใช้ในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมจังหวัดเลยได้ โดยใช้ หลักเมตตา ภายกรรม เมตตาวิจิตรเมตตาโนกรรม สาธารณโภคี สาราณียธรรมและทิวฐิสามัญญตา ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้สามารถนำมาปรับใช้ในการอยู่ร่วมกันนั้นจะทำให้สังคม มีความเข้าใจเมตตาต่อกัน เข้าใจกันและเห็นอกเห็นใจกันสอดคล้องกับ (พระชนบุลย์ สุวณฺโณ (หันมนตริ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การนำหลักสาราณียธรรมมาส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชุมชนทุ่งละอองตำบลบางวัน อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา พบว่า การอยู่ร่วมกัน มีสาระสำคัญที่สำคัยนั้นคือ การอยู่ร่วมกันเป็นหน่วยเดียวกันของคนหรือกลุ่มคน โดยมีการสร้างสรรค์วัฒนธรรมและส่งผ่าน

วัฒนธรรมไปสู่คนรุ่นหลังให้ได้รับรู้ เพื่อนำไปใช้ในทักษะชีวิตประจำวัน อาทิ การยอมรับวิถีชีวิตร่วมกันได้ โดย หลักสาราณียธรรม ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน หรือหลักของการอยู่ร่วมกัน ทำให้เป็นที่รัก เพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสามัคคีเพื่อความไม่วิวาท สร้างความตระหนักรู้ปลูกเตือนสติให้เกิดความสำนึก เห็นคุณค่าและ หลักการอยู่ร่วมกัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำหลักสาราณียธรรมมาส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตทุก ๆ ระบบแห่งอินทรีย์ด้วยการนำหลักธรรมที่ตนปฏิบัติ ได้ผลดีแล้ว ไปเผยแผ่ แบ่งปัน ถ่ายทอดให้คนใกล้ชิด และชักชวนเพื่อนมนุษย์ ในระดับครอบครัว ชุมชน สังคมให้ปฏิบัติตามสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองและสังคมดำรงชีวิตอยู่ได้ภายใต้พหุวัฒนธรรมหลังนวยุค และควรแสดงท่าทีต่อส่วนรวม เช่นเมื่อได้ทรัพย์มาด้วยความสุจริต ควรแบ่งปันทรัพย์นั้นอย่างเหมาะสมควรเว้นจากการคบบุคคลที่จะนำความเสื่อมมาให้มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญ ควรที่จะทำกิจหน้าที่ให้ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้สำเร็จประโยชน์สุขแก่บุคคลและส่วนรวมอย่างสูงสุด (พระชนบุลย์ สุวณฺโณ (หันมนตริ), 2563)

ซึ่งถ้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำเอาหลักธรรมเข้ามาปรับและแทรกเข้าไปในกระบวนการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำจะทำให้ปัญหาเบาลง สังคมก็จะเกิดความเป็นธรรมมากขึ้น เป็นการส่งเสริมกระบวนการลดความเหลื่อมล้ำ คือการตื่นรู้ ตระหนักรู้ ปลูกเตือนสติให้เกิดความสำนึกและเห็นคุณค่าของสังคมในจังหวัดเลย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพงษ์ อรุณเดชาชัยและคณะ เรื่อง สถานีสาราณียธรรม: พื้นที่บ่มเพาะความรู้ชุมชน พบว่า การนำหลักพุทธธรรม “สาราณียธรรม 6” ประยุกต์ให้เอื้อต่อการบ่มเพาะความรู้ชุมชน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนเข้มแข็ง คุณลักษณะ 6 สามารถสร้างภูมิคุ้มกันการดำเนินชีวิตให้ผู้คนพ้นจากความเสี่ยง และนำเครือข่ายสถานีสาราณียธรรมเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนอื่น เป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้ในพฤติกรรมเชิงประจักษ์ ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน 2 ช่องทางคือการนำ เครือข่ายไปเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนอื่น และชุมชนพื้นที่อื่นมาเรียนรู้ร่วมกันกับเครือข่ายสถานีสาราณียธรรม (ศิริพงษ์ อรุณเดชาชัย และคณะ, 2560)

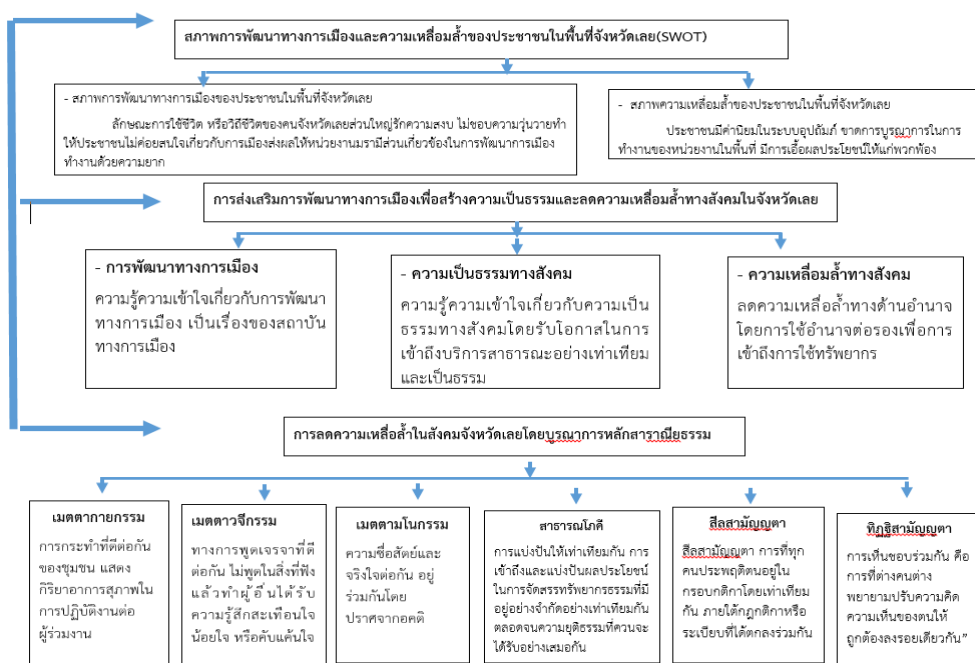
3. รูปแบบการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมจังหวัดเลยโดยบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

รูปแบบการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมจังหวัดเลยโดยบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้หลักธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมือง สอดคล้องกับการศึกษาของ อำไพ แสนหมื่นกับโครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาและการแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคม กรณีชุมชนคาลเท็กซ์พบว่า ชุมชนจะมีปัญหาด้านต่างๆ หลายด้าน แต่ชุมชนก็มีแผนที่จะพัฒนาชุมชนด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านอนามัยและจิตใจ และส่งเสริมกิจกรรมของเด็กและเยาวชน ดังนั้น ภาครัฐโดยเฉพาะในระดับเขตควรพิจารณาและให้การสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมโครงการต่างๆ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สอดแทรกหลักธรรมเข้าไป

ในกระบวนการให้ความรู้สร้างความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการกล่อมเกล่าไปในทางที่ถูกต้องด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาทางการเมืองในประเด็นที่ประชาชนในพื้นที่ยังขาดโอกาสในการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ โดยอาศัยหลักสารณียธรรมเป็นธรรมให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่เคารพกันกัน เพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อความสามัคคีเพื่อความไม่ทะเลาะวิวาท (อำไพ แสนหมื่น, 2556)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลย” 1) วิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลย 2) ศึกษากระบวนการส่งเสริมการพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลย 3) รูปแบบทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลยโดยบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยวิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยดังกล่าว

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและการลดความเหลื่อมล้ำในสังคมจังหวัดเลยโดยบูรณาการหลักสาราณียธรรม 6 พบว่า หลักสาราณียธรรมสามารถประยุกต์นำมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้เพราะเป็นธรรมให้ระลึกถึงกันทำให้เป็นที่เคารพกันกันเพื่อสงเคราะห์กันเพื่อความสามัคคี โดยมีแนวทางการปฏิบัติดังนี้คือ 1) แนวทางการกระทำที่ดีต่อกันของชุมชน 2) แนวทางการพูดเจรจาที่ดีต่อกัน 3) แนวทางความซื่อสัตย์และจริงใจต่อกันตามหลักเมตตาตามโนกรรม 4) แนวทางการแบ่งปันผลประโยชน์ต่อกันตามหลักสาธารณโภคี 5) แนวทางนโยบายหรือหลักการร่วมกันของภาคส่วนใดก็จะเคารพกฎ 6) แนวทางความคิดเห็นที่ดีต่อกันในชุมชน

สรุป

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในจังหวัดเลยนั้นเกิดจากนโยบายของภาครัฐที่มุ่งเน้นการพัฒนาประเทศให้ทันสมัย โดยไม่คำนึงถึงพื้นฐานของวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ซึ่งส่งผลกระทบต่อท้องถิ่นทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือการเพิ่มขึ้นของระดับค่าครองชีพความแตกต่างเรื่องรายได้ระหว่างกลุ่มที่มีรายได้สูงกับกลุ่มที่มีรายได้ต่ำนี้เองที่นำมาสู่ความแตกต่างในด้านคุณภาพของชีวิตในด้านต่าง ๆ เกิดความเหลื่อมล้ำในการขาดโอกาสทางการศึกษาที่ดีและการขาดความเสมอภาค ซึ่งส่งผลกระทบต่อท้องถิ่นทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือการเพิ่มขึ้นของระดับค่าครองชีพ ที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกินของจังหวัดเลยทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำอย่างเห็นได้ชัดของประชาชนในจังหวัดเลย การสอดแทรกหลักธรรมเข้าไปในกระบวนการให้ความรู้สร้างความเข้าใจและนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดการกล่อมเกล่าไปในทางที่ถูกต้องด้วยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาทางการเมืองในประเด็นที่ประชาชนในพื้นที่ยังขาดโอกาสในการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่โดยอาศัยหลักสาราณียธรรมเป็นธรรมให้ระลึกถึงกันทำให้เป็นที่เคารพกันกัน เพื่อสงเคราะห์กันเพื่อความสามัคคี เพื่อความไม่ทะเลาะวิวาท สามารถกล่าวโดยสรุปได้เป็น 4 ประการได้แก่ ประการแรก คิด พูด ทำ ด้วยเมตตา มาจากสาราณียธรรม 3 ข้อคือ เมตตากายกรรม (ทำด้วยเมตตา) เมตตาวจีกรรม (พูดด้วยเมตตา) และเมตตามโนกรรม (คิดด้วยเมตตา) ประการที่สอง ในการมีส่วนร่วมของชุมชนที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกันตรงกับสาราณียธรรมข้อ สาธารณโภคี (แบ่งปันให้เท่าเทียมกัน) ประการที่สาม ในการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นที่ว่า “การที่ทุกคนประพฤติตนอยู่ในกรอบกติกาโดยเท่าเทียมกัน” ตรงกับ สาราณียธรรมข้อ สีสสามัญญตา (มีศีลเสมอกัน) ประการที่สี่ ในการมีส่วนร่วมของชุมชน นั้นที่ว่า “การที่ต่างคนต่างพยายามปรับความคิดความเห็นของตนให้ถูกต้องลงรอยเดียวกัน” ตรงกับสาราณียธรรมข้อ ธิฏฐิสามัญญตา (มีความเห็นลงรอยกัน)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการเพื่อความเป็นธรรมลดความปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมในระดับภูมิภาค
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการเพื่อความเป็นธรรมลดความปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม
3. ควรศึกษาองค์ประกอบของหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการบริหารจัดการเพื่อความเป็นธรรมลดความปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรศึกษาการรูปแบบการพัฒนาทางการเมืองเพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมในจังหวัดเลย โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปศึกษากับจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป
2. ควรนำผลการศึกษาไปวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อความเป็นธรรมลดความปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พระธนบูลย์ สุวณฺโณ (หันมนตริ). (2563). การนำหลักสาราณียธรรมมาส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชุมชนทุ่งละอองตำบลบางวัน อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา. วารสารมหาจุฬานาครทรรค์, 7(1), 57-68.
- ยงยุทธ บุราสิทธิ์. (2556). ชุมชนคนอีสานกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 32(1), 67-91.
- ศิริพงษ์ อรุณเดชาชัย และคณะ. (2560). สถานีสาราณียธรรม : พื้นที่บ่มเพาะความรู้ชุมชน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 11(1), 183-195.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). รายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในระดับภาคของประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สิริยา รัตนช่วย และโกวิทย์ พวงงาม. (2558). แนวทางการสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงและรับประโยชน์จากแหล่งเงินทุนในชุมชนและปัจจัยที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาสโดยเลือกเอาอำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารการเมืองการปกครอง: การจัดการบ้านเมืองที่ดี/นโยบาย (Good Governance / Policy), 5(2), 130-143.

- สุปรียา หวังพัชรพล และคณะ. (2560). ชุมโครงการวิจัยความเหลื่อมล้ำและคนจนเมือง. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พช.).
- อรรคมพร กีกำพล และคณะ. (2563). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเหลื่อมล้ำทางสังคมในพื้นที่ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ประเทศไทย. มนุษยศาสตร์สาร, 21(3), 214-236.
- อารยะ ปรีชาเมตตา และคณะ. (2555). พลวัตการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจไทยในเชิงพื้นที่กับ ปัญหาความเหลื่อมล้ำ. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อำไพ แสนหมื่น. (2556). โครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาและการแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางสังคม กรณีชุมชนศาลเทือกข์. วารสารวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 36(1), 29-48.
- Cingranelli, D. L. (1981). Race, politics and elites: Testing alternative models of municipal service distribution. *American Journal of Political Science*, 25(4), 664-692.
- Suwanmolee, S. (2017). Inequality Pathway of Rawai Sea Gypsies in Phuket Province (in Thai). *Walailak Journal of Social Sciences*, 10(1), 89-135.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. หลักเกณฑ์การตีพิมพ์ในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

วารสารวิชาการพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช เป็นวารสารวิชาการ เพื่อเป็นสื่อกลางส่งเสริมการเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา ผลงานทั้งทางด้านการวิจัย และผลงานทางวิชาการ บทความวิจัย หรือบทความวิชาการ ในมิติด้าน พุทธศาสนา การพัฒนาสังคม สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก มีกำหนดออกวารสารปีละ 4 ฉบับคือ

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม – ธันวาคม

2. ประเภทของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

1) บทความวิชาการ เป็นบทความที่เสนอเนื้อหาความรู้ ความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้ในเรื่องนั้น ๆ โดยมีหลักฐานทางวิชาการอ้างอิง

2) บทความวิจัย (Research article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

3. การจัดเตรียมบทความ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 10 – 15 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง

ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัด พร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้ โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อเรื่องควรสั้น และให้ได้ใจความตรงกับวัตถุประสงค์และเนื้อเรื่อง โดยให้พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุวุฒิการศึกษาสูงสุด พร้อมระบุตำแหน่งทางวิชาการ พิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ใต้ชื่อเรื่อง โดยเรียงมาทางด้านขวา และให้ตัวเลขเป็นตัวยกท้ายชื่อผู้เขียน เพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการและชื่อหน่วยงานพร้อมอีเมล

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) เนื้อเรื่องควรใช้ภาษาที่ง่าย สั้นกะทัดรัดแต่ชัดเจน ถ้าเป็นต้นฉบับภาษาไทยให้ยึดตามหลักพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

7) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ประมาณ 6 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะห่างการพิมพ์ 1 ช่วงบรรทัด

8) ภาพ ให้ใช้ภาพสีหรือขาวดำ ให้ชื่อกำกับภาพเรียงตามลำดับ ในเนื้อเรื่องให้พิมพ์คำอธิบายที่สั้นและชัดเจนได้รูปภาพ การจะได้ตีพิมพ์ภาพสีหรือไม่ ขึ้นกับการพิจารณาของกองบรรณาธิการ

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด และสั้น

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยกรอบแนวคิดและระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียงชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบความคิดในการวิจันว่ามีความสอดคล้องหรือขัดแย้งอย่างไร

6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) (ถ้ามี) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) หมายถึง ประเด็นที่ผู้วิจัย เสนอแนะขึ้นมาจากผลการวิจัยหรือข้อค้นพบจากการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้ข้อมูลคำแนะนำแนวทางหรือวิธีการใด ๆ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อเสนอแนะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนา การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน หรือการบริหารจัดการ เป็นต้น

9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงอรรถที่ปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสาร จะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุลของผู้เขียนและเลขปีของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ เล่มที่ ชื่อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/15/16/282-283), (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล/16/256-320)

2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2554)

3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” เชื่อมระหว่างผู้แต่งทั้งสองราย แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเขมณัฏฐ์ อินทรสุวรรณ, 2553) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอัมภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (พระธรรมโกศาจารย์, ประยูร ชมมจิตโต, 2548; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่า และคณะ แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระเทพโสภณ, ประยูร ชมมจิตโต และคณะ, 2548)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ และหน้าที้นำมาอ้างอิง เช่น (Keown, 2003)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย ใช้เครื่องหมาย “&” ระหว่างผู้แต่งทั้งสองราย แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2000)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (Kaiser et al., 2008)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

- 1) บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ใช้ 21 เซ็นจูรี
- 2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง**1) พระไตรปิฎก อรรถกถา**

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธรรณ ธารงนาวาสวัสดิ์. (2548). ไต้ทะเลมีความรัก ภาคสาม: หลังคลื่นอันดามัน. กรุงเทพมหานคร: บ้านพระอาทิตย์.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง)./ สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เสาวณีย์ จำเดิมแผ่เจดีย์. (2534). การรักษาภาวะจับหัดเฉียบพลันในเด็ก. ใน สมศักดิ์ โล่ห์เลขา, ชลรัตน์ ติเรกวิทย์ชัย และ มนตรี ตูจันดา (บรรณาธิการ), อิมมูโนวิทยาทางคลินิกและโรคภูมิแพ้. (หน้า 99-103). กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย และสมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย.

4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธิดาวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อสารานุกรม./ (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง ฝายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Sciencefiction. In The encyclopaedia America, (Vol.24, pp.390-392). Danbury, CT: GrolierPress.

6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์./ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์

ตัวอย่าง :

ทิพมาศ เศรษฐวรโชติ. (2559). ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแบบบูรณาการสำหรับผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

มนัส ภาควง. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)./ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์./ (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

โกเมทร์ อ่อนนุช. (5 พ.ย. 2560). ความเชื่อเรื่องนาคในพระพุทธศาสนา (นางสาวเจนจิรา พุ่มแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

๑) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ ชื่อเรื่อง./ เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

เดชขจร ภูทิพย์. (2562). วิธีฝึกใจให้เลิกทรมานจากความเครียด เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936/คำสั่ง-ประกาศ/>

10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง (ถ้ามี)./ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ ตอนที่/ หน้า/ (วัน/ เดือน/ ปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก. หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกรมการปกครอง. (2564). เรื่องยกเลิกการเรียกสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้าน. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 298 ง. (6 ธันวาคม 2564).

5. การส่งบทความเข้าระบบ ThaiJO เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/PPJ/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: thammarat.yo@mbu.ac.th

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. เงื่อนไขของบรรณาธิการ

เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความแล้ว มีความเห็นให้แก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ หากรายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยนั้น ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ หรือไม่ผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว ผู้นิพนธ์บทความจะได้รับลิงค์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่าง
การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

.....(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16.pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

.....(16 pt)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1.....(16 pt)

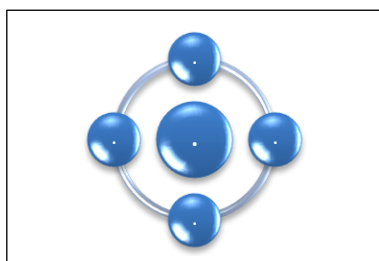
2.....(16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

.....(16 pt)

ผลการวิจัย (18pt)

.....(16 pt)

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18pt)

(16 pt)

สรุป/องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (18 pt)

(16 pt)

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (ถ้ามี) (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

Eng (16 pt)

ตัวอย่าง
การเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ : Introduction (18 pt)

....(16.pt).....

.....

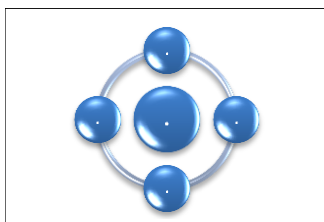
.....

เนื้อหา : Body (18 pt)

....(16.pt).....

.....

.....

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง (ถ้ามี)

สรุป : Conclusion (18pt)

....(16.pt).....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

....(16.pt).....

.....

Eng (16.pt).....

.....